

ΒΕΡΟΙΑΣ

6.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΒΕΡΟΙΑΣ

+900 1536

Αρ.θ. είσ. 231/1958

ΔΩΡΕΑ *Κεντρική Βιβλ.*
G.F. VER - 00300

Stylos 142

Ημερομηνία

1904

Πόλις Ταύροις

ἡ γὰρ τοῦ τοῦ ἄλλου
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν
ἡμερῶν τοῦ ἡμερῶν

Ανατολικά Κ

Stylos 142

Πορτα. από τις αρχαίες της Αθήνας.

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ δ. φ.

καθ' ἑαυτοῦ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α'. ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Ἐπαινεθὲν ἐν τῷ διαγωνισμῷ τῶν διδακτικῶν
βιβλίων τοῦ 1894 ἐν Ἑλλάδι καὶ
διασκευασθὲν ἐκδίδεται.

Ἀδεια τοῦ Ἀποκρ. Υπουργείου τῆς Παιδείας ὑπ' ἀρ. 214.

καὶ χρονολογίαν 12. Μαΐου 1311.

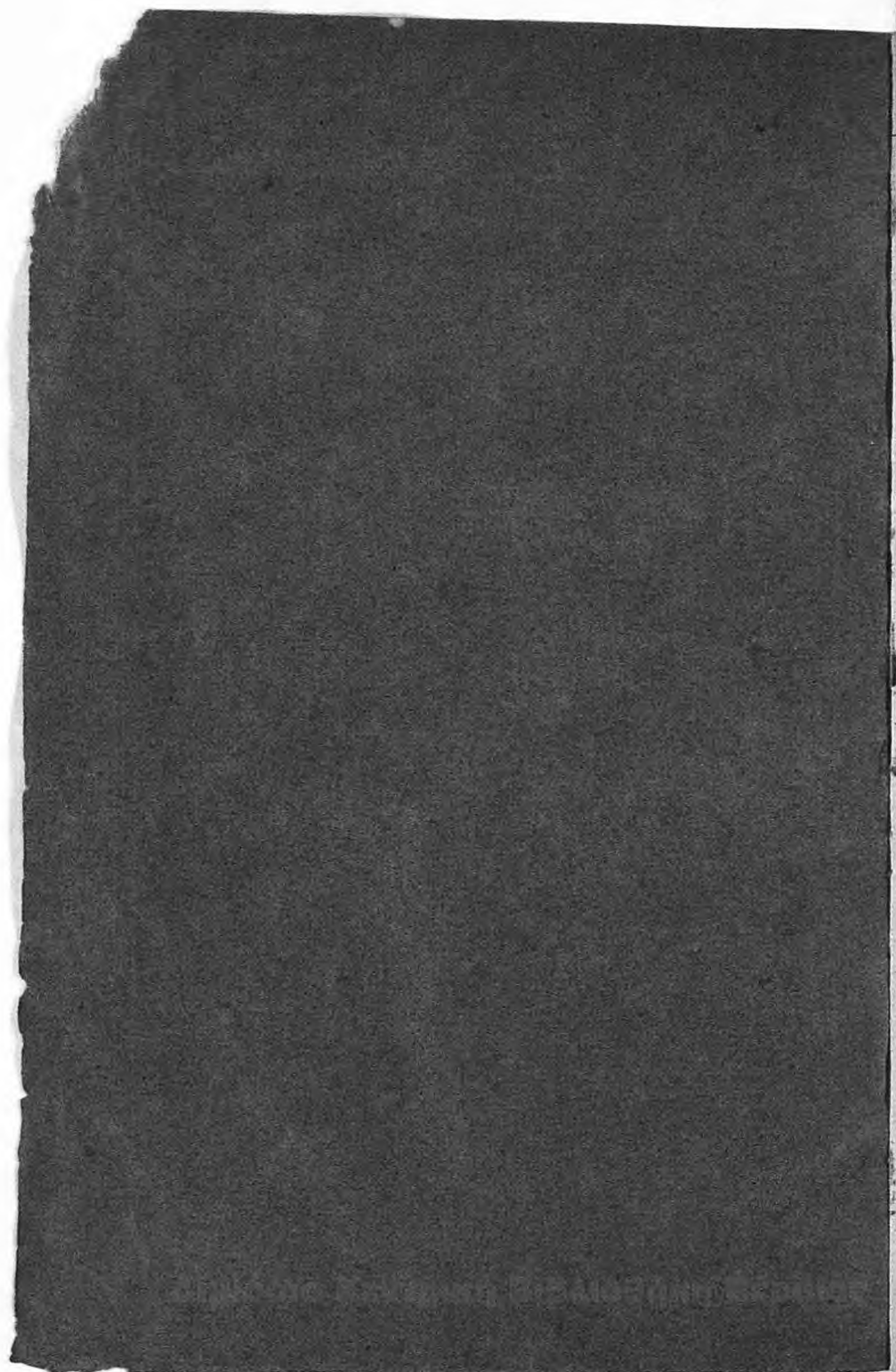
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΠΩΛΗΣΙΣ

ΕΝ Τῷ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙῳ ΒΡΕΤΟΥ ΚΟΝΤΟΛΕΟΝΤΟΣ

ὁδὸς Φραγκομαχία, ἀπὸ τοῦ ἑξῶς Ἀλιόττη.

1895

ΙΩΑΝΝΟΥ Ε. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΥ δ. φ.

καὶ καθηγητοῦ ἐν τῇ Εὐαγγελικῇ Σχολῇ

ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΘΝΩΝ

ΚΑΙ ΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΤΗΣ Α'. ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Επαινεθὲν ἐν τῷ διαγωνισμῷ τῶν διδακτικῶν
βιβλίων τοῦ 1894 ἐν Ἑλλάδι καὶ
διασκευασθὲν ἐκδίδεται

Ἀδελφ. τοῦ Αὐτοκρατ. Ὑπουργείου τῆς Παιδείας ὑπ' ἀρ. 214.

καὶ χρονολογίαν 12 Χαζράν 1311.

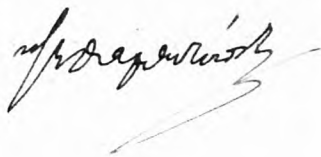
ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ «ΑΜΑΛΘΕΙΑΣ»

1895

Δημόσια Κεντρικὴ Βιβλιοθήκη Βέροιας

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ὑπογραφὴν τοῦ
συγγραφέως.

90 9

ΤΩΙ ΣΕΒΑΣΤΩΙ ΜΟΙ ΘΕΙΩΙ
ΗΛΙΑΙ Π. ΑΜΠΑΤΖΗ
ΑΝΔΡΙ ΦΙΛΟΜΟΥΣΩΙ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΛΩΝ ΠΡΟΣΤΑΤΗΙ
ΙΣΑ ΚΑΙ ΠΑΤΗΡ ΜΕ ΦΙΛΗΣΑΝΤΙ
ΑΝΘ' ΩΝ ΕΥ ΕΠΑΘΟΝ
ΕΙΣ ΑΛΗΣΤΟΥ ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ
ΕΛΑΧΙΣΤΟΝ ΔΕΙΓΜΑ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΕΡΕΥΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὸ ἀνά χεῖρας βιβλίον εἶχεν ὑποβληθῆ κατὰ τὸ τέταρτον ἑκτενέστερον ὥς πρὸς τὸν ὄγκον καὶ τὴν ὄλην εἰς τὸν τελευταῖον διαγωνισμὸν τῶν διδακτικῶν βιβλίων τὸν προκηρυχθέντα ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑλλάδι ὑπουργείου τῆς Παιδείας καὶ πέρυσι τελεσθέντα ἐν Ἀθήναις. Ἄν καὶ δὲν ἡδυνάμεθα δὲ νῦν ἔχωμεν δι' εὐνοήτους λόγους εὐλόγους ἐλπίδας ἐπιτυχίας, ἠθελήσαμεν ὁμῶς νῦν ὑποβληθῶμεν εἰς τὴν κρίσιν σφῶν μὲν ἄλλως καὶ ἐπαίωντων κριτῶν, ἀλλὰ τῶν πλείονων τοῦλάχιστον οὐχὶ κρείττονων προσωπικῶν συμπαθειῶν καὶ κομματικῶν υποχρεώσεων, ὥς αὐτὰ τὰ πράγματα περιφανῶς ἀπέδειξαν, καὶ τὸ βιβλίον ἡμῶν ἐτάχθη δεύτερον, ἐννέα διαγωνισθέντων. Κριταὶ δὲ τοῦ ἐν λόγῳ διαγωνισμοῦ ἦσαν οἱ κ.κ. Σ. Π. Λάμπρος (πρόεδρος καὶ εἰσηγητής), Π. Καρολίδης, Ν. Γ. Πολίτης, Κ. Ν. Παπαμιχαλόπουλος καὶ Κ. Κασσιμάτης.

Λυπούμεθα, ὅτι ὁ παρὼν τόπος δὲν εἶνε ἐπιτίθειος πρὸς ἀνασκευὴν μὲν ἀτόπων καὶ ἐσφαλμένων παρατηρήσεων περὶ τοῦ βιβλίου ἡμῶν, ἢ περὶ οὗ κρίσις τῆς ἐπιτροπῆς διὰ μακρῶν ἔχει δημοσιευθῆ ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ("Ἐκθεσις τῶν Κριτῶν κτλ. σελ. 389—395 *in folio*), ἐνθα παραπέμπεται ὁ βουλούμενος, ὑπόδειξιν δὲ σφαλμάτων παντοίων, εἰς ἃ οὐ μόνον ὁ κ. Γ. Σωτηριάδης ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐγκριθέντος δι' ἐν ἔτος βιβλίου ἔχει περιπέση, ἐπιμελῶς δ' ἀπέκρυψεν—*et pour cause*—καὶ ἀπεσιώπησεν ὁ κ. Εἰσηγητής, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς οὗτος ἔχει διαπράξει. Ἠκούσαμεν ὅτι πολὺς λόγος καὶ πάταγος περὶ τοῦ πράγματος ἐγένετο ἐν τῇ Ἀττικῇ τύπῳ καὶ δίκαι μάλιστα ἐγεννήθησαν καὶ σκάνδαλα· ἀλλ' ἡμεῖς εἶνε παντελῶς ἀδύνατον νῦν γινώσκωμεν ἐν ταῦτα τί ἐκεῖ ἐγράφη. Ἵσως οὐχὶ ἀσημαντον οὐδ' ἀφανῆ ὄλην θὰ προσεδέτομεν, ἂν εἴχομεν τὸν κατάλληλον τόπον, εἰς ἐξέλεγχξιν τῆς προσωποληψίας τῶν κ.κ. κριτῶν, μᾶλλον δὲ τοῦ κ. Εἰσηγητοῦ.

Ὅθεν ἀρκοῦμεθα ἐκθέτοντες τὰς γενικὰς κρίσεις περὶ τοῦ ὑποβληθέντος χειρογράφου ἡμῶν, ὅπερ ἐπιτετηγμένον διωρθωμένον ἐν οἷς δίκαιαι καὶ ὀρθαὶ παρατηρήσεις ἐγένοντο, διεσκευασμένον δ' ἐν ἱκανοῖς κεφαλαίοις ἐκδιδόμενον σήμερον. «Τὸ βιβλίον τοῦ κ. Διαμαντοπούλου, λέγει ὁ κ. Εἰσηγητής, εἶνε γεγραμμένον ἐν τῷ συνόλῳ μετ' ἐπιμελείας

καὶ ἐξέχει ἐπὶ πλούτῳ τὸ δὲ πρῶτον αἰσθημα, ὅπερ ἐμποιεῖ ἢ ἀνάγκω-
 σις αὐτοῦ εἶναι ἢ ἀπορία περὶ τοῦ πῶς κατέφθασεν ὁ συγγραφεὺς νὰ
 συμπεριλάβῃ τόσῃν ἄλγῃ ἐν χώρῳ, ὅστις εἰς τοὺς λοιποὺς διαγωνιζομέ-
 νους μόλις ὑπῆρξεν ἐπαρκὴς δι' ὀλιγώτερον». Ἐξηγεῖ δὲ τὸ πρᾶγμα διὰ
 μακρῶν λέγων, ὅτι «τὸ βιβλίον ἐξέρχεται ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ ὄγκου
 τῶν ὑπὸ τῆς ὑπουργικῆς προκηρύξεως τεταγμένων ὀρίων». Ἠδὲνατο ἐν
 τοῦτοις, ἂν ἦτο δικαιότερος νὰ παρατηρήσῃ καὶ ὅτι πανταχοῦ προσέχο-
 μεν εἰς τὰ καίρια καὶ οὐκ αὐτῷ, πᾶν ὅτι γενικῶς χαρακτηρίζει τὰ πρό-
 σωπα τὰ πρᾶγματα καὶ τὰς περιόδους παραλαβόντες, μὴ καταφυγόντες δ'
 εἰς λατουμενὰ αἰεὶ μὴ ὅπου αὐταὶ διασφραῖσιν ἐκφραστικῶς τὰ καθ' ὅ-
 λον· ὅπως δὲ, καθὼς ἔχει σήμερον τὸ βιβλίον ἡμῶν, δέονται καὶ κατὰ
 τήλλα καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς περιεκτικότητος καθ' ὅλον νὰ συγκρίθῃ
 πρὸς οἰονδήποτε ἄλλο. Εἴτα δ' ἐπάγεται : «διὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους
 τοὺς εἰς τὴν οὐσίαν μᾶλλον ἢ τοὺς τέπους ἀναφερομένους ἠθέλωμεν
 ἀποστῆ πυντελῶς ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ βιβλίου, ἂν μὴ πεπεισθέντες ἐκ τῆς
μελέτης αὐτοῦ περὶ τῶν πολλῶν τοῦ ἀρετῶν, ἐθεωροῦμεν ὁδίκον νὰ
 μὴ κάμωμεν καὶ περὶ αὐτοῦ λόγον, ἐπαινοῦντες μὲν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ
 συγγραφέως, παρορμῶντες δ' αὐτὸν νὰ διασκεύσῃ τὸ βιβλίον αὐτοῦ
 οὕτως, ὥστε εἰσπληρότερον νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ εἰς νέον διαγωνισμόν».
 Καὶ ἡ μὲν πρότροπὴ αὕτη ἐξετελέσθη, ὅπου ἦτο ὀρθὸν καὶ ἀναγκαῖον·
 ἀλλ' ὁ διαγωνισμὸς δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, κρῖμασιν οἷς οἶδε Κύριος καὶ
 οἱ κ.κ. κριταί, καταργήθη ἐσχάτως.

Ἐνεκα δὲ τῆς περισσεΐας τῆς ἑλῆς τοῦ βιβλίου ὁ κ. Εἰσηγητὴς ἐχαπα-
 κτήμασεν αὐτὸ ὡς ἐγχειρίδιον ἐπιτομῆς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας χρήσιμον
 ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον διὰ τὰς φιλόστορας ἐκεῖνας τοῦ ἔθνους τάξεις,
 ὅσαι δὲν ἔχουσι καιρὸν ἢ διάθεσιν νὰ ἐνδιατρίψωσι περὶ τὴν μελέτην
 μακροτέρων περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος συγγραφῶν, πολὺ μᾶλλον
 ἢ ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τὸ Γυμνάσιον. Ἐπαρμυστοὶ δὲ πρὸς τοιαύτην
 τινὰ χρῆσιν ἢ τε καθ' ὅλου φιλοκαλίᾳ τοῦ συγγράμματος ἢ τῇ ὀρθῇ
καὶ κομψότητι μετεχούτα χρήσις τῆς γλώσσης τῇ τινῶν ἐνιαχοῦ
ἀκυρολογιῶν καὶ περιττῶν ἀρχαϊσμῶν. Καὶ παρὰ τοῦτο μὲν τῶν τε-
 λευταίων δὲν ἐγὼ ἐρεστήθην νὰ μὴς καταλέξῃ, ἀλλ' ἐπαρκῶς, νομίζομεν,
 δικαιολογεῖ διὰ τούτων, διὰ τί προέκρινεν ὡς διδακτικὸν ἐγχειρίδιον
 τὸ τοῦ κ. Σωτηριάδου· διότι δηλαδὴ τὸ βιβλίον αὐτοῦ οὐ μόνον ἀφιλό-
 καλον εἶναι καὶ ἀκομψον περὶ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ οὐκ ἄμεινον μὲν
 σφαλμάτων πολλῶν περὶ τὴν χρῆσιν τῆς γλώσσης πλην τῶν περὶ τὰ
 πράγματα, ἀφορήτων δὲ καινοφανειῶν. Ταύτας δ' ἀναμφιδόλως ὁ κ. Εἰσ-
 ηγητὴς ἐξ ὧν λέγει φανερὰ θεωρῶν ἀρετὰς διδακτικοῦ βιβλίου, ἐκεί-
 νας δὲ γενικῶς ἀναγνωσματικοῦ. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ διαφωνῶμεν. Τὰ

διδασκτικά ἐγχειρίδια, ὡς καὶ πάντα τάλλα, νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ εἶνε συντεταγμένα ἐν γλώσσῃ ὀρθῇ καὶ σάφει, ὥστε εὐχαρίστως μὲν νὰ ἐκμανθάνῃ ὁ μαθητὴς καὶ ἀποφοιτήσας δ' εὐχαρίστως εἰς αὐτὰ νὰ ἐπιστρέφεται. Εἰς ὅσα δὲ λέγει ὁ κ. Εἰσιγητὴς περὶ τοῦ φόβου τοῦ βιβλίου καὶ τῆς περισσείας τῆς ἑλπίς κρίνομεν περιττὸν καὶ νὰ εἰπωμέν τι μετὰ τὸν γενόμενον ἰδίῃ περιορισμὸν καὶ τὴν ἐπιτομὴν αὐτῆς. Ἐπ' ἰσῆς διὰ τὰ κεφάλαια ἐκεῖνα, εἰς ἃ ἐξ ἀνάγκης δὲν τίχομεν νεώτερα βιβλία (ὡς συντάξαντες αὐτὰ μακρὰν τῆς Σμύρνης καὶ τῆς Βυβλιοθήκης ἡμῶν κατὰ τὴν χολερικὴν ἐπιδημίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπιγγέλματος δ' ἡμῶν ἀπορήσαντες ὕπαιτα χρόνῳ πρὸς δυσκολίαν), καὶ ὅτινα δικαίως κακίζει, ὡς τὰ περὶ τῶν πρώτων ἱστορικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀθηναϊκῆς πολιτείας, οὐδένα λόγον ἰσχυρομέν μετὰ τὴν ἐκ θεμελίων διασκευὴν αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ.

Ἐν γένει δὲ περὶ μὲν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας λέγει ὅτι «ὁ συγγραφεὺς δὲν γναινεταὶ ἀγνοῶν συνήθως τὰ πορίσματα τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ εὐδαίρους ἀνασκαφῶν, ὅσαι σχετίζονται πρὸς τὴν ἱστορίαν»· περὶ δὲ τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν ὅτι «ἐπαρκὴς ἐμφαίνεται γνῶσις τῶν πορισμάτων τῆς νεωτέρας ἡρετῆς μεθ' ἧς οὐκ ἀτέχνως συνδίδονται, ὅπου τοῦτο ἀναγκαῖον, καὶ αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, ὅπως καὶ αὗται μὴ ἀγνοῶνται.» Ὁρῶν ποιῶν, λέγει, μόνος αὐτὸς τῶν διαγωνιζομένων ἔχει κεφάλαιον ἐπιγραφόμενον «**Ἐμπορίαι, τεχναὶ καὶ γράμματα**», ἐν ᾧ μόνον περὶ φιλολογίας συνοῦνται λόγον τινὲς ἄλλοι». Ἐπίσης ἀξιόλογον ἐν τῷ συνόλῳ εἶνε τὸ κεφάλαιον «**Ἀνάπτυξις τῆς δημοκρατίας τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐν Ἀθήναις**». Μετὰ δὲ τὰς καθ' ἑκάστον λεπτομερεστέρως παρατηρήσεις περαινέται τὴν περὶ ἡμῶν κρίσιν ὡς ἑξῆς: «Τοιοῦτον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Διαμαντοπούλου, ὅπερ, καθαιρόμενον ἀπὸ τῶν ἡμιρτημάτων πύτου καὶ συμπληρούμενον μὲν ἐν οἷς εἶνε ἑλλιπές, ἀπαλλασσόμενον δὲ ἀπ' ἐτέρου τῶν περισσῶν καὶ ἀριώτερον γινόμενον ὡς πρὸς τὴν τοπογραφίαν καὶ χρονολογίαν· δ' ἀποδῇ πολὺ κρείσσον».

Οὐδὲ περὶ τῶν τελευταίων παρατηρήσεων τῶν περὶ τοπογραφίας καὶ χρονολογίας δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ κάμωμεν λόγον· ἐνταῦθα, ἵνα ἀπαδείξωμεν ὅτι εἶνε ἀσπαι. Ἐν γένει δὲ περιμινοντες τὸν βραχὺν ἡμῶν πρόλογον τὰ ἑξῆς μόνον ἐπιλεγόμεν. Ἐπὶ μακρὰν καὶ ἐξονειδήτως, ὅση ἡμῖν δύναμις, ἐργασθέντες ἐπιλοπονήσαμεν τὸ παρὸν ὁκῆμον, καὶ ὑπ' ἄλλων προτραπέντες καὶ ὑπ' ὅσων λαθόντες ὅτι καὶ μεθ' ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς δὲν εἶχομεν κατορθῶσι, νὰ ἀποκτήσωμεν ὁκῆμον βιβλίον οὐδ' αὐτῆς τῆς διὰ τὴν α. γυμνασιακὴν τάξιν ἱστορίας. Μὴ ἀφιστάμενοι τῶν ἀρχαίων πηγῶν προσεπαθήσαμεν νὰ ἀρροθῶμεν πᾶν ὅτι καλὸν καὶ

καὶ ἐξέχει ἐπὶ πλούτῳ· τὸ δὲ πρῶτον αἶσθημα, ὅπερ ἐμποιεῖ ἡ ἀνάγνωσις αὐτοῦ εἶναι ἡ ἀπορία περὶ τοῦ πῶς κατ' ὀρθῶς ὁ συγγραφεὺς νὰ συμπεριλάβῃ τόσῃν ἑλγῇ ἐν χώρῳ, ὅστις εἰς τοὺς λοιποὺς διαγωνιζομένους μόλις ὑπῆρξεν ἐπαρκὴς δι' ὀλιγώτερον». Ἐξηγεῖ δὲ τὸ πρᾶγμα διὰ μακρῶν λέγων, ὅτι «τὸ βιβλίον ἐξέρχεται ὑπὸ τὴν ἐποψίν τοῦ ὄγκου τῶν ὑπὸ τῆς ὑπουργικῆς προκηρύξεως τεταγμένων ὁρίων». Ἡδὴν αὖ ἐν ταῦτοις, ἂν ἦτο δικαιότερος νὰ παρατηρήσῃ καὶ ὅτι πανταχοῦ προσέχουμεν εἰς τὰ καίρια καὶ οὐσιώδη, πᾶν ὅτι γενικῶς χαρακτηρίζει τὰ πρόσωπα τὰ πράγματα καὶ τὰς περιόδους παραλαμβάνοντες, μὴ καταφυγόντες δ' εἰς λεπτομερεῖας, εἰ μὴ ὅπου αὐταὶ διασαφισθῶν ἐκφραστικῶς τὰ καθ' ὅλου· οὕτω δέ, καὶ ὡς ἔχει σήμερον τὸ βιβλίον ἡμῶν, δέονται καὶ κατὰ τὰλλα καὶ ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῆς περιεκτικότητος καθ' ὅλου νὰ συγκριθῇ πρὸς οἰονόμητον ἄλλο. Εἶται δ' ἐπάγεται : «Διὰ τοὺς λόγους δὲ τούτους τοὺς εἰς τὴν οὐσίαν μᾶλλον ἢ τοὺς τύπους ἀναφερομένους ἠθέλομεν ἀποστή παντελῶς ἀπὸ τῆς κρίσεως τοῦ βιβλίου, ἂν μὴ πεισθέντες ἐκ τῆς μελετῆς αὐτοῦ περὶ τῶν πολλῶν τοῦ ἀρετῶν, ἐθεωροῦμεν ἄδικον νὰ μὴ κάρωμεν καὶ περὶ αὐτοῦ λόγον, ἐπαινούντες μὲν τὴν φιλοπονίαν τοῦ συγγραφέως, παρορμώντες δ' αὐτὸν νὰ διασκεύασῃ τὸ βιβλίον αὐτοῦ οὕτως, ὥστε εἰσταλέστερον νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ εἰς νέον διαγωνισμόν». Καὶ ἡ μὲν προτροπὴ αὕτη ἐξετελέσθη, ὅπου ἦτο ὀρθὸν καὶ ἀναγκαῖον· ἀλλ' ὁ διαγωνισμὸς δυστυχῶς ἢ εὐτυχῶς, κρίμασιν οἷς οἶδε Κῆριος καὶ οἱ κ.κ. κριταί, κατηργήθη ἐσχάτως.

Ἐνεκα δὲ τῆς περισεύς τῆς ὕλης τοῦ βιβλίου ὁ κ. Εἰσηγητὴς ἐχαπακτήρισεν αὐτὸ ὡς ἐγχειρίδιον ἐπιτομῆς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας χρήσιμον ὡς ἀναγνωστικὸν βιβλίον διὰ τὰς φιλόστορας ἐκείνας τοῦ ἔθνους τάξεις, ὅσαι δὲν ἔχουσι καιρὸν ἢ διάθεσιν νὰ ἐνδιατρίψωσι περὶ τὴν μελέτην μακροτέρων περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος συγγραψῶν, πολὺ μᾶλλον ἢ ὡς διδακτικὸν βιβλίον διὰ τὸ Γυμνάσιον. Ἐπαρμολογεῖ δὲ πρὸς ταυτέτην τινὰ χρήσιν ἢ τε καθ' ὅλου φιλοκαλίᾳ τοῦ συγγραφέως καὶ ἡ ἀξίότης καὶ κομψότητος μετέχοντα χρῆσις τῆς γλώσσης τῶν τινῶν ἐνιαχοῦ ἀκυρολογίων καὶ περιττῶν ἀρχαϊσμῶν». Καὶ παριδείγματα μὲν τῶν τελευταίων δὲν εὐηρεστήθη νὰ μὴς καταλέξῃ, ἀλλ' ἐπαρκῶς, νομίζομεν, δικαιολογεῖ διὰ τούτων, διὰ τί προέκρινεν ὡς διδακτικὸν ἐγχειρίδιον τὸ τοῦ κ. Σωτηριάδου· διότι δηλαδὴ τὸ βιβλίον αὐτοῦ οὐ μόνον ἀφιλόκαλον εἶναι καὶ ἀκομψον περὶ τὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ καὶ οὐχὶ ἀφοίρον μὲν ασφαλείων πολλῶν περὶ τὴν χρήσιν τῆς γλώσσης πλὴν τῶν περὶ τὰ πράγματα, ἀφορήτων δὲ καινοφανειῶν. Ταύτας δ' ἀναμφισβόλως ὁ κ. Εἰσηγητὴς ἐξ ὧν λέγει φαίνεται θεωρῶν ἀρετᾶς διδακτικοῦ βιβλίου, ἐκείνας δὲ γενικῶς ἀναγνωσματικοῦ. Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ νὰ διαφωνῶμεν. Τὰ

διδασκτικά ἐγχειρίδια, ὡς καὶ πάντα τάλλα, νομιζομεν ὅτι πρέπει νὰ εἶνε συντεταγμένα ἐν γλώσσῃ ὀρθῇ καὶ σώφρονι, ὥστε εὐχαρίστως μὲν νὰ ἐκμανθάνῃ ὁ μαθητὴς καὶ ἀποφοιτήσας δ' εὐχαρίστως εἰς αὐτὰ νὰ ἐπανέρχεται. Εἰς ὅσα δὲ λέγει ὁ κ. Εἰσαγγητὴς περὶ τοῦ φόρτου τοῦ βιβλίου καὶ τῆς περισσείας τῆς ὕλης κρίνομεν περιττόν καὶ νὰ εἰπωμέν τι μετὰ τὸν γενόμενον ἴδιον περιορισμόν καὶ τὴν ἐπιτομήν αὐτῆς. Ἐπ' ἰσῆς διὰ τὰ κεφάλαια ἐκεῖνα, εἰς αἷμα ἀνάγκης δὲν εἴχομεν νεώτερα βιβλία (ὡς συντάξαντες αὐτὰ μικράν τῆς Σμύρνης καὶ τῆς βιβλιοθήκης ἡμῶν κατὰ τὴν χολερικὴν ἐπιδημίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἐπαγγελματος δ' ἡμῶν ἀπορήσαντες ἔπειτα χρόνου πρὸς δυσκορίην), καὶ ὅτινα δικαίως καλεῖται, ὡς τὰ περὶ τῶν πρώτων ἱστορικῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς πολιτείας, οὐδένα λόγον κάμνομεν μετὰ τὴν ἐκ θεμελίων διασκευὴν αὐτῶν ἐν τῇ παρόντι βιβλίῳ.

Ἐν γένει δὲ περὶ μὲν τῆς Ἑλληνικῆς ἱστορίας λέγει ὅτι «ὁ συγγραφεὺς δὲν φαίνεται ἀγνοῶν συνήθως τὰ πορίσματα τῶν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπὶ τοῦ ἑλληνικοῦ ἐδάφους ἀνασκαφῶν, ὅσαι σχετίζονται πρὸς τὴν ἱστορίαν»· περὶ δὲ τῆς ἱστορίας τῶν ἀνατολικῶν ἔθνων ὅτι «ἐπαρκὴς ἐμφαίνεται γνῶσις τῶν πορισμάτων τῆς νεωτέρας ἐρεῦνης μεθ' ἧς οὐκ ἀτέχνως συνδέονται, ὅπου τοῦτο ἀναγκαῖον, καὶ αἱ ἀρχαῖαι παραδόσεις, ὅπως καὶ αὗται μὴ ἀγνοῦνται.» «Ὅρθως ποίων, λέγει, μόνος αὐτὸς τῶν διαγινωσκόμενων ἔχει κεφάλαιον περιγραφόμενον «**Ἐμπορίαι, τεχναὶ καὶ γράμματα**», ἐν ᾧ μόνον περὶ φιλολογίας ποιῶντι λόγον τινὲς ἄλλοι.» Ἐπίσης ἀξιόλογον ἐν τῇ συνόλῳ εἶνε τὸ κεφάλαιον «**Ἀνάπτυξις τῆς δημοκρατίας τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐν Ἀθῆναις**». Μετὰ δὲ τίς καθ' ἑκάστην λεπτομερεστέρας παρατηρήσεις περαινει τὴν περὶ ἡμῶν κρίσιν ὡς ἑξῆς: «Τοιοῦτον τὸ βιβλίον τοῦ κ. Διαμαντοπούλου, ὅπερ, καθαιρόμενον ἀπὸ τῶν ἀμαρτημάτων αὐτοῦ καὶ συμπληρούμενον μὲν ἐν οἷς εἶνε ἑλλείψεις, ἀπαλλασσόμενον δὲ ἀφ' ἐτέρου τῶν περισσῶν καὶ ἀρτιώτερον γινόμενον ὡς πρὸς τὴν τοπογραφίαν καὶ χρονολογίαν δ' ἀποδῇ πολὺ κρείσσον».

Οὐδὲ περὶ τῶν τελευταίων παρατηρήσεων τῶν περὶ τοπογραφίας καὶ χρονολογίας δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ κάμωμεν λόγον ἑνταῦθα, ἵνα ἀποδείξωμεν ὅτι εἶνε ὑποποι. Ἐν γένει δὲ περαινόντες τὸν βραχὺν ἡμῶν πρόλογον τὰ ἑξῆς μόνον ἐπιλέγομεν. Ἐπὶ μακρόν καὶ ἐθουσιδῆτως, ὅση ἡμῖν δύναμις, ἐργασθέντες ἐφιλοπονῆσαμεν τὸ παρὸν δοκίμιον, καὶ ὑπ' ἄλλων προτραπέντες καὶ ὑπ' ὅσων λαβόντες ὅτι καὶ μεθ' ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς δὲν εἴχομεν κατορθῶσαι νὰ ἀποκτησῃμεν δοκίμιον βιβλίον οὐδ' αὐτῆς τῆς διὰ τὴν α'. γυμνασιακὴν τάξιν ἱστορίας. Μὴ ἀφιστάμενοι τῶν ἀρχαίων πηγῶν προσεπαθήσαμεν νὰ ἀρυσθῶμεν πᾶν ὅ,τι καλὸν καὶ

ἐκ τῶν γνωστῶν ἐκτεταμένων ἱστοριῶν τῶν ἐν ἑλληνικῇ γλώσσῃ καὶ ἐξ ἄλλων σοφῶν ἔργων γερμανιστῶν καὶ γαλλιστῶν γεγραμμένων. Τὰ ἐπιστημονικὰ πορίσματα τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν ἐρευνῶν δὲν εἶνε ζένα πρὸς τὸ δοκίμιον ἡμῶν, ὅπερ πρὸς τὴν ἐκδοσὶν νὰ συντάξωμεν ἐν γλώσσῃ καθαρᾷ σαφεί καὶ εὐμνημονεύτῃ, ὅττω δὲ παράσχωμεν εἰς μὲν τοὺς μαθητὰς ὡς οἷόν τε ἀριώτερον βιβλίον, εἰς δὲ τοὺς διδάσκοντας τοιοῦτον, οἷον νὰ παρέχῃ αὐτοῖς ἀφορμὴν πρὸς ἐκτενεστέραν μελέτην καὶ μεῖζονα ἀνάπτυξιν. Ἄν ἐπετύχομεν τοῦ σκοποῦ, ἃς εἴπωσιν ἄλλοι· ἡμεῖς περὶ τοῦ ἡμετέρου πονήματος ἀνενδοιάστως λέγομεν, ὅτι δι' αὐτοῦ παρέχομεν ἔργον οὐχὶ μὲν ὀλίγον ἄλλων ὁμοίων ὑπέρτερον, ἀπηλλαγμένον δ' ὡς οἷόν τε σφαλμάτων πραγματικῶν καὶ λεκτικῶν. Θέλομεν δ' εὐγνωμονῇ εἰς πάντα, ὅστις ὑποδείξῃ ἡμῖν εἴτε ἰδίᾳ εἴτε δημοσίᾳ ἀληθεῖς καὶ πραγματικὰς ἐλλείψεις, ἵνα αὐταὶ διορθωθῶσιν, ἐὰν τὸ βιβλίον εὐτυχίῃ νὰ ἴδῃ καὶ ἄλλην ἐκδοσιν.

Ἐν Σμύρνῃ τῇ 1ῃ Αὐγούστου 1895

ΙΩ. Ε. ΔΙΑΜΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς Ἱστορίας. — Ἱστορία λέγεται ἡ πιστὴ καὶ ἀκριβὴς ἀφήγησις τοῦ ἡθικοῦ πνευματικοῦ καὶ πρακτικοῦ βίου τῶν πεπολιτισμένων λαῶν.

Ἡ γενικὴ ἱστορία διαιρεῖται συνήθως εἰς ἀρχαίαν μέσσην καὶ νεωτέραν. Καὶ ἡ μὲν **ἀρχαία** ἐκτείνεται ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τοῦ ε'. αἰῶνος μετὰ Χριστόν, ὅτε ἐγένοντο αἱ μεταναστάσεις τῶν ἐθνῶν (476). ἡ δὲ **μέση** ἀπὸ τοῦ ε'. — 15'. μ. Χ. αἰῶνος, καθ' ὃν συνέβη ἡ ἁλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως (1453), σπουδαῖαι ἀνακαλύψεις καὶ ἐρευνέσεις καὶ ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς (1492). ἡ δὲ **νεωτέρα** ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 15'. αἰῶνος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.

Φυλαὶ καὶ γλώσσαι. — Σύμπαντες οἱ ἄνθρωποι διαιροῦνται εἰς τρεῖς μεγάλας καὶ κυρίας **φυλάς**, διακρινόμενας ἐξωτερικῶς ἐκ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ κρανίου καὶ τῆς μορφῆς καὶ ἐκ τῆς χροῖας: τὴν **Καυκασίαν** ἢ λευκὴν τὴν **Μογγολικὴν** ἢ κιτρίνην καὶ τὴν **Νιγροτικὴν** ἢ μαύρην. Ἡ σπουδαιότης τούτων Καυκασία **γλωσσικῶς** ὑποδιαιρεῖται εἰς τέσσαρας μεγάλας οἰκογενεας λαῶν: τοὺς Ἀρίους ἢ Ἰνδοεραμνοὺς τοὺς Χαμίτας τοὺς Σημίτας καὶ τοὺς Τουρανίους. Καὶ οἱ μὲν **Τουράνιοι** ἐκ τινος κοιλάδος τῶν Ἀλταίων πρόπαλαι ὁρμηθέντες διεσπάρησαν εἰς ἅς καὶ σήμερον οἰκοῦσι χώρας: τὴν μέσσην καὶ Δ. Ἀσίαν, Βακτριανήν, Δ. Ἰράν, Μηδίαν, Ἀτροπατηνὴν, Καρδουχίαν, τὰς περὶ Καύκασον χώρας, μέγα μέρος τῆς Ν. Ἀσίας, Σουσιανήν, τὰ περὶ Κάτω Τίγγριν καὶ Εὐφράτιν, τέλος τὰ βορειότατα Ἀσίας καὶ

Εὐρώπης· πολλὰ τοῦ δ' ἀναμιγνέσθαι πρὸς ἑτερογενεῖς λαοὺς
 μεγάλως μὲν ἐπέδρασαν ἐπ' αὐτῶν, τέλος ὅμως συνεγωνεύθησαν,
 μικροτέραν δ' ἐπίδρασιν ἔσχον ἐν Εὐρώπῃ· ἔνθα ἀπογόνους ἔ-
 χουσι τοὺς Φίννους, Μαγιάρους καὶ τοὺς διαφόρους Τα-
 τάρους. Οἱ δὲ **Ἰημεῖται**, λίαν συμπλεγθεῖς γλωσσικῶς καὶ γεω-
 γραφικῶς, κατέσχον τὰς ἀπὸ Ταύρου καὶ Καρδουχίας πρὸς
 Β, Τίγρητος πρὸς Α, Περσικοῦ κόλπου καὶ Ἐρυθρᾶς πρὸς
 Ν, Ἀραβικοῦ κόλπου καὶ Μεσογείου πρὸς Δ. ὁριζομένους
 χώρας καὶ ἦσαν οἱ διάφοροι Σύροι Φοίνικες Ἑβραῖοι
 Ἀραβες καὶ οἱ Συρίαν καὶ Βαβυλωνίαν ὑποτάξαντες
 λαοί. Τούτων δ' οἱ μὲν Ἀραβες ἀπώκησαν εἰς Αἰθιοπίαν, ἔνθα
 καὶ τὴν γλῶσσαν αὐτῶν μετέδωκαν, οἱ δὲ Φοίνικες ἀνὰ τὰ
 παράλια τῆς Δ. λεκάνης τῆς Μεσογείου. Συγγενεῖς τῶν
 λευκῶν Σημιτῶν εἶνε οἱ μελάγχροι **Χαμίται ἢ Χουσιῖται**
καὶ Αἰθιοπεῖς· οἱ Χουσιῖται εἶνε οἱ ἐκ τῶν Σημιτῶν προαχθέν-
 τες εἰς πολιτισμὸν (πρωτοσημιῖται) καὶ παλαιάτατα διασπαρέντες
 ἐκ τοῦ Ἰνδοκονούχου μέχρι τῆς κοιλᾶδος καὶ τῶν ἐκβολῶν Τί-
 γρητος καὶ Εὐφράτου καὶ ἐντεῦθεν μετοικησάντες εἰς Συρίαν
 Ἀραβίαν καὶ Αἰθιοπίαν· ἐκ τῆς ἀνακράσεως δὲ τῶν Χουσιτῶν
 καὶ τῶν ἐπιγεγενημένων Τουρανίων (Κοσσαίων καὶ Κισσίων) προῆλ-
 θον οἱ Ἑλυμαῖοι ἢ Σούσιοι καὶ οἱ Χαλδαῖοι. Χαμίται προ-
 σέτι λέγονται οὐ μόνον οἱ μελάγχροι Αἰγύπτιοι, ἀλλὰ καὶ
 πάντες οἱ κατὰ τὰ Β. τῆς Ἀφρικῆς Καναχάσιοι. Τέλος τὴν με-
 γάλην οἰκογένειαν τῶν **Ἀρίων ἢ Ἰνδογερμανῶν** συγκρο-
 τοῦσιν ἐν Εὐρώπῃ μὲν πρὸς Β. Κέλται Τεύτονες Γότθοι
 καὶ Σλαῦοι, πρὸς Ν. δὲ Λατῖνοι καὶ Πελασγοί, ἐν Ἀσίᾳ
 δὲ οἱ Ἰρανικοὶ λαοὶ οἱ Καρδοῦχοι οἱ πλεῖστοι λαοὶ
 τῆς Μ. Ἀσίας καὶ οἱ ἐν τῇ Ἰνδικῇ Ἀριοι.—Ὅτι δ' οἱ
 Ἀριοι ἀνέπτυξαν κοινὸν πνευματικὸν βίον καὶ ὅτι ὑπερβαλόντες
 πάντας τοὺς ἄλλους πρωιμώτατά προήχθησαν εἰς πολιτισμὸν, τεκ-
 μηριοῦνται ἐκ τῆς συγγενείας τῶν διαφόρων ἀρίων γλωσσῶν καὶ ἐκ
 τῆς ὁμοιότητος τῶν ῥιζῶν τῶν λέξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὸν

κοινωνικὸν ὄργανισμὸν τὴν θρησκείαν τὴν πολιτείαν
τὴν τέχνην καὶ τὴν ἐπιστήμην.

Αἱ τέσσαρες αὗται μεγάλαι οἰκογένειαι τῶν λαῶν τῆς Καυκασίας φυλῆς : Τουράνιοι Σημίται Χαμίται καὶ Ἄριοι, ὑπερέχουσαι τῶν λαῶν τῶν ἄλλων φυλῶν κατὰ τὰ πνευματικὰ χαρίσματα, ἐδημιούργησαν εἴτε διὰ τῆς κατ' ἰδίαν ἐνεργείας εἴτε διὰ τῆς ἐπ' ἀλλήλων ἐπιδράσεως τὴν ἱστορίαν τοῦ κυρίως ἱστορικοῦ κόσμου.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΘΝΩΝ

Α'. ΣΙΝΑΙ ΚΑΙ ΙΝΔΟΙ

Σίναι.—Οἱ ἐκ τῆς μογγολικῆς φυλῆς **Σίναι** κατέκρησαν ἐν τῇ Α. Ἀσία χώραν εὐρυτάτην καὶ πολυάνθρωπον, πεδινὴν μὲν καὶ γονιμωτάτην εἰς τὰ Α, λίαν δ' ὄρεινὴν εἰς τὰ Δ, κατὰ δὲ τὰ Β. οὖσαν πικρμεγίστην ἀρμώδη ἔρημον. Ἀποκεκλεισμένοι τοῦ ἕλλου κόσμου ὑπὸ φυσικῶν δυσυπερβλήτων ὁρίων καὶ φύσει ἀνεπίμικτοι ὄντες οἱ Σίναι ἐγένοντο μισόξενοι καὶ ὅλως στάσιμοι ἐν τῷ παναρχαιοτάτῳ αὐτῶν πολιτισμῷ. Τῶν διαφόρων δ' αὐτῶν μοναρχικῶν δυναστειῶν ἐπισημοτάτῃ ὑπῆρξεν οἱ τῶν Χάν (202 π. Χ.—206 μ. Χ.), ἐφ' ἧς πὸ κράτος ἔσχε τὴν μεγίστην ἔκτασιν καὶ δύναμιν. Τῆς δὲ πρωΐμου σινικῆς τέχνης καὶ βιομηχανίας προϊόντα εἶνε ἡ τυπογραφία ἡ πυρῖτις ἡ ναυτικὴ πυξίς τὰ ἐκ μετὰξῆς πολύτιμα σιηρικὰ ὑφάσματα ἡ μορρίνη ὁ χάρτης κλπ. Τῆς δὲ θρησκείας αὐτῶν τὰς ἡθικὰς διατάξεις περιέλαβεν ἐν ταῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ὁ παρ' αὐτοῖς τιμιώτατος σοφὸς Κομφούκιος (551—479 π. Χ.).

Ἰνδοί.—Οἱ τὴν εὐδρον καὶ εὐρορον πεδιάδα τοῦ Ἰνδοῦ καταλαβόντες **Ἰνδοί** ἐπὶ μακρότατον μὲν διεφύλαξαν ἐν αὐτῇ τὴν ἀρχέγονον τῶν φυσικῶν δυνάμεων λατρείαν καὶ τοὺς ὕμνους αὐτῶν ἐν ταῖς Βέδαις, ἀρχαιοτάτῃ ἱερᾷ βίβλῳ, ἧτις διεσώθη

γεγραμμένη ἐν τῇ Σανσκριτικῇ, γλώσσῃ συγγενεστάτῃ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν καὶ Λατινικὴν. Ἀπὸ δὲ τοῦ ιδ' αἰῶνος ἐτράπησαν εἰς κατακτήσεις πρῶτον μὲν τῆς πρὸς Α. παρρησιότητος πεδιάδος τοῦ Γάγγου, εἶτα δὲ τῆς πρὸς Ν. ὀρεινῆς χερσονήσου Δεκάν, ὧν ἡ ἀνάμνησις διεσώθη ἐν ταῖς ἀρχαιοτάταις ἐπιστοιχαῖς κύτων, τῇ Μαχαβαράτα καὶ τῇ Ραμαϋάνα. Ἐνταῦθα βαθμηδὸν μετέτρεψαν μὲν τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν εἰς πανθεισμόν, διηρέθησαν δὲ κοινωνικῶς εἰς τέσσαρα γένη ἢ τάξεις, κύστηρως κεχωρισμένους ἀπ' ἀλλήλων: τοὺς Βραχμᾶνας, ἱερεῖς σοφοὺς καὶ δικαστάς, τοὺς Ξατρίας, βασιλεῖς καὶ στρατιώτας, τοὺς Βαϊσῦας, γεωργοὺς ἐμπόρους καὶ τεχνίτας, οἵτινες μόνοι ἀνεγίνωσκον τὰ ἱερὰ βιβλία καὶ μετέχον τῶν θυσιῶν. Εἰς δὲ τὴν τετάρτην τάξιν, ἣν συνεκρότησαν οἱ ὑποταγέντες πρῶτοι οἰκίστριοι κάτοικοι τῆς Ἰνδικῆς καὶ οἱ ἐκ τῆς παρὰ νότον ἐπιμιξίαις τῶν ἑλλήνων φυλῶν γεννηθέντες, τοὺς Παρίας, ἧτο ἀπηγορευμένον τὸ ἐν πόλεσιν ἢ χωρίοις οἰκεῖν, ὡς ἀκάθαρτοι δὲ περιεσφονοῦντο καὶ ἐδιδόκοντο. Τῆς δὲ αὐστηρότατα τηρουμένης πολιτικῆς καὶ ἀστικῆς κύτων διατάξεις περιέλαβον οἱ Βραχμᾶνες ἐν τῷ κώδικι τῶν νόμων τοῦ Μανού. Πρεσβεύοντες οἱ Βραχμᾶνες, ὅτι ἡ ἀρχὴ μὲν τῶν ὄντων εἶνε δύνάμις ἐνοικοῦσα ἐν κύτῳ τούτοις, ἐκπορευομένη δ' ἐκ τῆς ὑπερτάτης ἀρχῆς τοῦ Βράμα, τελικὸς δὲ σκοπὸς ἡ εἰς αὐτὸ διὰ μετεμψυχώσεων ἐπιστροφή σύμπαντος τοῦ κόσμου, περιέπεσον εἰς μαγικὰς θεωρίας, διατάσσοντες καὶ ἀσχοῦντες μετάνοιαν καὶ νέκρωσιν τῶν αἰσθήσεων καθαρμούς ἀπογὴν κρείσσους κτλ. Κατὰ τῆς διδασκαλίας ταύτης ἐξηγέρθη τὸν 7^ο π. Χ. αἰῶνα ὁ **Βούδδας**, καταπολεμῶν τὴν ἱεραρχίαν τῶν τάξεων, ὑπισχνόμενος δ' αἰωνίαν ἀνάπαυσιν καὶ ἀμοιβὴν βίου πλήρους ἀρετῆς καὶ ἀγάπης. Ὁ Βουδδισμὸς ταχέως διαδοθεὶς ὑπέστη τρομεροὺς διωγμούς, ὅθεν καὶ ἐξδιωχθεὶς ἐκ τῆς Β. Ἰνδικῆς ἐξηπλώθη εἰς τὴν Ν. Ἰνδικὴν Θιβητίαν Σινικὴν Ἰαπωνίαν καὶ Μαλαισίαν.

Β'. ΑΙΓΥΠΤΙΟΙ

Αἴγυπτος. — Μέρος τῆς νελορρύτου κοίτης χώρας μετὰ τῆς ἐν τοῖς Β. αὐτῆς πεδιάδος εἶνε κυρίως ἡ **Αἴγυπτος**. Καὶ ὁ μὲν **Νεῖλος** πηγάζων ἐκ τῶν ὑψιπέδων τῆς ΒΑ. Ἀφρικῆς καὶ διασχίζων τοὺς ἐπιπροσθεῶντας ἀπεράντους βράχους καταρρήγνυται εἰς ἀλλεπαλλήλους καταρράκτας, διευθυνόμενος πρὸς Β. εἰς τὴν Μεσόγειον, εἰς ἣν ἐκδίδει διὰ πολλῶν στομάτων, πλημμυρῶν δὲ τακτικῶς κατακλύζει ἐπὶ τέσσαρας μῆνας τὴν χώραν· εὐθὺς δὲ ὡς τὰ ὕδατα ὑποστραγγῶσιν εἰς τὴν κοίτην αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἰλυώδους καὶ μελαγγεῖου ἐδάφους ἀνακηδῶ γονιμωτάτη βλάστησις. Ἡ δὲ χώρα εἶνε τὸ μὲν ἐπιμηκιστάτη κοιλὰς καὶ στενὴ διακρινόμενη εἰς Ἀνω καὶ Μέσων Αἴγυπτον, ἣν περικτείνουσιν ἑξ Α. μὲν τὰ Ἀραβικὰ ὄρη, ἐκ Δ. δὲ τὰ Λιβυκά· τὸ δ' ἀπὸ τοῦ διχασμοῦ τοῦ Νεῖλου μέχρι τῶν ἐκβολῶν αὐτοῦ εὐρεῖα εὐφορος καὶ κατάρυτος πεδιάς ἀποτελοῦσα τὴν Κάτω Αἴγυπτον ἢ τὸ Δέλτα. Ἄνευ τοῦ Νεῖλου δὲν θὰ ὑπῆρχεν Αἴγυπτος· διὸ καὶ οἱ μὲν Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον αὐτὸν ὡς θεόν, δικαίως δ' ἐκλήθη ἡ Αἴγυπτος ὠάρον τοῦ Νεῖλου. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν Κουαίσιαι μὲν, ἀλλὰ μετὰ γὰρ Χρῆται, πρὸ ἀνημμενούτων χρόνων καταλαμβάνοντες τὴν χώραν.

Ἀρχαῖον κράτος τῆς Μέμφιδος (3000—3500). Πεντακισχίλια περίπου ἔτη π. Χ. ἐθεμελίωσε τὴν ἀρχαίαν τῆς Αἰγύπτου πρωτεύουσιν Μέμφιν εἰς τὰ Β. τῆς Μέσης Αἰγύπτου ὁ βασιλεὺς Μῆν, ὁ ἱδρυτῆς τῆς α'. δυναστείας. Ἐκτοτε δὲ μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Περσῶν κατακτῆσεως τῆς χώρας (527), ἐπὶ 4500 ἔτη, διεδέχθησαν ἀλλήλας 25 δυναστεῖαι βασιλέων, Φαραῶνων καλουμένων. Καὶ περὶ μὲν τῶν τριῶν πρώτων δυναστεῶν οὐδὲν σχεδὸν γινώσκεται· οἱ δὲ τῆς δ'. ΧϞοῦ Χερῶν καὶ Μυκερίνος (3500—2200) ἱδρυσαν τὰς τρεῖς ὀνομαστάς πυραμίδας, αἵτινες ἐν τῇ οἰκοδομίᾳ αὐτῶν ἀπησχόλησαν μυριάδας δούλων ἐπὶ δεκάδας ἐτῶν, ἐχρησίμευσαν δὲ ὡς τάροι τῶν ἱδρυσάντων αὐτὰς βασιλέων. Τῆς δὲ Γ'. δυναστείας ὁ

δεύτερος βασιλεὺς Φιδός ὑπέταξε τὴν πρὸς Ν. τῆς Αἰγύπτου Αἰθιοπίαν καὶ τὴν ἐν τῷ Ἀραβικῷ κόλπῳ χερσόνησον τῆς Πετραίας Ἀραβίας.

Κράτος τῶν Θηβῶν καὶ ἐπιδρομὴ τῶν Ὑκσῶς (2200—1600).—Ἀπὸ τῆς 1α' δυναστείας ἔδρα τῶν Φαραῶνων καθίστανται αἱ ἐν τῇ Ἄνω Αἰγύπτῳ **Θαῖαι**. Τῆς δὲ 16', δυναστείας ὁ βασιλεὺς Ἀμμανέμης α'. κατακτᾷ νέας χώρας πρὸς Ν. ἐν Αἰθιοπία καὶ πρὸς Α. ἐν Πετραίᾳ Ἀραβίᾳ. Ἀμμανέμης δ' ὁ γ'. ἡ Ἀμέρης συνετέλεσε παρὰ τὴν Μέμφιν τὴν ὀνομαστὴν λίμνην τοῦ Μοίριος, ἣν ἐν λευκοδρία ἔχη ἡ χώρα ὑπόθεν ν' ἀρδύεται· πρὸς Α. δὲ ταύτης ἵδρυσε τὸν Λαθύρινθον, παμμέγιστον καὶ ἀδιέξοδον νάον. Ὁ τὰ μνημεῖα ταῦτα καὶ τὰς πυραμίδας ἐπισκερθεὶς Ἡρόδοτος λέγει: «ἦσαν μὲν νυν καὶ αἱ πυραμίδες λόγου μέζονες καὶ πολλῶν ἐκάστη αὐτέων Ἑλληνικῶν ἔργων καὶ μεγάλων ἀνταξίη, ὁ δὲ λαθύρινθος καὶ τὰς πυραμίδας ὑπερβάλλει» (Ἡροδ. 2, 148). Ὅτι δὲ τότε οἱ Αἰγύπτιοι ἦσαν ἤδη προσηγμένοι εἰς τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμόν, μαρτυροῦσιν οἱ ἑπισωζόμενοι ἐξωγαγόμενοι τάροι. Οἱ ἐν Θήβαις βασιλεῖς ἤρξαν τῆς χώρας ἐν εἰρήνῃ ὥστε 500 ἔτη· ἀλλ' ἐξασθενήσαντες δὲν ἠδυνήθησαν οἱ περὶ τὸ τέλος τῆς 18' δυναστείας ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς σκηπτῶν βαρβάρων εισβαλόντων ἐκ τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου καὶ κατακτησάντων τὸ Δέλτα. Οὗτοι ἐκαλοῦντο **Ὑκσῶς** ἤτοι βασιλεῖς ποιμένες, ὧν ὁ βασιλεὺς Σάλατις ἵδρυσε παρὰ τὸν ἱσθμὸν μέγα στρατόπεδον ὡς προσύργιον κατὰ νέων ἐπιδρομῶν, ἐβασίλευσαν δὲ τῆς Αἰγύπτου περὶ τὰ 200 ἔτη, ὅτε καὶ ὁ Ἰακῶβ προσεκλήθη ἐνταῦθα ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἰωσήφ.

Νέον κράτος τῶν Θηβῶν (1600—1200).—Οἱ ἐν Θήβαις ἐγγήρωι βασιλεῖς μετὰ ὑποταγὴν δύο αἰώνων ἀποστάντες ἀπεδίωξαν τοὺς Ὑκσῶς καὶ ὑποδουλώσαντες τοὺς ὑπὸ λειψθέντας αὐτῶν ἐπαλινόρθωσαν τὴν ἰδίαν δυναστείαν. Τούτων ὁ ἐκ τῆς 1η' δυναστείας Τέθμωσις ὁ γ'. (τὸν 15'. αἰῶνα) κατέστησε μὲν τὴν Συρίαν φόρου ὑποτελῆ, ἀλλὰ διὰ τὰς συχνὰς ἀποστα-

σίαις τῶν Σύρων ἐρεξῆς καὶ μέγιστοι ἐκστρατεύει γίνονται πρὸς τὴν ΒΑ. τῆς χώρας. Ἀμένωφιδ' ὁ γ'. Ἰδρυσεν δύο αὐτοῦ κολοσσιαῖα ἀγάλματα, σωζόμενα ἔτι παρὰ τὰς Θήβας, ὧν τὸ ἑτερον, δι' οὗς ἀνέδιδεν ἡγῆρας, οἱ Ἕλληνες ὑπέλαβον ὡς τοῦ θεοῦ Μένωνος, προσαγορεύοντος τὴν μητέρα Αὐγὴν. Τῆς 10'. δὲ δυναστείας (1500—1300) δύο βασιλεῖς ἐγένοντο οἱ μέγιστοι κατακτηταί, Σέτις ὁ α'. καὶ Ῥαμεσσῆς ὁ β'. ὧν ὁ μὲν πολλάκις ἐξεστράτευσεν εἰς Συρίαν, ἐξ Αἰθιοπίας δὲ πολλοὺς χιμαλώτους ἀπήγαγεν. Ῥαμεσσῆς δὲ ὁ β'. ὁ τῶν Ἑλλήνων **Σέσωστρις** ἀπεκρούσας μὲν τοὺς ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ τῶν νήσων ἐπελθόντας κατὰ θάλασσαν ἐπιδρομαῖς ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Αἰθιοπας ὄρον ἐβένου χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος βασιλεύσας δ' ὑπέταξε τὸν βασιλέα τῶν Χετταίων. Οὗτοι παλιότατα οἰκήσαντες Συρίαν καὶ Κιλικίαν καὶ ἰδίᾳ τὴν Χαναναίαν ἰδρυσαν μὲν εὐρὺ κράτος ἐν Μ. Ἀσίᾳ, ἐπεταθὲν μέχρι τῶν Δ. παραλλίων αὐτῆς (ἐνθα σώζεται ἔτι καὶ νῦν οὐ μακρὰν τῆς Σμύρνης παρὰ τὸ Νύμφαιον μνημεῖον Χετταίων), γενναίως δ' ἀντιστάντες καὶ ἐπὶ μακρὸν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους συνῆσαν τέλος συμμαχίαν καὶ ἐπιμαχίαν μετὰ τοῦ Ῥαμεσσῆ. βραδύτερον δ' ὑποταγέντες εἰς τοὺς Ἀσσυρίους καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας ἐξέλιπον ὅλως ἐπὶ τῆς περσικῆς ἀκμῆς. Ἀρξας δ' ὁ Ῥαμεσσῆς ἐν εἰρήνῃ ἐπὶ 46 ἀκόμη ἔτη ἤγειρε πανταχοῦ ναοὺς καὶ ἀνάκτορα, προήγαγε τὰ ἀμυντικὰ καὶ ὑδραυλικὰ ἔργα, ἐθεμελίωσε πόλεις καὶ ἠξιώθη μεγάλης ὑστεροφημίας. Ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς ἐτάφη ἐν Θήβαις, ἡ δ' ἐπ' ἐσχάτων ἀνακαλυφθεῖσα μορφή αὐτοῦ ἀπόκειται ἐν τῷ παρὰ τὸ Κάϊρον μουσεῖον τοῦ Βουλὰκ.

Στάσεις καὶ ξένοι δυναστεῖαι (1300—672).—Ἐπὶ Μενεφιδᾷ, διαδόχου τοῦ Ῥαμεσσῆ β', ἡ Αἴγυπτος ἠπειλήθη πάλιν ὑπὸ ἐπιδρομῆς ἐκ Μ. Ἀσίας, ἥτις ἀπεκρούσθη. Τὴν δ' ἐπικολουθήσαντες περίοδον στάσεων ἐν τῇ Κάτω Αἰγύπτῳ κατέπνυσεν ὁ ἐκ τῆς κ'. δυναστείας Ῥαμεσσῆς γ'. ἡ Ῥαμσίνητος (περὶ τὸ 1200), ὅστις ἐπανήγαγε τὴν τάξιν καὶ ἔκτισε μεγάλαν πρεπῆ μνημεῖα ἐν Θήβαις, βασιλεύσας δ' ἐπὶ 32 ἔτη προσεπῆ-

θησε νά φανῇ ἐράμιλλος τοῦ ἐνδόξου προγόνου αὐτοῦ. Ἐπὶ τοῦ τελευταίου δὲ βασιλείῳ τῆς δυναστείας ταύτης Ῥαμεσσῦ τοῖ' ιδ'. ἱερεὺς τις τοῦ Ἀμμωνος λαβὼν μεγάλην δύναμιν προσέλαβε καὶ τὴν βασιλικὴν προσωνομίαν. Μετὰ τινα ὅμως ἔτη ξένος ἡγεμὼν ἀνακηρύσσεται Φαρκῶ πάσης τῆς Κάτω Αἰγύπτου ἐν Τάνι καὶ γίνεται ἀρχηγὸς τῆς κα'. δυναστείας (τὸν ια'. αἰῶνα), ὅρ' ἦν ἐνοῦται ἡ τέως διηρημένη Αἴγυπτος καὶ ἡ ἔδρα ἐκ Θηβῶν μετατίθεται εἰς τὸ Δέλτα· ἀλλὰ πολλοὶ συγγενεῖς τῶν βασιλέων τῆς δυναστείας ταύτης ὡς στρατηγοὶ γενόμενοι ἀνεξάρτητοι ὠνομάσθησαν καὶ βασιλεῖς· οὕτω δ' ἡ χώρα διαμερίζεται εἰς πολλὰ κρατίδια, ὧν σπουδαιότατον ἦτο τὸ ἀναδεῖξαν τὴν καβ' δυναστείαν (Αἰθιοπικὴν) καὶ ἔδραν ἔχον τὴν Βούδαστιν (περὶ τὸ 940). Οἱ δ' ἐκ Θηβῶν διωχθέντες ἱερεῖς τοῦ Ἀμμωνος καταφυγόντες εἰς Αἰθιοπίαν ἱδρυσαν ἴδιον κράτος ἔχον πρωτεύουσιν τὰ Νάπατα, ὅθεν ὀρμώμενοι ἐπέτυχον νὰ ἐπανεκτίσωσι τὴν Θήβαν (περὶ τὸ 800). Ἐν ᾧ δὲ νέα δυναστεία ἡ καδ'. ἱδρύετο ἐν Σάι (περὶ τὸ 735), ὁ Σαβῶκων ἐξ Αἰθιοπίας ὑποτάχας πᾶσιν τὴν Αἴγυπτον καὶ βασιλεύσας αὐτῆς (722) ἐξεστράτευσεν κατὰ τοῦ βασιλείῳ τῆς Ἀσσυρίας Σάργωνος εἰς βοήθειαν τοῦ ἡττηθέντος βασιλείῳ τοῦ Ἰσραήλ· ἀλλ' ὑπέστη δεινὴν ἥτταν παρὰ τὴν Πάφιν (717), ἧς ἐνεκκ ἀπέστησαν μὲν οἱ Αἰγύπτιοι ἡγεμόνες (726—715), ἐπέδραμον δὲ τὴν χώραν οἱ Ἀσσύριοι. Καὶ ὁ μὲν διάδοχος τοῦ Σάργωνος Σενναχηρείμ ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ἀποκαταστήσαντος πάλιν τὴν αἰθιοπικὴν κυριαρχίαν Ταράκου (701)· ἀλλ' ὁ Ἀσσάρ Χαδδὼν ἐπωνομίσθη βασιλεὺς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου οὕτω δ' ὑπετάγη μὲν ἡ χώρα εἰς τοὺς Ἀσσυρίους, ἐξέωσθη δὲ ἡ κε'. δυναστεία, ἣτις ἦν αἰθιοπικὴ (672). Τότε ἡ Αἴγυπτος διαιρεθεῖσα διωκῆθη ὑπὸ εἰκοσιν ἐγχωρίων ὑποτελῶν ἡγεμόνων, ὧν ισχυρότατος ὑπῆρξεν ὁ τῆς Μέμφιδος καὶ Σάιτος Νεκῶς.

Οἱ τελευταῖοι Φαραῶνες (655-525).—Εἰς τῶν μικρῶν ἡγεμόνων τοῦ Δέλτα, ὁ Ψαμμίτιχος, υἱὸς τοῦ Νεκῶ (655), ἐπέτυχεν τῇ βοήθειᾳ Κερῶν καὶ Ἰώνων μισθοφόρων ν' ἀπαλλάξῃ

τοῦ ξενικοῦ ζυγοῦ τὴν Αἴγυπτον καὶ ν' ἀναγνωρισθῇ ἀρχὴ τῆς κς'. καὶ τελευταίας δυναστείας, ἐδρευούσης ἐν Σάϊ. Οὗτος διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἑλλήνας εὐμένειαν, εἰς οὓς καὶ τὴν χώραν ἀνέωξε καὶ ὡς στρατηγὸς καὶ σωματοφύλακας προσέλθεον, ἐκίνησε τὴν ἀπέχθειαν τῶν μισοξένων Αἰγυπτίων, ὧν πλεῖστοι μετενέστησαν εἰς Αἰθιοπίαν. Ἐπ' αὐτοῦ μέρος μὲν τῆς Αἰθιοπίας καὶ Συρίας πάλιν ἀνεκτήθη, ἡ δὲ χώρα ἔσχε φρούρια ἐπὶ τῶν συνόρων διώρυγας ὁδοὺς ναυτοῦ πλοῦτον καὶ εἰρήνην. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ **Νεκῶς** (609) ἐξηκολούθησε μὲν τὴν ἀπὸ τοῦ Νεΐλου εἰς τὸν Ἀραβικὸν κόλπον διώρυγα, ἀλλὰ κατέλιπεν αὐτὴν καὶ αὐτὸς ἀτελεῖ. Ἐπέτυχεν ὅμως, ὡς φαίνεται, διὰ Φοινίκων τὸν περίπλου τῆς Ἀφρικῆς. Εἰς δὲ τὰς ἐπαναληφθείσας κατὰ τῆς Συρίας ἐκστρατείας τῶν Φαραίωνων ἔθηκε τέρας ἢ παρὰ τὸ Κιρκήσιον ἦτορ αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Νεβουχοδονόσορος (608). Καὶ ὁ μὲν υἱὸς αὐτοῦ **Ψάμμης** (594) ἐξεστράτευσεν μετὰ μισθοφόρων Ἑλλήνων κατὰ τῆς Αἰθιοπίας πρὸς διατήρησιν αὐτῆς· ὁ δὲ ἐγγονος **Ἀποφίς** (588) μετὰ εὐταγείας ἀγώνας πρὸς Κυπρίους καὶ Φοινίκας ἐξεθρονίσθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτοῦ Ἀμάσιος, πεμρθέντος εἰς καταστολὴν ἀποστασίας, ἣν ἤγειρεν ὁ κατὰ τῶν ἐν Κυρήνῃ Ἑλλήνων σταλείς, ἀλλ' ἥττηθείς στρατὸς, ἡττωμένη καὶ ἐρονεύθη. Ὁ δὲ **Ἀμασις** (569) βασιλεύσας προήγαγε τὴν Αἴγυπτον εἰς εὐημερίαν καὶ πολιτισμόν, ἔκτισε μεγίστους ναοὺς, ὧν περισημώτατος ὁ ἐν Σάϊ, νέας δὲ προνομίας ἐδαψίλευσεν εἰς τοὺς Ἑλλήνας, οἵτινες μόνον τῶν ξένων ἱδρυσαν ἀποικίαν τὴν Ναύκρατιν, ἀποβῆσαν ἐκ τῶν μεγίστων ἐμπορίων· καὶ σύζυγον δ' Ἑλληνίδα ἔλαβε τὴν ἐκ Κυρήνης βασιλοπαῖδα Λαδίκην.

Ἡ Αἴγυπτος ὑπὸ δουλείαν.— Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Ἀμάσιος **Ψαμμνίτου** ἡ Αἴγυπτος ὑποταγέσθαι ὑπὸ τοῦ Καμβύσου (525), βασιλέως τῶν Περσῶν, ἐγένετο περσικὴ ἐπαρχία, ἥτις ἀπὸ τῶν Περσῶν περιήλθεν εἰς τοὺς Ἑλλήνας, ἐκ τούτων δ' εἰς τοὺς Ῥωμαίους· ἀλλ' οἱ Αἰγύπτιοι διετήρησαν ἐπὶ μακρὸν ἀνόλευτον τὴν γλῶσσαν τὴν θρησκείαν καὶ τὰ ἦθη αὐτῶν μέχρι τῆς ἐκπτώσεως τοῦ Ῥωμαικοῦ κράτους.

Θρησκεία.—Οἱ Αἰγύπτιοι ὁμολογοῦνται ὡς φιλοθρησκότατοι καὶ εὐλαβέστατοι ἄνθρωποι. Κυριώτατος μὲν αὐτῶν θεὸς ἦτο ὁ τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ὃν διαφόρως καὶ περιστάων καὶ ὀνόμαζον, Ῥᾶ, Ὁρον ἢ Ἀμμων· καὶ οἱ πολιοῦχοι δὲ τῶν καθ' ἑκάστης πόλεων μετὰ τὴν πολιτικὴν ἐνότητα τῆς χώρας ἐγένοντο κοινὰ πάντων τῶν Αἰγυπτίων. Τούτων ὀνομαστότατος ἦτο ὁ Ὅσιρις, εὐεργετικὸς θεὸς τοῦ φωτός, ἡ σύζυγος αὐτοῦ θεὰ Ἰσις καὶ ὁ υἱὸς αὐτῶν Ὁρος. Παρίστων δ' αὐτοὺς οἱ Αἰγύπτιοι ὑπὸ μωρῆς ζώων ἢ πτηνῶν, ὧν τινα ἤξισοντο καὶ θείας τιμῆς, ὡς ὁ λέων ὁ κροκόδειλος ὁ κριὸς ὁ θῶς ὁ αἰλουρος ἡ γλαυξ ἡ ἴδις ὁ μυθικὸς ροῖνιξ καὶ ἄλλα, μάλιστα δ' ὁ βοῦς Ἄπις τρεφόμενος εὐλαβέστατα καὶ προσκυνοῦμενος ἐν Μέμφιδι. Ἀποῦ δ' αἱ Θῆβαι ἐγένοντο πρωτεύουσα τοῦ κράτους, ὁ θεὸς Ἀμμων ἐκτρέφθη ὡς ὁ ὕπατος καὶ δημιουργὸς τοῦ σύμπαντος. Ἐνεκὰ δὲ τῆς περὶ μετεμψυχώσεως γνώμης αὐτῶν οἱ Αἰγύπτιοι ἐπαρίχουν ἐπιμελῶς τὰ σώματα καὶ διετήρουν αὐτὰ ἐν σαρκοφάγοις, κατέθετον δὲ τῆς αὐτῶν μοῖας καλουμένας εἰς ἀσφαλεστάτους ὑπαγείους λαξευτοὺς τάφους κατακόμβας πυραμίδας καὶ τὰ ὅμοια.

Τέχναι.—Οἱ Φαραῶνες διὰ τῶν ἀπειροκρίμων αὐτῶν ὑπηκόων καὶ δούλων ἀνήγειρον πλεῖστα καὶ καλοσσιαῖα μνημεῖα, ναοὺς πυραμίδας κατακόμβας ἀνδριάντας σφίγγας ὀβελίσκους κλπ. Τῶν δ' αἰγυπτιακῶν μνημείων σπουδαιότατα εἶνε πλὴν τῶν πυραμίδων τὰ ἐρείπια τῶν Θεῶν, τὰ σωζόμενα παρὰ τῆς κόμης Κερνὰκ καὶ Λουξόρ. Ὁ δ' αἰγυπτιακὸς ναὸς περιεκυκλοῦτο ὑπὸ ὄχυροῦ περιβόλου, μετ' ὃν εἶπετο μακρὰ σειρά σφίγγων, καλοσσιαίων ἀγαλμάτων ἀνθρωπομόρφων λεόντων, περικομμένα πρὸ μεγάλω προποῦ· πύλωνες, οὗ πρόσθεν ὑψούντο δύο παρυμέγιστοι μονόλιθοι ὀβελίσκοι, στῦλοι γρανίτου πλήρεις ἐπιγραφῶν εἰς ὕψὺ ἀπολήγοντες, καὶ δύο ἀνδριάντες τοῦ ἰδρύσαντος τὸν ναὸν βασιλέως· ὁ δὲ κυρίως ναὸς ἦτο ἄθροισμα αἰθουσῶν καὶ δωμάτων, ὧν ἡ στέγη ἀνείχετο ὑπὸ κιόνων, οὔτινες, ὡς καὶ οἱ τοῖχοι, ἦσαν πλήρεις γραφῶν ἀναγλύφων καὶ ἐπιγραφῶν. Τῶν δὲ τάφων οἱ μὲν ἀρχαιότατοι ἔκιντο ἐπὶ τοῦ

ἐδάφους, ὡς καὶ αἱ πυραμίδες· ἀλλ' ὕστερον ἤρχισαν νὰ ὀρύττωσιν αὐτοὺς λαξευτοὺς ἐν τοῖς βράχοις τῶν ὀρέων. Ἐπειδὴ δὲ ἀπειχίζοντο ἐπιμελέστατα μετὰ τὴν τασὴν, πολλοὶ τάροι καὶ τῶν βασιλέων ἀνακαλύπτονται σήμερον ὅθικοι. Τὰ ἀγάλματα τῶν Αἰγυπτίων ἐκ γρανίτου πεποιημένα ἐκπλήττουσι διὰ τὸ μέγεθος αὐτῶν, ὡς καὶ τὰ οἰκοδομήματα, ἀλλ' εἶνε γυνὰ πάσης χάριτος καὶ ζωῆς. Πολὺ δ' ἐλαττοῦνται τῶν ἀγαλμάτων τὰ ἀνάγλυφα καὶ τούτων πάλιν τὰ ζωγραφήματα, ἅτινα διακρίνονται μὲν διὰ τὸ εὐαυθὲς καὶ ἀνεξίτηλον τῶν χρωμάτων, ἀλλ' εἶνε ὅλως ἀτέλῃ καὶ ἄτεργα.

Ἡθὴ βιομηχανία καὶ γράμματα.—Οἱ βασιλεῖς τῶν Αἰγυπτίων, οἱ Φαραῶνες, ἐθεωροῦντο ὡς υἱοὶ τοῦ θεοῦ τοῦ ῥωτοῦ καὶ ἐλατρεύοντο ὁμοίως, ἤσκειν ἀπόλυτον ἀρχὴν ἐπὶ παντός τοῦ ὑπὸ αὐτοῦ καὶ περιστοιχίζοντο ὑπὸ πλήθους μεγιστάνων, γραμματιστῶν καὶ θεραπόντων. Οἱ δ' ἱερεῖς αὐτῶν ἔζον ἐν τοῖς ναοῖς, λαμβάνοντες πατροπαράδοτως τὸ ἄζωμα, ἐτήρουν αὐστηρὰν δίκαν καὶ ἐγκράτειαν, ἦσαν δ' οἱ μόνοι λόγιοι δικασταὶ ἱατροὶ πολιτικοὶ ἀστρονόμοι καὶ καλλιτέχναι. Διεκρίνετο δὲ καὶ ἡ τάξις τῶν μαχίμων, ὑπηρετούντων τὸν βασιλέα καὶ μαχομένων περὶ τὴν ἔρ' ἄρματος. Ὡς ὑπηρετεῖ δὲ τοῦ δημοσίου εἰσπράκτορες τῶν φόρων ἐπόπται τῶν ἔργων μηχανικοὶ ἀρχιτέκτονες διοικηταὶ καὶ στρατηγοὶ ἐχρησίμευσαν οἱ γραμματισταὶ καλούμενοι. Τὸ δὲ πλῆθος τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν γεωργοὶ ἀκτῆμονες, ἐργαζόμενοι χάριν τοῦ βασιλέως τῶν ἱερῶν τῶν εὐγενῶν ἤσκειν δὲ καὶ ἄλλα ἐπαγγέλματα χειρωνακτικὰ καὶ βιοτεχνικά, διὸ καὶ ἦνθησεν ἡ βιομηχανία ἐν Αἰγύπτῳ. Πλεῖστα χειροτεχνίας προϊόντα χρυσοῦ ἀργυροῦ χαλκοῦ ἢ σιδήρου ἐκπλήττουσι διὰ τὴν λεπτότητα τῆς κατασκευῆς. Ἔσχον δὲ οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἀρχιτέκτον γοσθῆς σύστημα λίθιν πολὺπλοκον, τὰ ἱερογλυφικὰ καλούμενα, γράμματα εἰκονικὰ συμβολικὰ ἢ φωνητικά, ἅτινα πρῶτος ἀνέγνωσεν ὁ πρὸ αἰῶνος ἀκμάσας Γάλλος Σαμποάλλιον, ὁ πατὴρ τῶν περὶ αὐτὰ ἀσχολουμένων Αἰγυπτιολόγων.

Γ'. ΒΑΒΥΛΩΝΙΟΙ ΚΑΙ ΑΣΣΥΡΙΟΙ

Βαβυλωνία Μεσοποταμία καὶ Ἀσσυρία — Ἀπὸ τῶν χιονοσκεπῶν ὄρεων τῆς Καρδουχίης πηγάζουσιν οἱ μεγίστοι ποταμοὶ Τίγρης καὶ Εὐφράτης, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ρέοντες ἀντιθέτως, εἴτα δὲ σχεδὸν παρὰλλήλως, τέλος δὲ συνεννούμενοι ἐκβάλλουσιν εἰς τὸν Περσικὸν κόλπον. Ἡ ὑπεράνω τῶν ἐκβολῶν μετὰ τῶν ποταμῶν τούτων ἀλιτενῆς πεδιᾶς ἀποτελεῖ τὴν **Χαλδαίαν ἢ Βαβυλωνίαν**, ἡ δὲ πρὸς Β. ταύτης εὐρεῖα χώρα, ἥς ἐκατέρωθεν καὶ σχεδὸν παρὰλλήλως ρέουσιν οἱ ποταμοί, καλεῖται **Μεσοποταμία** (σ. Ἑλτζεζιρέ=ἡ νῆσος). Ἡ ἐκ προεσχέσεων ἐσχηματισμένη αὕτη χώρα, ἃτε ἀνομβρος οὖσα ὑπὸ ξηροῦ αἵρος, εἶνε δυσχείμερος καὶ δύσθερος· περιβαλλομένη δ', ὡς καὶ ἡ Αἴγυπτος, ὑπὸ μεγάλων ἐρήμων θὰ ἦτο ἀκατοίκητος, ἂν μὴ ἠρδεύετο ὑπὸ τῶν ποταμῶν, οἵτινες πλημμυροῦντες ἀδρύνουσιν αὐτῆς τὴν γῆν. Ἐν τῇ πάλαι ἐπιμελῶς οἰκουμένην χώραν ταύτην ὁ σῆτος ἐξέφερε 200—300 κόκκους ἀνθ' ἑνός, ὡς ὁμολογεῖ κλύπτης μάρτυς ὁ Ἡρόδοτος λέγων: «ἐκ δὲ κέγχρου καὶ σπασάμου, ὅσον τι δένδρον μέγαθος γίνεται, ἐξεπιστάμενος μνήμην οὐ ποιήσομαι, εὖ εἰδὼς ὅτι τοῖσι μὴ ἀπιγμένοισι κατὰ τὰ εἰρημένα καρπῶν ἐχόμενα ἐς ἀπιστίην πολλὰν ἀπικταί» (Ἡροδ. 1, 193). Ἐπὶ τριάνοντα αἰῶνας ἡ χώρα αὕτη ἐξέθρεψεν ἕνα τῶν πολυκνηρωποτάτων λαῶν τοῦ κόσμου. Πρὸς Β. δὲ τῆς Χαλδαίας κατὰ μῆκος τοῦ Τίγρητος ἐκτείνεται ἡ **Ἀσσυρία**, ἥς τὰ μὲν πρὸς Ν. εἶνε οἶα καὶ ἡ Χαλδαία τὴν τε φύσιν καὶ τὰ προϊόντα, τὰ δὲ Β. ἔχουσιν ὄρη ἐπαλλάσσοντα πρὸς ἐπιμήκεις κοιλάδας καὶ φάραγγας, σύμφута δ' ἐκ καρπῶν πλατάνων δρυῶν καὶ μωρεῶν καὶ ἐνέχοντα λατομεῖα ἐξαιρέτων λίθων καὶ μεταλλεῖα σιδήρου χαλκοῦ μαλ' ὕδρου καὶ ἀργύρου· αἱ δ' ἔρημοι ἦσαν πλήρεις παντοδαπῶν ἀγρίων πτηνῶν καὶ ζώων.

Ἀρχαῖον Χαλδαϊκὸν ἢ Βαβυλωνιακὸν κράτος. — Τρισχίλια ἔτη π. Χ. οἱ Χαλδαῖοι ἐν πόλεσιν οἰκοῦντες ἐγίνωσκον νὰ καλλιερῶσι τὸν σῆτον, νὰ πλάττωσιν ἀγέλαματτα, νὰ ζω-

νεύουσι μέταλλα, νὰ γράρῳσι καὶ ζωγράψωσι. Διὰ τῶν ἀνασκαφῶν δ' ἐγνώσθησαν περὶ τὰς δέκα τῶν πρόπαλαι ἐξαφανισθεῶν πόλεων, οἷσι ἦσαν πρὸς Ν. μὲν ἡ Οὐρ Ἐριδοῦ Οὐρούκ Λαροάμ Σιρτέλλα· πρὸς Β. δὲ ἡ Νιπούρ Σιππάρ Ἀγάδη Βαβυλοῦ. Ἐν αὐταῖς ἤκμασε θεοκρατικὴ βασιλεία τῶν ἱερέων διαρκέσασα πλεον ἢ 2000 ἔτη, ἐν αἷς διῆ ἡ γῶρα κατεκτήθη ὑπὸ ξένων, ὑπὸ τῶν πρὸς Α. οἰκούντων Ἐλουμείων ἢ Σουσίων τὸν κη'. αἰῶνα, καὶ τὸν ιΓ'. ὑπὸ ὁρεινῶν σημιτικῆς καταγωγῆς ἐκ τῶν ὁρέων τῶν Καρδούων καταβάντων· ἀλλ' οἱ ἐπὶ ἡλυδὲς συγγωνευθέντες μετὰ τῶν ἐγγωρίων δὲν ἐβλάψαν αὐτοὺς. Τῶν χρόνων τούτων (περὶ τὸ 3800) ἐπισημνότερος βασιλεὺς εἶνε ἐκ μὲν τῶν ἀρχαιοτέρων ὁ τῆς Ἀγάδης **Σάργων** ἄρξας πάσης τῆς Χαλδαίας καὶ δημιουργήσας ἰσχυρὸν Χαλδαϊκὸν κράτος· ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ὁ περὶ τὸν ιη'. αἰῶνα ἀμμάσας **Αμμουραβῆ** ἄρξας ἐν Βαβυλῶνι καὶ συνενώσας ἔπασαν τὴν γῶραν ὑπὸ τὴν ἐκυτοῦ ἀρχὴν (1700).

Ἀρχαῖον Ἀσσυριακὸν κράτος.— Ὁμοίᾳ θεοκρατικῇ βασιλείᾳ ἤκμαζε καὶ ἐν Ἀσσυρίᾳ, ἧς ἡ κυριωτάτη πόλις ἐκαλεῖτο, ὡς καὶ ὁ θεὸς αὐτῆς, Ἀσσοῦρ. Οἱ ἱερεῖς τῶν πολεμικωτέρων Ἀσσυρίων κατ' ἀρχὰς μὲν ἦσαν ὑποτέλεις τῷ βασιλεῖ τῆς Βαβυλῶνος, εἴτα ὅμως ἀποστάντες ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα καὶ κατέστησαν ὑποφύρους τοὺς βασιλεῖς τῶν Χαλδαίων. Ὁνομαστότατος τῶν κατακτητῶν τούτων Ἀσσυρίων βασιλεὺς ἐγένετο ὁ Τηγλάθ Φαλασῆρ (1125), ὅστις πολεμήσας ἐναντίον τῶν περιόικων ἐξέτεινε τὰ μέγιστα τὰ κράτος. Τὰς κατακτητῆσεις ὅμως ταύτας ἠκολούθησαν ταχέει ἀποστασίαι.

Ἀρχαῖαι παραδόσεις περὶ Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων.— Ἀντὶ τῶν ἱστορικῶν γεγονότων οἱ ἀρχαῖοι ἐμυθολόγουν ὅτι Νίνος, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων, ὑποτάξας πάντας τοὺς μέχρι Ἰνδοῦ ἔκτισεν ἔδραν τὴν Νίνον ἢ **Νινευῖ**, πόλιν μεγίστην ἐκστρατεύσας δ' εἴτα κατὰ τῶν Βακτρίων καὶ θαναμάσας τὴν ἀνδρείαν τῆς Σεμιράμιδος, ἧτις παρηκολούθει τὸν μεγίστην σύζυγον αὐτῆς εἰς τὴν ἐκστρατείαν, ἐνυμνεύθη αὐτήν. Αὕτη διαδεχθεῖσα τὸν Νίνον ἀπέδειξε περίλχυρον καὶ ἰσχυρο-

τάτην πρωτεύουσαν τὴν **Βαβυλώνα**, ὑπέταξεν Αἴγυπτον καὶ Αἰθιοπίαν, ἀποθανοῦσα δ' ἀπέπτη εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ ἐλατρεύθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ. Οἱ ἀπόγονοι αὐτῆς ἐθασίλευσαν ἐπὶ τριάκοντα γενεάς μέχρι τοῦ τελευταίου **Σαρδαναπάλου**, τοῦ ἀεροδιακίτου βασιλέως, ἐφ' οὗ στασιάζοντες οἱ ὑποτελεῖς Μῆδοι Βαβυλώνιοι καὶ λοιποὶ κατέλυσαν τὸ κράτος τῶν Ἀσσυρίων· ὁ βασιλεὺς μετὰ ματαίαν ἀντίστασιν ἐκὰν ζῶν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, ἡ δὲ Νινευὶ ἀλοῦσα κατεστράφη. Ἐπίσης παρεδόθη, ὅτι Νεμρώδ, ὁ «γίγας κυνηγὸς ἐναντίον κυρίου τοῦ θεοῦ» καὶ μέγας πολεμιστῆς, ὑποτάξας Χαλδαίαν καὶ Ἀσσυρίαν ἱδρυσεν τὴν Νινευὶ ἀλλὰ διὰ τὴν ἀλαζονείαν αὐτοῦ ἐθανατώθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ.

Νέον Ἀσσυριακὸν κράτος. — Εἰς ἄκρον ἀκμῆς καὶ δόξης προήλθον οἱ Ἀσσύριοι κατὰ τὸν θ'. καὶ η'. αἰῶνα π. Χ., ὅτε ἡ τὴν Ἀσσοὺρ ὡς πρωτεύουσαν διεδεχθεῖσα Νινευὶ ἀποβαίνει ἡ μεγίστη πόλις τοῦ κόσμου. Πρῶτος τῶν ὀνομαστῶν αὐτῆς βασιλέων εἶνε ὁ Ἀσσοὺρ Ναζιρ Βαδ (884), ὅστις κατακτησας Συρίαν Ἀρμενίαν Κομμαγενήν καὶ ἄλλας περιούκους ἐτιμώρησε σκληρῶς τοὺς ἀντιστάντας αὐτῷ ἡγεμόνας· κτίσας δὲ νέαν πρωτεύουσαν πρὸς Ν. τῆς Νινευὶ, τὴν ὀχυράν Καλάκ, ἤρξεν ἀκόμη ἐπὶ 25 ἔτη. Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Σαλμανασάρ ὁ γ' (810) κατέστησεν ὑποτελεῖς τοὺς βασιλεῖς τῆς Λαμασκού τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τῆς Βαβυλώνος· ἐπειδὴ δ' οἱ Ἀσσύριοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιβάλλωσι βαρὺν τὸν ζυγὸν εἰς τοὺς ὑποτασσομένους, πάντες σχεδὸν οὗτοι ἀπέστησαν περὶ τὰ μέσα τοῦ η'. αἰῶνος. **Τηγλάθ Φαλασάρ** δ' ὁ 6'. (745) ἀνελκύν τοὺς κατακτητικούς πολέμους, ὑποτάσσει Χαλδαίαν Συρίαν καὶ Λαμασκὸν. Καὶ ὁ μὲν υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Σαλμανασάρ ὁ δ' (727) ἀπώλετο πολιορκῶν τὴν Σαμάρειαν, ὁ δὲ στρατηγὸς **Σάργων** ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ (722)· ἡ Σαμάρεια τέλος κυριευθεῖσα ἐδihώθη, περὶ τοὺς τρισμυρίους δὲ τῶν κατοίκων μετακίσθησαν· νικήσας δὲ καὶ φονεύσας τὸν βασιλέα τῶν Σύρων ἀποστάντα ἐστράφη κατὰ τῶν ἀκαίρως προσελθόντων συμμάχων αὐτῶν Αἴγυπτίων ὑπὸ τὸν Σαβάκιωνα, νικήσας δὲ καὶ αὐτὸν παρὰ τὴν Ῥά-

φίαν ἐξώγηρε τὸν βασιλέα τῆς Γάζης καὶ κατέκρυσε τὴν πόλιν (717). Μετ' ἐπανειληγμένους δ' ἐκστρατείας κατὰ τῶν δυσπειθῶν Ἀρμενίων ὑπέταξεν αὐτοὺς τε καὶ τοὺς Μήδους καὶ ὑπερδισμυρίους ἡγχαλωτίσεν. Ὑπαρχῶν δὲ τοὺς Φιλισταίους ἐστράφη κατὰ τῶν Σουσίων καὶ τῶν ὑποτελῶν Βαβυλωνίων, ἀποστάντων, οὓς ὑποδουλώσας ἐθεμελίωσε φερώνυμον πόλιν πρὸς Β. τῆς Νινευῖ, τὴν Δοῦρ σαρυουκίν, καὶ ἔκτισε λαμπρὰ ἀνάκτορα, ἐν οἷς ἀπέθανε δολοφονηθεὶς (705). Ἐρᾶμιλλος τῷ πατρὶ κατακτητῆς ἀνεδείχθη καὶ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Σενναχηρείμ, ὅστις καθυποτάξας τὴν ἀποστᾶσαν Χαλδαίαν ἀπήγαγε λάφυρα πλουσιώτατα. Μετὰ δὲ τὴν Συρίαν ἐδήλωσε τὴν Ἰουδαίαν ἀπαρχῶν 200000 Ἰουδαίων εἰς τὴν αἰγυλωσίαν, εἶτα δ' εἰσεβάλων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐπανῆλθεν ἄπρακτος ἀποδεκτισθέντος ὑπὸ ἐπιδημίας τοῦ στρατοῦ. Πολεμήσας δὲ πρὸς τοὺς καὶ πάλιν ἀρυσταμένους Βαβυλωνίους καὶ Σουσίους κατέσκαψε μὲν τὴν Βαβυλῶνα, τοὺς δὲ κατοίκους ἀπήγαγεν εἰς σκληρὰν δουλείαν. Ἀποθανὼν δ' ὑπὸ δολοφόνου χειρὸς ἔσχε (681) διάδοχον τὸν υἱὸν **Ἀσσοῦ Χαδδών**. Καὶ οὗτος τοὺς ἐκ Δ. ὑποτελεῖς ἀποσείσαντας τὸν ζυγὸν ὑποτάξας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκυρίευσεν καὶ ἐλεηλάτησε τῆς Θήβης καὶ διανείμας τὴν χώραν εἰς εἴκοσιν ὑποτελεῖς ἡγεμόνας ἀπῆλθεν ἀναγορευθεὶς βασιλεὺς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου (672). γέρον δὲ κατέλιπε τὴν ἀρχὴν εἰς τὸν υἱὸν **Ἀσσοῦρβανιπάλ** (668), τὸν τελευταῖον τῶν πολεμικῶν βασιλέων τῆς Ἀσσυρίας, ὅστις ἐτιμώρησε σκληρῶς τοὺς ἀποστάντας Αἰγυπτίους Σύρους Ἀρμενίους καὶ Σουσίους· ὑπῆρξε δὲ καὶ φιλόμουσος βασιλεὺς ἐξωράσας τὴν Νινεῖ καὶ συστήσας μεγάλην βιβλιοθήκην, ἧς τὰ ἐν ὀπτοῖς πλίνθοις ποικιλωτάτης ὕλης συγγράμματα ἀνευρεθέντα διεφώτισαν τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ τούτου.

Καταστροφὴ τῆς Νινευῖ.—Ἐπὶ τοῦ Ἀσσοῦ ἰδιὰ ἱλάνη, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ἀσσοῦρβανιπάλ, ὁ διοικητὴς τῆς Βαβυλώνης Ναβοπαλάσσας ἀποστᾶς συνεμάχησε μετὰ τοῦ Κυαξάρου, βασιλέως τοῦ νεωτέρου κράτους τῶν Μήδων, καὶ συνεπέλ-

θόντες κυριεύουσιν ἐξ ἐρόδου τὴν Νινευὶ (606). Πᾶσαι αἱ ἀσσυριακαὶ μεγάλαι πόλεις: Καλὸν Δοῦρ σαρουκὶν Ἀσσοῦρ Νινευὶ δηωθεῖσαι ἠφανίσθησαν, οἱ δὲ καταδυνάστευθέντες ὑπὸ τῆς Νινευὶ λαοὶ κηρύχθησαν ἐπὶ τῇ καταστροφῇ. «Δειλαία Νινευί, τίς στενάζει αὐτήν; . . . οὐκ ἔστιν ἴσας τῇ συντριβῇ σου, ἐφλέγμανεν ἡ πληγὴ σου, πάντες οἱ ἀκούσαντες τὴν ἀγγελίαν σου κροτήσουσι χεῖρα ἐπὶ σέ· διότι ἐπὶ τίνα οὐκ ἐπῆλθεν ἡ κακία σου διὰ παντός;» (Ναούμ γ' 7, 18, 19.) Τὸ δ' ἀσσυριακὸν κράτος διενεμήθη ὑπὸ τῶν κατακτητῶν

Νέον Βαβυλωνιακὸν κράτος.—Ὁ Ναβονακλάσαρ ἰδρύσας νέον κράτος ἐν ταῖς περὶ Εὐφράτην χώραις ἐπανέκτησε τὰς κατεστραμμένας χηλδαϊκὰς πόλεις (605). Ζῶν δέ, ἀλλὰ γέρον ἤδη, ἐπέστρεψε τὸ κράτος εἰς τὸν υἱὸν **Ναβουχοδονόσορα** (604), ἓνα τῶν περιγνηστοτάτων ἡγεμόνων τῆς ἀρχαιότητος. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου Νεκῶς Θερμών ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ ἀσσυριακοῦ κράτους ἐδήλωσε τὴν Συρίαν καὶ κατέστησεν αὐτὴν ὑποτελεῖ· ἐπελθὼν ὁμοῦς ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐνίκησεν αὐτὸν παρὰ τὸ Κιρκίσιον (604). Ὅτε δὲ οἱ Σύροι καὶ Ἰουδαῖοι βασιλεῖς προτρέπομενοι καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως Ἀπρίου ἀπέστησαν, ὁ Ναβουχοδονόσορ κυριεύσας κατέστρεψε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπήγαγε τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν (588). Εἶτα δ' ἐπολιόρκησε τὴν Τύρον ἐπὶ 13 ἔτη (585—573), καὶ δὲν ἐκυρίευσεν μὲν αὐτήν, ἀλλ' ἐβόλεψε κυρίως τὴν ἐμπορικὴν αὐτῆς ἀκμὴν. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου ἡ πρωτεύουσα τοῦ κράτους Βαβυλῶν ἀπέβη ἡ μεγίστη ὀχυρωτάτη καὶ λαμπροτάτη πόλις τοῦ κόσμου καὶ τὸ ἐμπόριον τῶν ἐθνῶν τῆς ἀνατολῆς. Ἀλλ' οἱ διᾶδοχοι τοῦ Ναβουχοδονόσορος δὲν ἐγένοντο ὀνομαστοί· ὁ τέταρτος δ' αὐτῶν Ναβόνιδος (555) συμμαχῆσας μετὰ τοῦ βασιλέως Κροίσου ἐναντίον τοῦ Κύρου καὶ πολεμηθεὶς ὑπὸ τούτου ἡττηλώθηκε (538). ἡ δὲ Βαβυλὼν δὲν κατεστράφη μὲν, ἔμεινε δὲ μία τῶν μεγίστων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς.

Ἦθη θρησκεία καὶ ἐπιστήμη Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων.—Οἱ Βαβυλώνιοι, ὡς καὶ οἱ Ἀσσύριοι κατὰ τὸ

πλεῖστον, ἦσαν λαοὶ γεωργικοί· ἀλλ' ἐν ταῖς πόλεσιν ἤκαζον αἱ τέχναι· ἡ ὕφαντική καὶ ἡ ταπητουργία ἡ ὀπλοουργία ἡ κατασκευὴ σκευῶν ἐκ μαρμάρου καὶ ξύλου μετ' ἐγγλυφῶν χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν, ἱπποσκευῶν κτλ. Ἦκουον δὲ πολυθεῖαν λατρεύοντες δώδεκα κυριωτάτους θεοὺς, ὧν ἐπιστημώτατοι ἦσαν τῶν μὲν Βαβυλωνίων ὁ Μαρδοῦκ, τῶν δ' Ἀσσυρίων ὁ Ἀσσοῦρ καὶ ἡ θεὰ Ἰσθάρ, ἢ Ἀστάρτη, λατρευομένη ἐν Νινευὶ ὡς θεὰ τοῦ πολέμου καὶ τοῦ ἔρωτος. Δικακρύνοντες δὲ οἱ Χαλδαῖοι, οἱ τὴν ἱερατικὴν τάξιν ἀποτελοῦντες, τοὺς πλανήτας τῶν ἀστέρων, οὓς ἐθεώρουν ὡς ἐκδηλωσιν τῆς θεῆς δυνάμεως, ἐνόμιζον ὅτι δύνανται νὰ προλέγῳσι τὰ μέλλοντα ἐκ τῆς μελέτης τῶν κινήσεων αὐτῶν· ἐντεῦθεν δὲ προήλθεν ἡ ἀστρολογία, οἱ δ' ἀστρολόγοι ἢ ὠροσκόποι προέλεγον τὴν τύχην τῶν ἀνθρώπων. Συγχερόνως ὅμως προήχθη ἡ ἀστρονομία· οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἐλέγοντο ὡς οἱ πρῶτοι ἀνθρώπων γνωρίζοντες τὰ δώδεκα σημεῖα τοῦ ζωδιακοῦ κύκλου καὶ εἰσχαγχόντες τὰς πρώτας διαιρέσεις τοῦ χρόνου εἰς ἔτη καὶ τοῦτων εἰς 365 ἡμέρας καὶ $\frac{1}{4}$, 12 μῆνας κ.τ.λ. Οὗτοι ἐπίσης ὑπῆρξαν οἱ ἐρευνόντες τὰ μέτρα καὶ τὰ σταθμὰ, ἔτινα παρέλαθον καὶ οἱ ἄλλοι λαοὶ τῆς ἀρχαιότητος.

Μνημεῖα καὶ ἐπιγραφαί.—Οἱ Βαβυλώνιοι καὶ Ἀσσύριοι ἀνήγειραν διὰ πλήθους αἰχμηλώτων καὶ δούλων ὀχυρώματα νεκρῶ ἀνάκτορα κ.τ.λ. Τοιούτων δ' ἀνακτόρων ἐπὶ τὰ ἡμέκτῳ ἔχουσιν εὑρεθῆ τὰ ἐρείπια, ὧν ἀλλίον διατετηρημένον εἶνε τὸ τοῦ ἀνακτόρου τοῦ Σάργωνος ἐν Χορσαβάδ. Ἡ δὲ γλυπτική ἐν Βαβυλωνίᾳ μὲν ἐλλείπει λίθων δὲν ἤκασεν, ἀλλ' ἐν Ἀσσυρίᾳ ἐποιεῦντο ἀνάγλυφα, δι' ὧν κατεκοσμοῦντο τὰ ἀνάκτορα. Τρισχίλια δ' ἔτη π. Χ. ἐγίνωσκον οἱ Χαλδαῖοι εἶδος γραφῆς σφηνοειδοῦς, ἣν μετεχειρίζοντο γράφοντες ἐπὶ πλίνθων ἀργίλου, ὧν πλεῖστοι ἀπὸ τοῦ 1842 εὑρέθησαν ἐν ταῖς ἀσσυρικαῖς ἀνασκαφαῖς. Ἀνεκαλύφθησαν δ' ὑπὸ μὲν τὸ Χορσαβάδ **Ἡδοῦρ σαρουκίν**, ἡ δὲ **Καλάκ** ὑπὸ τὸν λόρον Νιμροῦδ καὶ ἡ Νινευὶ ὑπὸ τὸ Κουγιουνδζίκ.

Δ'. ΙΣΡΑΗΛΙΤΑΙ

Ἡατοιόρχαι.—Ἐπὶ τοῦ πρώτου Χελδαϊκοῦ κράτους ποιμένες πατριορχικῶς ζῶντες ἐπλανῶντο ἐν τῇ μετὰξὺ Εὐφράτου καὶ Συρίας ἐρήμῳ. Τῶν πατριάρχων δ' αὐτῶν ὁ **Ἀβραάμ** μετώκησεν ἐκ Χελδαίας εἰς τὴν Παλαιστίνην ἐν τῇ γῇ Χαναάν καὶ ἐγένετο τῶν **Ἑδραίων** (ἐπηλύδων) ἀρχηγέτης· ἔσχε δ' ἐν μὲν τῆς Ἀγκρὸς υἱὸν τὸν Ἰσμαήλ, γενόμενον γενάρχην τοῦ ἔθνους τῶν Ἀράβων, ἐκ δὲ τῆς Σάρας τὸν **Ἰσαάκ**. Ἐκ τούτου καὶ τῆς **Ρεβέκκας** ἐγενήθη ὁ Ἡσαΐ καὶ ὁ **Ἰακώβ**, ὅστις ἐγέννησε δώδεκα υἱούς, ἐπωνομασθεὶς δὲ Ἰσραήλ, ὃ ἐστὶ πολεμιστής τοῦ θεοῦ, ἐγένετο ἀρχηγὸς τῶν **Ἰσραηλιτῶν**. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ ἐφθόνησαν τὸν ἀδελφὸν Ἰωσήφ, ὅστις ὑπερηγάπητο ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἐπέστησαν αὐτὸν εἰς Αἴγυπτίους ἐμπόρους, αἵτινες ἀπῆλθον αὐτὸν πρὸς τὸν Φαραῶ, παρ' ᾧ εὐδοκμησάς εἰς μεγάλη ἀξιώματα ἀνῆλθεν· ἀναγνωρίσας δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, ἐλθόντας ἔνεκεν σιτοδείας εἰς Αἴγυπτον, προσεκάλεσε πάντας τοὺς οἰκείους καὶ ἔδωκεν αὐτοῖς πρὸς οἴκησιν εἰς τὰ Α. τοῦ Δ' ἔτα τὴν χώραν Γεσσέμ (περὶ τὸ 1600).

Οἱ Ἰσραηλῖται ἐν Αἰγύπτῳ.—Οἱ Ἰσραηλῖται σφόδρα ἐπληθύνοντο ἐν Αἰγύπτῳ, ὁ δὲ Φαραῶ ἀνησυχήσας καταδίωκεν αὐτοὺς καὶ τέλος διέταξε νὰ ρίπτονται εἰς τὸν Νεῖλον πάντες αὐτῶν τὰ ἄρσενα βρέφη. Ἀπὸ τοῦ οὐέθρου τούτου σωθεὶς ὁ **Μωϋσῆς** ἀνατρέψας ἐν τοῖς ἀνακτόροις καταδιωχθεὶς δ' εἶτα κατέφυγεν εἰς τὴν Πετραίαν Ἀραβίαν, ὅθεν ἐπιστρέψας θεῖα ἐντολῇ ἠνάγκαζε τὸν Φαραῶ νὰ ἐπιτρέψῃ τὴν ἐκ τῆς χώρας ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν. Οὗτοι, 600000 τὸν ἀριθμὸν, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως ἐπράπησαν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν καὶ διαβάντες αὐτὴν ἐσώθησαν ἐκ τῆς καταδιώξεως τῶν Αἰγυπτίων, πνευμένων ἐν τοῖς ὕδασιν· ἀνθρᾶς δ' ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ ὁ Μωϋσῆς ἔλαβε τὸν **δεκάλογον** ἢ τὰς δέκα ἐντολάς τοῦ θεοῦ ἐπὶ δύο λιθίνων πλακῶν γεγραμμένας, αἵτινες ἐγένοντο ἡ βάση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Ἐντεῦθεν ὠδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας πρὸς Β. εἰς **Χανα-**

άν, τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἄλλ' ἐπειδὴ οἱ πηλαιοῖς εἶχον ἐκκλίνῃ ἀπὸ τῆς πίστεως εἰς τὸν ἀληθινὸν θεόν, πολλὰ δὲ στάσεις ἐγίνοντο, ὁ Μωϋσῆς διέτριβε μετ' αὐτῶν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐν τῇ ἐρήμῳ· ὅτε δ' ὑπερὸν προσήγγισαν εἰς τὴν ἐπηγελημένην γῆν, ὁ Μωϋσῆς ἀποστρέψας μακρόθεν αὐτὴν ἀπέθανε.

Παλαιστίνη.— Πέρην τῆς Α. ἀκτῆς τῆς Μεσογείου, μετὰ τὸ Μ. Ἀσίαν καὶ Αἰγύπτου, ὑφ' οὗται χώρα ὁρεινὴ ἐκτεινομένη πρὸς Α. μέχρι τῆς Ἀραβικῆς ἐρήμου καὶ διατεταμένη ὑπὸ στενῆς καὶ ἐπιμήκουσ κοιλιάδος. Τῆς χώρας τούτης τὰ μὲν πρὸς Β. καὶ μέσῳ τῶν δύο ὑψηλῶν σειρῶν τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιθίου ἀποτελοῦσι τὴν **Συρίαν**, τὸ δὲ πρὸς Ν. τὴν **Παλαιστίνην**. Ἡ ὑψηλὴ καὶ ὁρεινὴ Παλαιστίνη διασχίζεται ἐκ τῶν ΝΑ. πρὸς τὸ ΒΔ. ὑπὸ τοῦ Καρυύλου ὄρους καὶ ὑπὸ τοῦ πεδίου Ἐσδραελῶν, ὃν πρὸς Β. εἶνε ἡ Γαλιλαία. Τούτης δὲ πρὸς Ν. μὲν ὑφ' οὗται τὸ ὄρος Θαβώρ, πρὸς Β. δὲ τὸ Ἐρμῶν, ὅθεν περὶ ἄλλων ὁ **Ιορδάνης** διαρρέει τὴν λίμνην Γεννησαρετ καὶ γίνεται εἰς τὴν Νεκρὰν θάλασσαν ἢ Ἀσφαλίτιδα λίμνην, περικλείστον ὑφ' ὑψηλῶν ὄρεων, ἐν ᾗ οὔτε φυτὰ οὔτε ζῶα δύνανται γὰρ ζῆσαι.

Οἱ Ἰσραηλῖται ἐν Παλαιστίνῃ.— Ὁδηγούμενοι οἱ Ἰσραηλῖται ὑπὸ τοῦ διαδόχου τοῦ Μωϋσέως Ἰησοῦ τοῦ Ναυῦ ἐκυρίευσαν παρὰ τῶν Χανααίων τὴν Ἱερικὴν καὶ πολλοὺς τῶν ἐγγυφίων ἡγεμόνων ἐνίκησαν. Διηρημένοι δὲ εἰς δώδεκα φυλὰς κατέλαβον ἀνεξάρτητοι τὴν χώραν. Ἄλλ' ἐν Παλαιστίνῃ καὶ τῇ περιόρῳ ἔζων πολλὰ πολεμικὰ φυλὰι· ἐξ Α. μὲν οἱ Μωαβῖται καὶ Ἀμμωνῖται, ἐκ Ν. δὲ οἱ Ἀμοληκῖται Χανααῖοι Ἀμορραῖοι Ἰδουμαῖοι καὶ Μαδιανῖται, πρὸς οὓς διετέλουν πολεμῶντες οἱ Ἰσραηλῖται· διωκοῦντο δὲ κατὰ φυλὰς ὑπ' ἀρχηγῶν, ἐχόντων μετὰ τῆς δικαστικῆς πολιτικῆς καὶ στρατιωτικῆς ἔμκ ἀρχήν, τῶν **κριτῶν**, ὑφ' οὓς πολλὰ τῶν φυλῶν συνενόησαν ἐπεξήρχοντο κατὰ τῶν γειτόνων ἐχθρῶν. Τῶν κριτῶν τούτων ὀνομαστότατοι ἐγένοντο ἡ ἡρωϊκὴ Δεβώρα ὁ Γεδεὼν ὁ Ἰεφθάε καὶ ὁ Σαμψών, ὅστις διέπρεψε διὰ τοὺς πρὸς τοὺς Φιλιστίνους

ἄλλους· ἀλλ' οἱ Φιλισταῖοι ὑποτάξαντες τοὺς πλείστους τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνῆρπασαν τὴν κιβωτὸν τῆς Διαθήκης, ἐν ᾗ ἐφυλάττοντο αἱ πλάκες τῶν δέκα ἐντολῶν. Τότε γενόμενος κριτὴς ὁ Σαμουὴλ ἐξῆγειρε κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοὺς μὴ ὑποδουλωθέντας τῶν ὁμοφύλων.

Οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ.—Οἱ Ἰσραηλῖται τέλος, ἵνα ἀντιπεξέλθωσι τελεσφόρως κατὰ τῶν Φιλισταίων, συνηνώθησαν καὶ ὁ Σαμουὴλ ἔχρισεν ἀπαιτήσαι αὐτῶν πρῶτον βασιλέα τὸν Σαοὺλ (1050), ὅστις ἀπεδίωξε τοὺς Φιλισταίους καὶ ἐνίκησε τοὺς Ἀμμονίτας καὶ Ἀμολήκίτας· ἀλλ' ἀπειθήσας ὕστερον ἐπέσυρε τὴν ὀργὴν τοῦ Σαμουὴλ, ὅστις ἔχρισεν ἀντ' ἐκείνου βασιλέα τὸν **Δαυῖδ**. Οὗτος ἦτο νεκρὸς ποιμὴν διακριθεὶς ἐν ταῖς πρὸς τοὺς Φιλισταίους πολέμοις· ὧν δὲ τὸ πρῶτον φίλος τοῦ Σαοὺλ, ἐρίσας ὕστερον ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες ἐπέλθόντες ἐνίκησαν τὸν Σαοὺλ, ὅστις τραπείας ἀπέθανεν αὐτόχειρ. Ὁ Δαυῖδ ἀναγνωρισθεὶς βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ (1012) καὶ κυριεύσας τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών ὀχυρὰν τῶν Χαναναίων πόλιν Ἰερουσό, ἰδρύσας ἀντ' αὐτῆς τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Ἱερουσαλήμ, ὥχρυσεν αὐτὴν καὶ ἐπανήγαγε τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης· συγκροτήσας δὲ στρατὸν κατενίκησε τοὺς Φιλισταίους καὶ ὑπέταξε τοὺς περιόικους. Ἡ λαμπροτάτη περίοδος τῆς Ἰσραηλιτικῆς ἱστορίας εἶνε ἡ βασιλεία τοῦ Δαυῖδ, διότι ἐπ' αὐτοῦ οὐ μόνον αἱ ἐπιδρομαὶ κατέπαυσαν, ἀλλὰ καὶ τὸ κράτος ἐκραταιώθη, ἀπέκτησε στρατὸν καὶ εὐρυτέρας ἐμπορικὰς σχέσεις συνῆψε· τὰ τῆς λατρείας ἐκανονίσθησαν ἐπὶ τὸ βέλτιον· αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ἐποίησε ψαλμοὺς ἢ τοὶ θρησκευτικοὺς ὕμνους, οἵτινες εἶνε ἐξοχώτατον εἶδος ποιήσεως. Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ **Σολομὼν** ἐβασίλευσε τῷ 973 ἐν εἰρήνῃ, ἀνήγειρε δὲ περίφημα ἀνάκτορα καὶ ἔταξε φόρους εἰς τοὺς ὑπηκόους καὶ τοὺς ξένους ἐμπόρους· ἐπεξέτεινε δὲ τὴν ἐμπορίαν τοῦ κράτους μέχρι Ἰνδικῆς. Τότε οἱ μὲν Ἰσραηλῖται ἐρθασαν εἰς ἄκραν εὐημερίαν καὶ ἀμύην, ὁ δὲ Σολομὼν ἐγένετο ὁ πλουσιώτατος καὶ ἰσχυρότατος τῶν βασιλείων αὐτῶν, διεφθμίσθη δ' ὡς σφωδρότατος καὶ δικαιοτάτος ἀνθρώπων· ἐπεδόθη δὲ, ὡς καὶ ὁ πατὴρ

αὐτοῦ εἰς τὴν θρησκευτικὴν ποίησιν καὶ ἔκτισεν ἐπὶ τοῦ ὄρους Σιών τὸν περίφημον ναὸν τῆς Ἱερουσαλήμ, ἐν ᾧ τὸ ἱερόν καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων, ἐνθα ἐφυλάττετο ἡ κιβωτὸς τῆς διαθήκης. Ἐν τούτῳ τῷ ναῷ ἐτελοῦντο αἱ ἐπισημόταται τελεταὶ τῶν Ἑβραίων: τὸ Πάσχα εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἐξόδου, ἡ Πεντηκοστή εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ Σινᾶ θεοπέμπτου νομοθεσίας καὶ ἡ σκηνοπηγία εἰς μνήμην τῆς ὑπὸ τὰς σκηνάς ἐν τῇ ἐρήμῳ διατριβῆς. τὸ Σάββατον ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Ἰεχωῦᾶ· πᾶν δὲ πεντηκοστὸν ἔτος, ὅπερ ἐκαλεῖτο ἰωβηλαῖον, ἤγουν ἔτος ἀρέσεως, ἔκπντα τὰ συμβόλαια ἠκυροῦντο, αἱ ὀφειλῆται ἀπηλλάσσοντο τῶν χρεῶν καὶ τὰ πωληθέντα κτήματα εἰς τοὺς προτέρους κυρίους ἀπεδίδοντο. Ὁ δὲ ναὸς τῆς Ἱερουσαλήμ ἀπέβη ἐστὶς τῶν λευιτῶν ἥτοι τῶν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευὶ καταχομένων ἱερέων.

Βασιλεία Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα.—Ἐπειδὴ ὁ Σαλομών κατέβληκε τὸν λαὸν δι' ἀρχιερέων καὶ ρόφων, ὁ δ' υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ῥοβοὺμ ἐράνη παρευθὺς ἐπαχθέστερος τοῦ πατρὸς, αἱ δέκα φυλαὶ ἀποσχισθεῖσαι ἀνεκέρυζαν βασιλεῖα τὸν Ἱεροβοὰμ (926) καὶ συνεκρότησαν τὸ πρὸς Β. ἰσχυρότερον καὶ μεγαλύτερον **βασιλεῖον τοῦ Ἰσραὴλ** μετὰ πρωτεύουσας τῆς Σαμάρης· αἱ δὲ φυλαὶ Ἰούδα καὶ Βενιαμὴν ἀπετέλεσαν τὸ πρὸς Ν. **βασιλεῖον τοῦ Ἰούδα** ὑπὸ τὸν Ῥοβοὰμ. Τὰ βασιλεῖα ταῦτα ἐπὶ μακρὸν ἀντεμάχοντο πρὸς ἄλληλα. Καὶ ὁ μὲν θρόνος τῶν Ἰσραηλιτῶν συνεχλονήθη ἐπὶ πεντήκοντα ἔτη ὑπὸ στάσεων, τέλος δ' ὁ στρατηγὸς Ὀμοῦ (885) στερεώσας τὴν δυναστείαν αὐτοῦ κατέστησε νέαν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου τὴν Σαμάρειαν. Ἐν ᾧ δὲ ἐπὶ Ἱεροβοὰμ ἤδη ἐξέκλινον οἱ Ἰσραηλιῖται εἰς εἰδωλολατρείαν, ἀπὸ Ἀχαάβ, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὀμοῦ, ὅστις ἐνυμφεύθη τὴν Φοίνισσαν βασιλόπαιδα Ἰεζάβελ, εἰσῆλθη ἡ Φοινικικὴ λατρεία τοῦ Βάαλ καὶ τῆς Ἀστάρτης (873). Μάτην ἠλεγγεν αὐτὸν ὁ προφῆτης Ἠλίας, ὅστις καταδιωχθεὶς κατέρυγεν εἰς τὴν ἔρημον. Ἀφ' οὗ δ' ἤλθξαν αἱ ἐριδες τῶν δύο βασιλείων, συνῆψεν ὁ Ἀχαάβ συμμαχίαν μετὰ τοῦ Ἰωσαφάτ, βασιλέως τοῦ Ἰούδα.

Ἰωρὰμ δ' ὁ ἔγγονος τοῦ Ἀχαάβ (842) ἐρρανεύθη ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰνοῦ (830), χρησθέντος βασιλέως ὑπὸ τοῦ προγῆτου Ἐλισσαίου, μετ' αὐτοῦ δὲ συνεξέλειπεν ἡ Ἰεζάβελ καὶ ἦκον τὸ γένος αὐτῆς, ἡ φαινικικὴ λατρεῖα κατέπεσεν, ἀνεστηλώθησαν δὲ τὰ εἰδωλὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Τότε (830) ἐβασίλευεν ἐν Ἰουδαίᾳ Ἀθαλία ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἀχαάβ καὶ τῆς Ἰεζάβελ, σύζυγος δὲ τοῦ βασιλέως Ἰωρὰμ καὶ μήτηρ τοῦ διαδεχθέντος τὸν πατέρα αὐτοῦ Ὀροζίου. Αὕτη ὥρλουμένη ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ υἱοῦ αὐτῆς ἐδολοφόνητε πάντας τοὺς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους τοῦ Ἰούδα καὶ εἰτήγαγε τὴν πᾶσιν θρησκείαν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἀλλ' εἰς τῶν υἱῶν τοῦ Ὀροζίου, ὁ Ἰωάνης, διαφυγὼν τὸν θάνατον καὶ χρισθεὶς βασιλεὺς (820) ἐρόνευσε τὴν Ἀθαλίαν καὶ κατέκρυψε μὲν τὰ εἰδωλὰ, ἀλλὰ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ πάλιν ἀνιδρύθησαν.

Ἡτῶσις τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ. — Ἐν ᾧ τὰ βασίλεια τῶν Ἑβραίων συνεταράσσοντο ὑπὸ ρόνων καὶ πολέμων, μέγας κίνδυνος ἠπέλκει αὐτὰ παρὰ τῶν Ἀσσυρίων. Πλὴν δὲ τούτων οἱ μὲν ἐπρέσβευον τὰς ἐπεισάχτους θρησκείας, οἱ δὲ, καὶ ἐμμένοντες ἐν τῷ πατρίῳ θρησκείᾳ, παρεργώριζον τὴν οὐσίαν αὐτοῦ. Ἐν τοῖς πολλοῖς τούτοις δεινοῖς ἀνεράνησαν μετὰ τοὺς κριτὰς οἱ **προφῆται**, ἀπλοῖ πολλὰκις ἄνθρωποι, ἀλλὰ σοφοὶ καὶ θεόπνευστοι, διατρέχοντες τὰ δύο βασίλεια καὶ ἐλέγχοντες πάντας ἐπὶ ταῖς ἀνομίαις, προλέγοντες δὲ τὴν δουλείαν καὶ τὰς μελλούσας συμφοράς. Καὶ ὄντως, ὅτε Ἀχαζ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα, ἐπεκαλέσθη κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν τοὺς Ἀσσυρίους, οὗτοι ἐπελθόντες κατέκτησαν τὸ ἥμισυ τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραήλ καὶ ἀπήγαγον πολλοὺς αἰχμαλώτους (732). Καὶ ἐτόλμησε μὲν τότε ὁ βασιλεὺς Ὡμιὲν' ἀντιστῆ εἰς τοὺς ἐπιδρομέας, ἀλλ' αὐτὸς μὲν συνελήφθη, ἡ δὲ Σαμαρεία μετὰ τριετὴ πολιτορκίαν ἐκυριεύθη, 20000 δὲ Σαμαρεῖται ἀπήχθησαν εἰς Ἀσσυρίαν (ἀσσυρικὴ αἰχμαλωσίς 722), ἀντ' αὐτῶν δ' ἐστάλησαν Χαλδαῖοι, οἵτινες εἰτήγαγον τὴν ἰδίαν αὐτῶν θρησκείαν. Τοῖς νέοις τούτοις Σιμαρεΐταις οὐ συνεχρῶντο Ἰουδαῖοι, ὄντες ἄσπονδοι ἐχθροὶ αὐτῶν.

Πτώσις τοῦ Ἰουδαϊκοῦ βασιλείου. Κατὰ τοὺς χρό-
νους τούτους ἐν Ἰουδαίᾳ ἔζη ὁ προφήτης Ἡσαΐας, ὅστις ἤλεγ-
χε πᾶντας προλέγων νέας συμφοράς καὶ αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ
τὴν καταστροφήν. Τέλος ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰούδα Ἐζεκίας (729)
πειθόμενος τῷ Ἡσαΐᾳ ὑπεστήριξε τὴν ἀληθινὴν θρησκείαν· ἀλλ'
ἐπειδὴ ἀποστάς τῶν Ἀσσυρίων συνεμάχησε μετὰ τῶν Αἰγυπτίων,
ἐπελθὼν ὁ Σενναχηρείμ (701) ἐδήρσε τὴν χώραν, ἀπήγαγε 200
000 Ἰουδαίων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἔταξεν ἐπαχθέστατον φό-
ρον. "Οτε δ' ἐπανῆλθον οἱ Αἰγύπτιοι, ἐπιστρέψαντες πάλιν κατ'
αὐτῆς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ Σενναχηρείμ, ἀπολέσας 185000 πολε-
μιστῶν ἔφυγεν εἰς τὰ ἴδια. Ὁ υἱὸς τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα πα-
ρετάθη μόνον ἑνεκα τῆς καταστροφῆς τῶν Ἀσσυρίων. Ἐν ᾧ δὲ
προσεπάθει ὁ Ἰωακίμ (639) νὰ καταρρίψῃ τὰ καὶ πάλιν ἀ-
ναστηλωθέντα ἱδωλὰ καὶ θελήσας ν' ἀντιταχθῇ πρὸς τοὺς Αἰ-
γυπτίους ἐφανέετο, ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωακίμ (607) ἐγένετο
ὑποτελὴς εἰς αὐτούς, νέος ἐχθρὸς ἀνεσχίνετο, οἱ Βαβυλώνιοι. Ὁ
βασιλεὺς αὐτῶν Ναβουχοδονόσορ ἐπελθὼν νικᾷ τοὺς Αἰγυπτίους,
κυριεύει τὴν Ἱερουσαλήμ καὶ ἀπάγει εἰς ἐβδουμκονταετῇ αἰχ-
μαλωσίαν τὸν βασιλέα μετὰ μυρίων ἄλλων (μετοικεσία Βαβυ-
λώνης, 597). Καὶ ὁ νέος δὲ βασιλεὺς Σεδεκίας ἀποστάς πολι-
ορκεῖται ἐν Ἱερουσαλήμ, ἥτις γενναίως ἀντιστάσας ἐπὶ μακρὸν
παρεδόθη καὶ δηλωθεὶς ἐπεμπολήθη· ὁ δὲ βασιλεὺς τυρωθεὶς ἀ-
πάγεται αἰχμαλώτος (588). Τοὺς Ἰουδαίους ἀπῆλλαξε τῆς αἰχ-
μαλωσίας Κύρος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ὅστις κυριεύσας τὴν
Βαβυλῶνα ἐπέτρεψεν αὐτοῖς ν' ἀνοικοδομήσωσιν ἐπανελθόντες
τὸν ναόν (536), ὅστις βραδύτερον ἐπερατώθη ἐντελῶς. Οὕτω δὲ
οἱ Ἰουδαῖοι κεχωρισμένοι τῶν ἄλλων ἐθνῶν καὶ ὑποτελεῖς εἰς
τοὺς Πέρσας ἐπέστρεψαν εἰς τὸν ἀρχαῖον ἐνιαῖον θεὸν προσδοκῶντες
τὸν Μεσσίαν ὡς λυτρωτὴν αὐτῶν.

Φιλολογία Ἑβραίων. — Τὰ δεινὰ τῆς Βαβυλωνιακῆς
αἰχμαλωσίας ἀπεθρήνησεν ἐν ταῖς προφητείαις αὐτοῦ ὁ Ἱερεμίας,
εἷς τῶν τεσσάρων μεγάλων προφητῶν, οἵτινες διεκρίθησαν ὡς
θεόπνευστοι ποιηταί. Αἱ **προφητεῖαι**, πεποιημέναι ἐν γλώσσῃ

μεγαλοπρεπεί καὶ αὐστηρῶς, καὶ οἱ **ψαλμοί**, ὧν ἡ γραφή ὑψοῦται εἰς τὸ ἀκρότατον τῆς ποιητικῆς ὑψηγορίας, εἶνε τὰ ἐξοχώτατα καὶ ὅλως πρωτότυπα μέρη τῆς **Παλαιᾶς Διαθήκης**, ἥτις περιλαμβάνει τὰ κυριώτατα μνημεῖα τῆς **Ἑβραϊκῆς Φιλολογίας**. Αὕτη εἶνε ἐξόχως θρησκευτικῇ, ἀλλὰ διαπνεομένη καὶ ὑπὸ φιλοσοφίας καὶ ἐνθέρμου φιλοπατρίας ἄπτεται οὐχ ἥττον τῶν σπουδαιωτάτων ζητημάτων τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου· ἐξ αὐτῆς ἐνεπνεύσθησαν πολλὰ ἀριστουργήματα αὐτῶν ἐξοχῶς ποιητῶν τῶν νεωτέρων χρόνων.

Ε'. ΦΟΙΝΙΚΕΣ

Φοινίκη καὶ Φοίνικες.—Ἡ **Φοινίκη** εἶνε στενὴ λωρὶς γῆς μετὰξὺ Παλαιστίνης καὶ Συρίας, περιοριζομένη ἐξ Α. ὑπὸ τῆς διπλῆς σειρᾶς τοῦ Λιβάνου καὶ Ἀντιλιβάνου. Οἱ δὲ **Φοίνικες** ἦσαν λαὸς Σημιτικῆς καταγωγῆς κατέχων ἤδη πρὸ τοῦ π. αἰῶνος τὴν χώραν ταύτην, κατοικῶν δὲ παραλίαν πόλεις, οἵαι· ἡ Ἀραβὺς Βυβλὸς Βηρυττός Σιδὼν Τύρος καὶ Ἀκρον. Τούτων πρώτη ἠκμασεν ἡ Σιδὼν, ἀποικήσασα πρωϊκίτατα Κύπρον Ῥόδον Κρήτην πλείστας ἄλλας Ἑλληνικὰς νήσους καὶ αὐτὰ τὰ παραλία τοῦ Εὐζείνου. Ἀλλὰ πρωῒμας προαχθέντες εἰς τὴν ναυτιλίαν ἐξέκρουσαν τοὺς Σιδωνίους ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν παραλίων οἱ Ἕλληνες. Ἡ δὲ **Τύρος** ἐκτισμένη ἐπὶ νησιῶς ἀπέβη ταχέως σπουδαιωτάτη πόλις. Οἱ Τύριοι ποντοποροῦντες διέπλεον ἄπασαν τὴν Μεσόγειον καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς Ἡρακλείους στήλας, ἀπέδειχν δὲ τῇ Τύρῳ τὸ μέγιστον ἐμπόριον τοῦ ἀρχαίου κόσμου καὶ μάλιστα τὸν 1. αἰῶνα ὑπὸ τὸν βασιλέα Χειράμ, ὅστις συνῆψε φιλικὰς σχέσεις πρὸς τὸν Σολομῶνα. Ἀλλ' ἐπὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ὁ θρόνος τῶν Τυρίων ἐπαράχθη ὑπὸ δεινῶν στάσεων, ἐξ ὧν προῆλθεν ἱερατικὴ βασιλεία. Γενομένη δ' ἡ Τύρος μετὰ πάσης τῆς χώρας ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ἀσσυρίους βασιλεῖς ὕστερον ἀπέστη, ἀλλὰ μετὰ κραταῖαν ἄμυναν ἐξέλω μὲν

ὑπὸ τοῦ Σενναχηρείμ, ἐτήρησεν ὁμῶς τὴν ἀνεξαρτησίαν (696). Συμμάχησας δὲ βραδύτερον μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Ἰουδαίων ἐναντίον τοῦ Ναβουχοδονόσορος καὶ πολιορκηθεῖσα ὑπ' αὐτοῦ ἐπὶ δεκατρία ἔτη δὲν ἐκυριεύθη, ἀλλὰ τὸ ἐμπορικὸν καὶ ἀποικιακὸν αὐτῆς κράτος ὑπέστη τρῶμα κατενώτατον.

Θρησκεία τέχνη ἐμπορία καὶ ἀποικίαι.—Οἱ Φοίνικες ἐλάτρευον τὸ μὲν πρῶτον λίθους καὶ δένδρα, ὕστερον δ' ἐκάστη πόλις προσεκύει ἴδιον θεόν, **Βάαλ** (=κύριος) καλούμενον, εἰς ὃν ἔθυσον ἀνθρώπους, καὶ ἰδίαν θεάν, **Βααλίτ** ἢ Ἀστορέτ, (=κυρία). Ἦσαν δὲ δεξιοὶ τῶν μετάλλων ἐργάται, ἀλλ' ἔτι δεξιώτεροι περὶ τὴν ὑαλουργίαν καὶ πορφυρευτικήν, μάλιστα δὲ περὶ τὴν ἐμπορίαν καὶ ναυτιλίαν. Ἡ χώρα αὐτῶν ἔκειτο ἐν μέσῳ τῶν δύο πλουσιωτάτων κρατῶν τῆς ἀρχαιότητος, τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀσσυρίας καὶ Βαβυλωνίας, τὰ δὲ εἰς αὐτὴν κατακομιζόμενα πλουσιώτατα προϊόντα καὶ τεχνουργήματα τῆς Ἀνατολῆς ἀντήλλασσαν οἱ Φοίνικες μετὰ τῶν ἰδίων πρὸς τὰ τῶν χωρῶν, ἔνθα καταγόμενοι εἶχον ἰδρυμένους ἐμπορικὰς σταθμούς, οἱοὶ ἦσαν τὰ πλεῖστα τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ Ἀσίᾳ φοινικικῶν ἰδρυμάτων. Κυρίως δ' εἶπεν ἀποικίαις εἶχον οἱ μὲν Σιδωνιοὶ ἐν Κύπρῳ Ῥόδῳ καὶ Κορήτῃ· ἡ δὲ Τύρος ἐν ταῖς παραλίαις τῆς Σικελίας, Ἰθαρίας καὶ Ἀφρικῆς ἵδρυσεν περὶ τὰς τριχασίας, ὧν σπουδαιόταται ἐγένοντο ἡ **Ἰσὺκη** κτισθεῖσα τὸν 14. αἰῶνα, καὶ βραδύτερον (814) ἡ **Καρχινὼν**, ἣτις ἐπικρατήσασα ναυτικῶς μετὰ τὴν παρρημὴν τῆς μητροπόλεως καὶ κυριαρχήσασα ἐπὶ τῶν Δ. τῆς Μεσογείου ἤκαυτε πλέον ἢ τρεῖς αἰῶνας μέχρι τῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πολέμων αὐτῆς. Πρῶτοι δὲ οἱ Φοίνικες μετεχειρίσθησαν ἀπλούστερον σύστημα γραφῆς μετὰ 22 στοιχείων ἀλφabetοῦ, ὅπερ μεταδοθὲν κατέστη ἡ ἀρχικὴ πηγὴ, ἐξ ἧς προῆλθον οἱ ἀλφάβητοι τῶν ἄλλων πεπολιτισμένων λαῶν.

ΣΤ' ΜΗΔΟΙ ΚΑΙ ΠΕΡΣΑΙ.

Ἰράν καὶ Ἰράνιοι.— Ἐν μέσῳ τῶν Ἀσσυριακῶν ὁρέων καὶ τῶν Ἰνδικῶν τῆς Κασπίας θαλάσσης καὶ τοῦ Περσικοῦ κόλπου ἐκτείνεται τὸ ὑψίπεδον τοῦ **Ἰράν** 1000 μ. ὑπερῶν τῆς θαλάσσης, κατὰ τὸ πλεῖστον ἔχοντες ἔρημος πλὴν τῆς δυσμικῆς ὁρεινῆς πλευρᾶς. Ταύτης τὰ μὲν ΒΔ. δεσπόζονται ὑπὸ ὑψίστων ὁρέων, ἐκ Δ. δὲ περικταίνονται αἱ βραχώδεις σειραὶ τοῦ Ζήγγου. Αὕτη εἶνε ἡ **Μηδία**, ἧς τὰ ὑψηλὰ ἦσαν ἔχοντα, τὰ δὲ πεδινὰ γόνιμα καὶ εὐδρα καὶ δικτώδη. Ταύτης ΝΑ. κεῖται ἡ πολὺν τερπνοτέρα **Περσία**, ὀνομαστή διὰ τοὺς ῥοδῶνας αὐτῆς καὶ τοὺς φοίνικας, χωριζομένη δ' ἀπὸ τῆς Χελδικίης διὰ τῆς **Ἑλνυμαίας** ἢ **Σουδιανῆς**, ἣν διακρίει ὁ Χοΐσπις, ἐξ οὗ ἔκαιντο τὰ Σουΐσα. Τὰς χώρας ταύτας κατέκλουν φυλὴ νομάδων ἱππέων κικασίας καταγωγῆς καὶ ἐκ τῆς ἀρίας ὁμοφυλίας. Ἐπρέσβευον δὲ πάντες τὸ θεήσκευμα, οὗτινος ἰδρυτῆς μὲν ἐγένετο ὁ Ζωροάστρης, τὰ δὲ δόγματα περιέχονται ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ τῶν Περσῶν, τῇ Ζένδ Ἀθέστῃ. Κυριώτατος θεὸς αὐτοῦ εἶνε ὁ **Ωρομάσδης**, ὁ ἀγαθὸς δαίμων τοῦ φωτὸς τοῦ πυρὸς τοῦ ὕδατος καὶ παντὸς ἐν γένει ὠρελήμου καὶ ἀρχαίου, ὅρ' ὃν τέσσονται ἄλλοι ἡττονας θεοὶ καὶ πνεύματα. Ἐν ἀντιθέσει καὶ διηγεεῖ πολέμῳ πρὸς αὐτοὺς εὐρίσκονται οἱ δαίμονες τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ σκότους καὶ παντὸς ἐν γένει βλαβεροῦ, ὧν προστάται ὁ **Αοιμάνιος**. Ἡ δὲ αἰωνία αὕτη τῶν πολεμίων πάλη καὶ λήξῃ σὺν τῇ τελείᾳ ἡττῇ τῶν δαιμόνων τοῦ κακοῦ. Ἐν τῇ λατρείᾳ οὔτε νεοὺς οὔτε ἀγάλματα εἶχον οἱ Ἰράνιοι, ἀλλὰ προσεκύνουν τὸ πῦρ ὡς ἐκπροσώπησιν τοῦ Ὁρομάσδου ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν ὁρέων συνήθως. Ἀλλ' ὁ ἄριστος τρόπος τοῦ θεραπεύειν τὸν Ὁρομάσδην ἦτο τὸ πράττειν τὸ ἀγαθόν, ἀπορβύρειν δὲ καὶ καταπολεμεῖν τὸ κακόν.

Μηδικὸν κράτος.—Οἱ Μῆδοι, διηρημένοι τὸ πρῶτον εἰς φυλὰς, ὑπετάχθησαν εἰς τοὺς Ἀσσυρίους. Τέλος ὅμως ἀνεγνώρισαν (περὶ τὸ 700) πάντες ὡς κοινὸν ἀρχηγὸν τὸν Δαϊόκην, φημι-

σθέντα ἐπὶ δικαιοσύνη, ὅστις κτίσας ἔδραν αὐτοῦ τὰ Ἐκβάτανα περιεστοιχίσθη ὑπὸ πολυαριθμοῦ αὐλῆς καὶ ἀκολούθων καὶ ὑπαλλήλων. Ἐτερος δὲ Μῆδος βασιλεὺς, ὁ **Φραόρτης** (650), ὑποτάξας ἅπαν τὸ Ἰράν προσέβαλε τοὺς Ἀσσυρίους, ἀλλ' ἐφρονεῖσθαι μαχόμενος (624). Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ **Κυαξάρχης** διοργανώσας τὸν στρατὸν ἐπῆλθε κατὰ τῆς Ἀσσυρίας, ὅτε νέος ἐχθρὸς ἀνερχόμενος ἐν Ἀσίᾳ, οἱ Σκύθαι, νομαδες πολεμικαί. Ἦδη περὶ τὸ 700 οἱ Κιμμεριοὶ, σκυθικὸν φύλον, διαπερικυβηθέντες εἰς τὰς Β. ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας ἐπόρθησαν τὴν χώραν δηώσαντες τὰ βασιλεία Φρυγίας καὶ Λυδίας. Ἐτερον τῶν σκυθικῶν ἐθνῶν, οἱ Σάκαι, ἐκ τῶν περὶ τὴν Κασπίαν χωρῶν ὁρμηθέντες κατὰ τῆς Μηδίας ἐνίκησαν καὶ φόρου ὑποτελῆ κατέστησαν τὸν Κυαξάρην· πορθήσαντες δ' Ἀσσυρίαν καὶ Μ. Ἀσίαν ἠνώθησαν μετὰ τῶν Κιμμερίων ἐπεκτείναντες τὰς δηώσεις αὐτῶν μέχρι Αἰγύπτου. Ἀλλ' ἡ ἐπικράτησις τῶν Σκυθῶν κατελύθη ὑπὸ τοῦ Κυαξάρου, ὡς παραδίδεται, ὅστις ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῆς ἐντεῦθεν ἐπιληθούσης ἐξασθενήσεως τῶν λοιπῶν βασιλείων συνεμάχησε μετὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ καταλύσας τὸ Ἀσσυριακὸν κράτος (606) ἐπεξέτεινε τὸ βασιλείον αὐτοῦ πρὸς Δ.· ὑποτάξας δὲ καὶ τοὺς παρὰ τὸν Εὐξείνιον ποσοίκους τῆς Μηδίας, προῆλθε μέχρι τοῦ Ἄλφου ποταμοῦ, ἐνθα ἀντεπεξῆλθε πρὸς αὐτὸν Ἀλυάττης ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας· ἀλλ' ἔνεκα ἐκλείψεως ἡλίου (585) κατέπαυσε μὲν ἀρχαμένη ἡ μάχη, οἱ ἀντίπαλοι βασιλεῖς διελλάγησαν, καταστήσας δὲ ὁ Κυαξάρχης πρὸς Δ. ὄριον τοῦ κράτους τὸν Ἄλφον ἐπέστρεψεν. Ἀλλὰ **Κῦρος**, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Καμβύσου καὶ τῆς Μανδάνης θυγατρὸς τοῦ Αστυάγου, υἱοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Κυαξάρου, ἀποστάς καὶ πολεμήσας πρὸς τὸν πάππον αἰγματοπύζει αὐτὸν καὶ ἀναθεῖνυσται ἰδρυτὴς τῆς Περσικῆς μοναρχίας (549).

Κατακτήσεις Κῦρου.— Ὅτε ὁ Κῦρος ἐγένετο ἰδρυτὴς τοῦ περσικοῦ κράτους, Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας, ἀνήσυχος διὰ τὸν ἐπίφοβον γείτονα συνεμάχησε μετὰ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Αἰγυπτίων, ἔλαβε δ' ὑπόσχεσιν συμμαχίας καὶ παρὰ τῶν

Σπαρτιατῶν. Μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ δειλικοῦ μαντείου, ὅτι «Ἄλυν διαδὰς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει» μὴ ἀναιμείνας τοὺς συμμάχους ἀνέζευξε καὶ διαβὰς τὸν Ἄλυν συνεπλάκη ἐν Πτερρίᾳ τῆς Παιππαδοκίης πρὸς τὸν ἐπελθόντα Κύρον, καὶ μάχης ἀκριβοῦς γενομένης ὑπεχώρησεν εἰς Σάρδεις (546). Ὁ δὲ Κύρος ἐπελθὼν ἀπροσδοκῆτως ἐξώγησεν αὐτόν. Ἐν ᾧ δ' ὁ στρατηγὸς αὐτοῦ Ἀρπαγὸς ὑπέτασσε τοὺς Ἕλληνας τῆς Μ. Ἀσίας, ὁ Κύρος ἐπελθὼν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλωνος Ναβονίδου νικᾷ καὶ συλλαμβάνει αὐτόν, λυτρῶναι δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας (538). Ὑποτάξας δὲ καὶ πάντας τοὺς μέχρι Ἰνδοῦ καὶ πέραν ἔτι τοῦ Ἰαξάρτου Ἀρίους λαοὺς ἀπεδείχθη βασιλεὺς κράτους, ὅπερ ἐξετείνετο ἀπὸ Ἰνδοῦ μέχρι Αἰγαίου. Ἐκστρατεύσας δὲ (529) κατὰ τῶν πρὸς Α. τῆς Ὠξιανῆς νομάδων ἐρονεύθη καὶ μετενεχθεὶς ἐτάρῃ εἰς Πασαργάδας, ἔνθα σώζεται τὸ μνημεῖον αὐτοῦ. Ἡ δὲ παράδοσις λέγει, ὅτι ἐρονεύθη ὑπὸ τῆς Τομίρης, βασιλίσσης τῶν Μασσαγετῶν.

Καμβύσης καὶ Δαρεῖος. — Ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Κύρου **Καμβύσης** ὑπῆρξε βασιλεὺς ὥμως μέχρι παραρροσύνης (529—522). Ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ νικήσας παρὰ τὸ Πηλούσιον τοὺς Αἰγυπτίους ἐκυρίευσεν τὴν Μέμφιν καὶ αἰχμαλωτίσας τὸν βασιλέα Ψαμμήνιτον ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων (525). Ἀρ' οὗ δ' ἐδέχθη καὶ τὴν ὑποταγὴν τῶν ἐν Κυρήνῃ Ἑλλήνων καὶ τῶν Λιβύων ἐπεχείρησε τὴν κατὰκτησιν τῆς ὁλόσεως τοῦ Ἀμμωνίου· ἀλλ' ἔπαυε ὁ ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς στρατὸς ἀπώλετο ἐν τῇ ἐρήμῳ. Ὅτε δ' αὐτὸς ἀνέλαβε τὴν πρὸς τὴν χρυσοφόρον καὶ εὐδαίμονα Αἰθιοπίαν ἐκστρατείαν, τὴ πάνδεινα ὑποστάς ἐπανῆλθεν εἰς Θήβας. Εὐρὼν δὲ τοὺς Αἰγυπτίους ἐορτάζοντας πλείστους ἐρόνευσεν. Ἐπιστρέφων δ' ἐξ Αἰγύπτου ἔμαθεν ὅτι ὁ μάγος Γαυμάτας ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς ὑπὸ τῶν Περσῶν, νομιζόντων αὐτὸν ὡς τὸν Σμέρδιν, ἀδελφὸν τοῦ Καμβύσου ὑπ' αὐτοῦ τοῦτου δολοφονηθέντα. Τρωθεὶς δὲ τυχαίως τὸν μηρὸν διὰ τοῦ ἑαυτοῦ ξίφους ἀπέθανε (522). Καὶ ὁ μὲν Ψευδόσμερδης ἤρξεν ἐπὶ τινὰς μῆνας· ἀλλ' ἀναικλυσθεῖ-

σης τῆς ἀπάτης ἐπὶ τῶν μεγιστάνων συνομόσσαντες ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλεὺς τὸν ἐκ τῶν συνωμοστῶν **Δαρεῖον** τὸν Ὑστάσπου, ἀνεψιὸν τοῦ Καμβύσου (521). Οὗτος, ὅς οὔ ἐπὶ εἴς ἐτη ἡσυχολήθη εἰς τὴν καταστολὴν δεινῶν ἀποστασιῶν, κυριεύσας τὴν Βαβυλῶνα διὰ τῆς ἀφροσύσεως τοῦ μεγιστάνος Ζωπύρου ἀνέγραψε καὶ ἐξεκόνισε τὰς νίκας αὐτοῦ ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ ὕψους Βαγεστάνου ἐν ἐπιγραφῇ καὶ ἀναγλύφῳ καὶ νῦν ἔτι σωζομένοις. Τραπεῖς δ' εἶτα εἰς κατακτήσεις καὶ κυριεύσας τὴν περὶ τὸν Ἰνδὸν χώρον ἀνέλαθεν ἐκστρατεῖαν κατὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Σκυθῶν (508). Ζεύξας τὸν Βόσπρον διέβη μετ' ἀπειραγίμου στρατοῦ (800000, ὡς λέγεται) εἰς τὴν Θράκην πρῶτος αὐτός τῶν ἀπικνῶν βασιλέων ἔχων μεθ' ἐκαστοῦ καὶ τοὺς τυράννους τῶν ἐν Ἀσίᾳ ἑλληνικῶν πόλεων καὶ νήσων. Οὗτοι ζεύξαντες τὸν Ἰστρον παρέμενον φύλακες τῆς γερύρας μετὰ τὴν διάβασιν τοῦ Δαρείου, ὅστις καταδιώξας μέχρι Τανάϊδος τοὺς Σκύθας ὑποχωροῦντας καὶ δηρῶντας τὴν χώραν αὐτῶν, ὑπέστρεψε, πολλὰς στερήσεις ταλαιπωρίας καὶ ἀπωλείας ὑποστὰς, εἰς τὸν Δούναβιν. Ἐνταῦθα προλαβόντες εἶχον ἔλθῃ αἱ Σκύθαι προσπαλοῦντες νὰ πείσωσι τοὺς Ἕλληνας, ἵνα λύσαντες τὰς γερύρας ἀπέλθωσι καὶ οὕτω ἀπικλλαγῶσι τοῦ Δαρείου· καὶ ὁ μὲν Μιλτιάδης συνεβούλευσε νὰ παραδεχθῶσι ταῦτα· ἀλλ' ὁ Ἰστιάδης συμβούλευσας ἔπεισε τοὺς Ἕλληνας νὰ μείνωσι πιστοί, καὶ οὕτω ἔσωσε τὸν Δαρεῖον, ὅστις ἐπανεῆλθεν εἰς τὴν Ἀσίαν κατακτῆσας τὴν πρὸς Ν. τοῦ Δουνάβεως χώραν. Καταπύσας δ' ὕστερον τὴν ἀποστασίαν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀπέθανε τῷ 485. Τοῦτον διαδέχθησαν ἐξ ὀνομαστοῦ βασιλεῖς μέχρι τοῦ 330, περὶ ὧν γίνεται λόγος ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Ἱστορίᾳ.

Ἡθῆ βασιλέων καὶ μνημεῖα Περσῶν.—Ὁ Δαρεῖος δὲν ἠῦρνε μόνον τὸ κράτος, ἀλλὰ καὶ διοργάνωσεν αὐτὸ δικιρέσας εἰς εἴκοσι σατραπείας, ἃς ἔταξεν ὑπὸ δικαιοκράτου· προήγαγε δὲ τὴν ἐμπορίαν, ἔλαβε νόμισμα χρυσοῦν, τοὺς δαρεικοὺς κλοομένους, καὶ προεβύλαξε τὸ κράτος ἀπὸ ἀποστασιῶν συνδέσας τὰς σατραπείας δι' εὐρειῶν λεωφόρων. Διῆγε

δ' ὁ μέγας βασιλεὺς δυσπρόσιτος ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐν μεγάλῃ
 τρυφῇ καὶ χλιδῇ, φρουρούμενος ὑπὸ μυρίων ἐπιλέκτων, τῶν ἀ-
 θανάτων, ἀναστρεφόμενος δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν με-
 γιστάνων. Ὅθεν μεγιστᾶνες καὶ γυναικες ἤσκουν μεγάλην ῥοπὴν
 ἐπ' αὐτοῦ καὶ ἐπλήρουν σκευωριῶν τὰ ἀνάκτορα προκειμένης δι-
 αδοχῆς. Ἠγείραν δ' οἱ Πέρσαι βασιλεῖς ἐν ταῖς πρωτευούσαις αὐ-
 τῶν μεγάλα καὶ πολυτελῆ ἀνάκτορα καὶ τάφους, ὧν ἔτι καὶ νῦν
 σώζονται θαυμαστά ἐρείπια, ἐν Πασαργάδαις μὲν τῶν ἀνακτό-
 ρων καὶ τοῦ τάφου τοῦ Κύρου, ἐν Περσεπόλει δὲ τοῦ Δαρείου
 καὶ Ξέρξου καὶ ἐν Σούσοις Ἀρταξέρξου, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ξέρξου.

ΜΕΡΟΣ Β'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Α'. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ χώρα.— Ἡ ἀνατολικωτάτη τῶν τριῶν πρὸς Ν. χερσονήσων τῆς Εὐρώπης εἶνε ἡ Ἑλλάς, χώρα πεπρωτισμένη ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ πολλῶν δώρων· διότι κειμένη εἰς τὸ μετὰίχμιον Εὐρώπης καὶ Ἀσίας ἔχει μικρὰν μὲν τὴν ἐπιφάνειαν, ὄρη δὲ δυσκινολόγως ὑψηλά, καὶ περικλυζομένη ὑπὸ τῆς θαλάσσης κυκλοῦται ὑπὸ πλήθους νήσων. Ὡς ἐκ τῆς διπλῆς δὲ ταύτης φύσεως διττοὺς ἔχει καὶ τοὺς κατοίκους, ὄρεινους καὶ θαλασσίους. Διαιρεῖται δὲ ἡ χερσαία Ἑλλὰς εἰς τρία τμήματα: τὴν βόρειον Ἑλλάδα τὴν κεντρικὴν καὶ τὴν Πελοπόννησον. Τὰ δὲ ὄρη αὐτῆς, δυσδιάκριτον σύστημα σειρῶν πολυπλόκων ὑψηλῶν καὶ ἀποκρήμνων, περικλείουσι πεδιάδας καὶ κοιλάδας, τὰς μὲν ἐξ ἑνὸς μέρους διανοιγομένας πρὸς τὴν θάλασσαν, τὰς δὲ περιφραττομένας εἰς κλειστὰ λεκανοπέδια. Οὕτω φυσικῶς διατεταμένη ἡ χώρα ἔχει δυσχερῆ τὴν κατὰ γῆν ἐπιμειξίν. Ἀλλ' εἰς τὴν χαώδη μορφήν τοῦ ὄρεινου τούτου ἡθροίσματος ἀνευρίσκομεν γενικὴν τινὰ διάταξιν· ἐκ Β. ὑψηλὴ καὶ ὀγκώδης ἄλυσις, ἡ Πίνδος, διήκει πρὸς Ν. διαμορφοῦσα ἐν τῇ χώρᾳ δύο μέτωπα, τὸ μὲν νεῦον πρὸς Α, τὸ δὲ πρὸς Δ. Ἐκ τῆς κεντρικῆς ταύτης ἀλύσεως ἐξαρτῶμεναι ἐκατέρωθεν ἕτεραι σειραὶ διευθύνονται πρὸς τὴν θάλασσαν, ἐν μὲν τῇ Α. μετῶπῳ ἐκ Δ. πρὸς Α. ἀφίχονται εὐρείας πεδιάδας, προσκλινούσας εἰς εὐόρους αἰγιατοὺς, ἐν δὲ τῇ Δ. παρὰλλήλως σχεδὸν πρὸς τὴν κυρίαν ἄλυσιν

σιν, σχηματίζουσαι στενὰς κοιλάδας καὶ κλίνουσαι εἰς ἀπορρογὰς ἀκτῆς. Ὅθεν καὶ μόνον ἐν τῇ Α. τμήματι φησίσθησαν σπονδαῖσι πόλεις ὑπ' ἐνδόξων οὐλῶν: Θεσσαλῶν Βοιωτῶν Ἀθηναίων Ἀργείων Σπαρτιατῶν.

Βόρειος Ἑλλάς.—Δύσκολον νὰ ὁρισθῇ τοῦ ἤρχιζεν ἡ **Βόρειος Ἑλλάς**. Τῶν ἐκατέρωθεν τῆς Πίνδου μετώπων τὸ μὲν Δ., ἡ **Ἥπειρος**, δὲν ἐθεωρεῖτο κυρίως εἰπεῖν Ἑλληνικόν, τὸ δὲ ἕτερον, ἡ **Θεσσαλία**, εἶνε μερίστη καὶ εὐκαρποτάτη χώρα, διαρρευσμένη ὑπὸ τοῦ Πηνειοῦ καὶ ὡς εὐρὺ τετράπλευρον περικλειομένη ὑπ' ὄρέων, ὧν ὀνομαστότατος ὁ Ὀλυμπος. Τὸν βυθὸν τοῦ καίλου τούτου χώρου ἐκάλυπτεν ἀρχήθεν μερίστη λίμνη, ἥς τὰ ὕδατα διαρραγέντος ποτὲ τοῦ ὄρους μεταξὺ Ὀλύμπου καὶ Ὀσσης ἐξέρρουσαν εἰς τὸ Αἰγαῖον διὰ τῆς περιήμου κοιλάδος τῶν Τεμπῶν, καταλιπόντα παρυτάτην ἰλύν.

Κεντρικὴ Ἑλλάς.—Ὑπερβάντες τὴν Ὄθρυν κατερχόμεθα εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Σπερχεοῦ, συστέλλομένην ἐκ Ν. ὑπὸ τῆς Οἴτης, ἐξ ἧς ἀπορρέουσιν οἱ Καλλίδρομος κατακλίνεται ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν εἰς τὸ στενὸν τῶν Θερμοπυλῶν, τὴν εἴσοδον τῆς μέσης Ἑλλάδος, ἐνθα προσέκοψαν οἱ κατὰ καιροὺς ἐπιδρομαῖς: Πέρσαι Μακεδόνες Γαλάται Ῥωμαῖοι Βισιγόθοι, πρὸς τοὺς προμάχους τῆς χώρας. Περαιτέρω δὲ εὐρίσκομεν πάλιν ὄρη παρὰ βραχέωδη, ἀλλ' εὐορμον ἀκτὴν, ἐνθα κατῴκουσιν οἱ **Λοκροί**, διὰ τοῦ ὄρους Κνημιῆδος χωριζόμενοι εἰς Ἐπικνημιδίους καὶ Ὀπουντίους, ἐν ᾧ ἐνδοτέρω ἐκτείνονται ἀκανονίστως ὑψίκορμοι ὄρειον ὄγκοι ἐκ τῶν ΒΔ. πρὸς τὰ ΝΑ., ὁ Παρνασσὸς ὁ Ἑλικὼν ὁ Κιθαιρῶν καὶ ἡ Πάρνηξ. Μεταξὺ τούτων καὶ τῆς παρακτίου ὁροσειρῆς ἀπλοῦται εὐρὺ βαλὺπέδον, ἀδιέξοδον πρὸς τὴν θάλασσαν, ἡ **Βοιωτία**, δικτεμονομένη ὑπὸ σειρῆς ξηρῶν βράχων. Ταύτης τὰ Δ. ἀποτελοῦσι πλατὺ πεδίον, δι' οὗ ὁ Κηφισὸς ἐκδίδει εἰς τὴν μεγάλην λίμνην Κωπαΐδα. Ἡ χώρα αὕτη ἀλλοίαν εἶχε τὴν ὕψιν κατὰ τὰς διαφόρους ὥρας, πρὶν ἀποξηρανθῇ κατὰ τὸ πλεῖστον ἡ Κωπαΐς: ἐκείθεν δὲ τῆς ὑψιτιμίας τὴν Βοιωτίαν σειρῆς ὑπάρχουσι ἥσα λήναι, μεθ' ἧς

ἐκτείνονται δύο ὑψίπεδα, εἰς ὧν τὸ μεγαλύτερον ἔκειντο αἱ Θῆβαι, ἡ ἐπισημοτάτη πόλις τῆς Βοιωτίας, ἥτις ἐθαυμάζετο διὰ τὴν εὐφορίαν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τοῦ Κιθαιρώνος καὶ τῆς Πάρνηθος ΝΑ. προβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν ὡς τρίγωνον ἡ Ἀττικὴ, μόλις ὑπὸ μικρῶν βυάκων ποτιζομένη, καταπνεομένη δ' ὑπὸ ξηροῦ καὶ διαχυοῦς ἀέρος. Πρὸς Δ. δὲ ταύτης περικτελλομένη ὑπὸ τοῦ Σαρωνικοῦ καὶ τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κεῖται ἡ ὀρεινότερα καὶ ἀγρονωτέρα Μεγαρίς, ἐν ἣ ἡ Γεράνεια τὸ ὄρος κλῖνον ἀποτόμως πρὸς τὴν θάλασσαν, οὐδεμίαν πάροδον ἀρίνει. Πρὸς Δ. τῆς Βοιωτίας κεῖται ἡ Φωκίς, περιλαμβάνουσα στενὰς καὶ ἐπιμήκεις κοιλάδας, ὧν ὑπέρκειται ὕψος ὑπορραίων βράχων καὶ ὑψηλῶν ἀκρωρείων, ὁ Παρνασσός, ἐνθα τὸ περίπυστον ἱερὸν τῶν Δελφῶν. Ἐπὶ τῶν πρὸς Ν. ταύτης ὀρέων τῶν ὑπερκειμένων τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου κατῴκουσιν ποιμενικὸς καὶ ἡμιπολίτιστος λαός, οἱ Ὀζόλαιοι Λοκροί. Περρωτέρω δὲ πρὸς Δ. ἤρχιζεν ἡ Αἰτωλία, χώρα ἀγρίων ὀρέων διατεμνομένων ὑπὸ στενῶν καὶ βαθεῶν φαράγγων. Ταύτης τὰ πρὸς Β. ἐραπτόμενα τῆς Πίνδου διὰ τοῦ Τυμφρηστοῦ καλύπτονται ὑπὸ πολυδειράδων ἐλατοφύτων ὀροσειῶν. Ἐν ᾧ δ' ἡ ἀκτὴ αὐτῆς παρουσιάζει ἄλση καὶ δρυμούς, ἐνδοτέρω ἀπαντῶσι βράχοι φαλακροὶ καὶ ἡλιόκυστοι ἄλλ' οὐ μακρὰν τῆς ἀκτῆς ἀπλοῦται μικρὸν καὶ λιμνώδες πεδῖον, ἐνθα ἦτο τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν. Τούτων τὴν χώραν ἐκ Δ. ὀρίζει ἀπὸ τῆς Ἀκαρνανίας ὁ Ἀχελῷος, ὅστις ἀνεπίσχετος φερόμενος δὲν ἀρδεύει τὴν χώραν, ἥς δασώδη μὲν εἶνε τὰ ὄρη, ἀλλ' ἐδίωκε εὐφορώτατα τὰ πρὸς τὰ ΝΔ. πεδία. Ἦσαν δὲ οἱ Ἀκαρνανεες, ὡς καὶ οἱ Αἰτωλοί, τραχεῖς θηρευταὶ καὶ πολεμισταί, πολιτισμοῦ ἄμοιροι θεωρούμενοι.

Πελοπόννησος.— Πρὸς τὴν κεντρικὴν Ἑλλάδα διὰ τοῦ διωρυχθέντος ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου συνδέεται ἡ Πελοπόννησος, ἄθροισμα ὀρέων ἀπλούμενων ὡς φύλλοι πλατάνου. Πέραν τοῦ μικροῦ ἀνέχοντος ἰσθμοῦ τὸ ἐπίπεδον ὑψοῦται, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν πελώριος βράχος δεσπόζει τῆς κορινθιακῆς πεδιάδος, εἴτα δὲ ὄγκος ἐλατοφύτων ὀρέων, ὧν ὕψιστον ἡ Κυλλήνη, πληροῦ τὰ

Β. τῆς χερσονήσου. Τούτων ὀπίσθεν ὑφ' ὧνται ἡ Ἀρκαδία, εὐρὺ ὄροπέδιον περιστερόμενον ὑπ' ὑψηλοτέρων ὄρεων, ὧν ὀνομαστώτατα πρὸς Β. μὲν πλὴν τῆς Κυλλήνης ὁ Ἐρύμανθος, ἐκ Δ. δὲ τὸ βραχυσκιον Λίκαιον· τὰ ὄρη ταῦτα, τὸ πλεῖστον ἀπρόσβατα καὶ χιονοσκεπῆ, ἔχουσι τὰς κατωφερεῖς κλιτῆς πλήρεις ἐλατῶν, σφηδῶν καὶ δρυῶν, ὧν κατωθεν βοχθεύσιν ἀφρίζοντες χεῖμαρροι. Τὰ δ' ἐντεῦθεν ὕδατα, ἀθροίζόμενα ΒΑ. τῆς Ἀρκαδίας εἰς μικρὰς ἀδιεξόδους λεκάνας, σχηματίζουσι μικρὰ ἔλη ἢ λίμνας, οἷα ἡ Φινεὸς καὶ ἡ Στυμφαλὶς, καταπίνονται δὲ ὑπὸ τριάνοντα καταβοθρῶν, αἵτινες ἀποσφραττόμενα ἐνίοτε ἐπιφέρουσι πλημμύρας. Πρὸς δὲ τὰ Ν. καὶ Δ. ἡ Ἀρκαδία εὐρύνεται εἰς λορῶδες ὄροπέδιον, ὅθεν τὰ ὕδατα τῶν χειμάρρων ἐκρέουσι μέχρι τῆς θαλάσσης. Οἱ Ἀρκάδες, ἀνεπίμικτοι ὄντες, διετ' ἔσαν ποιμένες καὶ γεωργοὶ βραδυτέρων τῶν ἄλλων ἀκμάσαντες. Καὶ πρὸς Β. μὲν τῆς Ἀρκαδίας τὰ ὄρη ἀφίνουσι στεγνὴν παρκαθαλασσίαν χώραν, τὴν Ἀχαΐαν, πρὸς Δ. δὲ ταπεινούνται εἰς γλομακτὴν πεδιάδα, τὴν Ἥλιδα, εὐδρον καὶ εὐσκιον χώραν, ἣν διὰ προσκλύσεων ἀπετέλεσεν ὁ Αἰφειὸς καὶ οἱ παρκαπύχμοι αὐτοῦ. Ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ ἱερὰ Ὀλυμπία. Πρὸς Ν. δὲ τρεῖς νέκι ὄροσειρά ἀκροόμενα χωροῦσι βαθέως εἰς τὴν θάλασσαν, ὧν μέσας μὲν εἶνε ὁ Ταύγετος, ἀπολήγων εἰς τὴν ὑψινημενον ἕκταν τοῦ Ταινάρου, ἐκ Δ. δ' ἡ Εἶρα καὶ ἐξ Α. ὁ Πάρνων, περατούμενος εἰς τὴν δύσρημον Μαλέαν. Αἱ δύο τελευταῖαι ὄροσειράι ἐγκολπούμενα ἐκαστέρωθεν τοῦ Ταύγετου δεσπόζουσι δύο κόλπων, τοῦ Μεσσηνιακοῦ καὶ τοῦ Λακωνικοῦ καὶ δύο κοιλάδων τῆς ὑπὸ τοῦ Παμίσσου διαρρευμένης ~~Μεσσηνιακῆς~~ ~~καρδίας~~, ἐν ᾗ θάλλει ἡ ἄμπελος ἡ συκὴ ἡ ἐλαία ἡ μωρέα καὶ αὐτὸς ὁ φοῖνιξ, καὶ τῆς Λακωνικῆς, ἣν διαρρεῖ ὁ Εὐρώταις ἐν μέσῳ βοδοδαρνῶν. Ἐξ Α. τέλος τοῦ κεντρικοῦ ὄροπέδιον ἀπορριπτόμενη ἑτέρη ὄροσειρά χωρεῖ ὡς βραχύνθη χερσονήσος κατέναντι τῆς Ἀττικῆς, ἣς μεταξὺ καὶ τῶν κρησπέδων τῆς Ἀρκαδίας ἀπλοῦται ἡ Ἀργολίς, οἷον καὶ ἐσπεριδοειδῶν χώρα, εὐρεῖα μὲν, ἀλλὰ θερμὴ καὶ ἄνυδρος.

Νῆσοι.— Τὰ ὄρη τῆς Ἑλλάδος ἀκίοντα ἐκ τοῦ ὕδατος τὰς ὑψικήμενους αὐτῶν κορυφὰς σχηματίζουσι τὰς περὶ αὐτὴν μικρὰς ἐν γένει καὶ βραχυόδεις ἀλλ' εὐκάρπους νήσους, κτίτινες ἀκολουθοῦσι τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁρέων τῆς ἡπειρωτικῆς Ἑλλάδος. Πρὸς Δ. μὲν, ὡς τὰ ὄρη, ἐκτείνονται παραλλήλως τῇ ἀκτῇ αἱ Ἰόνιοι νῆσοι, ὧν σημαντικωτάτη ἡ πρὸς Β. Κέκυρα, ἔχουσα εὐκάρπας καὶ σταθερὸν μὲν κλίμα, γλοερὰν δὲ καὶ ἀλσιώδη γῆν. Εἰς δὲ τὴν Α. πλευρὰν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν ὁρέων καὶ αἱ νῆσοι εἶνε διεσπαρμέναι εἰς πλεχίαν σειρὰς, ὧν τέσσαρες διακρίνονται : ἡ α) πρὸς Β. ἐπιμακύνουσα τὴν χερσόνησον τοῦ Πελοίου διὰ τῶν Β. Σποράδων· ἡ β) συνεχομένη πρὸς τὴν Ὀθρυν διὰ τῆς μεγαλονήσου Εὐβοίας ἐπεκτείνεται διὰ τῶν ΒΑ. Κυκλάδων, ὧν ἐνδοξότερη ἡ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερὰ Δῆλος, ἡ καλλιμάρμαρος Πάρος, ἡ εὐώδης Νάξος· ἡ γ) προβολὴ οὗσα τῆς Ἀττικῆς περιττίζεται εἰς τὰς ἡρμιστεσιώδεις Μύκον καὶ Θύραν· τέλος ἡ δ') ἐκ Ν. συνάπτεται πρὸς τὰ ὄρη τῆς Ἀκωνικῆς διὰ τῶν Κυθήρων, συνεχομένη δὲ διὰ τῆς μεγαλονήσου Κρήτης, ἐν ἣ διακρίνεται ἡ φαεινὴ Ἰδη, περικοπτομένη διὰ τῶν Ν. Σποράδων εἰς τὴν Ῥόδον παρὰ τὰς Ἀσιατικὰς ἀκτὰς. Αἱ νῆσοι αὗται τοῦ Αἰγαίου ἐναῦσαι τὴν Ἑλλάδα πρὸς τὴν Μ. Ἀσίαν δικαίως ἐξωμοιόθησαν πρὸς ὑπὸ βάρβαρον λελυμένης πολυτόξου γερύρας, ἥτις ἐξεύγνυε τὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν.

Θάλασσα καὶ κλίμα.— Ἡ περικλείουσα τὴν Ἑλλάδα θάλασσα εἰσδυομένη διὰ βαθυτάτων κόλπων, πολυμόρφων ὁρμῶν, ποικίλων ἐντομῶν, ἀπειργάσατο τοσούτας καὶ τοιαύτας ἀκτὰς, ὅσων καὶ οἷον οὐδεμία ἄλλη γῶρα εὐμοιρεῖ ἀναλόγως τοῦ μεγέθους αὐτῆς. Καὶ συνήθως μὲν γαληνικά ἀντικατοπτρίζει τὰς γαλαρῆς ἀκτὰς εἰς τὰ γλαυκά της ὕδατα, ἀλλὰ πολλάκις ἐξαγριουμένη ὑπὸ τοῦ ἀνέμου ἐγείρει κινδυνωδέστατα κύματα, καὶ ὧν εὐρίσκει ἄστυλον εἰς τὰς εὐόρμους ἀκτὰς καὶ νήσους ὁ κινδυνεύων ναυτίλος. Ὁ σπαννίως ὀμιγλώδης αὐτῆς οὐρανὸς συνήθως εἶνε αἴθριος καὶ ὁ ἀῆρ καθαρὸς κατχυγαζόμενος ὑπὸ λαμπροῦ ἡ-

λίου, ἐν ᾧ πόρρωθεν εὐδιάκριτα φαίνονται τὰ ἀντικείμενα, τὴν δὲ νύκτα οἱ ἀστέρες φεγγαβολοῦσιν· ὥστε οἱ Ἕλληνες ναυτίλοι τὴν μὲν ἡμέραν γῆν ὁρῶντες ἔπλεον, τὴν δὲ νύκτα ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῶν ἀστρῶν. Καὶ αὐτοὶ δ' οἱ ἄνεμοι, εἰ μὴ ἐν χειμῶνος ὥρᾳ, εἶνε κανονικοί. Καὶ μικρὰ δὲ οὖσα ἡ Ἑλλάς, ἔχει ὅμως ποικιλιώτατον τὸ **κλίμα**, πολὺ μὲν ψυχρότερον ἐπὶ τῶν ὀρέων, θερμότερον δ' εἰς τὰς ἐνδοτέρω πεδιδάδας, εὐκρατές δ' εἰς τὰ παράλια. Ἀνερχόμενοι ὑψηλὸν ὄρος, ὡς τὸν Ὀλυμπον, ἀπνντῶμεν ἐν βραχεὶ πολλὰς κλιματολογικὰς παραλλαγὰς καὶ ποικίλην γλωρίδα. Εἰς μὲν τοὺς πρόποδας π. χ. θάλλουσι δενδρόλλια τρυφερά θερμῶν χωρῶν, ἡ μύρτος καὶ ἡ ροδοδάκρυ, ὑψηλότερον ὁ πρίνος καὶ ἡ κόμμος, ὑπεράνω ἡ δρυς ἡ φηγὺς καὶ ἡ καστανὴ καὶ εἰς τὰς ἀκρωρείας ἡ πίτυς καὶ ἡ ἐλάτη.

Β'. ΠΡΩΤΟΙ ΙΣΤΟΡΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Μυκηναῖος πολιτισμός.—Αἱ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἐν Τροίᾳ γενόμεναι ἀνασκαφαὶ παναρχαιοτάτων πόλεων καὶ οἰκήσεων ἀπεκαλύψαν πολιτισμὸν λίαν προηγμένον, ὅστις ἤκμαζε κατὰ τὴν β'. χιλιετηρίδα π. Χ. Τοῦτον καλοῦσι **Μυκηναῖον πολιτισμὸν**. Αἱ ἐν Ἑλλάδι ἀνασκαφεῖσαι πόλεις κεῖνται πᾶσαι ἐν τῇ Α. αὐτῇ πλευρᾷ καὶ ἐν τισι τῶν Κυκλάδων· ὀνομαστόταται δὲ εἶναι αἱ Μυκῆναι καὶ ἡ Τίρυνς, ὧν τὰ τεράστια οἰκοδομήματα ἐθεωροῦντο καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχαίων ὡς ἔργα ὑπεράνθρωπα καὶ κυκλώπεια. Ἐν αὐταῖς διετηρήθησαν ἀκροπόλεις ὄχυρα καὶ δυσάλωτοι περικλείουσαι ἐρείπια ἀνακτόρων, βωμοὶ καὶ τύμβοι ἐξάίσιοι, οὓς ἐκάλουν θησαυροὺς οἱ ἀρχαῖοι. Ἀνευρέθησαν δ' ἐν αὐτοῖς πλουσιώτατα κτερίσματα, κοσμοῦντα τοὺς νεκροὺς ἡγεμόνων ἢ ἄλλων μεγιστάνων· ὅπλα χάλια πολυποικίλτα, ἀγγεῖα χρυσᾷ ἀργυρᾷ ἀλαβάστρινᾳ ὑάλινᾳ λίθινᾳ καὶ πήλινᾳ, κοσμήματα ποικίλα, θεῶν ἀγαλμάτια κτλ. Ἐξ αὐτῶν μακθάνομεν εἰς πόσον πολιτισμὸν εἶχον προέλθῃ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι τὰ μὲν αὐτοὶ

ἐξευρόντες, τὰ δὲ παρ' ἄλλων ἀνατολικῶν λαῶν καὶ μάλιστα Σύρων, Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων παραλαμβάνοντες μὲν, ἀλλὰ καλλύναντες αὐτοὶ καὶ ἐξευγενίσαντες. Τὰ δὲ λείψανα ταῦτα ἐλέγχουσι πλουτοῦν εὐμάρειαν γλιδὴν καὶ καλλιαισθησίαν λίαν ἀνεπτυγμένην. Πλήν τῆς ἐν τῇ μηχανικῇ μεγάλης αὐτῶν ἐμπειρίας κατεῖχον πλείστας ἄλλας γνώσεις· κατεργάζοντο ἐτρόπων καὶ ἐγλυφον τοὺς λίθους καὶ τὰ μάρμαρα, ἐξεργάζοντο τοὺς πολυτίμους λίθους. Καὶ τῶν μετάλλων ἦσαν δεινοὶ ἐργάται προηγμένοι ἐν τῇ ἐμπιστικῇ καὶ τορευτικῇ.

Οἱ τοιοῦτου πολιτισμοῦ εὐμοιρήσαντες λαοὶ ἦσαν Ἄριοι ἀπὸ τῶν βορειοτέρων πρωϊμώτατα καταβάντες εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀναπτύξαντες τὸν ὑπὸ τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν ὑμνούμενον πολιτισμόν, οὗ ἔστι τι ἐγένοντο μάλιστα αἱ **Μυκῆναι** ἡ **Σπάρτη** αἱ **Ἀμύκλαι** καὶ ὁ **Μινύειος Ὀρχομενός**. Εἰς τοὺτους δέ, φαίνεται, πρέπει ν' ἀποδοθῶσι τὰ ὀνόματα τῶν **Μινυῶν** **Δαναῶν** καὶ **Ἀχαιῶν**. Καταλαμβάνοντες σὺν τῷ χρόνῳ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου ἦλθον εἰς σχέσεις μετὰ τῶν Τρώων καὶ μετὰ τῶν Φοινίκων, ὧν ἡ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ναυσίπλοος ἤρχαζεν ἤδη κατὰ τὸν 15^{ον} αἰῶνα. Παρὰ τούτων πλὴλὰ στοιχεῖα ἡμερῶσεως παραλαμβάνοντες, τοσοῦτον αὐτοὶ ἐπέδωκαν καὶ ἐν τῇ ἐμπορίᾳ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ, ὥστε υπερακοντίσαντες τοὺς διδασκάλους ἐξετόπισαν μὲν αὐτοὺς βαθμηδόν, ἐπεκτείναντες δὲ τὸ ἴδιον κράτος καὶ εἰς πολεμικὰς σχέσεις πρὸς αὐτοὺς περιῆλθον.

Ἐπιδρομὴ Δωριέων.—Τὴν ἀκμὴν τῶν μυκηναίων χρόνων ἀνέκοψε καὶ ἀνέτρεψεν ἡ **ἐπιδρομὴ τῶν Δωριέων**, ἐπακολούθημα μεγάλης λαῶν ἀνakinήσεως, ἥτις κατὰ τὸν 17^{ον} καὶ 18^{ον} αἰῶνα κατέκλυσε τὴν Ἰλλυρικὴν Χερσονήσον καὶ τὴν Δ. Ἀσίαν. Κατὰ τὴν παράδοσιν τὴν πρώτην ὤθησιν ἐν Ἑλλάδι ἔδωκαν οἱ Θεσσαλοί, οἵτινες ἀπὸ τῆς Ἠπείρου ὑπερβάντες τὴν Πίνδον καὶ ἐξέλασαντες τοὺς Βιωτοὺς κατέλαβον τὴν ἑκτοτὴ ἐπόνυμον αὐτῶν γῆν· οἱ δὲ Βοιωτοὶ ἐτράπησαν πρὸς Ν. εἰς τὴν περὶ Κηρισὸν καὶ Κωπαΐδα χώραν καὶ ἐπικρατήσαντες παρέδωκαν εἰς λήθη τὸ ὄνομα τῶν προκατόχων Μινυῶν. Ἰπὸ τοῦ

φεύματες λοιπὸν τούτου περὶσσεύμενοι καὶ οἱ Δωριεῖς εἰσέ-
λασσαν κατὰ στίχην ἐκ τῶν ἐν τῇ μέσῃ Ἑλλάδι ὁρέων εἰς τὴν
Πελοπόννησον οὐ μόνον κατὰ γῆν, ἀλλὰ καὶ διὰ θαλάσσης ἐκ
τοῦ Αἰγαίου, ἐν ᾧ εἶχον καταλάβει τὴν Κρήτην. Οὗτω κατα-
κτήσαντες κατὰ μικρὸν κατέλαβον τῆς Πελοποννήσου πρὸς Ν.
μὲν τὴν Ἀκωνικήν καὶ Μεσσηνίαν, ΒΑ. δὲ τὴν Ἀργολίδα Κο-
ρινθίαν Μεγαρίδα καὶ Αἰγιναν· ἑτεροὶ ἐπιδρομαῖς, οἱ Αἰτωλοί,
κατέσχον εἰς τὰ ΒΔ. τὴν Ἥλιδα. Ὅστες τῆς ἑλλης Πελοπον-
νήσου τὸ μὲν ὄρεινόν κέντρον, ἡ Ἀρκαδία, ἀπέμεινεν εἰς τοὺς
παλαιούς κατοίκους, ἡ δὲ παρὰ τὸν Κορινθιακὸν περὶ τὴν κατε-
λήθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν, τῶν ἀρχαίων τῆς χερσονήσου κατοί-
κων, ἐκδιωχθέντων ὑπὸ τῶν Δωριέων ἐκ τῶν ἑλλων αὐτῶν
ἐστίων. Πρὸς τὰ γεγονότα ταῦτα συνέδρουν οἱ ἀρχαῖοι τοὺς περὶ
καθόδου τῶν Προκλειδῶν μύθους.

Μετοικήσεις εἰς Μ. Ἀσίαν.—Τῆς δωρικῆς εἰσβολῆς
προτὸν ὑπῆρξαν αἱ εἰς τὰ Δ. περὶ τὴν Μ. Ἀσίαν μετοι-
κήσεις. Διεκρίθησαν δὲ αἱ μέτοινοι κατὰ τὰς διχλέτους εἰς
τρεις ομάδας. Πρὸς Β. μὲν ἦσαν οἱ **Αἰολεῖς**, καταλαμβάνοντες τὰς
ἀπ' Ἑλλησπόντου μέχρι Ἑρμου ἀκτὰς καὶ τὰς ἀπέναντι νήσους,
ἐν οἷς τὴν μεγάλην καὶ εὐροαν Λέσβον, καὶ ἰδρύσαντες δώδεκα
πόλεις, ὧν ὀνομαστότεραι ἀπέβησαν ἐπὶ μὲν τῆς Λέσβου ἡ Μυτι-
λήνη καὶ ἡ Μήθυμνα, ἐπὶ δὲ τῆς ὑπερίου ἡ Κύμη καὶ ἡ παρὰ τὰς
ἐκβολὰς τοῦ Ἑρμου Σμύρνη, ἥτις βραδύτερον μετέστη εἰς τοὺς
Ἴωνας. Πρὸς Ν. τούτων ἐγκαθιδρύθησαν οἱ **Ἴωνες** ἐπὶ τῶν πε-
ρὶ τὴν Λυδίας καὶ μέρους τῆς Καρίας μετὰ τῶν ἀπέναντι
νήσων εἰς δώδεκα πόλεις. Τῶν ἰωνικῶν τούτων ἀποικιῶν διε-
κρίθησαν μάλιστα Φώκισα Μίλητος καὶ Ἐφεσσος ἐκ τῶν ἡ-
πειρωτικῶν, τῶν δὲ νησιωτικῶν Σάμος καὶ Χίος· συνήγου δὲ
τοὺς Ἴωνας εἰς κοινὴν ἐορτὴν, τὰ Πανιώνια, ἡ λατρεία τοῦ
Προσειδῶνος παρὰ τὸ ἐν Μυκάλη ἱερὸν αὐτοῦ. Οἱ δὲ **Δωριεῖς**
ἀπώκησαν ἐπὶ τῶν νήσων Ῥόδου καὶ Κῶ, ἐπὶ τῆς βραχέως
χερσονήσου τῆς Κνίδου καὶ τῆς ἀπέναντι Ἀλικαρνασσὸς ἰδρύ-
σαντες ἑξ πόλεις, κοινὸν κέντρον ἐχούσας τὸ ἱερὸν τοῦ Τριοπί-

ου Ἀπόλλωνος. Ἀλλὰ καὶ τῶν Κυκλάδιων αἱ μὲν πλεῖσται ἤσαν Ἰωνικαί, ἡ δὲ Θήρα Μῆλος Ἀστυπάλαια καὶ ἡ μεγάλη Κρήτη μετὰ τῆς Κιοπράθου κατελήφθησαν ὑπὸ Δωριέων. Ἀρχαῖότατα ὡσαύτως ἀπωρίσθη καὶ ἡ Κύπρος ὑπὸ Ἀρχάδων· ἀλλ' οἱ Φοίνικες διετήρησαν ἐν αὐτῇ τὰς πρὸς Ν. παραλίους αὐτῶν πόλεις.

Φυλαὶ καὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.—Ἡ κατὰ φύλιν διακρίσις τῶν Ἑλλήνων παρήχθη μὲν κυρίως ἐν ταῖς ἀποικίαις μετὰ τὴν ἀνάγκησιν καὶ διὰ πολλοῦ χρόνου συντελεσθεῖσαν συγχώνευσιν τῶν εἰς αὐτὰς συρροεσάντων ποικίλων λαῶν, ἐστηρίχτο δὲ μάλιστα ἐπὶ γλωσσικῶν διαφορῶν· διότι ὠμίλουν μὲν πάντες τὴν αὐτὴν γλῶσσαν, ἀλλὰ μετὰ τινων κατὰ τόπους διαφορῶν, ἀρεκτὰ μὲν ἑκατέρωθεν, ὥστε νὰ μὴ καλύπτεται ἡ συνεννόησις τῶν ὁμιλούντων, ἱκανῶς ὅμως ἐμφανῶν, ὥστε νὰ δύνανται νὰ διακριθῶσιν οἱ Ἕλληνες, καθ' ὅς μετεχειρίζοντο διαλέκτους εἰς **τρεῖς φυλάς**· τοὺς Δωριεῖς τοὺς Ἰωνας καὶ τοὺς Αἰολεῖς. Ἡ τοιαύτη διακρίσις ἐπεξετέθη ὕστερον καὶ εἰς τὴν ἑλληνικὴν χώραν, ἥτις σὺν τῷ χρόνῳ προσηγορεύθη κοινῶς ὀνόματι **Ἑλλάς**, ὡς καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς **Ἑλληγες**. Οὗτοι δὴλα δὴ παλαιότατα ἔφερον διάφορα κατὰ τόπους ὀνόματα, ὧν ἐπικρατέστατον ἦτο τὸ τῶν Πελοπονησίων, λαοῦ βαλκανηράγου καὶ οἰκοῦντος ὠχυρωμένας πόλεις, ὧν ἀνέφερον τὴν Ἠπειρωτικὴν Δωδώνην καὶ τὴν Θεσσαλικὴν Λάρισσαν. Βραδύτερον δὲ ἐπιφανῆ ἐγένοντο τὰ ὀνόματα τῶν **Ἀχαιῶν** καὶ **Δαναῶν**, ὡς καλεῖ καὶ ὁ Ὅμηρος ἐν γένει τοὺς πολιορκήσαντας τὴν Τροίαν, **Ἕλληνας** ἔξ αὐτῶν ὀνομαζέων μόνους τοὺς ἐκ Φθίως μετ' Ἀχιλλεῶς συνεκστρατεύσαντας. Τὸ ὄνομα λοιπὸν τοῦτο, ἐν Ἠπείρῳ τὸ πρῶτον ἀνακρεόμενον, ἐπεκτεθὲν καὶ ἀπὸ τοῦ ζ'. μάλιστα αἰῶνος ἐπικρατήσαν, περιέλαβε πάντας τοὺς ὁμογενεῖς ἄριους λαοὺς, οἵτινες πρὸ ἀμνημονεύτων χρόνων κατόκησαν τὴν οὕτω κληθεῖσαν Ἑλλάδα.

Πολιτισμὸς τῶν Μυκηναίων χρόνων.—Οἱ ἐκ τῆς Δωρικῆς κατακτῆσεως εἰς Μ. Ἀσίαν ἐξαναστάντες λαοὶ ἀφῆκαν τοὺς ὑπολειφθέντας ἐν τῇ κυρίῳ Ἑλλάδι ἐξηγητημένους πολιτι-

κῶς καὶ ὕλικῶς, τοὺς δὲ πολεμικοὺς αὐτῶν κατακτητὰς σφριγῶντας μὲν καὶ ἀκμαίους, ἀλλ' ἔτι ἀπολιτίστους. Οὕτω ἡ χώρα ἐπικνέπεσεν εἰς τὴν ἀρχαίαν βαρβαρότητα· αὐτοὶ δὲ συναποκομίσαντες τὰ σπέρματα τοῦ ἰδίου πολιτισμοῦ τῆς θρησκείας τῶν μύθων καὶ τῶν παραδόσεων καὶ μεταρτυεύσαντες αὐτὰ, οὕτω λαμπρῶς ἐκαλλιέργησαν, ὥστε ἐξ αὐτῶν ἀνεβλάστησαν ὡς καλλιόμενα δένδρα ἡ **ἐπικὴ ποίησις**, ἀναπτυγθεῖσα εἰς τελειότητα καὶ ἀλλοιῶς ἀνέρικτον, καὶ ἡ ὑπ' αὐτῆς διαπλασθεῖσα **ἐλληνικὴ θρησκεία**.

Ὁμηρος.—Τῶν ἐπῶν τῶν χρόνων τούτων διεσώθησαν ἡμῖν δύο: ἡ Ἰλιάς καὶ ἡ Ὀδύσσεια, ὧν ὡς ποιητῆς παρεδόθη ὁ Ὁμηρος. Οὐδὲν ἀσφαλές περὶ αὐτοῦ γινώσκομεν ἐκ τῆς παραδόσεως, εἰ μὴ ὅτι ἐπὶ πόλεις ἤριζον περὶ τῆς γεννήσεώς του, ὧν δικαιότερον ἴσως ἡ Σμύρνη, διότι ἐν Ἰωνικῇ μὲν διαλέκτῳ εἶνε πεποιημένα τὰ ἔπη, μελινσιγενῆς δ' ἐκλήθη ὁ ποιητῆς ὡς παρὰ τὸν Μέλητα γεννηθείς. Τὰ δὲ κατὰ τὸν θ'. καὶ η'. π. Χ. αἰῶνα συντεθέντα ποιήματα ταῦτα, ἐν οἷς κυρίως εἰκονίζεται ὁ τῆς μυκηναϊκῆς περιόδου πολιτισμός, ἤθοντο, ὡς καὶ πᾶν ἐν γένει ἔπος, ὑπ' αἰοιδῶν ἐξ ἐπαγγέλματος, οἵτινες περιήρχοντο τὰς πόλεις ἀποζῶντες ἐκ τῆς ὥδης ἰδίων ἢ ξένων ποιημάτων. Περιστοιχοῦμενοι ὑπὸ πλήθους συμποσιαζόντων ἐν τινι αἰθούσῃ ἢ θυόντῳ περὶ τῶν βωμῶν ἀνέκρουον τετραχόρδον λύραν καὶ ἤδον ἔπη ἐξυμνοῦντα τὰ κλέα ἐνδόξων ἡρώων. Οὕτω διὰ στοματικῆς παραδόσεως διετηρήθησαν ἐπὶ δύο αἰῶνας τὰ ἐπηρικὰ ἔπη ἐν τῇ μνήμῃ τῶν διαδεχθέντων τοὺς αἰοδοὺς ῥιψῳδῶν, οἵτινες ἀντὶ λύρας δάκρυον κρατοῦντες ἀπήγγελλον ἀποσπάσματα ἀρχαίων ἐπῶν κατὰ τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς πανηγύρεις, ἕως οὗ διὰ τῆς ἐν τῷ μεταξὺ παραχθείσης γραφῆς συνεπλήρησαν καὶ παρεδόθησαν ὡς ἦν σώζονται μορφήν.

Ἡθὰ τῶν ἐφ' Ὁμήρου Ἑλλήνων.—Ἄν δὲν δύναται νῦν διαπιστωθῇ ἡ ἱστορικὴ ἀλήθεια τῶν ἐπηρικῶν ἐπῶν, μανθάνομεν ὅμως ἐξ αὐτῶν τὰ ἥθη τῶν τότε Ἑλλήνων. Ἀπλούστατοι ἦσαν οἱ οἴκοι ἢ δόμοι αὐτῶν, εἴτε μονῆρεις ἐν τοῖς ἀγροῖς εἴτε συγκροτοῦντες περιτείχιστον ἄστυ, οἰκούμενοι δὲ ὑπὸ

γεωκτημόνων ἢ γεωργῶν. Μέγιστος τῶν γεωκτημόνων ἦτο ὁ βασιλεύς, κληρονομικὸς ἔργων συγκεντρῶν καὶ ἱεραικὴν καὶ δικαστικὴν καὶ πολεμικὴν ἐξουσίαν· συγκαλέσας οὗτος παρ' ἐαυτῷ τὴν βουλὴν τῶν γερόντων συσκέπτεται περὶ πάσης σπουδαίας ὑποθέσεως, μεθ' ἧς συναγαγὼν εἰς ἀγορὰν τὸν διῆμον ἀναπτύσσει κρατῶν τὸ σκῆπτρον τὰ δόξαντα, ἵνα συνήκως ὑποστηρίξει εἰς τῶν γερόντων, ὃ δὲ λαὸς ἢ ἐπευφημῶν ἀποδέχεται ἢ σιγῶν ἀποδοκιμαζει· οἱ μὲν ἄνδρες, ἀτρεπεῖς συνήκως, φέρουσι βραχὺν χιτῶνα ἢ μακρὸν χλαῖναν ἢ φῆρος καὶ ὑποδύνται πέδιλα, αἱ δὲ γυναῖκες μακρὸν πέπλον, ὃν περισφίγγουσιν ἐπὶ τοῦ ὤμου καὶ τοῦ ὥμου, καὶ ἐλκυστὸν κρήδεμνον ἢ καλύτραν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Οἱ δὲ δόμοι ἢ οἴκοι ἀποτελοῦνται ἐξ οἰκοδομῶν περὶ τὴν αὐλήν, ἧς πέραν κεῖται τὸ μέγαρον, ἐνθα συναθροίζονται οἱ ἔνοικοι περὶ τὴν ἐστίαν· ὁ καπνὸς ἀναθρόσκει ἐκ τῆς στέγης, ὑψηλῇ δ' ὕπαι μετὰ τῶν θυρῶν φωτίζει τὰ ἔνδον· τὰ δ' ἄλλα πέριξ δωμάτια σκοτεινὰ καὶ ἀπέρριττα χρησιμεύουσιν ὡς κοιτῶνες. Αἱ γυναῖκες διακτιῶνται ἐν ταῖς ὀπισθεν τοῦ μεγάρου θαλάμῳις χωριστὰ μακρὰν τῶν ἀνδρῶν διακοῦσαι τὰς θεραπένας, μεθ' ὧν νήθουσι καὶ ὑρκίνουσιν. Αἱ μέγισται δὲ τῶν ἐορτῶν εἶνε τὰ συμπόσια, ἐνθα, ὡς καὶ εἰς τοὺς ἱέλους, λίαν εἰσπρόσδεκτοι ἦσαν οἱ προσερχόμενοι ξένοι, διότι ἡ ξενία ἐθεωρεῖτο καθήκον ἱερὸν.

Πολεμικὴ τέχνη.— Οἱ ἑλληνικοὶ μαχηταὶ κατέρχονται εἰς τὴν μάχην μεθ' ὅπλων ἀμυντικῶν καὶ ἐπιθετικῶν. Καὶ ὡς κυριώτατα μὲν ἀμυντικὰ ἔφερον χαλκὴν καὶ λοφωτὴν κόρυν, καλύπτουσιν κεφαλὴν καὶ πρόσωπον, θώρακα περὶ ὅλον τὸν κορμὸν, κνημίδας ἀπὸ γόνυος μέχρι σφυρῶν, σπουδαιότατον δὲ ὄπλον τὸ σάκος ἢ τὴν ἀσπίδα, ἐπιθετικὰ δὲ χαλκοῦν ξίφος ἢ φάσγανον μακρὸν καὶ ἀμφοτέρωθεν καὶ ἔγχος μακρότατον, τινὲς δὲ καὶ τόξον, δι' οὗ ἔβηλλον οἵστους· οἱ δὲ ἡγεμόνες αὐτῶν ἐπωχοῦντο ἐν τῇ μάχῃ ἐφ' ἄρματος, οὗ ἐπέβαινον δύο πολεμισταί, ὁ μὲν ὡς ἀγχιμαχτής, παραιβάτης, ὁ δὲ ὡς ἡνίοχος.

ἐμάχοντο δὲ ἀπὸ τοῦ ἄρματος ἢ ἀπιδάκτες συνεπλέκοντο μετ' ἀντιπάλου ἡγεμόνος.

Ἡ περὶ Θεῶν δόξα.—Τὰ ἀντικείμενα καὶ τὰς ἐνεργείας τῆς φύσεως οἱ Ἕλληνες ἀπένεμον εἰς δυνάμεις ὑπερτέρους τῆς ἀνθρώπινης· καίπερ δ' ἐκ μονοθεΐας ἀρρηκθέντες, ἀπέβηλον ὁμῶς τὴν ἐννοίαν ἑνὸς Θεοῦ Ἐπρέσβευον λοιπὸν τὴν πολυθεΐαν πιστεύοντες εἰς πολλοὺς Θεοὺς ὑπὸ ἰδίαν ἑκαστον μορφήν χαρακτῆρα καὶ ἰδιότητα, οὓς ἀνέπλαττον συνήλως ὡς ἀνθρώπους, ἀλλὰ μεγαλιτέρους ὀρκιστέρους εὐδαίμονεστέρους καὶ ἀλκιυνοτάτους. Εἰς τὴν διακροθμισιν δὲ τῶν περὶ τῶν Θεῶν ταύτων μύθων εἰς σύστημα τέλειον καὶ ἄρτιον συνετέλεσεν οἱ ἐπικοί ποιηταί, μάλιστα δὲ ὁ Ὅμηρος καὶ ὁ Ἡρόδοτος. «Οὗτοί εἰσιν οἱ ποιήσαντες θεογονίην Ἕλλησι καὶ τοῖσι θεοῖσι τὰς ἐπωνυμίας δόντες καὶ τιμὰς τε καὶ τέχνας διελόντες καὶ εἶδεα αὐτῶν σημήναντες» (Ἡρόδ. 2, 53).

Κυριώτατοι Θεοί.—Ὑψίστος καὶ μέγιστος, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, εἶνε ὁ Ζεὺς, Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ καὶ τοῦ αἰθέρος, ὁ ἐγείρων τὰς νεφέλας καὶ ἀπολύων τὴν κεκρυμνὴν τῆς καταιγίδας καὶ τὸν νεφέτον. Ἀδελφεὴ δὲ καὶ σύζυγος αὐτοῦ εἶνε ἡ Ἥρα, Θεὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς σελήνης, πιστὴ ἀλλὰ καὶ ζηλότυπος σύζυγος, ἔρρορος τοῦ γάμου καὶ τῶν γυναικῶν. Ταύτης καὶ τοῦ Διὸς υἱὸς εἶνε ὁ Ἄρης, Θεὸς τῶν θυελλῶν, ἰδίως δὲ τοῦ πολέμου. Ὁ Ἡφαίστος εἶνε Θεὸς τοῦ πυρὸς καὶ ἔρρορος τῶν δι' αὐτοῦ ἐργαζομένων, ὁ ὀπλοποιὸς καὶ καλλιτέχνης τῶν Θεῶν καὶ ἡρώων. Ἡ Θεὰ τῆς ἀστραπῆς Ἀθηνᾶ ἐξεπῆδησε τελεῖα καὶ πάνοπλος ἐκ τῆς κεφαλῆς τοῦ Διὸς, εἶνε δ' ἔρρορος τοῦ πολέμου καὶ πάσης ἐν τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ σοφίας. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦ ἀνέμου Ἑρμῆς, ὁ πηνούργος υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Μαίας, ἦτο διάκονος καὶ κήρυξ τῶν Θεῶν, ὁ ψυχοπομπός, πατὴρ τῶν ἐρευρέσεων τῶν ἐπιστημῶν (λόγιος) καὶ πάσης ἐν γένει ἐρμηνείας, προστάτης τῶν ὁδοιπόρων τῶν ἐμπόρων (κερδοῦρος) καὶ Θεὸς τῶν τυχηρῶν εὐρημάτων (έρμαιων). Ὁ δὲ ἐκ τῆς Λητοῦς υἱὸς τοῦ Διὸς Φοῖβος Ἀπόλλων εἶνε ὁ Θεὸς τοῦ ἡλιακοῦ φωτός, ὁ διὰ τῶν ῥλογερῶν ἀκτίνων πέμπων τὰς ὕψεις νόσους καὶ θερα-

πέπων αὐτάς, ἔρρος τῶν νέων τῶν γυμνασίων καὶ τοῦ πολέμου, θεὸς τῶν μαντείων τῆς μουσικῆς καὶ τῆς ποιήσεως. Ἀδελφὴ αὐτοῦ εἶνε ἡ **Ἀρτεμις**, θεὰ τοῦ σελήναίου φωτός τῶν πηγῶν καὶ νεμάτων, παρθένος τοξότις καὶ θηρευτική. Ἐκ τοῦ ἄρρου τῆς θαλάσσης ἀνέδυσεν ἡ **Ἀφροδίτη**, θεὰ τοῦ κάλλους τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς γονιμότητος. Βασιλεὺς τῶν ὑδάτων εἶνε ὁ ἀδελφὸς τοῦ Διὸς **Ποσειδῶν**, ὅστις πλήττων διὰ τῆς τρικίνης συγκαλεῖ τὸν πόντον καὶ σείει τὴν γῆν. Ὅτι ὁ Ζεὺς ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ὁ Ποσειδῶν ἐν τῷ πόντῳ εἶνε ὁ **Διὸς** ὑπὸ τὴν γῆν, σκυθρωπὸς καὶ φοβερός, ἐνδικαζόμενος ἐν τῷ ἀπεχθεῖ βασιλεῖ τῶν νεκρῶν, ὡς θεὸς παντός ὑποχθονίου, τῶν ὑπαιγίων θεσχυρῶν κ. τ. λ. ἐκλήθη **Πλούτων**, Ἄδου ἰδίας καλουμένου τῆς κατοικίας τῶν νεκρῶν. Καὶ τῆς γῆς πολλὰς θεότητας ἐλάτρευσαν οἱ Ἕλληνες, κυριωτάτη δ' αὐτῶν ἦτο ἡ **Δημήτηρ** (δῶ [δωρ = γῆ] μήτηρ), ἔρρος τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ θερισμοῦ, ἥς θυγάτηρ εἶνε ἡ **Κόρη**. Μετὰ τῆς τοῦ ἔαρος μὲν ἐκ τῆς γῆς ἀναδυομένης, τὸ δὲ βινυσιπῶρον εἰς αὐτὴν κατακρήνισσας βλαστήσας. Ἐτέραν τῆς βλαστήσεως θεότητα ἐλάτρευσαν τὸν **Διόνυσον** ἢ **Βάκχον**, ἔρρον τοῦ ἀμνητοῦ τοῦ οἴνου καὶ τῆς μέθης, ὃν περιεστοίχιζεν ὁ θαυροβόδης ἡίκσας τῶν τροφῶν τοῦ Μαινάδων καὶ τῶν τραγυμόρφων Σητύρων μετὰ τοῦ δυσμάρου Σιάνου μεθυόντων καὶ ὀργουμένων. Ἐπειδὴ δ' ἐκ τῶν βακχικῶς ὀργιζόντων χορῶν τῶν λατρευτῶν τοῦ Διονύσου προήλθεν ἡ τραγωδία, ὡς προστάτης αὐτῆς ἐτιμᾶτο ὁ Διόνυσος.

Ἡμίθεοι καὶ ἥρωες.—Ὡς ἐνδικέμεσόν τινα τάξιν μετὰ τῶν θεῶν καὶ ἀνθρώπων οἱ Ἕλληνες ἐπρέσβευον τὴν των **ἡμιθέων** ἢ **ἡρώων** γεννηθέντων ἐκ πατρὸς ἢ μητρὸς θεοῦ, μετὰ δὲ πλήρη ὑπερανθρώπων ἄθλων ἐπίγειον βίον ἀξιολέντων ἀναισίας. Ἐν πάσῃ σχεδὸν ἐλληνικῇ πόλει ὑπῆρχεν ἡς ὦρον, ἐνθα ἀθροίζόμενοι ἐτίμων οἱ ποιεῖται διὰ θυσίων ὕμνων χορῶν καὶ ἁγόνων τὸν ἐπιχώριον αὐτῶν ἥρωα. Οὗτος ἐτιμῶντο ἐν Ἀθηνῶνικῇ μὲν μέλιστα ὁ **Ἡρακλῆς**, εἰς ὃν οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης ἀνέφερον τὸ γένος καὶ ὅστις ἀπέβη ὁ πανελλήνιος ἥρωας,

καὶ οἱ Διόσκοροι Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης· ἐν Ἀργο-
λίδι δ' ἀνεφέραντο πλείστοι ἡρωϊκοὶ μῦθοι, ὧν περιφημότατοι
εἶνε οἱ περὶ Δαναΐδων Περσέως καὶ Ταντάλου· τῶν δ' Ἀτ-
τικῶν ἡρώων ἀρχαιότατος μὲν εἶνε ὁ Κέκροψ, ἐρ' οὗ μυθολο-
γεῖται ἡ περὶ κυριότητος τῆς Ἀττικῆς ἕρις τοῦ Ποσειδῶνος καὶ
τῆς Ἀθηνᾶς, οὐχ ἥττον δ' ὀνομαστός ὁ Ἐρεχθεύς καὶ πάν-
των διασημότατος ὁ Θησεύς, ὅστις πολλαχῶς εὐεργετήσας
τὴν χώραν καὶ βασιλεύσας αὐτῆς ἐλατρεύθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων
ἐν ἰδίῳ λαμπρῷ ἱερῷ. Περὶ δὲ τὰ ὀνόματα τῶν Λαβδακιδῶν,
Βοιωτικῶν ἡρώων, τοῦ Λαΐου, τοῦ Οἰδίποδος καὶ τῶν υἱ-
ῶν αὐτοῦ, ἐρ' ὧν ἐγένετο ἡ ὀνομαστὴ τῶν Ἐπιτὰ ἐπὶ Θήβας
ἐκστρατεία, περιεπλέχθη ἡ τραγικωτάτη τῶν ἐλληνικῶν παρα-
δόσεων. Γνωστότατοι ὁμοίως ἦσαν καὶ οἱ τῶν Μινυῶν περὶ
Ἀργοναυτικοῦ πλοῦ μῦθοι· ἀνὰ τὰς ἀκτὰς τοῦ Εὐξείνου ἔδει-
κνύοντο καὶ οἱ πόλεις, οἵτινες ἐλέγοντο ἰδρύματα τῶν Ἀργο-
ναυτῶν. Πάντας ὅμως ὑπερέβηλον εἰς σπουδαιότητα καὶ σήμε-
ρ οἱ περὶ Τρωϊκοῦ πολέμου μῦθοι, οὓς ἀπληθυνάτισαν τὰ ἡμη-
ρικὰ ἔπη.

Γ'. ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ ΛΥΚΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ

Κατάκτησις τῆς Λακωνικῆς.— Μεταξὺ τῶν μακρῶν
καὶ ἀποκρήμων ὁροσειρῶν τοῦ Ταυρέτου καὶ τοῦ Πάροννος ἐκ-
τείνεται ἡ τραχεῖα καὶ δυσείσβολος **Λακωνικὴ**, ἐν ᾗ παρὰ τὸν
Εὐρώταν ἐγκαθιδρύθησαν οἱ Δωριεῖς κατακτηταὶ καταλαβόντες
τὴν **Σπάρτην**. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι κάτοικοι τῆς χώρας Ἀχαιοὶ δι-
ετέλουν ἐπὶ ἓνα καὶ πλεόν αἰῶνα ἀνεξάρτητοι ὑπὸ ἰδίους βασι-
λεῖς ἐδρεύοντες ἐν Ἀμύκλαις, ἕως οὗ κατ' ὀλίγον οἱ Σπαρ-
τιῖται κατέκτησαν πᾶσαν τὴν χώραν· οὕτω δὲ προῆλθον τρεῖς
τάξεις κατοίκων : οἱ τῶν Δωριέων ἀπόγονοι Σπαρτιῖται καὶ οἱ
τῶν Ἀχαιῶν Περίοικοι καὶ Εἰλωτες.

Λυκούργος.— Ἀνερέρετο ὅτι κατ' ἀρχὰς οἱ Σπαρτιῖται

ὕπηρεζεν λαὸς δυσήνιος καὶ ὅτι ἐπαράσσοντο ὑπ' ἐμφυλίων πολέμων· ἀλλ' εἰς τῶν ὁμοφύλων, ὁ σοφὸς Λυκοῦργος, θέσας νόμους ἀνέδειξεν αὐτοὺς τοὺς κραταιοτάτους καὶ εὐνομοτάτους τῶν Ἑλλήνων. Περὶ τοῦ νομοθέτου τούτου παρεδίδετο, ὅτι ἦτο δευτερότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως Εὐνόμου, ἀκμάσας τὸν ἦ' αἰῶνα π. Χ., μετὰ δὲ τὴν δολοφονίαν τοῦ πατρὸς καὶ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ ἐγένετο ἐπίτροπος τῆς βασιλείας· ἀλλ' εἴτε διαβληθεὶς εἴτε τραχῶν ἔνεκα ἀπεδήμησεν εἰς Κρήτην, ἐνθα ἐγνώρισε τοὺς νόμους τοῦ Μίνως, εἰς Χίον καὶ Μ. Ἀσίαν, ὑπόθεν παρέλαβε τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, καὶ εἰς Αἴγυπτον, ἧς συναναστρέφη τοὺς ἱερεῖς· ἐκνηελῶν δὲ μετὰ δεκαετίην ἐτιμῶτο ἐπὶ σοφίᾳ καὶ ἀρετῇ. Διερυνόμενος λοιπὸν οὗτος τὰ τῆς πόλεως καὶ τοῦ στρατοῦ, ὥρισε τοὺς Σπαρτιάτας, ὅτι θὰ τηρήσωσι τοὺς νόμους μέχρι τῆς ἐκνήσεως αὐτοῦ καὶ ἀπελθὼν ἀπέθανεν ἐν τῇ ξήνῃ Ἑπίστῃ, ἀλλὰ βραδύτερον, διηγοῦνται, ὅτι ὁ Λυκοῦργος εἶχε μοιρᾶσθαι τὴν Λακωνικὴν εἰς 9000 ἔτους καὶ ἀναπαλλοστρίων τοὺς κλήρους, οὓς διένειμεν εἰς τοὺς ἰσχυρίλους ἀρχηγοὺς τῶν ἐλευθέρων οἰκῶν, καταστήσας οὕτω αὐτοὺς ἔτους. Οἱ δὲ Σπαρτιᾶται ὡς ἤρωα τιμῶντες τὸν νομοθέτην ἐκάλουν καὶ πάντας αὐτῶν τοὺς θεσμούς τὰς δικάζεις καὶ τὰ ἔθιμα **Λυκοῦργεῖον πολίτευμα**.

Εἰλωτες Περίοικοι Σπαρτιᾶται.—Εἰς τοὺς Σπαρτιάτας ἐδούλευον ἐν ταῖς κύμεις πλήθος ἀγροτῶν, οὗτινες πατρόθεν λαβόντες ἐκαλλιεργοῦν ὡς ἐπίμορτοι τὸν αὐτὸν ἀγρόν, ὃν δὲν ἠδύναντο νὰ καταλείπωσιν, ἀλλ' ὅθεν οὐδ' ὁ γεωκλήμιον ἐδικαιούτο ν' ἀπελάτῃ αὐτούς. Ὡστε οὗτ' ἀληθῶς ἐλεύθεροι οὗτ' ἀληθῶς δοῦλοι ἦσαν· οὗτοι ἐκαλοῦντο **Εἰλωτες** καὶ ἐθεωροῦντο ἀπόγονοι τῶν ὑποδουλωθέντων Ἀρχαίων, καὶ πολυπληθέστεροι δ' ὄντες τῶν κυρίων, ὅμως περιεφροῦντο καὶ ἐκακοῦντο ὑπ' αὐτῶν. Ἀλλ' ἐν πολέμῳ συνεζήγον οἱ Σπαρτιᾶται πολλοὺς Εἰλωτας ὡς θεράποντας ἢ ὑπασπιστάς, τοὺς δὲ γενναϊοτέρους καὶ ἀκαμαιοτέρους ὡς ψιλοὺς, ἐν ἀνάγκῃ δὲ καὶ ὡς ὑπλίτας, ἀνδραγαθήσαντας δὲ ἢ εὐδοκίμως ὑπηρετήσαντας ἀπηλευθέρουν καλοῦντας αὐτοὺς νεο-

δαμώδεις. Ἐπειδὴ δὲ πολλάκις οἱ Εἰλωτες ἐπανεστήσαν, οἱ δεσπόται αὐτῶν ἀπεδεκάζον αὐτοὺς ἐπιτρέποντες εἰς τοὺς γενναϊοτέρους τῶν νέων Σπαρτιατῶν ἐνεδρεύοντες νὰ δουλοφρονῶσι τοὺς ἐπιρροδωτέρους τῶν Εἰλωτῶν· τοῦτο ἦτο ἡ κρυψτεία. Ἐν τῇ Λακωνικῇ καὶ μάλιστα τῇ ὕρεινῇ καὶ ἐπιθλῆσσῃ κατώκουν προσέτι πολίσματα περὶ τὰ ἑκατὸν καὶ κόμας ἄνδρες ἐλεύθεροι ἀλλὰ μὴ πολῖται, οὗς οἱ Σπαρτιῆται μὴ θεωροῦντες ὁμοίους ἐκάλουν **περιοίκους**· οὗτοι ἐπεδίδοντο εἰς τὴν βιομηχανίαν, τὴν ἐμπορίαν καὶ τὴν ναυτιλίαν, ὑπετάσσοντο εἰς τὴν Σπαρτιατικὴν πολιτείαν, κατέβαλλον φόρους καὶ ἐν πολέμῳ ἐστρατεύοντο. Ἄλλ' οἱ κυρίως πολῖται τῆς Λακωνικῆς, οἱ ἄρχοντες πάντων τῶν ἄλλων ἦσαν οἱ **Σπαρτιάται**, οἵτινες, ἐπειδὴ ἡ Σπάρτη ἐστρατεύτο περιβόλου τειχῶν, ἔζων ὡς μαχηταὶ ἐστρατοπεδευμένοι ἐν πολέμῳ χώρᾳ καὶ ὠρεῖλον νὰ ἀσχολῶνται μόνον εἰς γυμνασίαις καὶ περὶ τὴν θῆραν. Οὕτω ἔζησαν οἱ Σπαρτιῆται ἐπὶ ἑξ αἰῶνας διηρημένοι ἀνέκαθεν, ὡς ἐλέγετο, εἰς 9 000 οἴκους· ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ ἡλαττώθησαν διότι ἤδη τὸν ε'. αἰῶνα δὲν ἦσαν πλείονες τῶν 5 000, τὸν δὲ δ'. ἀπέμειναν μόλις χίλιοι οἴκοι.

Ἀγωγή.—Σκοπὴς τῆς Σπαρτιατικῆς ἀγωγῆς ἦτο ἡ πρασκεινὴ στρατιωτῶν· ὅθεν ἅμα γεννώμενον τὸ ἄρρεν ἤγετο εἰς τὸν σύλλογον τῶν γερόντων, οἵτινες ἀσθενικὸν μὲν καὶ ἄμορφον εὐρόντες ἀπέπεμπον εἰς τοὺς ἀπολέτας, εὐπαγὲς δὲ καὶ βρωμάλιον παρῆδιδον εἰς τὴν μητέρα, ἥτις ἀνέτρεφεν αὐτὸ οἴκοι μέχρι τοῦ ἐβδόμου ἔτους. Εἶτα δὲ μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ ἐπαιδεύετο ὁ παῖς καὶ νῆ μετὰ τῶν ὁμιλικῶν τασσόμενος εἰς ἀγέλας, διοικουμένους ὑπὸ τοῦ ἐπὶ ὁρονῇ καὶ ἀνδρείᾳ διακρινομένου ἐκ τῶν ἰδίων παιδῶν καὶ ἐπιτηρουμένους ὑπὸ τῶν παιδονόμων· γράμματα μὲν ἐμάνθανεν ὀλίγα, διῆγε δ' ἀσκούμενος διαρκῶς, ἐβάδιζεν ἐξυρηνένος, γυμνόπους, ὁμοίως ἐνδεδυμένος θέρος καὶ χειμῶνα, καίμῳμενος κατ' ἀγέλας ἐπὶ καλάμων. Οἱ τῆς αὐτῆς ἡλικίας ἢ ἀγέλης ἐρηθοὶ συνειστώντο καὶ εἶχον προστάτην τὸν μαχημώτατον καὶ σωφρονέστατον τῶν εἰρένων ἦτοι τῶν εἰσοσχετῶν, ὅς τ' ὦν ἐπέμποντο εἰς προμήθειαν ξύλων τροφίμων καὶ λαχάνων, ἅτινα ἔπρεπε νὰ κλέ-

πτωσι τευχθέντως, διότι φαρῶμενοι ἐμαστιγοῦντο μέχρι αἵματος ὡς ἀδέξιοι.

Πειθαρχία καὶ ἥθη. — Ἀπὸ μὲν τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους ὁ Σπαρτιάτης ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸν στρατόν, ἀπὸ δὲ τοῦ τριακостоῦ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὥρειλεν ὅμως μέχρι τοῦ ἐξηκαστοῦ νὰ γυμνάζεται καὶ καλούμενος νὰ προσέρχεται εἰς τὰ ὄπλα. Τῆς ζωῆς αὐτοῦ κύριος ἦτο οὐχὶ αὐτός, ἀλλ' ἡ πολιτεία· ἀπηλλαγμένος πάσης βαναυσουργίας, δὲν μετεχειρίζετο χρυσὸν ἢ ἄργυρον, οὔτινος ἢ χρησίς ἀπηγορεύθη, εἰ μὴ μόνον σιδηρᾷ νομίσματα καὶ ταῦτα λίαν βαρέα καὶ δύσχρηστα· ἐνεδύετο ἀπλούστατα, οὐδ' ἡλείετο ἐλαίῳ, ὡς οἱ ἄλλοι Ἕλληνες, ἐκοσμεῖτο δὲ μόνον ἐν πολέμῳ· οἰκῶν ἐν πενιχρᾷ οἰκίᾳ ὥρειλε νὰ κυρθευθῇ μετὰ τὸ τριακαστὸν ἔτος, διότι ὁ ἄγκμος ἠτιμάζετο μὴ ἀπολάων ὕσων οἱ ἐγγαμοὶ τιμῶν. «Ὅθεν καὶ τὸ πρὸς Δερκυλλίδην ῥηθὲν οὐδεὶς ἐμέμψατο καίπερ εὐδοκίμον ὄντα στρατηγὸν ἐπιόντι γὰρ αὐτῷ τῶν νεωτέρων τις ἔδρας οὐχ ὑπεῖξεν εἰπὼν· οὐδὲ γὰρ ἐμοὶ σὶ τὸν ὑπεῖξοντα γεγέννηκας». (Πλουτάρχ. Λυκ. 15).

Συσσίτια ἑορταὶ καὶ γυναικῶν ἀσκήσεις. — Οἱ Σπαρτιάται συνήθουν ἐν κοινοῖς συσσιτίοις ἢ **φιδιτίοις** ἀνὰ δέκα πέντε σύσκηνοι, ὅντες καὶ ἐν πολέμῳ οἱ αὐτοὶ ἐνώμοτοι. Ἀπλυστάτη ἦτο ἡ τροφή αὐτῶν, συνηθέστατος δὲ ὁ ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα περιλάλητος μέλας ζωμός· ἡ συσσίτησις ἦτο ὑποχρεωτικὴ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, ἀπορία δ' ἐπετρέπετο μόνον εἰς θύοντα ἢ θηρεύοντα· οἱ δ' ὁμοτραπέζοι διελέγοντο πρὸς ἀλλήλους ἄνευ βωμολοχίας. Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, ὄντας λίαν φιλολόγους, οἱ Σπαρτιάται διεκρίθησαν ἐπὶ παροιμιώδει βραχυλογίᾳ φιλοτιμούμενοι νὰ ἐμβάλλωσι λαλοῦντες ἐν βραχείᾳ ῥήσει ἄδρὸν νόημα. Ὁ Δημάρατος ἐνοχλούμενος ὑπὸ πονηροῦ ἀνθρώπου ἐρωτήσαντος «τίς ὀριστος Σπαρτιατῶν; ἔφη, ὁ τὴν ἀνομοιότατος»· ὁ δὲ Λύσανδρος μετὰ μακρὸν καὶ δεινὸν πόλεμον κυριεύσας τὰς Ἀθήνας ἐπέστειλεν· «Ἀλῶ-
καντι ταὶ Ἀθῆναι». Ἦγον δ' οἱ Σπαρτιάται ἑορτὰς εἰς τιμὴν

τῶν θεῶν, ἐν αἷς ἔδον ὕμνους καὶ ἐτέλουν ἐνοπλίους χορούς, ὧν πρὸς διοργάνωσιν καὶ διδασκαλίαν τῶν χορευτῶν μετεκλήθησαν ὁρμαστοὶ μουσικοὶ καὶ ποιηταί, ὁ ἐκ Σάρδεων Ἀλκιμῆν καὶ ὁ Λέσβιος Τέρπανδρος. Τριῶν δὲ χορῶν κατὰ τὰς τρεῖς ἡλικίας συνισταμένων ἐν ταῖς ἐορταῖς, ὁ μὲν τῶν γεροντοτέρων ἀρχόμενος ἔδεν: «Ἄμμες ποκ' ἡμες ἡλικιοὶ νεανίσαι»· ὁ δὲ τῶν ἀνδρῶν ἀποκρινόμενος ἔλεγεν «Ἄμμες δὲ γ' εἰμέν, αἱ δὲ λῆς, αὐγάσδεο»· ὁ δὲ τρίτος ὁ τῶν παίδων «Ἄμμες δὲ γ' ἐσόμεσθα πολλῶ κάρρονες». Ἐφ' ὃ δ' ἀλλαγῶ τῆς Ἑλλάδος ἔζων αἱ γυναικες κεκλησμέναι ἐν τῷ γυναικωνίτῃ, αἱ Σπαρτιατίδες ἀνιτρέφοντο, ὥς αἱ παῖδες, ἐλεύθεραι καὶ κατ' ἀγέλης ἀσκούμεναι· οὕτω δ' ἀπέβαινον εὖρωστοι τλησίπονοι καὶ πολεμικαί, αἱ δ' ἡρώϊκοι αὐτῶν λόγοι διεσπρήσθησαν καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα. Ὅθεν μεγάλην ὑπόληψιν πρὸς τὰς γυναικας αὐτῶν εἶχον οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ προθύμως ὑπήκουον εἰς τὰς συμβουλὰς αὐτῶν. Μόνοι τῶν ἀνδρῶν, ἔλεγέ ποτε ξένη τις πρὸς Γοργῶ τὴν Λεωνίδου γυναικα, ἄρχετε ὑμεῖς αἱ Λάκαιναι· «Μόνοι γάρ, ἔφη, τίκτομεν ἄνδρας».

Αἱ ἀρχαί.—Ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχον πάντοτε δύο βασιλεῖς, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἐτιμῶντο, ὥς ἐπὶ τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ περιεστάλη ἡ πολιτικὴ αὐτῶν δύναμις· διότι ἐν εἰρήνῃ μὲν μικρὸν τῶν ἄλλων πολιτῶν διεκρίναντο, ἐν πολέμῳ δὲ ἡγοῦντο μὲν τῶν Σπαρτιατῶν, δορυφορούμενοι ὑφ' ἑκατὸν λαγῶν, εἶχον δὲ τότε ἀπεριόριστον, ἀλλ' ὑπεύθυνον τὴν ἀρχήν· αἱ δὲ συνήθειαι αὐτῶν τιμαὶ ἦσαν: ἀπονομή τοῦ τρίτου τῶν λαρῶν, ἐξαιρετικὴ τροφὴ ἐν τοῖς συσσιτίοις, προεδρία ἐν τοῖς ἀγῶσι καὶ πάνδημον πένθος μετὰ λαμπρὰν ταφὴν. Ἐτέρα παλαιὴ ἦεν ὑφισταμένη ἀρχή, ἦτο **ἡ τῶν γερόντων** ἦτοι ἡ γερουσία, ἔχουσα τὴν ἀνωτάτην διοικητικὴν νομοθετικὴν καὶ δικαστικὴν ἐξουσίαν ἐπὶ τῶν ρονικῶν, συνισταμένη δὲ ἐκ τῶν δύο βασιλέων καὶ 28 γερόντων ὑπὲρ τὰ ἐξήκοντα ἔτη γεγονότων, αἰρουμένων ἀριστίνδην ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας βοῇ καὶ οὐ ψήφῳ, λαμ-

θανόντων δ' ἰσόβιον καὶ ἀνεύθυνον τὸ ἀξίωμα ὡς ἄθλον τῆς ἰδίας ἀρετῆς. Ἄλλ' αἱ ἀποφάσεις τῆς γερουσίας ὑπέκειντο εἰς τὸ κῦρος τῆς ἐκκλησίας (δωρ. ἀπέλλας), εἰς ἣν συνήρχοντο κατὰ πᾶσιν πανσέληνον. Ἐν ᾧ δὲ ὁ δῆμος ἀπεφασίζε περὶ τῶν ὑφίστιων συμπερόντων τῆς πολιτείας : πολέμου εἰρήνης ἐκλογῆς ἀρχόντων κτλ., ὅμως δὲν ἐψήφιζον, εὐτάκτως δ' ἤκουον τὰ δόξαντα τοῖς ἀρχουσι καὶ διὰ βοῆς ἐπιδοκιμάσαντες ἢ ἀποκρυσσάντες ἀπήρχοντο. Οὕτω ἡ εὐρεῖα δικαιοδοσία τῆς ἐκκλησίας περιορίζετο ὑπὸ τῶν γερόντων τῶν βασιλέων καὶ τῶν ἐρόρων. Διότι οἱ ἀληθεῖς ἄρχοντες τῶν Σπαρτιατῶν ἦσαν οἱ πέντε **ἑφθοροὶ**, αἰρούμενοι ὑπὸ τοῦ δήμου ἐξ αὐτοῦ· ἡ ἀρχὴ αὕτη, ἀστυνομικὴ αὖσα τὸ πρῶτον, σὺν τῷ γένῳ ἐπεσκίασε πάσας τὰς ἄλλας ἀποδῶτα μεγίστη καὶ ἰσχυράντας· διότι οὗτοι ἐδέχοντο πρέσβεις ἐδικάζον προῆδρεον τῆς ἐκκλησίας καὶ ἐπετήρουν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων· οὐ μόνον δὲ τῶν νέων τὴν διαγωγὴν ἐπώπτεον, ἀλλὰ καὶ τοὺς βασιλεῖς καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, δικαιούμενοι νὰ ὑποβάλλωσιν εἰς δίκην· ἐτι δὲ διεπίστευον τὴν στρατηγίαν τῷ βασιλεῖ ἢ ἄλλῳ στρατηγῷ, οὔτινες ἐπανελθόντες εἰς αὐτοὺς ἐδίδον εὐθύνας. Οὕτω ἅπας ὁ σπαρτιατικὸς βίος καὶ ἡ ὅλη συγκρότησις τῶν ἀρχῶν παρεῖχε τύπον πολιτείας μεμιγμένης ἐξ ἀπάντων τῶν εἰδῶν : ὀλιγαρχίας ἀριστοκρατίας καὶ δημοκρατίας, διὸ καὶ ὑπὸ πολλῶν ἐκ τῶν ἀρχαίων ἐπηνεῖτο.

Πολεμικά.—Τὸ πλεῖστον τοῦ βίου διήγον οἱ Σπαρτιαταὶ ἀσκούμενοι περὶ τὰ πολεμικὰ καὶ τὸ σῶμα ἐπιρρωνύοντες ἐκ παιδῶν ἐγυμνάζοντο μεθοδικῶς, εἴτα δὲ ἀθήδροι ἐρίπτοντο εἰς τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Εὐρώτα, ὡσαύτως δ' ἡσκούντο εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν ὀπλῶν καὶ τοὺς ἐλιγμούς τῆς μάχης. Ἐμάχοντο πεζῇ ὀπλισμένοι ὡς οἱ ὁμηρικοὶ ἥρωες, ἀλλὰ δὲν συνεπλέκοντο ἀτάκτως, ὡς ἐκεῖνοι. Πλησιάζαντες τοὺς ἐχθρούς οἱ ὀπλίται παρετάσσοντο συνήθως ἐπ' ὁκτῶ ἀσπίδων καὶ συνεκρότουν τὴν **φάλαγγα**, ἡσυχῇ ἀναμένοντες τὸ σύνθημα παρὰ τοῦ βασιλέως· μετὰ δὲ τὴν θυσίαν καὶ τὴν ἐξέτασιν τῶν ἱερῶν, οὗτος κατήρχε παιᾶνος, ὃν οἱ πολεμισταὶ ἐπανελαμβάνον ἐν χορῷ, εἴτε

δὲ τῶν ἀλλῶν ἡγούτων πολεμιστήριον ἐπήρχοντο βαγδαίαι, ἀλλ' ἐν ῥυθμῷ καὶ τάξει, φέροντες τὴν ἀσπίδα εἰς τὴν ἀριστεράν καὶ τὸ δόρυ εἰς τὴν δεξιάν· συμπλέγδην δ' ἐφορμήσαντες κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, ἐξωθοῦντο, συνεκρούοντο ἀνὴρ πρὸς ἄνδρα, μέγχι οὗ ὃ ἕτερος τῶν συμβαλόντων ἀποκρουσθῇ ἢ διαρραγῇ αὐτοῦ ἢ τάξεις· τρέψαντες δὲ τοὺς ἐναντίους ἔπαυον τὴν μάχην μὴ διώκοντες τοὺς φεύγοντας. Τὴν κατὰ ὁλόκληρον αὐτὴν ὀπλιτικὴν παράταξιν ἐδιδάχθησαν μὲν καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ πάντας περὶδοκίμησαν ἐν ταῖς πολέμοις οἱ Σπαρτιάται, παρ' οἷς ὁ δειλὸς καὶ βέλτασπις, ὁ τρέσας, ὅλως κτερονοεῖτο.

Δ'. ΚΑΤΑΚΤΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΠΑΡΤΗΣ

ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΩΝ ΜΕΤΑΣΤΑΣΕΙΣ

Μεσσηνία.—Δυστικῶς τῆς ἀλύσεως τοῦ Ταυγέτου ἀπλοῦται ἡ εὐφορία **Μεσσηνία**. Οἱ Δωριεῖς κατακτιθεταὶ οἱ καταλαβόντες τὴν πλουσίαν αὐτὴν χώραν «τὴν καλλίστην καὶ κατάρρυντον καὶ βουσίην καὶ ποίμασιςιν εὐβοιωτάτην» ἐγένοντο λαοὶ πολεμικοί, ὥς οἱ ὁμόφυλοι αὐτῶν Σπαρτιάται. Ἀρμότεροι διηγοῦντο, ὅτι οἱ πρόγονοι αὐτῶν συγχρόνως καταλαβόντες τὴν χώραν διενεμήθησαν αὐτήν· ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται ζηλεύοντες τὸ γόνιμον ἔδαφος τῆς Μεσσηνίας κατηγόρησαν τοὺς γείτονας αὐτῶν ἐπὶ δολίᾳ κατοχῇ.

Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.—Οὐ μόνον πόθος κατακτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀνεπάρκεια τῆς τροφείας Λακωνικῆς εἰς τὸ πολλαπλασιασθῆν πληθος, καὶ μάλιστα τῶν ἀκλήρων Σπαρτιατῶν, ὑπῆρξεν ἡ αἰτία τῶν πρὸς τοὺς ὁμοφύλους γείτονας πολέμων τῶν Λακωνίων. Καὶ ἀντέστησαν μὲν οἱ Μεσσηνιοὶ ἐπὶ πλέον ἢ ἓνα αἰῶνα, ἀλλὰ τέλος ἠναγκάσθησαν ἄλλοι μὲν νὰ ὑποταγῶσιν, ἄλλοι δὲ νὰ κατεκλίπωσι τὴν πατρίδα εἰς τοὺς Σπαρτιάτας. Περὶ τοῦ **πρώτου τῶν Μεσσηνιακῶν πολέμων (743—724)** λέγεται, ὅτι ἐξεργάγη ἕνεκα ἐρίδων καὶ διαπληκτισμῶν ἐρημουμέ-

νης δὲ τῆς χώρας ἠναγκάσθησαν οἱ Μεσσήνιοι νὰ προσφύγῃσιν εἰς τὴν ὀχυρὰν καὶ δυσπρόσιτον ἄκραν τῆς Ἰθώμης. Μάτην ὁ ἥρωϊκὸς Ἀριστοδημος, θέλων νὰ πληρώσῃ τὴν δοθεῖσαν μαντεῖαν, ἐθυσίασε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ, εἴτα δὲ μετὰ τῆς πρώτης νίκης καὶ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Εὐφράους ἀναρρηθεὶς αὐτὸς ἀντεπεξῆλθε κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἀπογόνους παρὰ τὰς ἐξ Ἀρκαδίας καὶ Ἀργούς βοηθείας ἀπέθικεν αὐτόχειρ ἐπὶ τοῦ τάφου τῆς θυγατρὸς. Οἱ Σπαρτιάται κυριεύτατες τὴν Ἰθώμην κατήδρασαν αὐτὴν· οἱ δὲ Μεσσήνιοι, οἱ μὲν διεσπάρησαν εἰς Ἀρκαδίαν Ἀργεὺς καὶ Σικυῶνα· οἱ δὲ πλεῖστοι ἠναγκάσθησαν νὰ καλλιεργῶσιν ὡς εἰλωτοὺς τὴν εἰς τοὺς ἀελλήρους τῶν Σπαρτιατῶν ἀναδασθεῖσαν γῆν, «ὥς περὶ ὅνοι μεγάλοις ἄχθεσι τειρόμενοι». Μετὰ ὀγδοηκονταετῇ δουλείᾳ οἱ Μεσσήνιοι ἐπαναστάντες ἐξεδίωξαν τοὺς Σπαρτιάτας ἐκ τῶν ἐστίων αὐτῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ ἀνιλάθωσι νέον πρὸς νέον κατὰκτησιν τῆς Μεσσηνίας πόλεμον, ὅστις παρετάθη μακρὸς, διότι ἐγένετο ἅμα καὶ πρὸς τοὺς ὀρεινοὺς Ἀρκάδας. Ἡ περὶ τοῦ **δευτέρου Μεσσηνιακοῦ πολέμου** (645—528) παράδοσις περιστρέφεται περὶ τὸν νέον ἥρωα Ἀριστομένην, ὅστις ἡγούμενος καὶ ἐπικούριον Ἀρκάδων καὶ Ἀργείων εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀκωνικὴν καὶ δῶν αὐτὴν ἐνέσπειρε τὸν τρόπον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας. Οὗτοι ἡττώμενοι εὗρον σωτῆρα τὸν ποιητὴν Τυρτιῖον, γινόμενον ὀνομαστόν διὰ τὰς ἐνθουσιώδεις αὐτοῦ ἐλεγείας, δι' ὧν ἐξῆπτε τὴν φιλοτιμίαν τῶν νέων Σπαρτιατῶν. Μετὰ τὴν περὶ Στενύκλαρον καὶ ἄλλας νίκας τῶν Μεσσηνίων κρίσιμος μάχη συνήρθη περὶ τὴν Μεγάλην τάφρον, καθ' ἣν ὁ τῶν Ἀρκάδων βασιλεὺς Ἀριστοκράτης δεκάσθεις παρέδωκε τὴν νίκην εἰς τοὺς ἀντιπάλους. Ἡττηθέντες οἱ Μεσσήνιοι ἀπεσύρθησαν εἰς τὴν ἀπρόσιτον Εἶρην, ἔνθα ἀντέσχον πολεμοῦμενοι ἐπὶ ἑνδεκα ἔτη, ἕως οὗ τέλος ἐξηντλήθησαν, ἡ Εἶρα κατελήρθη ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ δ' Ἀριστομένης κατέρυγεν εἰς Ῥόδον, ἔνθα καὶ ἐτελεύτησεν. Τῶν δ' ἄλλων Μεσσηνίων οἱ μὲν ὑπὸ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἀριστομένους ἀπωκίσθησαν εἰς Σικελίαν καὶ Ἰταλίαν, οἱ προχθάλος-

σιοι κατέφυγον εἰς Κυλλήνην, οἱ δ' ὄρεινοὶ εἰς Ἀρκαδίαν· ἄλλ' οἱ πεδινοὶ μάλιστα ὑπήχθησαν εἰς σκληρότατον ζυγὸν γενόμενοι εἰλωτες.

Ἡγεμονία Σπάρτης.—Οἱ Λακεδαιμόνιοι μόλις ἐγκαταστάντες ἐν τῇ ἐκυτῶν χώρᾳ πρωϊμώτατα ἤδη προσέβαλον καὶ τοὺς ἐν Ἀργολίδι βασιλεῦς Δωριεῖς. Τὸ **Ἄργος** προϊσταμένον ἀμφοικτιονίας δώδεκα πόλεων καὶ ὃν ἐπὶ μακρὸν ἡ ἰσχυροτάτη πόλις τῆς Πελοποννήσου, ἀντέστη ἐπιτυχῶς καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ κραταυροῦ βασιλέως Φεῖδωνος (περὶ τὰ μέσα τοῦ 7'. αἰῶνος), ὅστις οὐ μόνον τὴν δύναμιν τοῦ Ἄργους ἐκραταίωσε, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἑλλάδα καθόλου προσεβίβασεν εἰς λόγον πολιτισμοῦ εἰσκαγῶν ἐνιαῖον σύστημα μέτρων καὶ σταθμῶν. Ἀλλὰ μετὰ τὸν ἡνίκαν αὐτοῦ τὸ μὲν Ἄργος ὑσμείρει ἐξέπιπτεν, ἡ δὲ Σπάρτη μετ' ἐπανειλημμέναις ἐπιδρομαῖς κατέλαβε πρότερον τὰ Κύθηρα, τέλος δὲ καὶ τὴν Θυρεῖτιν (549). Μετὰ μακροῦς ὁμοίως ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἀνδρείους **Ἀρκάδας** οἱ Σπαρτιῆται μετὰ μὲν τῶν Τεγεατῶν συνῆσαν ἔντιμον εἰρήνην, τὰς δὲ λοιπὰς ἀρκαδικὰς κοινότητας ἐδέχθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν. Νικήσαντες λοιπὸν Μεσσηνίους Ἀργεῖους καὶ Ἀρκάδας ἐγένοντο οἱ Σπαρτιῆται τὸν 5'. αἰῶνα οἱ δυνατώτατοι καὶ φοβερώτατοι τῶν Ἑλλήνων· διότι πάντας τοὺς λαοὺς τῆς Πελοποννήσου πλὴν τῶν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν ὑποτάξαντες κατέστησαν **ἡγεμόνες** αὐτῶν καὶ τοὺς ὑπεγρέωσαν νὰ ἀκολουθῶσιν ὡς σύμμαχοι, ὑπουδῆκατε καὶ ἂν ἐκεῖνοι ἐκστρατεύωσιν, νὰ εἰσφέρωσι τὸ ἐπιβάλλον αὐτοῖς μέρος εἰς τὰς πρὸς στρατείαν δαπάνας καὶ νὰ πέμπωσι πρέσβεις εἰς τὸ ἐν Σπάρτῃ συμμαχικὸν συνέδριον.

‡ **Μεταστάσεις πολιτειῶν.**—Μία τῶν αἰτιῶν, δι' ἧς ἡ Σπάρτη ἐπηύξησε τὴν δύναμιν αὐτῆς, ἐγένοντο καὶ αἱ κατὰ τὸν 5'. καὶ 6'. αἰῶνα ἐπικρατήσασαι ἐν τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι καὶ ἐν Πελοποννήσῳ **πολιτικαὶ μεταστάσεις**. Αἱ πατρικαὶ βασιλεῖαι τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων πανταχοῦ, πλὴν τῆς Σπάρτης τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας, τὸ πρῶτον περιορισθεῖσαι, βαθμηδὸν ἐξέλιπον ἕνεκα μεταναστεύσεων, ἐξερρημώσεων οἰκῶν, πολέμι-

κῶν συμφορῶν, μάλιστα δὲ πολιτικῶν διαφορῶν. Διεδέχθησαν δ' αὐτάς **ὀλιγαρχίαι** ἢ **ἀριστοκρατίαι** ἐκ τῶν περὶ τοῦ βασιλεῖς ἀρχίων καὶ ἰσχυρῶν γενῶν τῶν γεωμόρων, ἅτινα συνεκέντρωσαν ἥπασαν τὴν ἀρχήν. Οἱ **ὀλίγοι** οὗτοι, οἱ εὐπατρίδιοι ἢ γνώριμοι, συμφορῶν οὖντες εἰς τὸ καταστέλλειν καὶ περιορίζειν τὰ δίκαια τοῦ δήμου διεμάχοντο ἄλλως πρὸς ἀλλήλους περὶ διακατοχῆς τῆς ἀρχῆς· ὁ δὲ **δῆμος**, οἱ **πολλοί**, διὰ τὴν ἐμπαρίαν μάλιστα προαχθεῖς εἰς εὐημερίαν καὶ πλοῦτον καὶ ἰσχύϊν, δυσανασχέτων δὲ διὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς παλαιᾶς πατρικῆς διοικήσεως ἐβοήθει συνήλως πάντα τολμηρὸν καὶ εὐμήχανον, ὅστις παρήρχeto εἰς μέσον ὑπέρμαχος τῶν δημοτικῶν ἐλευθεριῶν. Ἄλλ' οὕτω ὁμος δυσηρεστημένοι εὐπατρίδοι ἢ ἄνδρες τοῦ δήμου κατώρθωσαν νὰ ιδρύσωσιν ἀντὶ τῆς καθεστῶσης ἀρχῆς νέαν ἀνέμθυνον, τὴν **τυραννίδα**, ἀποβάσαν εὐπρόσδεκτον ὡς ἐπὶ τὸ πλὺν εἰς τὸν δῆμον διὰ τὰ ἐκ τῆς ὀλιγαρχίας δεινοπαθήματα. Ἄλλ' ἐνίοτε πάλιν αἱ διαφερόμεναι φατρίαι ἐξ ἀμοιβαίας συγκαταθέσεως περιέβηλλον τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐξοχόν τινα ἄνδρα ἐπὶ ὁρμήσει καὶ ἀρετῇ πρὸς διαρρύθμισιν τῶν τῆς πόλεως καταστάσεων τῶν περὶ αὐτῶν καὶ σύνταξιν νόμων. Οὗτοι δ' ἐκλήθησαν αἰσιμνῆται ἢ νομοθέται, οἳ ἐγένοντο Ζίλευκος καὶ Χερῶνδας ἐν τῇ Μεγάλῃ Ἑλλάδι, Πιπτακὸς ἐν Μυτιλήνῃ, Δράκων καὶ Σόλων ἐν Ἀθήναις, κλπ. τὸν ζ'. αἰῶνα ἀκμάσαντες. Καὶ οὗτοι μὲν μετὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ἀνατεθείσης ἐντολῆς ἐκόντες ἀπέθετον τὴν ἀρχήν, ἀλλ' οἱ τύραννοι βίβη ἢ στρατηγήματι καταλαβόντες αὐτὴν ἐρρόντιζον μόνον περὶ ἐδρασίως καὶ ἀσφαλείας αὐτῆς καὶ τοῦ ἰδίου οἴκου· ὅθεν ὑπ' αὐτῶν, πλὴν τῶν ἐν Σικελίᾳ, οὐδὲν μὲν ἀξιόλογον ἐπράχθη, εἰ μὴ τι πρὸς τοὺς περιόικους ἐκάστων, προθύμως δὲ παρείχοντο ψυχγωγίαι καὶ θεάματα εἰς τὸ πλῆθος· ὀλίγοι δὲ τινες διεκρίθησαν ὡς προστάται τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν.

Ὀνομαστοὶ τύραννοι.— Πλὴν ἄλλων ἀλλοχοῦ τυράννων ὀνομαστοὶ ἀπέβησαν οἱ τῆς **Κορίνθου Βακχιάδαι**, οἵτινες τὸ 747 κατέστησαν ὀλιγαρχίαν τάξαντες ἐξ ἑαυτῶν ἐνιαύσιον

ἄρχοντα, πρύτανιν καλούμενον. Αἰξηθέντες δ' οὗτοι ἐτράπησαν ἐκ τῶν πρώτων προῶν εἰς τὸν ἀποικισμὸν τῆς Σικελίας καὶ τῆς Κερκύρας, ἐμπορία δὲ βιομηχανία καὶ τέχναι ἐπέδωκαν ἐν Κορίνθῳ θαυμασίως. Ἀλλὰ τὸ 657 καταλύσας τὴν πρυτανίαν ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν ὡς **τύραννος ὁ Κύψελος**, ὅστις ἠΰ-
 ξησε τὸν ὄλθον τῆς Κορίνθου καὶ τὰς τέχνας προήγαγεν, ἰδρύσε
 δ' ἀξιολόγους ἀποικίας τὴν Λευκάδα τὴν Ἀμβρακίαν καὶ τὸ
 Ἀνακτόριον. Ὁ δ' υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ **Περικλῆς**
 (627-585) ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κραταιοτάτων δυναστῶν ἐπαυξήσας
 μὲν τὸ ἡπειρωτικὸν κράτος τῆς Κορίνθου, νέας δ' ἀποικίας ἰδρύ-
 σας τὴν Ἀπολλωνίαν καὶ τὴν Ποτίδαιαν, ὑποτάξας τὴν Κέρκυ-
 ραν, προαγαγὼν τὰ μέγιστα τὴν ἐμπορίαν καὶ γενόμενος προστά-
 τής τῆς ποιήσεως. Ἀλλ' ἄρα ἀποθανόντος αὐτοῦ καταλύεται ἡ
 τυραννίς, ἰδρύεται δὲ πολίτευμα ὀλιγαρχικόν — Ἐν δὲ τῇ πρὸς Δ.
 τῆς Κορίνθου **Σικυῶνι**, ἐν ᾗ ἠνθῆσεν ἡ χαλκοτεχνία ἡ μεταλ-
 λευτική καὶ ἡ ἀγγειοπλαστική, ἐκπεσόντων τῆς ἀρχῆς τῶν Δω-
 ριέων ἰδρύθη τὸν ζ'. αἰῶνα ἡ τυραννίς τοῦ οἴκου τῶν Ὀρθαγα-
 ριδῶν. Τούτων ἐπιφανέστατος ἐγένετο ὁ **Κλεισθένης** (596)
 καὶ διὰ τοὺς πρὸς τὸ Ἄργος καὶ τὴν Κεῖσαν πολέμους καὶ διὰ τὸν
 πλοῦτον αὐτοῦ καὶ τὴν ἰσχύν, ὧν ἕνεκα καὶ διὰ κηδεστίκας συνε-
 δέθη μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ἰσχυρῶν Ἀλκμεωνιδῶν. — Οἱ δὲ Δωριεῖς
 τῆς Κορίνθου προσελθόντες καὶ μέχρι Ἀττικῆς κατέλαβον τὰ
Μέγαρα. Ἀπαλλαγέντες δὲ τῆς ἀπὸ τῆς Κορίνθου ἐξαρτήσεως
 οἱ Μεγαρεῖς προήχθησαν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν καὶ ἐμπορίαν καὶ
 ἐτράπησαν ἥδη ἀπὸ τοῦ η'. αἰῶνος εἰς ἀποικίσεις πρῶτον μὲν ἐν
 Σικελίᾳ, κατὰ δὲ τὸν ζ'. αἰῶνα εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Προποντιδος
 καὶ τοῦ Πόντου. Διοικούμενοι δ' ἀριστοκρατικῶς τὸ πρῶτον ὑπὸ
 τῶν εὐπατριδῶν καὶ πιεζόμενοι ὑπ' αὐτῶν ἀνέδειξαν τύραννον
 τὸν **Θεαγένη** (627), ὅστις ἀπέσπασεν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων τὴν
 Σαλαμῖνα. Ἀλλ' ἐκπεσόντος αὐτοῦ ἡ ὀλιγαρχία ἐπανῆλθε. — Πα-
 ρόμοιαι μεταβολαὶ συνέβησαν καὶ ἐν **Ἐπιδαύρῳ**, ὅθεν ἐξηρ-
 τᾶτο καὶ ἡ Αἰγίνα, ἐν ᾗ ἀρχομένου τοῦ ζ'. αἰῶνος ἐκόπησαν
 τὰ πρῶτα νομίσματα, προήχθη δὲ μεγάλως μετὰ τῆς ναυτιλίας

ἡ τεχνουργία καὶ ἐμπορία καὶ μάλιστα μετὰ τὴν ἀπόσεισιν τοῦ ζυγοῦ τῆς Ἐπιδαύρου.

Κατάλυσις τῆς τυραννίδος.— Πολλαὶ αἰτίαι συνέτειναν εἰς τὴν κατάλυσιν τῆς τυραννίδος, πρὸ πάντων ὅμως τὸ μὲν ἡ ἐξασχρίωσις ἡ διασθορά καὶ ἡ σκληρότης τῶν τυράννων καὶ τῶν περὶ αὐτούς, τὸ δὲ ἡ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν ὁρμὴ καὶ τάσις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ μελέτη τῶν πολιτικῶν θεωριῶν. Ἀλλ' ἐν Πελοποννήσῳ ἰδίως τὰ μέγιστα συνετέλεσεν ἡ Σπάρτη προθυμομένη νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν ἐπίδρασιν αὐτῆς. Τὴν δὲ τυραννίδα καταλυσμένην ἀντικαθίστα συνήθως ἐν μὲν ταῖς δωρικαῖς πόλεσιν ἡ ὀλιγαρχία, ἐν δὲ ταῖς ἰωνικαῖς ἡ δημοκρατία.

§ Ε'. ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΤΩΝ ΑΘΗΝΩΝ

Ἀττικὴ καὶ Ἀθῆναι.— Ἡ Ἀττικὴ εἶνε χώρα λιπύγεως, δικτερνομένη ὑπὸ πολλῶν ὁρέων: τοῦ Κιθαϊρῶνος ἐκ Δ, τῆς Πάρνηθος ἐν τῷ μέσῳ, ἐχούσης ἀντέρεισμα πρὸς Α. μὲν τὸν πολυβότανον καὶ μελισσοτρόπον Ὑμητιόν, πρὸς δὲ τὰ ΒΑ. τὸν Βριλησσόν, ἐν ᾧ αἱ πλούσιαι τοῦ Πεντελικοῦ λατομίαι, καὶ τέλος τοῦ Ὀλύμπου ΝΑ, ἐν ᾧ τὰ πλούσια ἀργυρεῖα τοῦ Λαυρείου. Μεταξὺ τῶν ὁρέων τούτων περικλείονται κοιλάδες γεωργήσιμοι, πρὸς Β. μὲν ἡ Διακρία, πρὸς Α. δ' ἡ Μεσόγαια, πρὸς Δ. τὸ Θριάσιον πεδῖον καὶ πρὸς Ν. τὸ εὐρὺ πεδῖον τῶν Ἀθηνῶν, διαρρεόμενον ὑπὸ τοῦ εὐδρόου Κηφισοῦ. Ἐνταῦθα οὐ μακρὰν τῆς θαλάσσης ὑφούται σειρὰ λόφων, ὧν ὑψηλότετος ὁ Λυκαβηττός, πρὸς Ν. δ' αὐτοῦ ὁ περιώνυμος λόφος τῆς Ἀκροπόλεως, περιβαλλόμενος πάλαι ὑπὸ τεύχους πελασγικοῦ, ἐν ᾧ ὁ ἀρχαῖος ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς καὶ τοῦ ἥρωος Ἐρεχθέως. Ὑπὸ τοὺς πρόποδας αὐτοῦ ἔκειντο αἱ Ἀθῆναι.

Ἡ πλαιτάτη ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν.— Ἡ Ἀττικὴ ἐδέχθη μὲν πολλὰ χρόθεν τῆς Ἑλλάδος ἀποίκους, ἀλλ' ἔμεινεν ἀπηλλαγμένη τῶν ἀναστατώσεων, ἃς ὑπέστησαν αἱ ἄλλαι χώραι.

εἰς δώδεκα δ' ἀνεξαρτήτους πολιτείας διηρημένη διωκεῖτο πα-
τροπαράδότης ὑπὸ βασιλέων, εἰς οὓς ἐπικατέστη κατὰ μικρὸν
ἡ πολεμαρχία. Τοιοῦτος ἄρχων ἀναφέρεται πρῶτος ὁ Ἴων,
ἐφ' οὗ συνενεμήθησαν οἱ κάτοικοι εἰς τέσσαρας φυλάς, ὧν ἐ-
κάστη εἰς τρεῖς τριττῆς καὶ δώδεκα ναυκραρίας· προϊστάνο
δὲ τῶν μὲν φυλῶν οἱ φυλοβοσσιλεῖς, τῶν δὲ ναυκραριῶν οἱ ναύ-
κραροι τεταγμένοι πρὸς τὰς εἰσφοράς καὶ τὰς δαπάνας. Μετὰ
δὲ τὴν ἐπικράτησιν τῶν ἐποικησάντων Ἰόνων βασιλεύσας ὁ συνε-
τὸς καὶ δυνατὸς Θησεύς συνήνωσε πολιτικῶς τοὺς σποράδας καὶ
ἐνίστε πρὸς ἀλλήλους διακρομένους κατὰίκους τῆς Ἀττικῆς εἰς
ἐν ἄστυ, τὰς Ἀθῆνας, ἔχον ἐν κοινὸν πᾶσι πρυτανεῖον καὶ
βουλευτήριον, συνέστησε τὰ συνοίκια ἐορτὴν δημοτελεῖν, πρῶτος
δ' ἀπέκρινε τοὺς κατὰίκους εἰς τρεῖς τάξεις· εὐπατριδῶς γε-
ωμόρους καὶ δημίουργοὺς ἥτοι εὐγενεῖς γεωργοὺς καὶ τεχνί-
τας. Περὶ τῶν Θησειδῶν παρέλκεται τὴν ἀρχὴν ὁ ἐκ Πύλου με-
τοικίσας Μέλανθος, οὗ ὁ υἱὸς Κόδρος ἀνεδέχθη σωτὴρ τῆς χώ-
ρας ἀποθνήσκων ἐκουσίως ἐν τῷ πρὸς τοὺς Δωριεῖς πολέμῳ, οὔτι-
νες ἀποσπᾶσαντες τὴν Μεγαρίδα τῆς Ἀττικῆς ἐπέδραμον πρὸς
κατάνκτησιν καὶ τῆς ἄλλης χώρας· ἀλλ' ἡ ἀσθενὴς βασιλεία ἐπὶ
μᾶλλον περιορίζεται προστεθείσης πλὴν τοῦ πολεμάρχου καὶ ἐτέ-
ρας ἀρχῆς, τῆς τοῦ ἡγεμοντος. Οἱ τρεῖς οὗτοι ἄρχοντες ἐκ τῶν
ἀρίστων καὶ πλουσίων ἐλεγόμενοι τὸ μὲν πρῶτον ἦσαν ἰσοῖοι,
εἴτα δὲ (ἀπὸ τοῦ 752) ἐγένοντο δεκαετεῖς· ἀρ' οὗ δὲ ἤδη ἐ-
γένοντο ἐνιαύσιοι προστετέθησαν ἑτεροὶ ἕξ, Θεσμοθέται κα-
λούμενοι, οὗτως ἀναγράφαντες τὰ θέσμια φυλάττωσι πρὸς
τὴν τῶν παρανομούντων κρίσιν» (Ἀριστ. Ἀθ. Πολ. 4).
Οἱ ἐννέα οὗτοι ἐνιαύσιοι ἄρχοντες ἀποθέμενοι τὸ ἀξίωμα καθί-
σταντο Ἀρεοπαγῖται, ὧν ἡ βουλὴ διετῆρει τοὺς νόμους, εἶχε
τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν καὶ ἦτο τὸ ἀνώτατον ἀρχαιότατον κα-
σεμνότεστον ποινικὸν δικαστήριον (ἀπὸ τοῦ 683).

Ἐμφύλιοι ἔριδες, Κυλώνειον ἄγος (περὶ τὸ 630).

— Ἐν τῷ μεσοῦντος τοῦ ζ'. αἰῶνος π. Χ. οἱ ἐκ τῶν εὐπατριδῶν
ἐννέα ἄρχοντες διεξῆγον τὰς πολιτικὰς ὑποθέσεις τῶν Ἀθηνῶν,

μεγάλοι δυσαρέσκαισι ἐπεκράτουν παρὰ τῷ λαῷ· διότι ἡ μὲν ἀριστοκρατικὴ τῶν εὐπατριδῶν διοίκησις, εἰς ὣν τὰς χεῖρας ἀναπέκειτο σύμπασα ἡ πολιτικὴ καὶ ἡ ἀνθρώπου δικαστικὴ ἐξουσία ἦτο λίαν καταθλιπτικὴ, ἡ δ' ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἐμπορίας προεληλυθὺσα νέν κατὰστασις πρᾶγματων ἐπλούτιζε μὲν τοὺς ὀλίγους, ἀλλ' ἐταλαιπώρει τοὺς πολλοὺς καὶ ἀπόρους· Οὗτοι δ' ἀναιζόμενοι ἐπὶ βαρεῖ τόκῳ ἐγίνοντο δοῦλοι τῶν δανειστῶν ἢ ἐπωλοῦντο, ἂν μὴ ἀπέδιδον τὰ ὑφειλόμενα. Τῆς καταστάσεως ταύτης ἐπωρελούμενος ὁ Ὀλυμπιονίκης **Κύλων**, ἀνὴρ εὐγενὴς καὶ δυνατός, βοηθούμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πανθεροῦ αὐτοῦ Θεαγένηος τοῦ τυράννου τῶν Μεγάρων καὶ τοὺς ῥίλους ἀναπέσας κατέλαβε τὴν Ἀκρόπολιν, ἵνα ἐγκαθιδρύσῃ καὶ ἐν Ἀθήναις τὴν τυραννίδα, ἥτις ἤρχετο τότε ἀλλοτρίῳ· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι συνδραμόντες ὑπὸ τὸν εὐπατρίδην ἄρχοντα Μεγακλέα τὸν Ἀλκμεωνίδην ἐπολιόρκησαν καὶ ἠνάγκασαν τὸν μὲν Κύλωνα ἐπιτηδεῖως νὰ σωθῇ ἀποδράς, τοὺς δὲ ἄλλους νὰ καταρύωσιν ἰκέται εἰς τοὺς βωμοὺς καὶ τὰ ἱερά· τὸ ἄστυον ὅμως αὐτῶν μὴ σεβασθέντες ὁ Μεγακλῆς καὶ οἱ συνάρχοντες αὐτοῦ ἀναστήσαντες ἀπέκτειναν ἐπιόρκως τοὺς ἰκέτας, διὸ καὶ ἐκλήθησαν ἐναγεῖς καὶ ἀλιτῆριοι αὐτοὶ τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτῶν, δικασθέντες δ' ἐξηλλάθησαν. Ἐν ταύταις ταῖς ταραχαῖς συνεπιτεθέντων καὶ τῶν Μεγάρων, καὶ τὴν Νίσαιαν ἀπώλεσαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὴν Σαλαμῖνα. Τὴν δὲ πόλιν μικνθεῖσαν ἐκ τοῦ **κυλωνείου ἄγους**, ἐκάθηρε κληθεὶς ἐκ Κρήτης ὁ σοφὸς καὶ θεοφιλὴς Ἐπιμενίδης, ὁ σεβαστὸς ἱερεὺς τοῦ Διός.

Νομοθεσία Δράκοντος (621/20).— Μετὰ τὴν ἀπέλασιν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν ἐπεκράτησαν πολλὰὶ στάσεις ἐν τῇ πόλει· διότι τὸ πολίτευμα ἦτο ὀλιγαρχικὸν καὶ ἐδούλευον οἱ πένητες, οἱ πελάται καλούμενοι καὶ ἐκτῆμοροι (διότι τὸ ἔκτον μόνον ἐκαρποῦντο τῆς προσόδου τοῦ ἐκμισθουμένου ἀγροῦ), εἰς τοὺς πλουσίους, τοὺς ὀλίγους γεωκτημόνας. Εἰς τοὺς ἐκ τῶν δυσχερεῶν λοιπὸν τούτων γογγυσμούς τοῦ λαοῦ ἐνδίδοντες οἱ εὐπατρίδαι ἀνέβησαν εἰς τὸν **Δράκοντα** τὴν νομοθεσίαν τῶν πρῶ-

τῶν γραπτῶν θεσμῶν, καθ' οὓς πολιτικά μὲν δικαιώματα ἔχαιρον οἱ δυνάμενοι ἰδίᾳ δαπάνη νὰ ὑπηρετώσιν ὡς στρατιῶται· ἤροῦντο δ' ἑννέα μὲν ἄρχοντες καὶ ταμίαι οἱ ἔχοντες οὐσίαν ἐλευθέραν οὐχὶ ἑλαττον ἢ δικασίων μνῶν, στρατηγοὶ δὲ καὶ ἵππαρχοι οἱ οὐχὶ ἑλαττον ἢ ἑκατὸν μνῶν ἐλευθέραν, ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰ τριάκοντα δ' ἔτη γεγονότων ἐκληροῦντο οἱ 401 βουλευταὶ καὶ λοιποὶ ἄρχοντες· ὁ Ἀρεῖος πάλος διέμευε τὸ ὑπέρτατον ἐρορευτικὸν τῶν νόμων καὶ τῆς πολιτείας συνέδριον καὶ δικαστήριον. Ἀνέγραψε δὲ ὁ Δράκων καὶ ποινικοὺς νόμους, οἵτινες διετηρήθησαν καὶ ὕστερον, ἃν καὶ ἐράνησαν λίαν σκληροὶ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὥστε τὸ δρακόντειος ταῦτὸν ἐσήμεν καὶ τὸ ἀνηλεές· ὅθεν ὁ ῥήτωρ Δημάδης εἶπε βραδύτερον ἐπιτυχῶς περὶ αὐτῶν, ὅτι ἐγράφησαν δι' αἵματος οὐχὶ διὰ μέλανος. Περὰ πάντα ταῦτα ὅμως οἱ πολῖται διετέλουν ἄνιστον ἔχοντες τὴν χρηματικὴν καὶ κτηματικὴν περιουσίαν, τοῖς δ' ὀλίγοις δουλεύοντες οἱ πολλοί.

Νομοθεσία Σόλωνα (594).—Ἐνεκα τῆς ὑφισταμένης ἀνισότητος μετὰ τῶν πολιτῶν νέα σφοδρὰ στάσις ἐξεργάγη καὶ χρονίᾳ. Τέλος οἱ διιστάμενοι ἐξέλεξαν ἀπὸ κοινοῦ δικλακτὴν καὶ ἄρχοντα τὸν **Σόλωνα** καταλύσαντες τὰς ἄλλας ἀρχάς. Οὗτος ἦτο ὀνομαστός ἐπ' ἀρετῇ μετριοπαθείᾳ καὶ συνέσει, αἵτινες διέλαμψαν ἐν ταῖς πολιτικαῖς αὐτοῦ ἐλεγείαις, εἶχε διακριθῇ κατὰ τὴν ἀνάγκησιν τῆς Σιλαμῖνος, περὶ ἧς ἀπὸ μακροῦ διεφέροντο Ἀθηναῖοι καὶ Μεγαρεῖς, ἀποκτήσῃ δὲ βαθεῖαν ἐμπειρίαν κατὰ τὰς μακράς ἐπ' ἐμπορίᾳ ἀποδημίας αὐτοῦ. «Κύριος δὲ γινόμενος τῶν πραγμάτων τὸν τε δῆμον ἡλευθέρωσε καὶ ἐν τῷ παρόντι καὶ εἰς τὸ μέλλον, κωλύσας δανείζειν ἐπὶ τοῖς σώμασι, καὶ χρεῶν ἀποκοπὰς ἐποίησε καὶ τῶν ἰδίων καὶ τῶν δημοσίων, ὡς σεισάχθειαν καλοῦσιν, ὡς ἀποσεισμένων τὸ βάρος.» (Ἀριστ. Ἀθ. Πολ. 6). Ὡριτε τὸ ποσὸν τῆς ἐγγείου κτήσεως, ἣν ἐπετρέπετο ν' ἀποκτήσῃ τις καὶ κατήγαγε τοὺς εἰς τὴν ξένην πωληθέντας· ἐπίσης ὕστερον ἠύξησε τὰ μέτρα τὰ σταθμὰ καὶ τὴν ἀξίαν τοῦ νομίσματος, ὥστε ἡ μὲν ἀντὶ 73 δραχμῶν νῦν εἶχεν 100, κατέ-

στησε δὲ τὸ πολίτευμα ἀντὶ ἀριστοκρατικοῦ τιμοκρατικόν· κατὰ τὴν προϋφαστώσαν δῆλα δὴ διαίρεσιν οἱ πολῖται διεκρίθησαν ἀναλόγως τοῦ ἐκ τῆς ἐγγείου αὐτῶν κτήσεως εἰσοδήματος εἰς πεντακοσιομεδίμνους, τοὺς ἔχοντας πρόσδοον τοὺλάχιστον πεντακόσια μέτρα ξηρῶν ἢ ὑγρῶν, τριακοσιομεδίμνους ἢ ὑππεῖρ, ζευγίτας, τοὺς ἔχοντας διακόσια, καὶ θῆτες τοὺς λοιπούς· οὕτω ἡ καταγωγή ἀπέβαλε τὴν προτέραν σημασίαν, πᾶς δὲ κατορθὼν νὰ αὐξήσῃ τὴν κτηματικὴν οὐσίαν μετέβαινεν ἀναλόγως εἰς τὴν προσήκουσαν τάξιν ἢ τέλος· ἀναλόγως δὲ διένειμε καὶ τὰ βάρη τῆς πολιτείας· διότι τῶν ἐνιαυσίων ἀρχῶν, ἀνωτέρων καὶ κατωτέρων, ἃς κατέστησε κληρωτάς ἢ κυαμευτάς ἐξ ὕσων κατὰ νόμον προέκρινεν ἐκάστη φυλὴ δι' ἕκαστον ἀξίωμα, μετεῖχον οἱ ἐκ τῶν τριῶν πρώτων τάξεων, οἵτινες καὶ ὑφίσταντο τὸ βῆρος τῶν λειτουργιῶν, ἥτοι δημοσίων εἰσρορῶν, καὶ τῆς στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας· οἱ δὲ θῆτες μετεῖχον τοῦ συνεκκλησιάζειν μόνον καὶ συνδικάζειν. Ἰνα δὲ πάντες οἱ πολῖται αἰσθάνωνται ἐνδικαίον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐξ ἴσου, ἐνομοθέτησεν ὁ Σόλων νὰ στερεῖται τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων πᾶς, ὅστις εἰς τὰς πολιτικὰς διαμάχας ἐν συντάσσεται μετὰ μηδεμιᾶς φυλῆς· ἐπειδὴ δ' ἐνόμιζεν, ὅτι «οἰκίεται κάλλιστα τῶν πόλεων ἰκεῖνη, ἐν ἣ τῶν ἀδικουμένων οὐχ' ἥτιον οἱ μὴ ἀδικούμενοι προβάλλουσι καὶ κολάζουσι τοὺς ἀδικοῦντας» (Πλουτ. Σολ. 18), ἐπέτρεψεν εἰς τὸν βουλούμενον νὰ ἐνάγῃ τοὺς ἀδικοῦντας εἰς τὴν ἡλιαίαν ἥτοι τὸ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῶν θεσμοθετῶν συγκροτούμενον δικαστήριον ἐξ ὠρισμένου ἀριθμοῦ δικαστῶν, κληρουμένων ἐκ τοῦ συνόλου τῶν πολιτῶν, οὕτω δ' ἐπόρισεν εἰς τὸν δῆμον μεγίστην δύναμιν.

Αἱ δὲ **διοικητικαὶ ἀρχαὶ** εἶχον μετὰ τινων μεταβολῶν, ὥς καὶ πρότερον· οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ὄντες κληρωτοὶ ἐκ τῶν ὑποψηφίων τῶν τριῶν τάξεων τῶν τεσσάρων φυλῶν, ληξάσης τῆς ἀρχῆς εἰσέρχοντο εἰς τὸν Ἀρειον πάγον, ὃν καὶ ὁ Σόλων ἔταξε νομοφύλακα καὶ ἐπίσκοπον τῆς πολιτείας, ἐλέγχοντα τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ κολάζοντα τοὺς ἀμαρτάνοντας· ἡ βουλή

μετερρυθμίσθη ἐπὶ τὸ δημοτικώτερον καὶ οἱ τετρακόσιοι βουλευταὶ ἐκκληροῦντο, ὡς καὶ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ἀνὰ ἑκατὸν ἐξ ἑκάστης τῶν φυλῶν ἐκ τῶν ὑπερβάντων τὸ τριακαστὸν ἔτος· τέλος ἡ καὶ πρότερον ὑπάρχουσα ἐκκλησία τοῦ δήμου περιέλαβε τὴν ὁλομέλειαν τῶν ἐπιτίμων πολιτῶν πασῶν τῶν τάξεων τῶν πέραν τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους. Αὕτη τακτικῶς συγκαλουμένη τετράκις τοῦ ἔτους ἐπὶ τοῦ λόρου τῆς Πνυκός, ἀρ' οὗ ἐλάμβανεν εὐθύνας τῶν πεπραγμένων παρὰ τῶν ἀρχάντων, ἐκλήρου τοὺς νέους ἄρχοντας, ἐψηφίζε περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης καὶ ἐνέκρινε νέους νόμους ἢ κατέλυε παλαιούς. Ἔτι δ' ἔθηκε καὶ διατάξεις ἀφωρώσας εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον. Ἀνχαράψας δὲ τοὺς νόμους καὶ ὁρκίσας τοὺς Ἀθηναίους νὰ διαφυλάξωσιν αὐτοὺς ἐπὶ δέκα ἔτη ἀπεδήμησεν ὁ Σόλων εἰς Αἴγυπτον Κύπρον καὶ Ἀσίαν (593).

Πεισίστρατος.—Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνος δὲν ἐμελλεν ἀμέσως νὰ εὐδοκιμήσῃ, διότι ἐξ αὐτῆς οὐδετέρᾳ τῶν μερίδων εἶχεν εὐχαριστηθῆ· αἱ στάσεις καὶ πάλιν ἐξήχθησαν, ὅτε δ' ἐπαυθῆεν ὁ Σόλων ἐκ τῆς ἀποδημίας, εὔρε τοὺς πολίτας διηρημένους εἰς τρεῖς διεστώσας φατρίας: τοὺς πεδιεῖς, πλουσίους γεωκτημονας ὑπ' ἀρχηγοὺς τοὺς εὐπατρίδας Μιλτιάδην καὶ Λυκοῦργον, τοὺς παρόλους, νευτίλους καὶ ἐμπόρους ὑπὸ τὸν Ἀλκμεωνίδην Μεγακλέα, καὶ τοὺς διακρίους, ποιμένας καὶ ἀγρότας ὑπὸ τὸν **Πεισίστρατον**, εὐπατρίδην προσήνιον καὶ ἐπεικῆ, ἀλλὰ φιλόδοξον καὶ πανούργον, διακριθέντα ἐν τῷ Μεγαρικῷ πολέμῳ. Οὗτος προσεταιρισθεὶς καὶ ἐξαπατήσας τὸν δῆμον ἔλαβεν ὡς σωματοφύλακας πεντήκοντα κορυνηφόρους παρὰ τῆς διαμαρτυρίας τοῦ μητρόθεν συγγενοῦς αὐτοῦ Σόλωνος, μετ' αὐτῶν δ' αὐξήθέντων καὶ μετὰ τινων ὁμορρόνων κατέλαβε τὴν ἀκρόπολιν καὶ τὴν τυραννίδα (561/60), ἀλλ' ἐσεβάσθη τὰς ἀρχὰς καὶ τοὺς νόμους τοῦ Σόλωνος, ἀποθανόντος τὸ ἐπὶ δέκα ἔτος. Ἀλλὰ πρὶν ἔτι ριζωθῆ ἡ τυραννίς, πεδιεῖς καὶ πάραλοι συμπράξαντες ἐξεδίωξαν τὸν Πεισίστρατον (556/5)· μὴ ὁμονοήσαντες ὅμως πάλιν διέστησαν, ὁ δὲ Μεγακλῆς κατήγαγε τὸν Πεισίστρατον, ὑποσχθέντα νὰ λάβῃ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ (552/1)· ἀλλὰ

δυσacreστήσας οὗτος τὸν πενθερὸν ἐξέπεσε πάλιν (550/49) καὶ κατέφυγεν εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης, ὅθεν μετὰ ἔνδεκα ἔτη συναγαγὼν χρήματα καὶ στρατὸν καὶ ἐξωτερικὴν βυήθειαν λαβὼν κατήλθε τὸ τρίτον εἰς τὴν πόλιν (540/39) καὶ ἐρύλαξε τὴν ἀρχὴν μέχρι τελευτῆς τοῦ βίου (528/7). Καὶ ἵνα μὲν προλάβῃ νέας ἀντιδράσεις παρέδωκε τῶν ἀρίστων τοὺς παῖδας ὡς ὁμήρους εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ Λύγδαμιν, ὃν ἀπέδειξε τύραννον τῆς Νάξου, τὰ δ' ἄλλα διώκησε φιλανθρώπως καὶ σωφρόνως προστατεύσας τὴν γεωργίαν καὶ ἐμπορίαν καὶ τὸν δημόσιον πλοῦτον ἐπαυξήσας, ἔτι δ' ἐκάλυψε τὴν πόλιν ἀνακαινίσας τὸν ἐν τῇ Ἀκροπόλει νῦν τῆς Πολιάδος Ἀθηνῆς, θέσας τὰ θεμέλια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς καὶ ἰδρύσας γυμνάσια καὶ ὑδραγωγεῖα.

Πεισίστρατιδαί (527—510).—Τὸν Πεισίστρατον διεδέχθησαν οἱ δύο πρεσβύτεροι αὐτοῦ υἱοὶ **Ἰππίας** καὶ **Ἰππαρχος**, ὧν ὁ μὲν Ἰππίας ὡς πολιτικὸς καὶ ἔμπειρος ἐπιστάται τῆς ἀρχῆς, ὁ δ' ἕτερος ὡς φιλόμυθος προσεκάλεσεν εἰς τὴν αὐτὴν αὐτοῦ ἐπιφανεστάτους λογίους καὶ ποιητάς, ἐν αἷς καὶ τὸν Σιμωνίδην καὶ τὸν Ἀνακρέοντα. Ἀλλ' οἱ εὐπατρίδαι συνώμοσαν κατὰ τοῦ Ἰππίου, δύο δὲ νεαροὶ φίλοι, ὁ Ἀρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἔχοντες καὶ ἰδιαιτέρους λόγους, ἐπεχείρησαν νὰ δολοφονήσωσιν αὐτὸν κατὰ τὰ μεγάλαι Παναθηναίαι· ἀλλ' ἀποτυχόντες φονεύουσι τὸν Ἰππαρχον. Οἱ τυραννοκτόνοι διωχθέντες ἀποκτείνονται, ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτῶν ἐπέζησε παρὰ τοῖς δημοκρατικοῖς Ἀθηναίοις, αἵτινες ἐτίμησαν αὐτοὺς ὡς ἥρωας. Ἐκ τούτου ὁ Ἰππίας σκληρὸς γενόμενος καὶ καχύποπτος ἐθανάτωσε πάντας τοὺς ὑπόπτους καὶ ἀγρίως τοῦ λοιποῦ διώκησεν. Τότε οἱ Ἀλκμεωνίδαι διατελοῦντες συγγάδες ἀπὸ τῆς τελευταίας καλῆδος τοῦ Πεισιστρατοῦ ἐπεχείρησαν νὰ κατέλθωσιν εἰς Ἀθήνας διὰ τῶν ὄπλων, ἀλλ' ἀπέτυχον· πλουσιώτατοι ὅμως ὄντες καὶ περίλυμπρον ἀνοικουδομήσαντες τὸ πυρποληθὲν ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος προσέεικυσαν τὴν εὐνοίαν τῆς Πυθίας. Οἱ δὲ Σπαρτιάται ὄντες ἐξωργισμένοι κατὰ τῶν Πεισιστρατιδῶν διὰ τὴν πρὸς τοὺς Ἀργεῖους φιλίαν αὐτῶν, προτραπέντες δὲ καὶ ὑπὸ τῆς Πυθίας, ἐπεμύον εἰς βοή-

θειαν τῶν Ἀλκμεωνιδῶν, μετὰ πρώτην κατὰ θάλασσαν ἀποτυχοῦσαν ἀπόπειραν, στρατὸν ὑπὸ τὸν βασιλέα Κλειομένην, ὅστις ἀπακρούσας τοὺς συμμάχους τοῦ Ἰππίου Θεσσαλοὺς ἱππεῖς ἐπολιόρκησεν αὐτὸν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐν ᾧ δ' αὐτὸς ἐπειρᾶτο χάριν ἀσφαλείας νὰ ὑπεξαγάγῃ τοὺς υἱούς, συλληφθέντων τούτων ἤναγκάσθη συνθηκολογήσας ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς Σίγειον τῆς Τρωάδος (510).

Κλεισθένης, πρόδοτος τῆς δημοκρατίας (508/7).

—Καταλυθείσης τῆς τυραννίδος αἱ στάσεις ἐπανελήφθησαν ἐν Ἀθήναις μεταξὺ δημοκρατικῶν, προστάτην ἔχόντων τὸν Ἀλκμεωνίδην **Κλεισθένη** τὸν Μεγακλέους, καὶ ἀριστοκρατικῶν ὑπὸ τὸν ρήτορα τῶν τυράννων Ἰσαγόρου, ὑποστηριζόμενον ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν. Κλειομένης δ' ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἐπελθὼν ἐξελαύνει τὸν Κλεισθένη καὶ ἐπτακσίους οἴκους ὡς ἐναγχεῖς· ἀλλ' ὅτε ἠθέλησε νὰ καταλύσῃ τὴν βουλὴν ὑπὲρ τοῦ Ἰσαγόρου καὶ τῶν ρήτορων αὐτοῦ, ἐπολιωρῆθη ἐν τῇ Ἀκροπόλει μετὰ τοῦ Ἰσαγόρου καὶ ἠναγκάσθησαν ν' ἀπέλθωσιν ὑπόσπονδοι ὑπὸ τῆς ἀντιστάσης βουλῆς καὶ τοῦ πλήθους, οἵτινες κατήγαγον τὸν Κλεισθένη καὶ τοὺς ἄλλους φυγάδας. Γενόμενος δ' αὐτὸς ἡγεμὼν καὶ προστάτης τοῦ δήμου μετερρύθμισεν ἐπὶ τὸ δημοκρατικώτερον τὸ σαλῶναιον πολίτευμα· συνένειμε δὴλα δὴ πάντας τοὺς πολίτας, οὓς ἡῤῃξεν εἰσαγαγὼν νέους ἐκ τῶν μετοίκων καὶ ξένων, εἰς δέκα φυλὰς ἀντὶ τῶν πρότερον τεσσάρων κατατάξας αὐτοὺς οὐχὶ κατὰ τὸ γένος, ἀλλὰ κατὰ τὴν χώραν, ἐν ᾗ ὄκουν. Ταύτην δὲ «διένειμε κατὰ δῆμους τριάκοντα μέρη καὶ ταύτας ἐπονομάσας τριττῶς ἐκλήρωσε τρεῖς εἰς τὴν φυλὴν ἐκάστην, ὅπως ἐκάστη μετέχῃ πάντων τῶν τύπων· καὶ δημότας ἐποίησεν ἀλλήλων τοὺς οἰκοῦντας ἐν ἐκάστῳ τῶν δῆμων· κατέστησε δὲ καὶ δημάρχους τὴν αὐτὴν ἔχοντας ἐπιμέλειαν τοῖς πρότερον νικητῶσι». (Ἀριστ. Ἀθ. Πολ. 8). Οἱ τριάκοντα δῆμοι αὐξηθέντες βαρβαρὶσθὲν ἦσαν ἐπὶ Στράβωνος 174. Καὶ διετηρήθησαν μὲν αἱ ἀπὸ τοῦ τιμῆματος τάξεις τῆς σαλωνείου πολιτείας καὶ οἱ ἐννέα ἄρχοντες, ἀλλ' ἀπέβαλον πολὺ τῆς προτέρας ἰσχύος, ἥτις διενεμήθη

εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου, τὴν ἐκ πεντακοσίων μελῶν συστάσαν βουλὴν, λαμβανομένων πεντήκοντα ἐξ ἐκάστης τῶν δέκα φυλῶν, καὶ τοὺς δέκα στρατηγούς, ἀνὰ ἓνα ἐξ ἐκάστης φυλῆς ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ πολεμάρχου. Ἰνα δ' ἀπαλλάξῃ τὴν πόλιν νέων στάσεων καὶ νέων ἀπὸ τῶν ἀριστοκρατικῶν κινδύνων, εἰσήγαγε τὸν ὀστρακισμόν, καθ' ὃν διὰ πλειοψηφίας ἐπὶ ἐξακισχιλίων τοῦλάχιστον ὀστρακοφορούντων πολιτῶν ἐξωρίζετο διὰ δέκα ἔτη καρπούμενος τὰ ἑαυτοῦ ὅστις τυχὸν καθίστατο ἐπίφοβος διὰ πλοῦτον διὰ δόξαν γένους ἢ διὰ πολιτικὴν ἰσχύν· βραδύτερον δὲ ὠστρακίζετο καὶ πᾶς, οὗτινος ἀπειδοιμαῖζοντο αἱ πολιτικαὶ γνῶμαι ὑπὸ τοῦ δήμου.

Κραταίωσις τῶν Ἀθηνῶν (506).—Οἱ Σπαρτιαῖται, ὥργισμένοι διὰ τὴν περὶ τὰς Ἀθήνας ἀποτυχίαν ἐπῆλθον τὸ δεύτερον κατὰ τῆς Ἀττικῆς συγχρόνως μετὰ τῶν Θηβαίων καὶ Χαλκιδέων. Ἀλλ' αἱ ἐν τῷ στρατοπέδῳ αὐτῶν διαφωνοῦσαι τῶν βασιλείων Κλεομένους καὶ Δημαράτου καὶ ἡ ἀποχὴ τῶν Κορινθίων ἔσωσαν τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἐπελθόντες κατὰ τῶν Βοιωτῶν καὶ τῶν Χαλκιδέων ἐνίκησαν καὶ διαβάντες εἰς Εὐβοίαν κατεκληρούνησαν κατασχόντες τὸ Ἀηλάντιον πεδῖον, χωρίον Χαλκιδικόν, εἰς τετρακισχιλίους ἐκ τῶν θητῶν. Διὰ τῶν τότε δ' ἐκραγέντων μακρῶν πρὸς τοὺς Αἰγινήτας πολέμων ἀναπτύξαντες καὶ τὸ ναυτικὸν κατέστησαν σεβαστὴν τὴν δημοκρατίαν εἰς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ὅτε οἱ Σπαρτιαῖται ἐν συνεδρίῳ τῶν συμμάχων ἀπῆτησαν νὰ ἐκστρατεύωσι πρὸς κατάλυσιν αὐτῆς, ἐπιφύβου γενομένης, καὶ ἀποκατάστασιν τῆς τυραννίδος τοῦ Ἰππίου, οἱ Κορίνθιοι ἀντέστησαν, ὁ δὲ Ἰππίας ἠναγκάσθη ἀπὸ τῶν Σπαρτιατῶν νὰ στρέψῃ τὰ βλέμματά πρὸς τοὺς Πέρσας, παρ' αὐτῶν προσδοκῶν τὴν ἀνάσθεον.

Γ'. ΑΠΟΙΚΙΑΙ

Οἱ Ἕλληνες κατοικήσαντες τὸ πρῶτον τὴν κυρίως Ἑλλάδα τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου καὶ τὰς Δ. ἀκτὰς τῆς Μ. Ἀσίας, ἐξώρμησαν ὕστερον εἰς ἀποικισμούς, ὥστε ἀπὸ τοῦ ἡ'—ε'. αἰῶνος ἡ Μεσόγειος κατὰ τὸ πλεῖστον κατέστη θάλασσα Ἑλληνική. Αἰτίαι τῶν ἀποικίσεων τούτων ὑπῆρξαν αἱ μεταστάσεις τῶν πολιτειῶν, ἡ μεγάλη τῆς ναυτιλίας καὶ ἐμπορίας ἐπίδοσις, ὁ πολλαπλασιασμός τῶν κατοίκων καὶ ἡ φυσικὴ τῶν Ἑλλήνων κλίσις πρὸς ζήτησιν βελτίονος τύχης, ἔστω καὶ διὰ πρκατόλμων ἐπιχειρήσεων. Τῶν ἀποικιῶν τούτων τινὲς ἀπέβησαν πολυανήρωπότεραι εὐδαιμονέστεραι καὶ ἰσχυρότεραι τῶν ἐστιῶν, ὅθεν ὠρμήθησαν· ἀλλ' οὐδέποτε ὅμως αἱ ἀποικίδες ἐπελανθάνοντο τῶν μητροπόλεων, τοῦναντίον δὲ ἀπέδιδον εἰς αὐτὰς τὰς νενομισμένας τιμὰς καὶ προνομίας καὶ ἦγον ἐορτὴν κατὰ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἀποικισμοῦ ἡμέραν.

Ἐν Θράκῃ.—Τὰς πρὸς Β. τοῦ Αἰγαίου κοιλάδας τοῦ Ἑβρου καὶ Στρυμόνος ἐπέτρεχον ἀπολίτιστα θρακικὰ φύλα· ἀλλὰ τὰ παρὰ τὴν ἀκτὴν μεταλλεῖα χρυσοῦ καὶ ἀργύρου καὶ αἱ πρὸς Δ. εὐθετοὶ χειρσόνησαι πρωῒμως προσείλκυον τοὺς Ἕλληνας. Καὶ Ἄνδριοι μὲν ἀπόικισαν περὶ τὰ τέλη τοῦ Γ'. αἰῶνος τὴν μεταξὺ Ἀθῶ καὶ Στρυμόνος ἀκτὴν, ἔνθα ἡ Ἀκινθος καὶ τὰ Στάγειρα· οἱ δὲ τούτων ἀντίζηλοι Πάριοι πολλῶ πρωῒμώτερον, ἀρχομένου τοῦ Γ'. αἰῶνος, τὴν Θάσον. Μετὰ πολλοὺς δὲ ἀγῶνας οἱ Θάσιοι κατκλαδόντες καὶ τὴν ἀπέναντι θρακικὴν παραλίαν ἐπορίζοντο μέγαρα πλούτη ἐκ τῶν χρυσείων τῆς Σκαπτῆς ὕλης, ὡς καὶ ἐκ τῆς ξυλείας τῆς ὕλομανούσης αὐτῶν νήσου. Τέλος Χῖοι ἱδρυσαν εἰς τὴν πρὸς Δ. ἀκτὴν τὴν Μαρώνειαν, ὀνομαστὴν διὰ τοὺς οἶνους. Ἡ δὲ πρὸς Δ. τῆς Θράκης τρισχιδῆς χειρσόνητος οἰκισθεῖσα ὑπὸ Εὐβοέων ἐκ Χαλκίδος ἐκλήθη Χαλκιδική, ἐν ᾗ ἀνεπύχθησαν 32 πόλεις, περιελθοῦσαι βραδύτερον ὑπὸ τὸ κράτος τῆς ἰσχυρᾶς Ὀλύμβου. Αἱ δὲ πρᾶξιαι πόλεις τῶν

χερσονήσων Παλλήνης Σιθωνίας καὶ Ἀκτῆς οὐδέποτε ἀπέβησαν ὀνομασταὶ πλὴν τῆς Ποτιδαίας.

Ἐν Ἑλλησπόντῳ Προποντίδι καὶ Εὐξείνῳ.—

Μεταξὺ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Εὐξείνου ἀνοίγεται ἡ **Προποντίς**, περιβαλλομένη ὑπὸ βραχωδῶν κλιτύων· τὰ παράλια αὐτῆς, ἐπικαιρότατα διὰ τὴν μετὰ τοῦ Εὐξείνου ἐπιμειζίαν, κατέλαβον Ἑλληνες ἀποικοί. Μιλήσιοι μὲν ἐκ Ν. συνώκισαν παρὰ τὴν εἰσόδον τοῦ Ἑλλησπόντου τὴν Ἀβυδον, εἶτα δ' ἄλλας πόλεις, ὧν σημαντικωτάτη ἦτα ἡ εὐλίμενος Κύζικος, ὅθεν ἐξήγοντο οἶνος καὶ θύννοι πολλοί· Αἰολεῖς δὲ κατέναντι τῆς Ἀβύδου τὴν Σηστόν καὶ Φωκαεῖς ἐπὶ τοῦ στομίου τῆς Προποντίδος τὴν Λάμψακον· οἱ δὲ Μεγαρεῖς ὡς ἐμπορικοὺς σταθμοὺς ἵδρυσαν ἐν μὲν τῇ Προποντίδι ἐπὶ τῆς Θράκης τὴν Σηλύμβριαν, ἐπὶ δὲ τοῦ Βοσπόρου τὴν Χαλκηδόνα (675) καὶ μετὰ 18 ἔτη (658) ἀπέναντι αὐτῆς ἐν ἐπικαίρῳ τὸ εὐλίμενον Βυζάντιον. Εἰς δὲ τὸν **Εὐξείνον Πόντον**, ἀπέραντον θάλασσαν ἄνευ νήσων, σαλεύουσιν ὑπὸ βιαιῶν ἀνέμων, ὁμιχλώδη τὰ ἕαρ, ἀλίμενον σχεδὸν καὶ ἀξένους ἐχουσαν ἀκτὰς, προσεῖλκυσαν τοὺς Ἕλληνας πρῶτως τὰ προϊόντα πλουσιῶν μεταλλείων, ὁ πλοῦτος σιτηρῶν καὶ κτηνῶν, τὸ πλῆθος τῶν ἀργυρωνήτων δούλων καὶ ἡ ἀλεία ἀφθόνων ἰχθύων. Μίλητος, ἡ πλουσιωτάτη τῶν ἀσιατικῶν πόλεων, ὑπῆρξεν ἐνταῦθα ἡ μητρόπολις τῶν πλείστων, 80 περίπου ἀποικιῶν, ὧν σπουδαιστάτη ἐν τῇ Ν. ἀκτῇ ἐγένετο ἡ διλίμενος Σινώπη (780)· τὰ ἐκ χάλυθος ὄπλα ἡ ναυπηγήσιμος ξυλεία καὶ οἱ καπνιστοὶ ἰχθυεῖς προήγαγον αὐτὴν εἰς ἀκμὴν τοιαύτην, ὥστε ἀπώκισε καὶ αὕτη πρὸς Α. τὴν Τραπεζοῦντα καὶ Κερασσοῦντα. Σειρὰ δὲ Μιλησίων ἀποικιῶν· Ἀπολλωνία Μεσημβρία Ὀδησσός, κατέσχον καὶ τὰς Δ. ἀκτὰς τοῦ Πόντου, ἐρ' ὧν σημαντικαὶ εἶχον ἰδρυθῆ καὶ βορειότερον παρὰ τὰς ἐκβολὰς ὁμωνύμων ποταμῶν. Πρὸς Β. ἔκειτο ἡ Ταυρικὴ Χερσόνησος, ψυχρὰ δυσχεύμερος καὶ ἄξενος χώρα, ἐν ᾗ χάριν τοῦ σίτου τοῦ ἐρίου καὶ τῶν δούλων ἰδρύθησαν ἀποικίαι, ὧν κυριωτάτη ὑπῆρξεν ἡ Χερσόνησος· οὐ μόνον δὲ παρὰ τὸ στόμιον τῆς Μαϊώτιδος λίμνης τὸ Παντι-

κάπαιον οἱ Μιλήσιοι, οὗ ἀπέναντι ἐπὶ νήσου οἱ Τήσιοι τὴν Φαναγόρειαν, ἀλλὰ καὶ μέχρι τοῦ μυχοῦ αὐτῆς προχωρήσαντες ἔκτισαν ἐν τῷ δέλτα τοῦ ὁμώνυμου ποταμοῦ τὴν Τάναϊν. Ἐκ δὲ τῆς πρὸς τοὺς Ἑλληνας ἐμπορικῆς ἐπικοινωνίας οἱ Ἰθαγενεῖς Σκύθαι παρέλαβον πολλὰ ἥθη καὶ ἦλθον εἰς στενάς μετ' αὐτῶν σχέσεις.

Ἐν τῷ Ἰονίῳ Ἀδριατικῷ πελάγει καὶ Λιβύῃ.—Τῆς πρὸς τὰ ΒΑ. τῆς Ἑλλάδος ὁριζῶνς ἀκτὴς ἀπώκισαν οἱ Κορίνθιοι, ὧν ἰσχυροτάτη ἄποικος ὑπῆρξεν ἡ νησιώτις Κερκυρα, ἀναδειχθεῖσα πλουσία καὶ ἰσχυρά ἐκ τῆς ἐμπορίας· ἐντεῦθεν δ' εὐμοιρήσασα κραταίου ναυτικοῦ ἀντηγωνίσθη ἐπιτυχῶς πρὸς τὴν ἰδίαν μητρόπολιν, ἥτις ἀντιπράττουσα πρὸς τὴν πρόοδον ἐκείνης, ἱδρυσεν ἐτέρας ἀποικίας, τὴν Ἀμβρακίαν τὸ Ἀνακτόριον καὶ τὴν Λευκάδα· ἀλλὰ καὶ οἱ Κερκυραῖοι ἀπώκισαν ἐπὶ τῆς Ἰλλυρικῆς ἀκτῆς τὴν Ἐπίδαυρον. Ἐν Αἰγύπτῳ δὲ τὸ πρῶτον κατὰ τὸν Ζ'. αἰῶνα ἐγκαταστάντες ὡς μισθοφόροι τοῦ Ψαμμητίου οἱ Ἕλληνες ἔλαβον οἰκήσεις παρὰ τὸν Νεῖλον, ἃς ἐκάλεσαν στρατόπεδα. Περὶ τὰ μέσα ὅμως τοῦ Γ'. αἰῶνος ἐχορηγήθη παρ' Ἀμάρσις τὸ δικαίωμα νὰ ἱδρύσῃσι πόλιν τὴν Ναυκρατίαν, εἰς ἣν ταχέως συνέρρευσαν Ἕλληνες καὶ Ἀσιανοί, Ἀναγκασθέντες δ' ὑπὸ τοῦ μαντείου ἀπώκησαν οἱ Θηραῖοι ὑπὸ τὸν Βάπτον εἰς τὴν Λιβύην καὶ ἐπὶ βραχύνους ὁροπεδίου ἱδρυσαν τὴν Κυρήνην (626). Οἱ γλωροὶ λειμῶνες τῆς χώρας ἔτρεφον βοῦς πρόβατα, ἰδίᾳ δὲ ἵππους, ἐρ' εἰς κατέστη ὀνομαστὴ τὸν 6'. π.χ. αἰῶνα ἡ Κυρηναικὴ Πεντάπολις.

Ἐν Σικελίᾳ.—Μυθώδεις παραδόσεις παρίστων εἰς τοὺς Ἕλληνας τὴν Σικελίαν ὡς ἀπρόσιτον χώραν φοβερῶν τεράτων, ἕως οὗ ναυαγός τις Θουκλῆς θαυμάσας τὴν εὐφορίαν καὶ εὐκέρπιν τῆς νήσου καὶ συναγαγὼν Χαλκιδεῖς καὶ Ναξίους συναπώκισε παράλιον πόλιν τὴν Νάξον (735)· ταχέως δ' αὐτῆς προαχθείσης, ὠδήγησεν ὁ Θουκλῆς νέους ἀποίκους πρὸς ἱδρυσιν νέας πόλεις, τῶν Λεοντίνων, ἐν ᾧ συγχρόνως (729) ἐθεμε-

λιούτο εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Αἴτνης ἢ Κατάνη, ἥτις ἀπέβη λίαν ἐμπορικὴ, καὶ πρὸς Ν. ὑπὸ τῶν Μεγαρέων τὰ Μέγαρα. Ἀλλ' οἱ τὴν Νάξον ἀποικήσαντες τοιαῦτα διεφύμισαν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὥστε τὸ ἐπιὸν ἔτος ἔπεμπον καὶ οἱ Κορίνθιοι ἀποίκους εἰς Σικελίαν, οὔτινες ἐγκατέστησαν εἰς βορρῶδη τινὰ νησίδα, τὴν Ὀρτυρίαν, εἴτα δ' ἐξηπλώθησαν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι παραλίας εἰς νέαν συνοικίαν, τὴν Ἀχροδινήν, καὶ οὕτως ἀπετελέσθησαν αἱ Συράκουσαι, ἡ ἐπιφανεστάτη τῶν Σικελικῶν πόλεων. Καὶ οὗτοι δ' ἐξέπεμψαν εἰς τὰ ἐνδότερα νέας ἀποίκους, πρᾶ δὲ τὴν Ν. ἀκτὴν τὴν Καμάριναν. Ἡ Ν. αὕτη Σικελικὴ ἀκτὴ, καίπερ ἄλλοτενος καὶ δυσπέλαστος, προσέειλκε τοὺς Ἕλληνας διὰ τὴν εὐφορίαν. Ρόδιοι καὶ Κρήτες καθίδρυσαν (684) εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Γέλα ὁμώνυμον πόλιν ἐν σιτοφόρῳ καὶ ἵπποτρόφῳ γῆ· πρὸς Δ. εἰς τὰ ἔσχατα σχεδὸν τῆς νήσου Μεγαρεῖς ἔκτισαν παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Σελινούντος ὁμώνυμον πόλιν, γενομένην μεγάλην καὶ ἰσχυράν· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτων Γελῶσι θεμελίωσαν (580) τὸν Ἀκράγαντα, τὴν δευτέραν τῶν Σικελιωτίδων πόλεων. Ἐπὶ δὲ τῆς Β. Σικελικῆς ἀκτῆς δύο μόνον ἑλληνικαὶ πόλεις ἀξιόλογοι ἀπωκίσθησαν· ὑπὸ Χαλκιδέων μὲν ἡ Ζάγκλη (720), ἣν βραδύτερον Μεσσήνιοι ρυγάδες μετωνόμασαν Μεσσήνην, ἔχουσα κατέναντι ἐπὶ τῆς Σικελικῆς ἀκτῆς τὸ Ῥήγιον (715), κτίσμα καὶ τοῦτο Χαλκιδικόν, τὸ δ' 649 ὑπὸ Ζαγκλιῶν καὶ Συρακοσίων ἡ Ἰμέρα. Διὰ τῶν ἀποικίων τούτων οἱ μὲν ἀρχαῖοι τῆς Σικελίας κάτοικοι, Σικελοὶ Σικανοὶ καὶ Ἑλιμαῖοι, τὰ μέγιστα περιωρίσθησαν καὶ ἡ νῆσος ἐπὶ τέλους τὸ πλεῖστον ἐξηλληνίσθη, μόναι δὲ οἱ Φοίνικες ἄποικοι ἀντέσχον· οὗτοι περιορισθέντες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἰς τινὰς πρὸς Δ. καὶ πρὸς Β. πόλεις, ὧν σημαντικωτάτη ἡ Πάνορμος, καὶ διατηρήσαντες τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐχθρότητα προσέλαβον συμμάχους τοὺς ὁμοῦλους Καρχηδονίους ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἕλληνας ἀγῶνι· ἐντεῦθεν δ' ἐξεράγησαν πόλεμοι διαρκέσαντες δύο αἰῶνας.

Ἐν Ἰταλίᾳ.—Κύμη ἡ ἀρχαιοτάτη τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ἀποικίων ἰδρυθεῖσα περὶ τὰ μέσα τοῦ 7. αἰῶνος εἰς τὰ Δ. παρὰ

λια τῆς Χερσονήσου ὑπ' Εὐβοέων ἐκ Κύμης, κατέστη πόλις δεινῶν πειρατῶν ναυτίλων καὶ ἐμπόρων, οἵτινες οὐ μακρὰν ὕστερον ἔκτισαν τὴν Νεάπολιν. Εἰς δὲ τὴν πρὸς Α. νοτιωτάτην ἄκραν τῆς Ἰταλίας Ἀχαιοὶ καὶ Τροϊζήνιοι συνώκησαν (720) τὴν Σύβαριν, ἥτις ἤρξε πολλῶν πόλεων καὶ ἐγχωρίων λαῶν, ἐξέπεμψε δὲ πρὸς Β. ἀποικίας, ὧν ὀνομαστοτάτη ἡ Ποσειδωνία· ἄρθωνα προϊόντα, σῖτον οἶνον ἔλαιον καὶ λίνον, ἐξῆγε διὰ τῶν ἐπὶ τῶν ἐκατέρωθι θαλασσῶν λιμένων αὐτῆς· οὕτως ἡ Σύβαρις κατέστη ἰσχυροτάτη, ἄκρα δὲ καὶ περιδούητος ἐπὶ χλιδῇ καὶ τρυφῇ. Μετ' ὀλίγον Ἀχαιοὶ πάλιν ἔκτισαν πρὸς Ν. τὴν Κρότιωνα, ἄρξαται εὐρείας χώρας ἀμπέλων ἐλαιῶν καὶ λειμῶνων ἵπποτρόφων. Ἐπινοτιώτερον ἀποικοὶ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν ἵδρυσαν τοὺς Ἐπιζεφυρίους Λοκρούς, φημισθέντες διὰ τοὺς νόμους τοῦ Ζαλεῦκου, τοὺς ἀρχαιοτάτους τῶν ἑλληνιστῶν γραφέντων καὶ αὐστηροτάτους. Συγχρόνως δ' ἐθεμελιεύτο ἐν τῷ μυχῷ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου ἐν παμφορωτάτῃ παραλίᾳ ὑπὸ Λακωνῶν (707) ὁ Τάρας, ὁ ἀριστος τῆς Κάτω Ἰταλίας λιμὴν, ὅθεν ἐξήγοντο ἄρθωνα σιτηρά, λαμπραὶ ἐρεαὶ ἐσθῆτες, πορφύρα καὶ πῆλινα ἀγγεῖα, ἐξ ὧν ἀπέβη πόλις μεγάλη καὶ ὀνομαστή, τελευταία τῶν ἄλλων ἀπολέσασα σὺν τῇ ἐλευθερίᾳ καὶ τὴν εὐημερίᾳ. Ἐκ τῆς ἀκμῆς καὶ ἰσχύος τοῦ Τάραντος ταραχθέντες οἱ Συβαρίται ἐζήτησαν ἐκ τῆς μητροπόλεως νέους ἀποίκους, δι' ὧν συνεστάθη μεταξὺ Τάραντος καὶ Σιβάρεως τὸ Μεταπόντιον· ὀψιαιτέρον δὲ Κολοφώνιοι φεύγοντες τὴν δουλείαν τῶν Λυδῶν ἵδρυσαν μεταξὺ Μεταποντίου καὶ Συβάρεως τὴν Σῖριν, ἥτις ἠνοῦτο δι' ἐμπορικῆς ὁδοῦ μετὰ τοῦ ἐπὶ τῆς Τυρρηνικῆς θαλάσσης Πυξοῦντος.

Ἡ μεγάλη Ἑλλάς τὸν 7^{ον} αἰῶνα, Πυθαγόρας.

— Αἱ ἐν Ἰταλίᾳ ἀποικίαι ἀκμάσασαι διὰ τῆς γεωργικῆς ταχέως ὑπερῆκόντισαν τὰς μητροπόλεις εἰς πλοῦτον καὶ μέγεθος, δικαίως δ' ἐκλήθη ἡ Κάτω Ἰταλία **Μεγάλη Ἑλλάς**· ἀλλὰ ταχέως συνταραχθεῖσαι ὑπὸ πολέμων καὶ στάσεων ταχύτερον καὶ ἐξηφανίσθησαν. Κατ' ἀρχὰς μὲν Σύβαρις καὶ Κρότων συνεμάχησαν κατὰ τῆς Σίριδος, ἣν καὶ κατέστρεψαν, εἴτα Κρότων μετὰ Ρηγίου

κατὰ τῶν Λοκρῶν, οἵτινες ὁμῶς ἐξῆλθον νικηταί. Τέλος δ' αἱ τείως σύμμαχοι Κρότων καὶ Σύδαρις διαστᾶσαι ἐπολέμησαν λυσσώδως· οἱ Σύδαριται ὤπλισαν 300,000 ἀνδρῶν, καθ' ὧν τὸ τρίτον μόλις ἡδυνήθησαν· ἀντιπαρατάξωσιν οἱ Κροτωνιάται· οὗτοι ὁμῶς ὀδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ περιβοήτου ἀθλητοῦ Μιλωνος νικῶντες ἐξηράνισαν τὴν ἀντίπληρον αὐτῶν. Ἐπὶ τῇ ἀνηκέστῳ ταύτῃ συμφορᾷ τῆς ἐμπορικῆς αὐτῶν συμμάχου καταθλιβέντες οἱ Μιλήσιοι ἤγαγον πένδημον πένθος. Τότε ἤμαζεν ἐν τῇ Κάτῳ Ἰταλίᾳ ὀνομαστός σοφός, ὁ **Πυθαγόρας**, ὁ πρῶτος ἐκ μετριοφροσύνης κληθεὶς φιλόσοφος (570), ὅστις ἐπὶ μακρὸν περιηγήθεις Αἴγυπτον καὶ Βαβυλωνίαν ἐγκατέστη ἐν Κρότωνι. Ἀνδρείη δὲ δεινὸς μαθηματικὸς ἀστρονόμος καὶ φιλόσοφος ἐπρέσβευε τὴν ὑπερξὺν ἐνίκαιε ἀρχῇ τῶν ὄντων, ἧς ἀπόρροια ἐλογίζετο ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ· συνίστα δὲ τὴν ἄσκησιν δικαιοσύνης καὶ μετριοπαθείας, δι' ὧν καθαιρομένη ἡ ψυχὴ ὑφούται ἐγγύτερον πρὸς τὸ θεῖον. Οἱ Πυθαγόρειοι ἀπετέλουν ἐταιρείαν, ἐν ᾗ ἐμυσθύντο τὰ τῆς πυθαγορείου φιλοσοφίας μετ' αὐστηρὰν δοκιμασίαν σιγὴν καὶ κάθαρσιν, ἀπένεμον δ' ἄκρον σεβασμὸν καὶ ὑπακοὴν εἰς τὰ διδάγματα τοῦ σεμνοῦ καὶ ἀμέμπτου διδασκάλου αὐτῶν. Ἀνέκοντες δὲ εἰς οἴκους ἀριστοκρατικοὺς ἔλαβον ἐπὶ τινα χρόνον τὴν ἀρχὴν ἐν Κρότωνι καὶ ἄλλαις πόλεσιν· ἀλλὰ μανιωδῶς καταδιωχθέντες ὑπὸ τῶν δημοκρατικῶν διεισπάρησαν.

Ἐν Γαλατίᾳ καὶ Ἰβηρίᾳ.— Οἱ Φωκαεῖς πειρατεύοντες τὴν Μεσόγειον προήλασαν ἀπώτερον πρὸς Δ. μέχρι τῶν **Γαλατικῶν** παραλίων· περὶ δὲ τὸ 600 π. Χ. ρεύγοντες τὴν Λυδικὴν κατάκτησιν ἱδρυσαν τὴν Μασσαλίαν ἐν ἐπικαίρῳ οὐ μακρὰν τῶν ἐκβολῶν τοῦ Ῥοδανοῦ· γενόμενοι δ' οἱ Μασσαλιῶται ναυτικοὶ καὶ ἔμποροι ἱδρυσαν νέας ἀποικίας πρὸς Α. μὲν τὴν Ὀλβίαν Ἀντίπολιν Νίκαιαν καὶ τὸν Μόνοιον, πρὸς Δ. δὲ τὴν Ἀγάθην. Τὰς δ' **Ἰβηρικὰς** ἀκτὰς ἐγνώρισαν κατὰ τύχην οἱ Ἕλληνες διὰ τινος Σαμίου ἐμπόρου· ταχέως δ' ἤρχισεν ἡ μετ' αὐτῶν ἐμπορία διὰ τῶν Φωκαέων καὶ Μασσαλιωτῶν, οἵτινες καὶ ἱδρυσαν ὑπὸ τὰ Πυρηναιὰ τὰς Ἐμπορίας τὰς Ῥόδας καὶ τὴν

Πυρήνιν. Καὶ ἀπώτερον δ' ἐξετείνοντο αἱ Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι πρὸς τὰ ΝΔ. μέχρι τῆς νῦν Μελάνης, γνωστοτάτη δ' αὐτῶν ἦτο τὸ Ἡμεροσκοπεῖον.

* Ζ'. ΕΜΠΟΡΙΑ ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἡ παρ' Ἑλλήσιν ἐμπορία — Κατὰ τὴν ἀπὸ ἡ—Γ' κίϋνος π. Χ. περίοδον τοῦ ἑλληνισμοῦ Φοίνικες Ἑλληνες καὶ Τυρρηνοὶ μετήρχοντο τὴν ἐμπορίαν ἐν τῇ Μεσογείῳ. Ἐπικρατήσαντες δ' οἱ Ἑλληνες καὶ περιορίσαντες τοὺς ἄλλους διενήρχουν μόνοι ἅπασαν τὴν ἐμπορίαν ἀπὸ Καυκάσου μέχρι Ἰταλίας. Ἀξιολογώτατον δ' ἐμπόριον ἐν Ἀσίᾳ ἦτο ἡ **Μίλητος**, εἰς ἣν κατεκομίζοντο πλεῖστα τῶν λυδικῶν προϊόντων· τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ αὐτῶν κοσμήματα τοὺς διανθεῖς τάπητας καὶ τὰ ὀνομαστά μιλῆσια ὑφάσματα μετήγον· οἱ Μιλήσιοι κατὰ τρεῖς διευθύνσεις : πρὸς Ν. εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν ἐπορίζοντο ὕλινα σκεύη κοσμήματα καὶ τινα ὑφάσματα· πρὸς Β. εἰς τὰς ἐν Εὐξείνῳ ἀποικίας, ὅθεν μετέφερον χαλκὸν σίδηρον χρυσὸν δέρματα ἀλίπαστα σινικὴν μέταξαν, μάλιστα δὲ σῖτον· πρὸς Δ. δὲ ἰδίᾳ εἰς τὴν Ἐρέτριαν καὶ εἰς τὴν Σίβαριν. Μετ' αὐτὴν ἤρχετο ἡ **Φώκαια** ἐκπέμπουσα τὰ πλοῖα αὐτῆς μέχρι τῶν γαλατικῶν καὶ ἰβηρικῶν ἀκτῶν· τρίτη δὲ ἡ **Σάμος** ἔχουσα σχέσεις ἐμπορικὰς μετὰ τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Χαλκίδος. Ἐν δὲ τῇ κυρίως Ἑλλάδι τὰ σπουδαιότατα ἐμπόρια ἔκειντο ἐπὶ τῆς Εὐβοίας ἢ περὶ τὸν κορινθιακὸν ἰσθμὸν. Ἡ **Χαλκίς** ἤχμασε πρωῒμως, ἔχουσα εὐρεῖαν καὶ εὐφορὸν χώραν, ἀλιεύουσα πορφυροῦχα κογχύλια, ἐξορύττουσα ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῆς σίδηρον καὶ χαλκόν. Αὕτη διεξῆγε τὴν ἐμπορίαν τῶν βοιωτικῶν προϊόντων καὶ διὰ τῶν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἀποικιῶν τὴν τῶν θρακικῶν παρὰ τῶν ἐν Σικελίᾳ ἀποικιῶν αὐτῆς ἐπορίζετο πλοῦσις ἐμπορεύματα, προεξέπεμπε δὲ τὰς ναῦς αὐτῆς μέχρι τῶν πέραν ἰταλικῶν ἀκτῶν. Ἡ δ' **Ἐρέτρια** ἦτο ἐπίσης πλούσιον καὶ πολυάνθρωπον ἐμπόριον. Περὶ δὲ τὸν ἰσθμὸν

τρεις πόλεις ἐδέσποζον ἐμπορικῶς τῆς Πελοποννήσου: ἡ **Κόρινθος**, ἐνθα ἐναυπηγήθησαν τὸ πρῶτον αἱ τριήρεις, ἐξῆγε διὰ τοῦ μεγάλου ναυτικοῦ αὐτῆς περιζήτητα πῆλινα καὶ χαλκᾶ ἀργεῖα ὅπλα καὶ ἐριοῦχα κατὰ μὲν τὸ Αἰγαῖον εἰς Χαλκίδα Σάμον καὶ Ποτίδαιαν, κατὰ δὲ τὸ Ἴόνιον εἰς τὰς ἡπειρωτικὰς ἀποικίας αὐτῆς, εἰς Συρακούσας καὶ τὰς ἀποικίας τῆς συμμάχου Χαλκίδος· ἡ **Αἴγινα** ἦτο μεγάλη καὶ πλουσία, κεκτημένη πολλοὺς δούλους καὶ ἐξαποστέλλουσα χαλκᾶ σκεύη ἀργεῖα καὶ ἄλλα τεχνουργήματα· τὰ **Μέγαρα** διεξάγοντα μάλιστα τὴν σιτεμπορίαν ἐν Εὐξεινῷ διὰ τῶν παρὰ τὸν Βόσπορον ἀποικίων. Πρὸς Δ. δὲ τῆς Ἑλλάδος ἐμπορικαὶ λιμένες ἦσαν ἡ **Κέρκυρα** αἱ **Συράκουσαι** καὶ ὁ **Τάρας**, ἐκπέμπουσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα σίτον καὶ ἔλαιον, ἀνθ' ὧν εἰσῆγον πηλίνων καὶ χαλκῶν σκευῶν, καὶ ἡ πλουσιωτάτη **Σύδαρις**, τὸ κέντρον τοῦ διαμετακομιστικοῦ ἐμπορίου ἐν τῇ Δύσει. Ἐκάστη τῶν ἐμπορικῶν τούτων πόλεων ζηλοτυπούσα πρὸς τὴν γείτονα αὐτῆς συνῆπτε συμμαχίαν μετ' ἐτέρως ὑπερποντίου πόλεως, μεθ' ἧς ἐμπορικῶς ἐσχετίζετο καὶ ἐκήρυττε πόλεμον κατ' ἐκείνης. Οὕτω κατηρτίσθησαν ἐμπορικαὶ συμμαχίαι: ἡ Κόρινθος ἀντίζηλος τῆς Αἰγίνης καὶ τῶν Μεγάρων, συνεμάχει μετὰ τῆς Σάμου, ἀντιπάλου τῆς Μιλήτου, μετὰ τῆς Χαλκίδος, πολεμίας τῆς Ἐρετρίας, μετὰ τῶν Συρακουσῶν καὶ τῶν Χαλκιδικῶν ἀποικίων, ἐχθρευουσῶν τὴν Σύδαριν. Ὁ πόλεμος ἐξερχόγη διὰ τὸ Ἀηλάντιον πεδῖον μεταξύ Χαλκίδος καὶ Ἐρετρίας, ὧν ἑκατέρα ἐπικαλεσθεῖσα τοὺς συμμάχους αὐτῆς ἐξῆψαν γενικὸν ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἀνταγωνισμόν καὶ πόλεμον, καθ' ὃν ἐνθεν μὲν ἐτάχθησαν Χαλκίς Κόρινθος καὶ Σάμος, ἐτέρωθεν δὲ Μίλητος μετὰ τῆς Ἐρετρίας· τοῦ δ' ἀγῶνος ἀπολήξαντος ὑπὲρ τῆς Χαλκίδος, αὕτη ἀπέλαβε τὴν διατριλονικουμένην χώραν.

Ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν.—Καὶ ἐν τῇ μυκηναίᾳ περιόδῳ ὑπῆρχον ἔργα τέχνης, μεγάλην ἔχοντα ὁμοιότητα πρὸς τὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν. Μιμηθέντες δ' ὕστερον οἱ ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνες τὴν τέχνην τῶν γειτόνων Φρυγῶν Λυδῶν καὶ Λυκίων δὲν περιωρίσθησαν εἰς δουλικὴν ἀπομίμησιν, ἀλλ' ὁρμώμενοι ἐν τῇ τέχνῃ

ὥς καὶ ἐν τῷ πολιτισμῷ, ἐκ τῆς ἐμρῦτου αὐτοῖς ἀρχῆς τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας ἐξήρθησαν εἰς ὕψος, ὅπερ οὐδέποτε πλεον ὑπερέβη τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Ὁ προσιδιᾶζων καὶ ἐν τούτοις ἐθνικὸς αὐτῶν χαρακτήρ, ὦν πρὸ παντὸς κοσμοπολιτικός, κατέστη ἡ ἀληθὴς κρητὶς τῆς μορφώσεως τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Κοιτίς δὲ τῆς ἀναμορφώσεως καὶ πρωτοτύπου ταύτης διαπλάσεως τῶν τεχνῶν ὑπῆρξαν αἱ πλούσιαι ἐμπορικαὶ πόλεις καὶ μάλιστα αἱ ἀσιάτιδες, ἐν αἷς ταχέως ἐξήνθησαν οὐ μόνον ἡ πλαστικὴ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἡ γραφικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ποίησις μετὰ τῆς φιλοσοφίας.

Πλαστικὴ.—Ἀρχαιοτάτα ἀγάλματα, τῆς πρώτης τορευτικῆς προΐοντα, ἦσαν τὰ ξόαννα, ἔχοντα κλειστὰ τὰ ὄμματα καὶ τὰς χεῖρας προσκεκολλημένας εἰς τὸ σῶμα. Οἱ ἀρχαιοτάτοι δὲ τῶν Ἑλλήνων γλυπτῶν ὑπῆρξαν χειροτέχνηαι σφυρηλάτων ὅπλων ἀγγείων καὶ ἀγαλμάτων μετ' ἄλλου, μάλιστα δὲ χαλκοῦ, ὦν τὰ μέλη χωρὶς ἀπεργαζόμενοι συνήρμαζον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τέχνη παρελκυθάνετο πατροπαράδότης, ἀνεπτύχθησαν πολλὰ/οὐ πολλὰ γλυπτῶν γένη. **Σάμιοι** μὲν τεχνῶνται οἱ πρῶτοι ὑπῆρξαν κατασκευασταὶ χωνευτῶν ἀγαλμάτων, ὡς ὁ ⁶Ροῦρος καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ Θεόδωρος καὶ Τηλεκλῆς. Εἶτα δὲ ὁ **Χεῖρς Γλαῦκος** ἐσημέρωσε τὴν τέχνην τοῦ συγκαλλᾶν ἀντὶ τοῦ προσηλοῦν τὰ μέταλλα, ἐν ᾧ ἕτεροι Χεῖροι ἤρχιζον νὰ γλύψωσι τὰ μάρμαρα. Ἐν Κρήτῃ ὡσαύτως ἤκαμσε σπουδαιότατον ἐργαστήριον, οὗ τὰ ἔργα ἦσαν περιζήτητα ἐν πάσῃ τῇ Πελοποννήσῳ· οἱ δὲ Κρήτες **Δίπποιος** καὶ **Σκύλλαις** βελτιώσαντες τὴν λιθοξοίαν ἱδρυσαν τὴν **Σικυωνίαν** σχολὴν ἐν **Σικυῶνι** τὸν 7^{ον} αἰῶνα, περίφημον διὰ τοὺς χαλκοπλάστας, ὦν ὀνομαστότατος ὁ **Κάναχος**. Ταυτοχρόνως ἐν Πελοποννήσῳ λαμβάνει μεγίστην ἐπίδοσιν ἡ πλαστικὴ μετενεχθεῖσα ἔξωθεν εἰς **Σπάρτην** ὑπὸ Κρητῶν ἢ Ἀσιατῶν, εἰς **Ὀλυμπίαν**, εἰς **Ἄργος**, ἔνθα διέπρεψεν ὁ Ἀγελάδας, εἰς **Κόρινθον**, εἰς **Λίγιναν**, ἐν ᾗ διακρίνεται ὁ Ὀνατῆς. Τὸ Αἰγιναιῶν ἐργαστήριον ἀπέβη τὸ πάντων διασημότατον, ἐξ οὗ οὐ μόνον θεῶν ἀγάλματα, ἀλλὰ καὶ ἀνδριάντες προῆλθον, τῆς

τέχνης δ' αὐτοῦ ἔργα εἶνε τὰ ὀνομαστά Αἰγυπτιακὰ ἀγάλματα, ἅτινα ἀνέκεινται ἐν τῇ γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου. Ἀλλὰ καὶ ἐν Ἀθήναις ὑπῆρχεν ἐργαστήριον, ὅθεν προῆλθεν τὰ πρὸ τῶν Μηδικῶν ἀγάλματα τῶν ἐν Ἀκροπόλει ἱερῶν, ἅτινα αἱ τῷ 1885 τελεσθεῖσαι ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἀνασκαφαὶ ἀπεκάλυψαν εὐλαβῶς κατατεθειμένα ὑπὸ σωρὸν ἐρείπειων τῶν κατακαέντων ἱερῶν.

Ἀρχιτεκτονική.—Ἄν καὶ εἶνε πιθανόν, ὅτι οἱ Ἕλληνες κατ' ἀρχὰς ἐμιμήθησαν τὰ ἀσιατικὰ μνημεῖα, ἰδίᾳ δὲ τοὺς τάφους τῶν Λυδῶν βασιλέων, ἐλάχιστα ὅμως καὶ περὶ τῶν μνημείων καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων ἀρχιτεκτόνων τῶν πρώτων χρόνων γινώσκωμεν. Τὰ δὲ ἀρχαιότατα τῶν γνωστῶν ἑλληνικῶν μνημείων, οὐδόλως ὁμοιάζοντα πρὸς τὰ ἀσιανὰ, εἶνε σχεδὸν ὅμοια πρὸς τὰ βραδύτερον οἰκοδομηθέντα ἐν Ἑλλάδι. Ἀραιοσθέντων δὲ πάντων σχεδὸν τῶν ἀπὸ ζ'.—ε'. αἰῶνος ναῶν, μικρὰ μόνον ἐρείπια αὐτῶν σώζονται κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν, ἐν Συρακούσαις Ἀκράγαντι Σελιοῦντι Ποσειδωνίᾳ, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλάδα κίονες τινες ἐν Κορίνθῳ καὶ Αἰγίνῃ. Οἱ δὲ ναοὶ οὗτοι, ὅμοιοι σχεδὸν τὰ ἄλλα πρὸς τοὺς ὕστερον, εἶχον ταπεινότερους καὶ ὀγκωδαστέρους τοὺς κίονας.

Γραφικὴ καὶ ἀγγειοπλαστική.—Ἀχώριστος ἀδελφὴ τῆς πλαστικῆς καὶ ἀρχιτεκτονικῆς εἶνε ἡ **γραφικὴ**, ἧν καὶ ὑπηρετικὴ διετέλεσεν αὕτη τὸ πρῶτον ἐν Ἑλλάδι ὡς καὶ ἐν Ἀνατολῇ. Καὶ περὶ μὲν τῶν πρὸ τοῦ ε'. αἰῶνος γραφῶν οὐδὲν σχεδὸν γινώσκωμεν· ἀλλὰ τὰ ἐν Ἑλλάδι Μ. Ἀσίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ εἰς μέγα πλῆθος ἀνακαλυφθέντα γραπτὰ ἀγγεῖα ἐφανερώσαν ἡμῖν τὴν τέχνην, τινῶν δὲ τεχνιτῶν καὶ τὰ ὀνόματα. Τῶν πολυειδῶν τούτων ἀγγείων συνηθέστατα ἦσαν ὁ κρητῆρ, ἀγγεῖον οἰνηρόν, ἡ λήκυθος εἰς ὑποδοχὴν μύρων, ὁ ἀμφορεὺς, μέγα εὐρὺ ἀγγεῖον πρὸς διακόσμησιν καὶ καλλωπισμὸν μόνον, τὸ ποτήριον πρὸς πόσιν κ. ἄ.

Μουσικὴ καὶ ποίησις.—Φρύγες ποιμένες ἐλέγοντο οἱ πρῶτοι ἐφευρέται τοῦ αὐλοῦ. Ὅτε δὲ ἀνεπτύχθη ἡ **μουσική**, οἱ Ἕλληνες ἐγίνωσκον τρεῖς ἁρμονίας ἥτοι τρόπους, καθ' οὓς

ἡδύναντο νὰ ψάλλωσι: τὸν φρυγικὸν τὸν λυδικὸν καὶ τὸν δῶριον· ὅργανα δὲ μουσικὰ εἶχον τὴν κιθάραν καὶ τὸν αὐλόν, ἵνα συνοδεύωσιν ἰδίως τὴν ὄρχησιν καὶ τὸ ἄσμα τῶν νέων, οἵτινες ἀγόμενοι ὑπὸ τοῦ χορηγοῦ συνεκρότουσαν ἱερὸν χορὸν περὶ τὸν βωμὸν θεοῦ τινος, περὶ ὃν κυκλικῶς καὶ ἐρρυθμῶς στρεφόμενοι ἦδον καὶ ὠρχοῦντο. Ἐπειδὴ δὲ εἰσέτι δὲν ἐχωρίζετο τῆς μουσικῆς ἡ **ποιήσις**, ὁ αὐτὸς ἦτο ἄμα ποιητῆς καὶ ἀοιδὸς καὶ διδασκαλὸς τοῦ χοροῦ. Περίφημοι δὲ ἐγένοντο οἱ ἀπὸ τοῦ **η'**. — **Γ'**. αἰῶνος ποιηταί, οἱ νέον εἶδος ποιήσαντες, τὴν λυρικὴν ποίησιν ἢ τὸ μέλος, καὶ τὴν μουσικὴν προαγαγόντες, ὧν οἱ πλεῖστοι προσῆλθον ἐκ Μ. Ἀσίας καὶ τῶν περὶ αὐτὴν νήσων. Ἀλκιμῶν ὁ ἐκ Σάρδεων τῆς Λυδίας μεταβάς εἰς Σπάρτην, Καλλιῖνος ὁ Ἐφέσιος, ὁ εὐρετῆς τῆς ἐλεγείας, ἡ δαιμονία μελοποιὸς Σαπφῶ ἡ Λεσβία, ἡ «δεκάτη Μοῦσα» ἐπικληθεῖσα, Ἀρχιλόχος ὁ Πάριος, ὁ εἰσηγητῆς τοῦ ἱάμβου κ. ἄ. Τὸν δὲ **Γ'** αἰῶνα ἀνεφάνησαν οἱ γνωμολογικοὶ ποιηταί, γράψαντες ἐλεγείας μεστὰς ὑγιῶν πολιτικῶν διδαγμάτων, ὀρθοφροσύνης καὶ συνέσεως, οἷοι Σόλων ὁ Ἀθηναῖος, Θέογνις ὁ Μεγαρεύς, Φωκυλίδης ὁ Μιλήσιος, καὶ οἱ ἐπιγραμματικοί, ὧν περιφημώτατος Σιμωνίδης ὁ Κεῖος, ἐφ' ᾧ ἀρᾷ ἀμοιβῇ ὑμνήσαντες τὰ ἔθλα τῶν μεγάλων νικητῶν δημοσίων ἀγώνων ἢ τῶν ὑπὲρ πατρίδος πεσόντων. Ἀλλ' ὑπαρκτοὶ τῶν λυρικῶν καὶ δὴ τῶν χορικῶν ποιητῶν εἶνε ὁ Βοιωτὸς Πίνδαρος, οὔτινος τὸ ἔνθουν καὶ δαιμόνιον πνεῦμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ἀνωτάτην βαθμίδαν τῆς ποιητικῆς ὑψηγορίας ἐν τοῖς ἐπινίκιοις καὶ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ ἔσμασιν.

Φιλοσοφία.— Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἀνεφάνησαν εἰς τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις, ἰδίᾳ δὲ τὰς ἰωνικὰς, ἄνθρωποι, οἵτινες ἤρχισαν νὰ σκέπτωνται ἐμβριθῶς περὶ τοῦ ἀνθρωπίνου βίου καὶ τοῦ κόσμου. Ζητοῦντες νὰ ἐρμηνεύσωσι τὰ αἰτιατὰ τῶν φυσικῶν φαινομένων καὶ διὰ τοῦτο ἐπιδιδόμενοι εἰς τὰ μαθηματικά καὶ τὴν φυσικὴν, προσεπλάθουν ν' ἀνατρέχωσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τῶν ὄντων, ἐν ᾧ ἄμα ἐξήταζον πῶς δεόν νὰ ρυθμίζῃ

ὁ ἄνθρωπος τὴν διαγωγὴν του, ἵνα ᾖ ἀγαθὸς καὶ εὐτυχής. Οἱ τοιοῦτοι ἐκλήθησαν **σοφοὶ**, ὧν οἱ μὲν ἐξέθετον τὰς γνώμας αὐτῶν ἐν παιήσει, διότι αὕτη προσέδραμε τοῦ πεζοῦ λόγου ὀφικαίτερον ἐλθόντος εἰς χρῆσιν, οἱ δὲ συνήγον ἐν βραχυτάτῳ τὰς σκέψεις αὐτῶν εἰς **εὐστοχὰ ἀπορθέγματα**, ἀποτελοῦντα παραινέσεις μετριοπαθείας καὶ ὑπομονῆς. Τῶν ἀνδρῶν τούτων διεκρίθησαν **μάλιστα ἐπὶ τοῦ Γ' αἰῶνος**, οἱ ἐπὶ σοφοὶ τῆς Ἑλλάδος κληθέντες. Τούτων Σόλων μὲν καὶ Πιπτακὸς οὕτως ἐπὶ σοφίᾳ διεσημείωθησαν, ὥστε οἱ συμπολιταὶ ἀνέθεσαν εἰς αὐτοὺς τὴν σύνταξιν νόμων, ὁ δὲ Θαλῆς (640) ὑπῆρξεν ὁ μάλιστα πάντων ἐξοχώτατος ὡς ἀστρονόμος καὶ φιλόσοφος, αὐτὸς ἀνακαλύψας τὴν αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων καὶ διορίσας τὴν περιοδικὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν, ἀποδημήσας εἰς Αἴγυπτον καὶ σπουδάζσας τὴν γεωμετρίαν, δι' ἧς κατώρθωσε νὰ μετρήσῃ τὸ ὕψος τῶν πυραμίδων ἐκ τῆς σκιᾶς αὐτῶν. Ὡς πρῶτος δὲ τῶν Ἑλλήνων ὁ Θαλῆς φαντασθεὶς διὰ συστήματος φιλοσοφικοῦ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὴν ἀρχὴν τοῦ σύμπαντος οὐ μόνον ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ θεωρήθη ὡς ἰδρυτῆς τῆς φιλοσοφικῆς Ἰωνικῆς σχολῆς, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀπάντων ὡς πατὴρ τῆς ἐλληνικῆς φιλοσοφίας.

Η'. ΕΘΝΙΚΗ ΕΝΟΤΗΣ

Τεκμήρια ἐθνικῆς συνειδήσεως.—Οἱ Ἕλληνες διασπαρμένοι ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῆς Μεσογείου καὶ τοῦ Εὐξείνου οὐδέποτε συνεκρότησαν ἐνιαῖον κράτος. Ἐκάστη σχεδὸν πόλις ἀπετέλει ἰδίαν αὐτόνομον πολιτείαν, ἰδίους ἔχουσαν θεσμοὺς στρατὸν καὶ ἄρχοντα. Αἱ δὲ πολιτεῖαι αὗται αἴρουσαι συνήθως τὰ ὅπλα κατ' ἀλλήλων κατεσπαράσσοντο ἐν ἐμφυλίοις πολέμοις καὶ ἔρισιν. Ἀλλ' ὅμως ἀπέναντι τῶν ἄλλων λαῶν οἱ Ἕλληνες ἐτεκμηρίωσαν ἀκμαίαν **συνειδησὶν ἐθνικῆς καταγωγῆς**, τοῦθ' ὅπερ ἰδίως μαρτυροῦσιν οἱ λεγόμενοι «νόμοι κοινοὶ τῆς Ἑλλάδος», αἱ θεμελιώδεις βάσεις τοῦ δικαίου τῶν ἐθνῶν καὶ τῶν ἀν-

θρώπων. Ὅθεν ἐν ἐλλείψει πολιτικῆς ἐνότητος συνέδεεν αὐτὰς ἐνότης ἠθικὴ, ἐρειδομένη ἐπὶ ταυτότητος γλώσσης ἠθῶν καὶ θρησκείας, ἐξ ὧν ἀπέρρεον κοινὰ ἱδρύματα: τὰ μαντεῖα αἱ ἀμφικτιονία καὶ αἱ πανηγύρεις.

Λατρεία θεῶν καὶ ἡρώων, ναοὶ καὶ μαντεῖα.—

Οἱ Ἕλληνες ὁμοίως πάντες ἀντιλαμβάνομενοι τῆς περὶ θεῶν πίστεως προσεπάθουν νὰ ἐξιλεῶσι καὶ ἐξευμενίσωσιν αὐτοὺς διὰ δώρων σπονδῆς καὶ ἄλλων προσφορῶν. Ἄλλ' ἡ σπουδαιότατη ἐκδήλωσις τῆς πρὸς αὐτοὺς λατρείας ἐγένετο ἐν τῇ **θυσίᾳ**. Ἐκεῖ ἐνθα ἐπιστεύετο ὅτι ἐνώκει ὁ θεός, συνηθέστατα δὲ ἐπὶ τοῦ πρὸ τοῦ ναοῦ **βωμοῦ**, θύονται ἀρτιμελῆ ζῶα, παρατίθεται δ' εἴτα τράπεζα τοῖς κεκλημένοις· μετὰ δὲ τῆς θυσίας ἐτελεῖτο καὶ δέησις, καθ' ἣν κεκαθαρμένος ὁ πιστὸς ἀπήγγελλε προσευχὴν ἀνατείνων τὰς χεῖρας πρὸς τὸν θεόν· ἄλλατε ἀπαγγέλλονται πρὸς τὰς ὑποχθονίους Ἐρινὺς ἀραί, πολλάκις δὲ προσφέρονται ὑπὸ τῶν ἐπιμαρτυρομένων τοὺς θεοὺς ὄρκοι. Τὴν δὲ θέλησιν καὶ γνώμην τῶν θεῶν ἐμάνθανον ἐκ τῶν ὀνείρων· ἐκ τῶν οἰωνῶν καὶ ἐκ τῶν μαντεῶν. Ἐπι δ' ἐλάτρευον καὶ **ἡρώας**, μάλιστα δὲ τοὺς ἐκασταχοῦ ἐπιχωρίου· ἀλλὰ καὶ οἱ θανόντες ἤξιούντο μεγάλης τιμῆς μετὰ τὴν ταφὴν, ἥτις ἦτο ἀπαραίτητος, διότι ἐδοξάζετο, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ μὴ ταφέντος ἐπλανᾶτο, μηδαμοῦ τυγχάνουσα ἡσυχίας. Πλὴν τῆς κοινῆς λατρείας καὶ ἰδίᾳ ἐτελοῦντο σπονδαὶ ἐν τῇ οἰκιακῇ ἐστίᾳ καὶ δεήσεις, ἐκάστη δὲ πόλις διετήρει ἄφθιτον πῦρ ἐπὶ τῆς κοινῆς ἐστίας, ἣν ἐρύλαττον αὐτοὶ οἱ ἄρχοντες, ὡς ἐν Ἀθήναις τὸ Πρυτανεῖον. Θέλοντες δὲ νὰ εὐαρεστώσιν τοῖς θεοῖς οἱ Ἕλληνες ἵδρουν αὐτοῖς πρὸς ἐνοίκησιν **ναοὺς**, ἐνθα ἀνέκειτο τὸ εἶδωλον αὐτῶν, ὅπερ ἐνέδουν πολυτελεῶς· ὅθεν ἀναθήματα παντοειδῆ προσεφέροντο ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ἐτελοῦντο δὲ πρὸς τέρψιν τῶν θεῶν χοροὶ ἀγῶνες πανηγύρεις, εἰς ἃς συνέρρεον οἱ περίοικοι. Ἀπειρα ταιαῦτα ἱερὰ ὑπῆρχον ἐν Ἑλλάδι, τινὰ ὅμως αὐτῶν ἀπέβησαν ὀνομαστότατα διὰ τὴν τέλεσιν μεγάλων πανηγύρεων ἢ διὰ τὰς διδομένας ἐν αὐτοῖς μαντείας. Πάντα δὲ τὰ **μαντεῖα** ὑπερέβαλε τὸ ἐν **Δελφοῖς τοῦ Πυθίου Ἀ-**

πόλλωνος. Ἐπὶ τῶν Ν. κλιτύων τοῦ Παρνασσῦ ἐν βαθείᾳ ῥα-
ραγγί τῆς Φωκίδος παρὰ τὴν Κασταλίαν πηγὴν ἦτο ἰδρυμένον
τὸ ἱερόν· ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἐπιστεύετο ὅτι ἔκειτο ὁ «οὐμφαλὸς
τῆς γῆς», ἐν δὲ τῷ ἀδύτῳ ἐπὶ χάσματος ἀναδίδοντος ἀτμούς
ναρκωτικούς ἦτο ἰδρυμένος ὁ ἱερὸς τρίπους, ἐρ' οὗ ἀναβαίνουσα
ἡ Πυθία ἐ χρησιμοῦται. Τὸ μαντεῖον τοῦτο ἀπέβη περιώνυμον
καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ξένους· Ἀσιανοὺς Ῥωμαίους καὶ Τυρρηνοὺς,
ὅθεν καὶ πανταχόθεν συνεσφρεύοντο ἐν αὐτῷ πλουσιώτατα ἀνα-
θήματα.

Ἀμφικτιονίαι.—Σπουδαιότατος σύνδεσμος τῆς ἐθνικῆς
ἐνότητος ἦσαν αἱ **ἀμφικτιονίαι**, ἃς συνεκρότουں γείτονες
λαοὶ ἐνούμενοι ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς θρησκείας διὰ φυλετικῆς συγ-
γενείας ἢ διὰ κοινότητος ἐμπορικῶν πολιτικῶν καὶ ἄλλων συμ-
φερόντων. Τοιαῦτα ἀμφικτιονικὰ κέντρα ἦσαν τὸ Τριόπιον
παρὰ τὴν Κνίδον, τὸ Πανιώνιον ἐν Μυκάλῃ, τὸ τοῦ Πυθαγόρου
Ἀπόλλωνος ἐν Ἀργεῖ, εἰς ὃ συνετέλουν πολλὰ πόλεις τῶν
πρὸς τὰ Α. καὶ ΒΑ. τῆς Πελοποννήσου, τὸ ἐν Κελαυρίᾳ τοῦ Πο-
σειδῶνος, οὗ συμμετείχον καὶ αἱ Ἀθῆναι καὶ ὁ Βοιωτίας Ὀρ-
χομενός· καὶ εἰς τὸ ἐν Δῆλῳ δ' ἱερόν τοῦ Ἀπόλλωνος ἐπέμ-
παντο θεωροὶ τῶν ἰωνικῶν πόλεων καὶ πλῆθος πολλὸ συνέρρεεν εἰς
θέαν τῆς λαμπρᾶς πανηγύρεως, ἐν ᾗ ἐτελοῦντο καὶ ἀγῶνες μουσικοὶ
καὶ γυμνικοί. Ἀλλ' ἐπιφανεστάτη ἀμφικτιονία ἦτο ἡ Δελφικὴ
ἢ Πυθικὴ. Τὸ πρόπαλαι παρὰ τὰς Θερμοπύλας ἐν τῷ ἱερῷ τῆς
Δήμητρος συνερχόμενον συνέδριον τῶν περὶ τὴν Οἴτην περιοίκων
εὐρύνην καὶ ἐπεκταθὲν περιέλαβε σὺν τῷ χρόνῳ δώδεκα τὰ ἐπιση-
μότατα τῶν Ἑλληνικῶν ἐθνῶν, ὧν ἀντιπρόσωποι, οἱ ἱερομνήμο-
νες καὶ πυλαγόροι, συνεδριάζοντες τὸ μὲν ἕκαστον ἐν Ἀνθῆλῃ
παρὰ τὰς Θερμοπύλας, τὸ δὲ ὀθινόπωρον ἐν Δελφοῖς, συνεσκε-
πτοντο περὶ σπουδαιοτάτων κοινῶν συμφερόντων· ἡ διακτῆσις
τοῦ ἱεροῦ καὶ ἡ παρασκευὴ τῆς ἐορτῆς τῶν Πυθίων, ἡ μέριμνα
περὶ τηρήσεως τῆς ἐκεχειρίας ἥτοι τῆς ἱερᾶς ἀνακωχῆς, ἡ ἐξα-
σφάλσις κοινοῦ τινὸς μεταξὺ τῶν πόλεων δικαίου ἦσαν τὰ κυρι-
ώτατα τῶν καθηκόντων τῶν ἱερῶν τούτων συνεδρίων· ὡς θεματο-

οὐλαξ δὲ τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἱεροῦ ἐκήρυττε ἱερὸν πόλεμον κατὰ τῶν ἱεροσύλων.

Πανηγύρεις.— Τῶν ἐν ταῖς διαφόροις ἱεροῖς ἑορτῶν σὺν τῷ χρόνῳ ἀπέβησαν τινες ἐπισημότεραι προσλαβοῦσαι πανελληνιον χαρακτήρα. Κατ' αὐτάς οἱ πανταχόθεν Ἕλληνες συνήρχοντο εἰς κοινὴν **πανήγυριν** ἐν εἰρήνῃ, ἣν ἐπροσάτευσεν ἡ ἐκχειρία, οὐ μόνον ἵνα τελέσωσι θυσίας καὶ πομπάς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπίδειξιν καὶ θέαν τῶν ἀρίστων τῆς διανοίας αὐτῶν προϊόντων καὶ τῆς εὐρυθρίας καὶ εὐτονίας, τῆς εὐστροφίας καὶ ταχύτητος τῶν ἑαυτῶν σωμάτων. Πρεσβεύοντες ὅτι ἐν ὑγιεῖ σώματι δύνανται νὰ ἐνοικήῃ ὑγιὲς ψυχὴ ἐπερρώννυντο ἐκ παιδῶν διὰ συνεχῶν καὶ ἐμμελῶν ἀσκήσεων ἐν ταῖς **γυμνασίοις**, οἷα ἐκάστη πόλις ἐκέκτητο (ὥς αἱ Ἀθῆναι τὴν Ἀκαδήμειαν τὸ Λύκειον καὶ τὸ Κυνόσαργες). Τῶν πανηγύρεων τούτων τέσσαρες μάλιστα διεκρίθησαν: τὰ Ἴσθμια τὰ Πύθια τὰ Νέμεια καὶ τὰ Ὀλύμπια. Καὶ τὰ μὲν **Ἴσθμια** ἦσαν τριετηρὶς ἑορτὴ ἀγομένη πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος ἐν τῷ περὶ τὸν ἰσθμὸν ἱερῷ αὐτοῦ, καθ' ἣν ἐγίνοντο μουσικοὶ καὶ γυμνικοὶ ἀγῶνες καὶ ἵπποδρομίαι, οἱ δὲ νικηταὶ ἐλάμβανον στέφανον σελίνου ἢ πίτυος. Τὰ δὲ **Πύθια** ἐτελοῦντο ἐν Δελφοῖς κατὰ τριετίαν, εἰς τοὺς ἐκ παλαιοῦ δὲ τελουμένους μουσικοὺς ἀγῶνας πρόσετέθησαν καὶ γυμνικοὶ καὶ ἵππικοί, καθ' οὓς ἐδίδετο τῷ νικητῇ ἐπαθλον στέφανος ἐκ τῆς ἱερᾶς τῷ θεῷ δάφνης. Τὰ δὲ **Νέμεια** ἤγοντο κατὰ διετίαν ἐν Νεμέᾳ τῆς Ἀργολίδος καὶ τοὺς νικητὰς τῶν κατ' αὐτὰ τελουμένων μουσικῶν γυμνικῶν καὶ ἵππικῶν ἀγῶνων περιέστερον δι' ἐλαίας ἢ σελίνου. Ἀλλὰ τοὺς πανελληνίους τούτους ἀγῶνας ὑπερέβαλον εἰς σήμεν καὶ λαμπρότητα τὰ Ὀλύμπια.

Ὀλυμπία καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.— Εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας τοὺς τελουμένους κατὰ τετραετίαν ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, ἐπεμπον οἱ πανέλληνες θεωροὺς. Οὗτοι κηρυχθείσης τῆς ἱερᾶς ἐκχειρίας συνέρρεον κατὰ τὴν ἱερομηνίαν διὰ τῆς ἱερᾶς ὁδοῦ εἰς τὴν **Ἀλτιν**, ἱερὸν τοῦ Διὸς τέμενος, περιστοιχούμενον ὑπὸ περιβόλου, ἐν ᾧ

διεκρίνετο ὁ νὰὸς τοῦ Διὸς· ἐν αὐτῷ ἀπήστροκτεν ἐκ τοῦ κἀλλους ἀριστοῦργημα τοῦ Φειδίου, τὸ χρυσελεφάντινον ἄγαλμα τοῦ Διὸς· ἐν μέτῳ δὲ τοῦ τεμένους ἔκειτο ὁ πανοργατὸς βωμὸς τοῦ Διὸς, περὶ δ' αὐτὸν πλήθος ἀνδριάντων νῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων. Ἐνταῦθα ἦγοντο ἐπὶ πενθήμερον οἱ λαμ- πρότατοι τῶν ἀγώνων, ὧν μόνον γνήσιοι Ἕλληνας μετεῖχον, ἐκρινον δ' αὐτοὺς δέκα ἄρχοντες, οἱ **Ἑλλανοδίκαι**. Καὶ τὴν μὲν πρώτην ἡμέραν ἐτελοῦντο αἱ νενομισμέναι θυσίαι, τὴν δὲ δευτέραν ἀγὼν δρομοῦ ἐν τῷ σταδίῳ, μετ' ὃν ἤρχετο ὁ δίαι- λος καὶ εἶτα ὁ ὀύλιχος, εἶποντο δ' ἡ πᾶσι ἡ πυγμὴ καὶ τέλος τὸ παγκράτιον· τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ ἐτελοῦντο πρῶτον μὲν ἄρματοδρομίαι, εἶτα δ' ἵππικοὶ ἀγῶ- νες· τῇ τετάρτῃ τὸ πένταθλον, οὗ μετεῖχον οἱ κράτιστοι τῶν ἀθλητῶν· τέλος δὲ κατακλείς τῶν ἀγώνων ἦτο ὁ ὀπλίτης δρόμος. Τῇ δὲ τελευταίᾳ ἡμέρᾳ ἐν μέσῳ τοῦ συνηγμένου πλή- θους ἀνηγόρευεν ὁ κήρυξ τὸ ὄνομα καὶ τὴν πατρίδα τοῦ νικητοῦ, ὅστις προσελθὼν καὶ ταινιωθεὶς ἐλάμβανε καλλίνικον ἔπαθλον στέφανον κοτίνου. Ἀλλὰ νέκει τιμὰν ἀνέμενον αὐτὸν ἐπιστρέ- φοντα οἴκαδε· ὁρῶν πορφύραν καὶ λευκοῦ τεθρίππου ἐπιβάνων εἰσῆλθαιεν εἰς τὴν πόλιν ἀνευρημοῦμενος ὑπὸ τῶν πολιτῶν, ἀρι- ἔρου τὸν στέφανον εἰς τὸν θεὸν καὶ ἀνυμνεῖτο ἐν συμποσίῳ ὑπὸ χοροῦ ᾄδοντος ὕμνους εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀρίστων ποιητῶν συντε- θέντας. Πολλῶν δ' ἄλλων τιμῶν ἀπολαύων διὰ βίου ὁ Ὀλυμ- πιονίκης ἐδικαίωτο νὰ ἀναθήσῃ ἄγαλμα θεοῦ ἐν Ἀλτεϊ, τρισυ- λυμπιονίκης δὲ γινόμενος καὶ τὸ ἴδιον ἐκρυτοῦ. Οὕτως ἄρα ἡ ἐν Ὀλυμπίᾳ νίκη ἐπήγετο τὰς ὑψίστας τῶν τιμῶν καὶ ἐλογίζετο τὸ μέγιστον τῶν εὐτυχημάτων καθ' ἅπαντα τὸν βίον.

Θ'. ΜΗΔΙΚΟΙ ΠΟΛΕΜΟΙ

Πρώτη ἐπιδρομή.—Ἐν ᾧ τελευτῶντος τοῦ ἔκτου αἰῶνος π. χ. ἐν Ἑλλάδι ἡ εὐνομία ἅπανταχοῦ ἡδραιόυτο καὶ ἡ εὐμε- ρία ἡ κοινωνικὴ καὶ πολιτικὴ ἡσυχάζετο, ἔμελλεν αὕτη τοῦ ἔθνους ἡ ὑπερξίς νὰ ὑπαστῇ τὴν χαλεπωτάτην τῶν δοκιμασιῶν.

νὰ ἀπειληθῇ ὑπὸ τοῦ ἐσχάτου τῶν κινδύνων. Ἡ ἀρτιπαγὴς περσικὴ βασιλεία συνενόσασα ἄπισαν τὴν ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ Δ. Ἀσίαν ὑπὸ μίαν ἰσχυρὰν ἀρχήν, εἶχε προαγάγῃ τὴν περσικὴν δύναμιν ἐπὶ Δαρείου εἰς τὸ μεταρρῶνιμα τῆς ἀκμῆς, καὶ ἐλαυνομένη ὑπὸ πύθου κατακτῆσεων ἐπέθετε τὸν πόδα ἐπὶ τῆς Ἑλλάδος σκοποῦσα νὰ καταστήσῃ τὴν «Εὐρώπαν Ἀσίας θεράπνυν». Τότε ἐπῆλθεν ἡ πρώτη τῶν ἀπὸ τῆς Ἀνατολῆς ἐπὶ τὴν Δύσιν **ἐπιδρομῶν**, αἵτινες κατὰ μακρὰς περιόδους ἐπαναληφθεῖσαι ἐτάραξαν τὴν πρόοδον τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ. Ἐν ᾧ δ' οἱ Ἕλληνες δι' ἐπιμόνου καὶ συνεχοῦς ἐνεργείας εἶχον ἐπικρατήσῃ ἐν τῇ Μεσογείῳ περιορίσαντες καὶ πρὸς Α. καὶ πρὸς Δ. τοὺς πρότερον ἐπικρατοῦντας ἐμπορικῶς Φοίνικας, ὑπελείπετο ἔτι αὐτοῖς ν' ἀγωνισθῶσιν ἐν Ἑλλάδι μὲν πρὸς τοὺς κυριαρχήσαντας τῶν Φοινίκων Πέρσας, ἐν Σικελίᾳ δὲ πρὸς τοὺς ἀποίκους ἐκείνων Κερκηδονίους. Πότερος τῶν ὅλως ἐναντίων ἐκείνων κόσμων ἔμελλε νὰ ἐξέλθῃ νικητὴς ἐκ τῆς πάλης; Τοῦτο διδάσκει ἡ ἱστορία τῶν Μηδικῶν πολέμων.

Κατάκτησις τῶν ἀποικιῶν ὑπὸ τῶν Περσῶν.—

Αἱ ἐν Ἀσίᾳ ἀποικίαι ἦσαν μὲν ἰσχυραὶ καὶ πλούσιαι καὶ πολυάνθρωποι, ἀλλ' ἔχουσαι ἰσχυροὺς γείτονας ὑπετάγησαν ὑπ' αὐτῶν. Καὶ πρῶτον μὲν ὁ τῶν Λυδῶν βασιλεὺς Ἀλυάττης (512—563) συνεχίζων τὸ ἔργον τῶν προκατόχων του, δηλώσας τοὺς ἀγροὺς τῶν Ἰωνικῶν πόλεων, τὰς μὲν εἴλε βίᾳ, τὰς δὲ κατέστησε φόρου ὑποτελεῖς· ἡ Σμύρνη κατεστράφη ἐκλιπεῦσα μέχρι τῶν Μακεδονικῶν χρόνων, οἱ Κλαζομένιοι ἀπέκρουσαν τοὺς Λυδοὺς, οἱ δὲ Μιλήσιοι μετὰ μακρὰν καὶ κρατερὰν ἀντίστασιν συνδιελλαγέντες συνεμάχησαν μετ' αὐτῶν. Πλήρης δ' ὑποτέλεια τῶν Ἰώνων ἐπῆλθεν ἐπὶ Κροίσου (563—546), ὅστις μόνον τὴν μετὰ τῆς Μιλήτου συμμαχίαν ἀνεγνώρισεν. Μέλλων οὗτος νὰ συγκρουσθῇ πρὸς τὸν νέον βασιλέα τῶν Περσῶν Κῦρον ἐζήτησε τὴν συμμαχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπως ὁ Κῦρος τὴν τῶν ἐν Μικρῇ Ἀσίᾳ Ἑλλήνων, ὑποτελῶν τοῦ Κροίσου. Ἀλλ' οὗτοι ἐρῶνῃσαν ἐρετικαί, ὁ δὲ Κῦρος αἰχμαλωτίσας τὸν Λυδὸν

ἐν ταῖς ἐκλωκυαῖς Σάρδεσιν, ἐπῆλθε κατὰ τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, πλὴν τῆς Μιλήτου συνδιαλλαγείσης πρότερον μετ' αὐτοῦ. Καὶ οἱ μὲν ἡπειρώται μάτην ἐκζητήσαντες τὴν ἐπικουρίαν τῶν Σπαρτιατῶν **ὑπετάγησαν**· μόνοι οἱ Φωκαεῖς προετίμησαν νὰ ἐκπατρισθῶσι καὶ ἀπώκησαν εἰς Κύρνον, καὶ οἱ Τήνιοι φυγόντες εἰς Θοάκην ἔκτισαν τὰ Ἀδδῆρα· οἱ δὲ νησιῶται, ἃν καὶ δὲν ἐφοβοῦντο τοὺς Πέρσας στερουμένους ναυτικοῦ, ὅμως συνεμερίσθησαν τὴν τύχην τῶν ἐν Ἀσίᾳ ὁμορύλων. Οἱ Ἴωνες ὑποταγέντες διετήρησαν μὲν τὴν συνείδησιν τῆς ὁμοφυλίας αὐτῶν, ἣν ἐξεδήλουν τελούντες τὰ Πανιώνια, ἀλλὰ κατὰ πόλεις διοικούμενοι δὲν κατώρθωσαν νὰ συνενωθῶσιν εἰς κοινὸν κατὰ τῶν Περσῶν ἀγῶνα.

Ἀποστασία καὶ καθυπόταξις τῶν Ἰώνων (499—494).— Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Δαρείου ἐπὶ τοὺς Σκύθας συνηκολούθησαν καὶ οἱ τύραννοι τῶν ὑποτεταγμένων ἀποικίδων πόλεων· τούτων ὁ ἐπισημότερος, Ἰστιαῖος ὁ Μιλήσιος, ὁ δικασώσας τὴν ἐπὶ τοῦ Ἰστρου γέφυραν καὶ αὐτὸν τὸν βασιλεὺς μετὰ τοῦ στρατοῦ, ὑποπτος γενόμενος προσεκλήθη εἰς τὴν ἐν Σούσις αὐλήν. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Πέρσαι ἐξέτεινον τὰς κατακτήσεις αὐτῶν ἐν Εὐρώπῃ μέχρι Στρυμόνος καὶ καθίστων τοὺς βασιλεῖς τῆς Μακεδονίας φόρου ὑποτελεῖς, ὁ γαμβρὸς τοῦ Ἰστιαίου Ἀρισταγόρας, ὁ ἐν τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ τύραννος τῆς Μιλήτου, ἐρίσας πρὸς Ἀρταρέρην τὸν σατράπην τῶν Σάρδεων διενεήθη νὰ κινήσῃ εἰς **ἀποστασίαν τοὺς Ἴωνας**. Συνεννοηθεῖς λοιπὸν μετὰ τοῦ πενθεροῦ του, ὑποστηρίζοντος τὸ κίνημα, ἔπεισε τὴν Μίλητον καὶ τὰς πλείονας τῶν ὑποδούλων πόλεων νὰ ἀποστῶσι διώκουσαι τοὺς τυράννους. Ἀπιστῶν ὅμως εἰς τὰς ἰδίους δυνάμεις ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ καὶ συμμάχους, ὅθεν καὶ ἔπλευσεν, ἀλλ' ἀνωφελῶς, εἰς Σπάρτην. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι παρκαληθέντες ἔπεμψαν ὡς πρὸς ἀποίκους καὶ ὁμορύλους εἴκοσι ναῦς μετ' ὀπλιτῶν, εἰς ἃς προσέθεσαν πέντε καὶ οἱ Ἑρετριεῖς, ἐμπορικοὶ ῥεῖλοι τῶν Μιλησίων. Ἀποβάντες οἱ σύμμαχοι εἰς Ἐρεσον ἐβάδισαν κατὰ τῶν Σάρδεων, ἃς εὐκόλως καὶ κατέλαβον πλὴν τῆς Ἴκρας· ἐν ᾧ δὲ ἐπὶ τῇ προσεγγίσει τῶν Περσῶν ὑπεχώρουν, μεταδθέντες τοῦ

πυρὸς ἐκ τύχης εἰς τινὰ οἰκίαν, ἐπυρπολήθησαν μὲν αἱ Σάρδεις, αἱ δὲ Ἕλληνες προσβληθέντες διεσκορπίσθησαν καὶ μετὰ τοῦ στόλου ἀπέπλευσαν. Ἡ στάσις κατεπνίγετο ἐν τῷ αἵματι, ἀλλ' οἱ Ἴωνες ἐγκαταλειφθέντες καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν ἀρχηγῶν τῶν, τοῦ Ἀρισταγόρου καὶ Ἰστιάου, οἵτινες κακῶς ἀπόλοντο, ἀπεράσισαν νὰ ἀντιστῶσι κατὰ πόλεις. Μάτην ὁ Φωκαεὺς Διονύσιος συνήνωσεν ὑπὸ τῆς διακταγῆς τοῦ τὸν Ἴωνικόν στόλον, περιλαβόντα 353 ναῦς παρὰ τὴν νησιῶν Ἀθήνῃν πλησίον τῆς Μιλήτου (494)· αἱ μαλλισκοὶ Ἴωνες ἀνεπάρκοντο ὑπὸ τῆς σκηναῆς, ὅτε ἐπῆλθεν ὁ ἐξ 600 ναῶν Περσικὸς στόλος· οἱ σύμμαχοι Σάμιοι καὶ Λέσβιοι ἀπέρχονται ἀμαχητί, ὁ δὲ Διονύσιος διαπραΰνας ἔργα θαυμαστῆς ἀνδρείας ἀπεσώθη εἰς Σικελίαν· οἱ δὲ Πέρσαι ἐξ ἐφόδου κυριεύσαντες τὴν Μίλητον, ἐρόνευσαν μὲν τοὺς ἄνδρας, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπηγάγον πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ κατεβλήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι· ὅτε δὲ βραδύτερον ὁ τραγικὸς ποιητὴς Φρύνιχος ἀνεβίβασεν ἐπὶ τῆς σκηναῆς τοῦ θεάτρου τὴν **Μιλήτου ὄλωσιν**, ἔκλαυσαν καὶ ἐτιμώρησαν τὸν ποιητὴν ὡς ἀναμνήσαντα οἰκεία κακά. Πλεῖστοι ἄλλαι πόλεις ἐδωθήσαν καὶ ἐπυρπολήθησαν, οἱ δ' ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνες ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Πέρσας καὶ πάλιν.

Α'. Μηδικὸς πόλεμος.

Ἐκστρατεία Δαρείου.— Ὁ Δαρεῖος μάθων τὸν ἐμπρησμὸν τῶν Σάρδεων ὤμοσε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς ἐνόχους. Ὅθεν ὑποτάξας τοὺς ἐν Ἀσίᾳ παρεσκευάσθη εἰς ὑποδούλωσιν καὶ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Ἑλλήνων, οὕτω δ' ἐξεργάγη ὁ **α' Μηδικὸς πόλεμος**. Τῷ 492 ὁ γαμβρὸς τοῦ Δαρείου Μαρδόνιος ἀνέξευξε μετὰ μεγάλων δυνάμεων ναυτικῶν καὶ πεζικῶν, χωρὶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος διὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας, ἐν ᾧ ὁ στόλος παρέπλεε τῆς ἀκτῆς· ἀλλ' οὗτος παρακάμπτων τὸν ἀπόρημνον καὶ οὐελλώδη Ἄθω κατελήθη ὑπὸ σφοδρωτάτης τρικυμίας, ἐξ ἧς

ἀπέβλεπε 300 ναῦς καὶ 20,000 ἄνδρες· αὐτὸς δ' ὁ Μαρδόνιος προσβλήθει· ἐν Μακεδονίᾳ ὑπὸ βαρβάρων φύλων ἐπανεστρέψεν ἄπρακτος. Ματαιωθείσης οὕτω τῆς ἀπαπειρας, ὁ Δαρεῖος συνεκρότησε νέας δυνάμεις ὑπὸ στρατηγούς τὸν Δᾶτιν καὶ Ἀρταφέρνην, πρέσβεις δὲ πέμψας ἐζήτηται παρὰ τῶν Ἑλλήνων γῆν καὶ ὕδωρ σημεῖν ὑποταγῆς. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι ἡπειρώται ἔδωκαν, ὥς καὶ οἱ νησιῶται, οὐχὶ ὅμως καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ Σπαρτιάται, οὕτινες οὕτω μόνοι ἐξετίθεντο εἰς τὴν μακρὴν τῶν Περσῶν. Ἀπάραντες οὗτοι ἐπὶ 600 ναῶν ἐκ Κιλικίας διέπλευσαν τὰς Κυκλάδας, καὶ δρωσκοντες τὴν Νάξον ἀπέβησαν εἰς Ἑρέτριαν· μετὰ ἑξαήμερον δὲ πολιορκίαν εἰσελθόντες ἐκ προδοσίας ἐνέπρησαν τὴν πόλιν καὶ ἀπήγαγον τοὺς κατοίκους εἰς τὴν Περσίαν. Ἐκείθεν διέβησαν εἰς τὴν Ἀττικὴν ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἰππίου, πρὶ εἰκοσαετίας μὲν ἐκπεσόντος, ἐλπίζοντος δὲ γυνὴν βίαν καὶ ἄρξῃ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐν τῷ πεδίῳ τοῦ Μαραθῶνος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπαμύχαν ἐν τάχει περὶ βοηθείας ἡμεροδρόμον εἰς Σπάρτην, ἀλλ' ἐπειδὴ τοὺς Σπαρτιάτας ἐκόλυεν ἡ ἐορτὴ τῶν Καρνείων καὶ στρατεύονται εὐθύς, ἀπέμειναν ἀβοήθητοι.

Μιλτιάδης.—Τότε ἔζη ἐν Ἀθήναις ἀνὴρ στρατηγικός, ἡμίτριος τῶν Περσικῶν πραγμάτων, ἀριστοκρατικὸς καὶ πλούσιος, ὁ **Μιλτιάδης**. Ὁ πάππος αὐτοῦ ρυγῶν ἐπὶ Πειτιστράτου εἰς Θράκην ἐγένετο τύραννος ἐν Χερρονήσῳ· ὁ δὲ ἑγγονος παρὰ κληθὼν τὴν ἀρχὴν καὶ ὑποταγθεὶς εἰς τοὺς Πέρσας μετέσχε τῆς κατὰ τῶν Σκυθῶν ἐκστρατείας, εἴτα δὲ καὶ τῆς ἰωνικῆς ἀποστασίας, ἧς μετὰ τὴν καταστολὴν ἠναγκάσθη καταλιπεὶν τὴν Θράκην καὶ ἐπανελθεῖν εἰς Ἀθήνας. Ἀποθάντων τῶν Περσῶν εἰς Μαραθῶνα, οἱ Ἀθηναῖοι μὴ θέλοντες καὶ πολιορκηθῶσιν, ἀπερῶσαν καὶ πολεμήσωσιν ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς αὐτούς· συμποσούμενοι δὲ εἰς 10000 πλὴν 1000 Πλαταιῶν ἐπικούρων, προστεθέντων μικρὸν πρὸ τῆς μάχης, καὶ διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ πολέμαρχου Καλλιμάχου καὶ δέκα στρατηγῶν, ἐχόντων ἐκάστου παρ' ἡμέραν τὴν ἀρχήν, ἀντεπεζήλθον εἰς **Μαραθῶνα**. Ἐκ τῶν στρατηγῶν ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης, ὅστις, ἐν ᾧ οἱ στρατη-

γοὶ οἱ ἄλλοι ἐδίσταζον, συνεβούλευσεν αὐτὸς νὰ προσπιτεθῶσι κατὰ τῶν Περσῶν, καίπερ εὐκριθότεροι κατὰ πολυαριθμότερων. Ἡ γνώμη αὕτη προσχωρήσαντος καὶ τοῦ πολεμάρχου ἐπεκράτησε, πάντες δὲ οἱ συνάρχοντες παρεχώρησαν τὴν στρατηγίαν εἰς μόνον τὸν Μιλτιάδην.

Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη (490).— Ἀρχ ἀπορρασιθεύσας τῆς μάχης παρετάχθησαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνισχύσαντες τὰ κέρατα, ἀρέντες δ' ἀσθενὲς τὸ κέντρον· καταβάντες δ' ἀπὸ τῶν περὶ τὸ Ἡραῖον ὕψωμάτων, ἔνθα ἐστρατοπέδευον, εἰς τὸ πεδῖον ἐξετείνοντο διὰ τῆς δεξιᾶς πτέρυγος πρὸς τὴν περσικήν· ἀντιπαρεζήτων δὲ καὶ οἱ Πέρσαι. Γενομένων δ' αἰσίων τῶν ἱερῶν, ἐπεφέροντο οἱ Ἀθηναῖοι δρομάδην ἀκατάσχετοι εἰς πεισματώδη μάχην· καὶ διασπᾶσκαντες μὲν τὸ κέντρον τῶν Ἀθηναίων οἱ Πέρσαι ἐδίωκον τοὺς κατ' αὐτό, ἀλλ' οἱ ἐν ταῖς κέραις τῶν Ἀθηναίων τρέψαντες τοὺς καθ' ἑαυτοὺς καὶ συνενωθέντες ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ ἐχθρικοῦ κέντρον, διέρρηξεν αὐτὸ καὶ ἐξώθησαν τοὺς ἐναντίους μέχρι τῆς ἐλώδους περσικῆς, ἔνθα πολλοὶ ἐπνίγησαν. Ἐν ταῦτοις οἱ μὲν Πέρσαι καθελύσαντες τὰς νῆας ἐπιβιβάζοντο, οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατώρθωσαν ἐπὶ τὰ μόνον νὰ αἰγματοκλῶσι νῆας. Καταλιπόντες δὲ τὸν Ἀριστείδην μετὰ τῶν φυλετῶν πρὸς θρούρησιν τῶν λαγύρων καὶ τῶν αἰγματοκλῶτων, ἔσπευσαν οἱ λοιποὶ εἰς Ἀθήνας· καὶ ἐν ᾧ καταφθάσαντες ἐστρατοπέδευον ὑπὸ τὸν Λυκαβηττόν, κατεῖδον, ὡς ὑπώπτευσεν, τὸν Περσικὸν στόλον προσορμιζόμενον μὲν εἰς Φάληρον, ἵνα προκαταλάβῃ ἔρημον προμάχων τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀνακρούοντα πρύμνῃν, ὡς εἶδεν ὅτι ἐμακταιώθη ἢ ἐπιβουλῇ. Ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ διέπρεψαν ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ ἄλλοι καὶ ὁ τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου ἀδελφὸς Κυνέγειρος, ἐκ δὲ τῶν στρατηγῶν ὁ Θεμιστοκλῆς ὁ Ἀριστείδης καὶ οἱ μετ' 190 ἄλλων πεσόντες Καλλιμαχος καὶ Στησίλαος. Τῷ Μιλτιάδῃ ἰδρυσαν οἱ Ἀθηναῖοι δύο εἰκόνας ἐν τῷ πρυτανείῳ τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐν Δελφοῖς. Τὴν δὲ δόξαν τῶν Μαραθωνομάχων ἤμνησαν οἱ ἐπισημότατοι τῶν τότε ποιητῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ Σιμωνίδης διὰ τοῦ ἐπιγράμματος

Ἑλλήνων προμαχοῦντες Ἀθηναῖοι Μαραθῶνι
χρυσοφόρων Μῦδων ἐστόρεσαν δύναμιν.

Ἐκ τοῦ κατωρθώματος τούτου ἐδοξάσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἄπασαν τὴν Ἑλλάδα, διότι αὐτοὶ μόνοι ἐθάρρησαν νὰ πολεμήσω-
σιν ἐκ τοῦ συστάδην πρὸς ἀντιπάλους φοβερούς, οἵοι οἱ Πέρσαι.

Θάνατος Μιλτιάδου.— Μικρὸν μετὰ τὴν Μαραθῶνιον μάχην, ὁ Μιλτιάδης πρόκειται εἰς τὸν δῆμον νὰ ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν ἡ διεξαγωγή ἐκστρατείας, λίαν κατ' αὐτὸν ἐπικερδοῦς· ἡ δ' ἐκκλησία ἐψήφισεν 70 ναῦς μετὰ μικρᾶς δυνάμεως καὶ χρημάτων. Ἀποπλεύσας εἰς τὸ Αἰγαῖον ἀπέβη εἰς τὴν μηδίσασαν Πάρον, ἐδήλωσε τὴν χώραν καὶ ἐπολιόρχησε τὴν πόλιν. Ἀλλὰ μετὰ εἴκοσιν ἡμερῶν ἀγρόνους προσπαθείας ἐπ' ἀνέκαμψεν εἰς Ἀθήνας τετρωμένος τὸν μηρόν. Ἐκ τοῦ ἀτυχήματος τούτου ὀργισθέντες οἱ μεγαλοφρονήσαντες Ἀθηναῖοι εἰσήγαγον αὐτὸν εἰς δίκην ἐπὶ ἀπάτῃ. Θάνατος ἦτο τὸ τίμημα. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδύνατο νὰ παραστῇ νοσῶν ὁ στρατηγός, ἀπελογήθησαν μὲν οἱ φίλοι ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀλλὰ κατεδικάσθη εἰς ζημίαν 50 ταλάντων, ἅτινα μὴ δυνάμενος ν' ἀποτίσῃ ἐνέπεσεν εἰς τὸ δεσμωτήριον, ἐνθα καὶ ἀπέθανε.

Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης.— Μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Μιλτιάδου δύο ἄνδρες διαπρέπουσι μάλιστα ἐν Ἀθήναις, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἑλλάδι, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης. Ἐκεῖνος μὲν ἦτο γόνος εὐγενοῦς καὶ πλουσίου οἴκου, παιδιόθεν δὲ διεκρίνετο ἡ μεγαλεπράγμων αὐτοῦ φύσις, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀστάθμητος χαρακτήρ· ὅθεν καὶ δικαίως ὁ διδάσκαλος συνήθιζε νὰ τῷ λέγῃ: «οὐδὲν ἴσῃ, ποῖ, σὺ μικρόν, ἀλλὰ μέγα πάντως ἀγαθὸν ἢ κακόν». Εἰς τὴν πολυτάραχον αὐτοῦ νεανικήν ἡλικίαν μεγάλην ῥεπὴν ἔσχεν ἡ ἐκ τοῦ Μαραθῶνος δόξα τοῦ Μιλτιάδου· ἐν γένει δὲ ἀμολογεῖτο ὡς ὅστις μὲν καὶ εὐρύτης, μεγαλοπράγμων δὲ καὶ πολιτικός· εὖ καὶ ταχέως κατέστη δημοτικώτατος, τὴν δὲ δύναμιν αὐτοῦ μετεχειρίσθη ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος· διότι προβλέπων τὴν μέλλουσαν ὁσονοῦπα ἐπ' ἀνάσσειν τῶν Περσῶν μετὰ μείζονος ὀρμῆς κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔπεισεν οὐκ

ἀνευ κόπου τοὺς Ἀθηναίους μεταχειρισθεῖς ὡς πρόφασιν τὸν πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους πόλεμον, νὰ νυκπηγήσωσιν ἐκ τῶν προσόδων τῶν ἀργυρείων τοῦ Ἀκρυεῖου στόλου, ὅττις συνέστη ἐκ 200 τριήρων. Τὸν στόλον τοῦτον μεταχειρίσθησαν οἱ Ἀθηναῖοι κατὰ τῶν Περσῶν ἐπειδὴ δ' ὁ μικρὸς καὶ δύσσορμος λιμὴν τοῦ Φαλήρου ἦτο νῦν ἀπεπράγης, ἔβλεπε τὰ θεμέλια νυκτικωπάτης πύλεως, τοῦ Πειρρηϊῶς ἀνοίξας νέον λιμένα καὶ ὀχυρώσας αὐτόν. Πληρώματα δέ, ἐπειδὴ ὑπῆρχεν ἀνάγκη ἐρετῶν καὶ νηυτῶν, ἐπορίσθησαν ἐκ τῆς δ'. τάξεις τῶν πολιτῶν, τῶν θητῶν. Ἄλλ' εἰς τὰ νεωτεριστικὰ τοῦ Θεμιστοκλέους σχέδια ἀντεπεξήλθεν ὁ Ἀριστείδης, φίλος καὶ ὁπαδὸς τοῦ Κλεισθέους. Οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐκ παιδῶν ἤδη διεφύροντο καὶ ἠλικιωθέντες ἀντέπραπτον πρὸς ἀλλήλους· ὁ μὲν ἦτο τυλακρὸς πικυῦργος καὶ δραστήριος, ὁ δὲ χρηστὸς φιλαλήθης καὶ δίκαιος· πρὸς τὰς ἀρετὰς δὲ ταύταις ὁ Ἀριστείδης διεσημίσθη καὶ ὡς μετριοπλήτης ἀδέλαστος καὶ ἀκέραιος, ὅθεν καὶ παρὰ πάντων ὁ δίκαιος προσωνομαίτο. Ἐνῷ δὲ ὁ πολιτικὸς ἀνταγωνισμὸς ἐπετείνετο καὶ αἱ ξιφίδες ἠύξανον, κατηγορηθεῖς ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ὁ Ἀριστείδης, ὃν ἐφοβεῖτο ὁ δῆμος διὰ τὴν αὐθάνουσαν πολιτικὴν δύναμιν, ἐξωστρακίσθη. Ἀπαλλαττόμενος δὲ τῆς πόλεως τῇ γήθη νὰ μὴ λάθωσιν οἱ συμπόλιται τοῦ χρεῖαν αὐτοῦ.

Β'. Μηδικὸς πόλεμος.

Παρασκευαὶ καὶ πορεία Ξέρξου.— Τὸν Δαρεῖον παρασκευάζομενον ἐκ νέου προκατέλαβεν ἀποστασίαι τῶν Αἰγυπτίων καὶ ὁ θάνατος (485). Ὁ δὲ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ **Ξέρξης** καταστείλας τὴν αἰγυπτιακὴν ἀποστασίαν ἀνέλαβε τὰς κατὰ τῶν Ἑλλήνων **παρασκευάς**· καὶ αὐτὸς μὲν οὐδαμῶς ἦτο πρόθυμος εἰς ἐκστρατεῖαν, ἀλλ' οἱ ἐν τῇ αὐλῇ αὐτοῦ ρυγάδες Ἕλληνες, ἰδίᾳ δὲ ὁ ἀνεψιὸς αὐτοῦ Μαρδόνιος, πρὸς τρεπὸν καὶ ἐξήπτον αὐτὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον. Τὰ πρότερον ὅμως **πληήματα** εἶχον γείνη **μυθήματα** εἰς τοὺς Πέρσας, ὁ δὲ Ξέρξης ἐπεδόθη ἐπὶ τριετίαν εἰς ἐκτέλεσιν μεγάλων τεχνικῶν ἔργων, ὁδοποιίας, γεφυρώ-

σεως ποταμῶν, ἰδρύσεως ἀποθηκῶν τροφίμων κτλ., ὧν σπουδαιότατα ὑπῆρξαν ἡ διὰ διπλῆς γεφύρας ζεύξις τοῦ Ἑλλησπόντου καὶ ἡ διώρυξις τοῦ αὐχένος τῆς γερσονήσου Ἀκτῆς. Ἡ περσικὴ στρατιὰ διαχειμάσασα ἐν Σάρδεσιν ἀρίκετο τὸ ἔαρ τοῦ 480 εἰς Ἀβυδὸν, ἐνθα ὁ βασιλεὺς ἐπεσκόπησε σύμπαντα τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον· τὴν δ' ὑστεραίαν προσευχθεὶς πρὸς τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα διέταξε τὴν διέβασιν, ἣτις συνετελέσθη εἰς ἑπτὰ ἡμέρας καὶ νύκτας. Σύμπας ὁ περσικὸς στρατός, συμποσούμενος εἰς ἑκκτὸν περίπου μυριάδας, ἦτο ἄθροισμα 46 ἑθνῶν, φερόντων ποικιλωτάτας στολὰς καὶ πολυμορφότατα ὄπλα, διαφορωτάτων δὲ τὴν γλῶσσαν καὶ τὴν καταγωγὴν· ὁ δὲ πικραπλέων στόλος συνεκροεῖτο ἐκ 1207 τριήρων Φοινικικῶν Αἰγυπτίων Κυπρίων Κιλικιστῶν Κερικῶν καὶ Ἑλληνίδων ἐξ Ἀσίας, ἔτι δὲ ἐκ 3000 ὀροσθηγίδων. Ἡ δύναμις αὕτη εἰς τρεῖς μοῖρας διηρημένη ἐρθασε διὰ τῶν παρελίων τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας εἰς τὴν ἐν τῷ ὁμωνύμῳ κόλπῳ Θέρμην, ἐνθα καὶ ἀνεπλόθη.

Ἄμυνα Ἑλλήνων.— Ἐπὶ τῇ ἀγγελίᾳ τῆς ὑπερπληθοῦς δυνάμεως τῶν Περσῶν καταπλαγέντες πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐμήδισαν, ἄλλοι δὲ ἕνεκα ἀντιζηλιῶν ἔμειναν ἀμέτοχοι τῶν κοινῶν προσπαθειῶν πρὸς ἄμυναν. Τῶν δὲ λοιπῶν πρέσβεις συνῆλθον ἐγκαίρως εἰς τὸ ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ ὤμωσαν πάντες νὰ συμπολεμήσωσι πρὸς τὸν βάρβαρον, ἀποῦ διηλλάχθησαν ὑποτγόμενοι δὲ νὰ πέμψωσι τὴν ἀνάλογον δύναμιν, ἀνέθεσαν τὴν σύμπασαν ἡγεμονίαν εἰς τὴν Σπάρτην, ἕνεκα τῆς ἀντιζηλίας Κορινθίων καὶ Αἰγινήτων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, αἵτινες, ἂν καὶ εἶχον τὸ μέγιστον ναυτικόν, κατέπνιζαν μετ' ἐπαινετῆς φιλοπατρίας πᾶν φιλοπρωτίας αἰσθημα· εἴτα δ' ἐπεμψαν περὶ βοηθείας πρὸς τοὺς ἰσχυροτάτους τῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος ὁμορύλων, τῶν ἀπόντων ἐκ τοῦ συνεδρίου, ἀλλ' οὐδαμοῦ εἰσηκούσθησαν. Οὕτω οἱ εἰς τὴν κοινὴν ὁμιχμίαν τυχθέντες ἦσαν οἱ Μεγαρεῖς οἱ Ἀθηναῖοι νησιωταὶ τινες οἱ Πλαταιεῖς οἱ Θεσπιεῖς καὶ οἱ Σπαρτιῆται μετὰ τῶν συμμάχων, δῆλα δὲ τῶν Πελοποννησίων πλὴν τῶν Ἀργείων Ἀχαιῶν καὶ τῶν Ἀρκαδίων.

Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη.— Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης τοὺς Πέρσας εἰς Πελοπόννησον τρία χωρία ἔκειντο ἐπιτήδεια πρὸς ἄμυναν εἰς τοὺς Ἕλληνας. τὰ Τέμπη αἱ Θερμοπύλαι καὶ ὁ ἰσθμὸς. Πρὸς οὐρόρησιν τῶν Τερπῶν ἐπέμνησαν μύριοι ὑπλῆται, οἵτινες μαθόντες ὅτι καὶ δι' ἄλλης διαβάσεως κατὰ τὴν πόλιν Γόννον ἡδύναντο νὰ εἰσελάσσωσιν οἱ ἐχθροὶ εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐπανήλθον ἄπρακτοι. Τότε οἱ ἐν τῷ Ἰσθμῷ πρόβουλοι τῶν Ἑλλήνων ἀπεράσισαν νὰ ὑπερασπίσωσι τὰς **Θερμοπύλας**. Ἐνταῦθα ὁ Καλλίδρομος κατατείνων τὰς βραχὺδεις αὐτοῦ κλιτύς ἐγγύτατα πρὸς τὴν θάλασσαν σχηματίζει πύλας, πέραδον μακροτέραν δύο χιλιομέτρων, ἥς τὸ μὲν ἐν τῷ μεταξὺ στενὸν διηνοίγετο εἰς μικρὰν κοιλάδα, τὰ δὲ ἄκρα ἦσαν μόλις εἰς ἄμυξον διαβατὰ καὶ τὴν πρὸς Β. ἔξοδον ἔκλειε τεῖχος μετὰ πύλης. Τὴν ὄψιν τοῦ χωρίου περήλλαξαν νῦν αἱ προσκλύσεις τοῦ παρρηέντος Σπερχεῖος. Αὐτοῦ ἐτάχθη ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Λεωνίδης μετὰ 300 Σπαρτιατῶν καὶ ἄλλων συμμάχων, 5200 ἐν ὧν ὑπλῆτων. Ὁ δὲ Ξέρξης προσέλασσε διὰ τῆς Θεσσαλίας καὶ Φθιώτιδος εἰς Τραχίνας ἐνόμισεν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θὰ ἀπεσύροντο ἀμαχητὶ διὰ τὴν ἐλπίσιν αὐτῶν· ἀλλ' ὅτε ἐπέσθη ὅτι δὲν σκέπτονται ὁμοίως καὶ ἐκεῖνοι, διέταξε τοὺς Μήδους καὶ Κισσίους νὰ ζωγρήσωσιν ἐπελθόντες τοὺς ἀντισταμένους· ἀποκρουσθέντων ὁμοῦ αὐτῶν, ὀργισθεὶς ἔπεμψε τοὺς ἀθανάτους, τὸ ἐπίλεκτον μέρος τῆς στρατικῆς αὐτοῦ, νὰ ἐκδιώκωσι τὴν διόδον· ἀλλὰ καὶ οὗτοι ὑρίσταντο μεζονας φθοράς. Εἶχεν ἤδη κορυρωθῆ ἡ ὀργὴ τοῦ βασιλέως, ὅτε Μαλιεὺς τις προδότης, ὁ Ἐριόλτης, ὠδήγησε διὰ τινος ἀτραποῦ τοὺς ὑπὸ τὸν Ἰθάρην Πέρσας διὰ νυκτός, οἵτινες ἐνέκλωσαν τοὺς Ἕλληνας ἐκ τῶν νότων. Ὁ δὲ Λεωνίδης μαθὼν τὴν κύκλωσιν, ἀρ' οὐ ἀπέπεμψε τοὺς ἄλλους συμμάχους, παρέμεινεν αὐτὸς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν Θεσπιδῶν καὶ Θηβαίων. Ἀμὰ δὲ τῇ πρωτῇ ἐξήγαγε τοὺς μετ' αὐτοῦ ἐκ τοῦ τεύχους καὶ ἐπέτεθη κατὰ τῶν ἐχθρῶν, ὧν πολλοὶ μὲν ἐφονεύοντο, ἄλλοι δὲ φεύγοντες ἐπνίγοντο ἐν τῇ θαλάσσῃ· ἀλλ' ἐπὶ τέλους καὶ τὰ δόρατα τῶν Ἑλλήνων θραύονται, ἀναγκάζονται δὲ

νὰ μάχωνται ὡς ἀπεγνωσμένοι διὰ τῶν ξιφῶν. Περὶ τὸ σῶμα τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν πεσόντος συγκροτοῦσιν ἐπίμονον ἀγῶνα, ἕως οὗ πίπτουσι πάντες. Ταχυτέρην ἔκβασιν ἔλαβεν ἡ περιόνουμος αὕτη καὶ ἔνδοξος ἐν **Θερμοπύλαις μάχη**, ἥς τὸν χώρον βραδύτερον ἐκόσμησε λίθινος λέων, ἀπέριττον δὲ ἀλλὰ μοναδικοῦ ὕψους ἐπίγραμμα τοῦ Σιμωνίδου ἐξήγγελλεν εἰς τὸν δικαίτην τὴν θανάμασπὴν ἀνδρείαν τῶν πεσόντων τὸδε :

ὦ ξεῖν', ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῆδε
κείμεθα τοῖς κείνων ρήμασι πειθόμενοι.

Ἡ ἐν Ἀρτεμισίῳ ναυμαχία.—Ἐφ' ἐπολεμεῖτο ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη, ὁ μὲν ὑπὸ τὸν Λακεδαιμόνιον Εὐρυβιάδην καὶ τὸν Κορίνθιον Ἀδεύμαντον ἐκ νεῶν 271 ἑλληνικὸς στόλος ἀνέπλεεν εἰς Ἀρτεμισίον τῆς Εὐβοίας, ὁ δὲ ὑπὸ τὸν ἀδελφὸν τοῦ Ξέρξου Ἀγαμέμνην περσικὸς καταπλέων προσωρμίζετο εἰς τὴν βραχὴν ἄκραν τῆς Μαγνησίας Σηπιάδα. Ἀλλὰ περὶ τὴν πρωΐαν τῆς ἐπιούσης σφοδρὸς ἀπηλιώτης ἐξήγειρε δεινὴν τρικυμίαν, ἐξ ἧς διεσθάρησαν βαρβαρικαὶ τριήρεις περὶ τὰς 400 πνιγόντων ἀναριθμήτων ἀνδρῶν. Τούτου ἕνεκα μετὰ μὲν τὰς πρώτας ἀψιμαχίας μεθωρμίσθησαν οἱ Πέρσες εἰς τὸν Παγασσητικὸν κόλπον. Ἐν τούτοις δ' ἠγγέλθη εἰς τοὺς Ἕλληνας, ὅτι 200 ἐχθρικοὶ τριήρεις περιπλέουσι τὴν Εὐβοίαν, ἵνα κυκλώσωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ στενά· καίπερ δὲ φοβηθέντες συνεπλάκησαν πρὸς τοὺς ἑχθρούς, ὅμως, πρὶν ἀποπλεύσωσι, συνέλαβον 30 τριήρεις, ἕως οὗ ἡ νύξ ἐπελθοῦσα διεχώρισε τοὺς μαχόμενους. Ἀλλὰ κατ' αὐτὴν φοβερὰ θύελλα ἐνσηψάσα ὑπῆρξεν ὀλεθριωτάτη εἰς τὰς περιπλεούσας ἐχθρικοὺς τριήρεις, αἵτινες συνετρίβησαν ἐπὶ τῶν δυσόρμων ἀκτῶν τῆς Εὐβοίας. Οἱ δὲ βάρβαροι, καίπερ ἀλυμούντες ἐκ τῶν ἀτυχιῶν, ἀπεφάσισαν τὴν τρίτην ἡμέραν, φοβούμενοι τὴν ὀργὴν τοῦ Ξέρξου, νὰ προεπιτεθῶσι κατὰ τῶν Ἑλλήνων, συμπλακέντες δὲ ἐμάχοντο καρτερικῶς· ἀλλὰ μετὰ μακρὰν πάλην διεχωρίσθησαν ἑκάτεροι ἰκανὰς ζημίας ὑποστάντες. Μάθοντες δ' οἱ Ἕλληνες τὰ ἐν Θερμοπύλαις ἀπεφάσισαν νὰ καταπλεύσωσιν εἰς Τροιζηνίαν.

Ἐμπρησμός Ἀθηνῶν.—Μετὰ τὴν πτώσιν τῶν Θερμοπυλῶν, πᾶσιν ἡ ἐκτός τοῦ Ἰσθμοῦ Ἑλλάδος κατελείπετο ἔρμκιον εἰς τοὺς ἐχθρούς, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἠπόρουσαν περὶ τοῦ πρακτέου· διότι ἐρωτήσαντες τὴν Πυθίαν περιέπεσον εἰς ἀπορίαν μαχόντες ὅτι ἔπρεπε νὰ σωθῶσιν εἰς τὰ ξύλινα τεῖχη· ἀλλ' ὁ Θεμιστοκλῆς ἠρμῆνευσε τὸν χρησμὸν εἰπὼν ὅτι ἡ Πυθία ἠνίττετο τὰ πλεῖστα, ἐν οἷς ὤρειλον νὰ ἀναποθέσωσι πᾶσαν ἐλπίδα σωτηρίας ἐγκαταλείποντες τὴν γῆν. Τὴν γνώμην ταύτην παρεδέχθη ὁ δῆμος καὶ ἐκήρυξε νὰ σώζωσι πάντες ἑαυτούς, εἰς ὅλγας δ' ἡμέρας 400,000 ἐλευθέρων καὶ δούλων κατοίκων τῆς Ἀττικῆς διέπρασσαν εἰς Σκλαχίνα Λίγιναν καὶ Τροιζήνα, ἔνθα ἔτυχον ἀδελφικῆς δεξιότησεως καὶ περιθαλψεως. Ὁ οὖν ἐχθρὸς εἰσβάλων εἰς τὴν Φωκίδα καὶ δηρώσας αὐτὴν εἰσῆλασεν εἰς τὴν Βοιωτίαν καὶ κατακλύσας Θησπιάς καὶ Πλαταιάς εἰσέπεσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν, ἧς καὶ τοὺς δῆμους καὶ τὸ ἄγιστον εὔρεν ἔρημον, μόνον δὲ τὴν Ἀκρόπολιν φυλαττομένην ὑπὸ τινῶν ἀμετακρίστων· κυριεύσας δὲ ταύτην ἐνέπρησε τὰς Ἀθῆνας καὶ ἐδήλωσεν ἄπασαν τὴν Ἀττικὴν. Ἄν τότε οἱ Ἀθηναῖοι πάντες ἤθελαν ὑπομείνῃ ἐν τῇ Ἀκροπόλει τοὺς ἐχθρούς, θὰ διεσθείροντο μὲν καὶ αὐτοί, θὰ ὑπεδουλοῦτο δὲ καὶ ἡ Ἑλλάς. Ἀλλ' ἐπιδόντες τὴν μὲν χώραν ἐρημυμένην, τὰ δὲ πατρῶα ἱερὰ πυρπολούμενα καὶ τοὺς βωμούς τῶν θεῶν βεβηλουμένους, ἀνεδείχθησαν σωτῆρες τῆς Ἑλλάδος ἀπάσης, διότι ἄνευ αὐτῶν οὐδεὶς θὰ ἐτόλμα νὰ νουμυχίσῃ πρὸς τοὺς Πέρσας.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία.—Μετὰ τοῖς ἐξ Ἀρτεμισίου ἀπόπλουν τοῦ ἐλληνικοῦ στόλου καὶ ὁ ἐκ 1000 νεῶν Περσικὸς διὰ τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου καταχθεῖς προσωρμίσθη ἐν Φαλήρῳ· οἱ δ' Ἕλληνες ἔχοντες 378 τριήρεις, ὧν αἱ πλεῖσται Ἀθηναῖαι, μεθωρμίσθησαν εἰς τὰ μεταξὺ Ἀττικῆς καὶ Σαλαμῖνος στενά. Ἀλλὰ γενομένης γνωστῆς τῆς ἀλώσεως τῶν Ἀθηνῶν, τὸ συνέδριον τῶν στρατηγῶν ἀπεράσισε ν' ἀποπλεύσωσιν εἰς τὸν Ἰσθμόν, ἐν ᾧ τινες παρεσκευάζοντο ἤδη εἰς ἀπόπλουν· ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως πειθθεὶς, ὅτι μόνον ἐν ταῖς στεναῖς

μυχόμενοι δύνανται νὰ νικήσωσιν οἱ Ἕλληνες, ἤλθε νύκτωρ πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην καὶ ἔπεισεν αὐτὸν νὰ συγκαλέσῃ δεύτερον συνέδριον. Ἐν τούτῳ ὁ Θεμιστοκλῆς, ὃν καὶ ὑπεστήριζε διὰ σφοδρῶν καὶ πειστικῶν λόγων τὴν γνώμην του, δὲν εἰσηκούετο· ἡ συζήτησις παρετείνετο μικρὰ καὶ πεισματώδης, σφοδρὰ δ' ἔριε τοῦ Θεμιστοκλέους ἐξήρθη πρὸς τὸν νύκταρχον τῶν Κορινθίων Ἀδείμαντον καὶ πρὸς τὸν Εὐρυβιάδην. Συγκατετέθησαν τέλος οὗτοι νὰ μείνωσιν ἐν Σαλαμῖνι· ἀλλ' ὅτε τὴν ἐπύριον οἱ ἡγεμόνες ἔμαθον ὅτι οἱ ἐχθροὶ διευθύνοντο πρὸς τὸν Ἰσθμόν, ἐληρρίσθη ἐν τρίτῳ συνεδρίῳ ὁ ἐκ Σαλαμῖνος ἀπόπλους. Τότε ὁ Θεμιστοκλῆς ἀπερᾶσισε καὶ ἄκοντας ν' ἀναδείξῃ γενναίους τοὺς Ἕλληνας· ὅθεν διαμαρτυρεῖ πρὸς τὸν Ξέρξην, ὅτι δῆθεν, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες βουλεύονται νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ στενά, αὐτὸς οἷός τε φρονῶν προτρέπει τὸν βασιλέα νὰ κυκλώσῃ ἀμέσως αὐτούς, ἵνα μηδεμίᾳ ἀπομείνῃ διεξόδος· οὕτω δὲ παρηνευθεὶς ὁ Ξέρξης διέταξε πᾶσαν τὴν στόλον νὰ κυκλώσῃ ἐκ Μεγαρίδος τοὺς ἐν τοῖς στενοῖς. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐξετελοῦντο, διεκπλεύσας διὰ τῶν ἐχθρικών νεῶν ἐξ Αἰγίνης ὁ Ἀριστείδης ἔρχεται εἰς τὴν σκηνὴν τῶν συνδιασκεπτομένων στρατηγῶν καὶ ἄγγελλει τὴν κύκλωσιν· ὅθεν οἱ Ἕλληνες ἠναγκάσθησαν νὰ συμμορφωθῶσι πρὸς τὴν ἀνάγκην, καὶ ὅτε ἡ πρώτη τῆς 20 Σεπτεμβρίου τοῦ 480 ἀνέτελλεν, εἶδον τὸ μὲν ναυτικὸν τῶν ἐχθρῶν παρατεταγμένον ἀπὸ Φαλήρου μέχρι τῶν ἑνδῶν τοῦ στενοῦ πρὸς τὴν παραλίαν τῆς Ἀττικῆς, πλήθος δὲ πεζοῦ ἐπ' αὐτῆς. Ἀρ' οὗ δὲ πάντες ἡταιρώσθησαν ἐπὶ τὴν μάχην. ἀκούεται ὁ πολεμικὸς παιάν τις ἀκλινῆς ἤχουσι πολεμιστήριον, αἱ κωπικὴ πλήττουσι τὸ ὕδωρ ἐν βυθῶνι, ἡ θάλασσα σαλεύει δεινῶς πανταχόθεν· κινήθέντων δὲ τῶν Περσῶν ἡ συμπλοκὴ ἄρχεται, καὶ ἐν ᾧ οἱ ἐν τῷ δεξιῷ τῶν Ἑλλήνων διατάσσουσι καὶ φοβούνται, οἱ Ἀθηναῖοι προχωροῦσι καὶ συμπλέκονται, τὸ θάρρος μεταδίδεται, ἡ συμπλοκὴ καθίσταται γενική, πανταχόθεν δ' ἠκούοντο θερμαὶ προτροπαὶ καὶ παρακλήσεις. Οἱ Πέρσαι περιπίπτουσιν εἰς σύγχυσιν καὶ ταραχήν. Μετὰ τὴν τροπὴν τῶν Φοινίκων, ὁ πανικὸς μεταδίδεται πανταχοῦ, αἱ δὲ βαρεῖαι νῆες τῶν ἐχθρῶν

πρὸς ἀλλήλους συγκρούμεναι ἐν στενῷ χώρῳ συνθρόνουνται· οἱ Πέρσαι ἡττῶνται. Τούτων δὲ γινομένων, ὁ Ἀριστείδης κατασχὼν τὴν Ψυττάλειαν ἔσωζε μὲν τοὺς ἐκπίπτοντας τῶν οἰκείων, ἤρπαιζε δὲ τοὺς ἐχθρούς. Ὅτε ἐδίετο ὁ ἥλιος, οἱ μὲν μαχόμενοι διεχωρίζοντο. εἰς δὲ τὸ πέλαγος ἐκυλίωντο τὰ πτώματα χιλιῶν βαρβάρων, ἀπανταχόθεν δ' ἤκούοντο κραυγαί στεναγμοὶ γόοι. Κατεστράφησαν δὲ 300 νῆες μὲν τῶν Περσῶν, 40 δὲ τῶν Ἑλλήνων.

Ψυχὴ Ξέρξου, Ἀριστεία Ἑλλήνων.— Ἐν ᾧ τὴν ἐπικύριον οἱ Ἕλληνας ἀνέμενον νέκν προθολήν, ἰδόντες ὅτι εἶχε μείνῃ ἔρπαιτος ὁ ἐχθρικός στόλος, διαταγῇ τοῦ βασιλέως ἀναπλεύσας πρὸς τὸν Ἑλλησποντον, ἐδίωξαν αὐτὸν μέχρι Ἀνδρου· ἀλλ' ἂ μὴ θέλοντες νὰ ἀπομακρυνθῶσι τοῦ πεζοῦ στρατοῦ ἐπέστρεψαν. Ὁ δὲ Ξέρξης ἐξαπκτῆθεις καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους ἀνέβηξεν εἰς Θεσσαλίαν, ἔνθα κατακλιπὼν τὸν Μαρδόνιον μετὰ 300,000 ἐπιλέκτων Περσῶν πρὸς ἀποπεράτωσιν τοῦ πολέμου, αὐτὸς διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ μυρίας ὑπαστάς ταλαιπωρίας καὶ κινδύνους **διεπεραιώθη εἰς Ἀσίαν**. Ἐν ᾧ δὲ παρέμενε μετὰ τῶν λειψάνων τοῦ στρατοῦ ἐν Σάρδεσιν, διέταξε τὸ νυκτικὸν νὰ διαχειμαζέη ἐν Σάμῳ καὶ Κύμῃ, ἵνα προλάβῃ ἐνδεχομένην ἀποστάσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων. Οἱ δὲ νικηταὶ ἐπανεπλεύσαν εἰς Σαλαμῖνα, ἵνα διανείμωσι τὴν λείαν, ἐξ ἧς ἀριερώσαντες ἀκροθίνια εἰς ἄλλους θεοὺς ἵδρυσαν ἐν Δελφοῖς μέγαν ἀνδριάντα. Συνελθόντες δ' οἱ ἡγεμόνες ἐν τῷ Ἰσθμῷ ἐφήρισαν **ἀριστεία** εἰς τοὺς διακριθέντας ἐν τῷ ἀγῶνι· ἀλλ' ὅτε ἐμελλον ν' ἀπονεύμωσι τὰ βραβεῖα εἰς τὸν κράτιστον, διετρανώθησαν μὲν τὰ αἰσθητάματα τῆς φιλοδοξίας τοῦ ἐλληνικοῦ χαρακτῆρος, ἀλλ' ἄμικατεδείχθη καὶ τίς ἦτο τῆς ὑψίστης τιμῆς ἄξιος· διότι τῶν στρατηγῶν ἕκαστος τᾶριστεῖα μὲν ἀπένειμεν εἰς ἐκυτόν, πάντες δὲ τὰ δευτερεῖα εἰς τὸν Θεμιστοκλέα. Οὗτος καὶ μετ' ὀλίγον εἰς Σπάρτην σπλῆεις ἐτιμήθη λαμπρῶς καὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐρεΐκυσσε τῶν θεωμένων τοὺς ἀγῶνας τὸν γενικὸν θαυμασμὸν ὡς ὁ σοφώτατος καὶ ἀριστος τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ὅτε ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας δὲν εὖρε λίαν εὖνουν

τὸν δῆμον, ὅστις προέστητε τοῦ μὲν πεζικοῦ τὸν Ἀριστείδην, τοῦ δὲ ναυτικοῦ τὸν Ἀλκιμεωνίδην Ξάνθιππον.

Ὁ Μαρδόνιος ἐν Ἑλλάδι.— Προκειμένου περὶ τῆς ἀμύνης ἐφαίνοντο διαφωνοῦντες οἱ Ἕλληνες, διότι οἱ Πελοποννήσιοι ἐτείχιζον τὸν ἰσθμὸν, ἵνα ἐνταῦθα ἀποκρούωσι τοὺς ἐχθρούς, οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἠξίουσαν νὰ γείνη ὁ ἀγὼν περὶ τῆς Ἀττικῆς. Ἐκ δὲ τῆς διαφωνίας θέλων νὰ ἐπωρεληθῇ ὁ Μαρδόνιος ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐκ μέρους τοῦ βασιλέως καὶ χρήματα πολλὰ καὶ ἀνάστασιν τῇ πόλει καὶ τὴν κυριαρχίαν τῶν Ἑλλήνων, ἂν ἀπεσύροντο τοῦ πολέμου ἄλλ' οὗτοι ἠρνήθησαν. Ὅτε τὸ ἔαρ εἰσέβαλεν ὁ Μαρδόνιος εἰς τὴν Ἀττικὴν, διέβησαν πανδηρεῖ εἰς Σαλαμῖνα, ἐνθα μάτην ἐπικνηρήθησαν αἱ προσπάσεις τοῦ βαρβάρου. Καὶ οὗτοι μὲν ἐπιῖδον αἰθῆς κατερειπομένην τὴν πατρίδα· ὁ δὲ Μαρδόνιος, καταλιπὼν τὴν ἡρημωμένην Ἀττικὴν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν μηδίζουσαν Βοιωτίαν καὶ ἐστρατοπέδευεν ἐν τῇ Θηβαϊκῇ μέγα τετράγωνον ξύλινον τεῖχος κατασκευάσας, ὅπισθεν μὲν ἔχων τὰς Θήβας, κατέναντι δὲ τὰς ὑπηρείας τοῦ Κιθαιρώ-
νος. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀδημονοῦντες ἐπὶ τῇ ἀπράξίᾳ τῶν Σπαρτιατῶν ἐπεμύσαν ὑπομιμνήσκοντες τὰς ἐπαγγελίας τῶν μετὰ δέκα δ' ἡμέρας οὗτοι τέλος ἐπεμύσαν ἐπιλέξαντες 5000 ὁπλιτῶν, ὧν ἕκα-
στος ἐπὶ τὰ περὶ ἑαυτὸν εἶλωτας εἶχε καὶ 5000 περιούκων.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη (479).— Ὁ Πελοποννησιακὸς στρατὸς διαβὰς τὸν Ἰσθμὸν συνέμιξε πρὸς 8000 Ἀθηναίων ὑπὸ τὸν Ἀριστείδην καὶ ἄλλους συμμάχους· γενόμενοι δ' οἱ πάντες 108,200 ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Πausανίου διέβησαν εἰς τὴν Πλαταικὴν καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἐπὶ τῶν ὑπηρειδῶν τοῦ Κιθαιρώ-
νος ἀπέναντι τῶν Περσῶν, συμποσυνμένων εἰς 35 μυριάδας, ὧν αἱ πέντε ἦσαν ἐκ τῶν μηδισάντων Ἑλλήνων.

Οἱ ἀντίπαλοι ἀπέφραγον νὰ πολεμήσωσι, διότι οἱ μάντιες ἐκατέρωθεν προέλεγον νίκην μὲν εἰς τοὺς ἀμυνομένους, ἦτταν δὲ εἰς τοὺς προεπιτιθεμένους. Μετὰ οὕτω δ' ἡμέρας γενομένης ἱππομαχίας ὁ ἱππαρχος τῶν βαρβάρων Μαρίσιος ἐφρονεύθη, τοῦτο δὲ ἐνέπνευσε θάρρος εἰς τοὺς Ἕλληνας, οὔτινες ἔνεκα λειψυδρίας

μετεστρατοπέδευσαν πρὸς Δ. παρὰ τὸν Ἀσωπὸν καὶ τὴν κρήνην Γαργαρίαν· οἱ βάρβαροι ἠκολούθησαν αὐτοὺς παραχρῆμα, ἐπὶ δέ-
κα δ' ἡμέρας ἔμενον ὅλως ἀπρακτοί. Ἐν ᾧ δὲ τέλος ὁ Μαρδό-
νιος ἐμελλε νὰ ἐπιτελεῖ, οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀπεφάσισαν νὰ
μετακινήθῃ πάλιν τὸ στρατόπεδον, ἐπειδὴ ἤνωγλεῖτο ὑπὸ τοῦ
ἱππικοῦ τοῦ ἐλθροῦ, πρὸς τὰ Ν.Δ. παρὰ τὴν πόλιν τῶν **Πλα-
ταιῶν**. ἀλλὰ μετασταθμεύσαντες τὴν νύκτα ἀτάκτως καὶ βρά-
δέως ἀπεσπάρθησαν εἰς τρία μέρη. Ἀμυλοῖπὸν τῇ ἡμέρᾳ ἰ-
δὼν τὰ γινόμενα ὁ Μαρδόνιος καὶ ἐκλαβὼν τὴν μετατόπισιν ὡς
συγῆν, ἐπέρχεται βραδύως κατὰ τοῦ Πικυσανίου, ὅστις βλέπων
ἀναπόδραστον τὴν μάχην, μάτην ζητεῖ βοήθειαν παρὰ τῶν Ἀ-
θηναίων· διότι οὗτοι συνεπλέκοντο ἤδη πρὸς τοὺς ἐπιτεθέντας
κατ' αὐτῶν μηδίσαντας Ἕλληνας. Οἱ Πέρσαι συνάψαντες
τὰ ἐαυτῶν γέγρα κατόρριζον ὡς ἀπὸ προμαχώνας τοὺς Σπαρ-
τιάδας, οἵτινες κατ' ἀρχὰς μὲν ἡμύνοντο ἀναμείνοντες τὴν
ἐκδοσιν τῆς θυσίας· ἀρ' οὐ δὲ ἐκαλλιέρησαν, ἐπέρχονται ἐν φά-
λαγγι πυκνῇ καὶ συνάπτουσι ἀγῶνα κρατερόν· οἱ βάρβαροι ἡμύ-
νοντο ἀνδρείως, ἀλλ' ἀρ' οὐ ὁ Μαρδόνιος βληθεὶς ἔπεσεν, ἥττη-
θέντες φεύγουσι προτροπᾶδην εἰς τὸ τεῖχος. Οἱ Σπαρτιάται ἄ-
πειροι τειχομαχίᾳ ὄντες περιέμενον τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες πρέ-
ψαντες τοὺς Ἕλληνας καταρθάνουσι καὶ ῥήξαντες τὸ τεῖχος ὁρ-
μῶσι μετὰ τῶν ἄλλων εἰς ἀνηλεῆ σφαγῆν. Λέγεται ὅτι ἐκ τοῦ
πλήθους τῶν Περσῶν, πλὴν 40,000 ὑπὸ τὸν Ἀρτάβαζον συγ-
μαχησάντων, 3,000 μόλις ἐσώθησαν· τῶν δὲ Ἑλλήνων ἀ-
πώλοντο 1360 ὁπλίται, μετὰ δὲ τῶν δούλων ἐν ὅλῳ μύριοι.
Πλουσιώτατα λάφυρα περιήλθον εἰς τοὺς νικητάς· ἐκ δὲ τῆς εἰς
τοὺς θεοὺς ἀριερωθείτης μερίδος ἵδρυσαν χαλκᾷ μὲν ἀγάλματα
εἰς τὸν Ὀλύμπιον Δία καὶ εἰς τὸν Ἰσθμίων Ποσειδῶνα, εἰς δὲ
τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα τρίποδα χρυσοῦν, οὗτος τὸ ἐκ τριῶν
χαλκῶν συμπεπλεγμένων ὄψεων ὑπόβαθρον σώζεται ἐν τῷ ἱππο-
δρόμῳ τοῦ Βυζαντίου· τὰ δὲ λοιπὰ διενεμήθησαν πρὸς ἀλλήλους.
Θάψαντες δὲ τοὺς νεκροὺς καὶ τιμωρήσαντες τοὺς μηδίσαντας Θη-

θαίους, ἀπένειμαν τὸ ἀριστεῖον εἰς τοὺς Πλαταιεῖς καὶ ἀνεκήρυξαν τὴν χώραν αὐτῶν ἄσυλον καὶ ἀπαράβιαστον.

Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.—Ἐν ᾧ ὁ Μαρδόνιος παρεσκευάζετο εἰς τὸν ἐν Ἑλλάδι ἀγῶνα, ὁ ὑπὸ τὸν Σπαρτιάτην Λεωτυχίδην καὶ τὸν Ἀθηναῖον Ξάνθιππον ἀνὰ τὰς Κυκλάδας περιπολῶν στόλος κληθεὶς ἐπλευσεν εἰς Ἰωνίαν, ἵνα ἐξεγείρῃ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας. Ὁ δὲ ἐκ 300 νεῶν περσικὸς στόλος μαθὼν τὴν προσέγγισιν τῶν Ἑλλήνων ἐπλευσε πρὸς τὴν **Μυκάλην**, ὅρος ἀπέναντι τῆς Σάμου, ἔνθα ἐστρατοπέδευον 60,000 Περσῶν, ἀποθάνοντες δ' ἀνείλκυσαν τὰ πλοῖα καὶ περιεχαράκωσαν αὐτά. Οἱ δ' Ἕλληνες προσπλεύσαντες πρῶτον μὲν διὰ κήρυκος προσεκάλεσαν τοὺς μετὰ τῶν Περσῶν συστρατευομένους ὁμοφύλους εἰς ἐλευθερίαν, εἴτα δ' ἀποθάνοντες, οἱ μὲν Ἀθηναῖοι ἐπετέθησαν ἀπὸ τῆς παραλίας, οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τοῦ ὅρους· οἱ πρῶτοι τρέψαντες τοὺς ἐχθροὺς καὶ εἰσβαλόντες εἰς τὸ τεῖχος αὐτῶν προῦξένουν μεγάλην φθοράν, ἣν συνεπλήρωσαν φθάσαντες οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ οἱ αὐτομολήσαντες τῶν Ἰώνων, δηλώσαντες δὲ καὶ ἐμπρήσαντες τὸ στρατόπεδον καὶ τὰς νηὺς ἀπέπλευσαν. Βραδύτερον συνῆψαν οἱ Ἕλληνες τὰς δύο ταύτας νίκας, τὴν ἐν Πλαταιαῖς καὶ τὴν ἐν Μυκάλῃ διηγούμενοι ὅτι ἐγένοντο ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ (479). Παραλαβόντες δ' εἰς τὴν ἐαυτῶν συμμάχιν τοὺς παρευῆς ἀποστάντας ἀπὸ τῶν Περσῶν Σαμίους Χίους καὶ Λεσβίους, οἱ μὲν Πελοποννήσιοι ἀπέπλευσαν οἴκαδε, οἱ δ' Ἀθηναῖοι ὑπομείναντες ἐπολιόρκησαν τὴν Σηστὸν καὶ κυριεύσαντες παρὰ τῶν Περσῶν ἀπέπλευσαν ἕκαστοι κατὰ πόλεις (478).

Ἡ ἐν Ἱμέρᾳ μάχη.—Ὡς οἱ παρὰ τῷ Ξέρξῃ συγγάδες Ἕλληνες προέτρεπον αὐτὸν καὶ ὠδήγουν εἰς τὸν κατὰ τῆς πατρίδος πόλεμον, οὕτω καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ὑπὸ τῶν ἐν Σικελίᾳ διχοστατούντων Ἑλλήνων κληθέντες ἐπεμφαν 200 νηὺς μετὰ 3,000 φορτηγίδων καὶ 300,000 μισθοφόρων ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀμύλκαν ἐναντίον τῆς Ἱμέρας. Κατ' αὐτοῖν ἀντιπαρεσέχθη ὁ μέγας ἰσχύων τότε ἐν Σικελίᾳ τύραννος τῶν Συρακουσῶν **Γέλων** μετὰ τοῦ πενθεροῦ Θήρωνος, τυράννου τοῦ Ἀκράγαντος.

ἔχοντες 50,000 πεζῶν καὶ 5,000 ἵππῶν. Τῷ αὐτῷ δ' ἔτει (480) ἦ, ὥς οἱ μεταγενέστεροι πλάσαντες παρέδωκαν, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, καθ' ἣν οἱ ἐν τῇ μητροπόλει Ἕλληνες ἡγωνίζοντο ἐν Σαλαμῖνι, καὶ οἱ ὁμόφυλοι αὐτῶν κατενίκων τοὺς ὁμοφύλους τῶν μετὰ τοῦ Ξέρξου στρατευομένων Φοινίκων ἐν ᾧ δ' ἐπυρπολεῖτο ὁ ἀνείλικυς εἰς τὴν ξηρὰν στόλος, κατενικᾶτο ἅμα μετὰ κρατερὰν πανημέριον μάχην καὶ ὁ στρατὸς τῶν ἐχθρῶν, καταλείπων πλούσια λάφυρα εἰς τοὺς νικητάς, οἵτινες ἀνέβρωσαν ἀνελθήματα εἰς τὰ ἐν Ἰμέρᾳ Συρακούσαις καὶ Δελφοῖς ἱερά.

Ἐκ τῶν μεγάλων τούτων δοκιμασιῶν ἐξεληθόντες νικηταὶ οἱ Ἕλληνες καὶ τῶν ἐχθρῶν αὐτῶν τῶν ἀπὸ τε ἀνατολῶν καὶ ἀπὸ δυσμῶν ἀπηλλάγησαν καὶ τὴν ἐλευθερίαν αὐτῶν ἡσφάλισαν.

I'. ΗΓΕΜΟΝΙΑ ΑΘΗΝΩΝ (478—446)

Ἀνέγεροίς τῆς πόλεως (479/8).—Οἱ περσικαὶ πόλεμοι περιῆψαν μὲν μεγάλην τιμὴν καὶ κλέος εἰς τοὺς Ἕλληνας, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν εὐθὺς ἀμέσως κατεράνησαν ἐμφωλεύοντα ἐν Ἑλλάδι τὰ σπέρματα τῆς φιλοτιμίας καὶ πολιτικῆς ἀντιζηλίας καὶ διχονοίας, ἐξ ὧν ἀνερλέγη τὸ ἐμφύλιον ἐκεῖνο μῖσος μεταξὺ Ἀθηνῶν μάλιστα καὶ Σπάρτης, ὅπερ κατέληξεν εἰς ὀλεθριώτατον πόλεμον. Καὶ εἶχον μὲν κατὰ τοὺς πολέμους τούτους τὴν ἡγεμονίαν οἱ Σπαρτιάται, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ὑποστῆ τὰς μεγίστας καταστροφάς. Ἀμα λοιπὸν διακομίσαντες τοὺς ἐκυτῶν, παρεσκευάζοντο ν' ἀνοικοδομῶσι τὴν τε πόλιν καὶ τὰ τείχη· ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται ἐξ ἀντιζηλίας ἐξοτρυνόμενοι δὲ καὶ ὑπὸ τῶν συμμάχων (καὶ ἰδίᾳ τῶν Κορινθίων καὶ Αἰγινητῶν, φοβουμένων τὴν ναυτικὴν ἐπίδοσιν τῶν Ἀθηναίων) ἐπειράθησαν νὰ ἐμποδίσωσιν αὐτοὺς λέγοντες, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ εἶνε ὠχυρωμένοι αἱ ἐκτὸς τοῦ ἰσθμοῦ πόλεις, διότι οἱ βάρβαροι ὁρμώμενοι ἐξ αὐτῶν, ὥς ἄρτι ἀπὸ τῶν Θηβῶν, θὰ ἐκάκουν δεινότερον τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Σπάρτη ἤθελε νὰ ἔχῃ ὑποχείριον τὰς Ἀθήνας. Τοῦτο δὲ ἐνυῆσας ὁ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε, διὰ τῆς πανούργου αὐτοῦ πο-

λιτικῆς ἐξαπατήσας τὴν Σπάρτην, καὶ τὴν πόλιν νὰ ὀχυρώσω-
σιν οἱ Ἀθηναῖοι καὶ τὸν Πειραιᾶ πεισθέντες εἰς τὰς συμβουλὰς
αὐτοῦ. Οἱ Σπαρτιάται, καίπερ λυπηθέντες διὰ τὴν ἀποτυχίαν, ἀ-
πέκρυψαν τῇ δυσἀρέσκειαν αὐτῶν. Οὕτω δὲ ἐτειχίσθησαν αἱ
Ἀθῆναι καὶ ἄλλως προήγοντο· διότι πολλοὶ ἕνοι, μάλιστα δὲ
τεχνῖται, συνέρρεον προσελκόμενοι ὑπὸ τῆς πολιτείας, ἐπιτρε-
πούσης ἀτέλειαν εἰς αὐτούς.

Προδοσία καὶ θάνατος Πausανίου (478—475).—

Εὐθύς μετὰ τὴν ἀπόκρουσιν τῶν Περσῶν, οἱ Ἕλληνες θαρρήσαντες
ἀνέλαβον ἐπιθετικὸν πλέον πόλεμον, καὶ προσλαβόντες συμμάχους
τοὺς ἐν Ἀσίᾳ ἀποίκους ἐξέπλευσαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Σπαρτι-
άτου Πausανίου πρῶτον μὲν κατὰ τῆς Κύπρου, ἧς τὰ πλεῖστα
ὑπέταξαν, εἶτα δὲ κατὰ τοῦ Βυζαντίου, ὅπερ ἐξεπολιόρκησαν·
οὕτω δὲ κατέλαβον ἐπικαιροτάτας θέσεις, ἐξ ὧν ἐγγύθεν τοὺς
Πέρσας κατώπτευον. Ἐν Βυζαντίῳ διατρίβων ὁ Πausανίας καὶ
ἐκ τοῦ πλούτου καὶ τῆς δόξης καὶ τῆς ἀναστροφῆς μετὰ τῶν ἐ-
πισήμων βαρβάρων, οὗς ἠχμυλώτισεν, ἐπαρθείς καὶ διασφαρεῖς
προσέφερετο ὑπεροπτικῶς καὶ βιαίως πρὸς τοὺς συμμάχους, τοσοῦ-
τον δ' ἐτυφλώθη ὑπὸ τοῦ πάθους, ὥστε ἔγραψε πρὸς τὸν μέγαν
βασιλέα Ζητῶν εἰς γάμον μίαν τῶν θυγατέρων του καὶ ὑπισχνού-
μενος νὰ ὑποτάξῃ αὐτῇ τὴν Ἑλλάδα, ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ καταστῇ
σατράπης αὐτῆς. Ὁ Πέρσης ἐδέχθη τοῦτο, ἀλλ' οἱ σύμμαχοι
δυσανεστηθέντες ἐκ τῆς διαγωγῆς τοῦ Πausανίου προσήνεγκον εἰς
τοὺς Ἀθηνοῖους, οἵτινες καὶ δεχθέντες ἀνέλαβον, τὴν ἡγεμο-
νίαν (477). Ὁ Πausανίας ἀνακληθεὶς καὶ δικασθεὶς ἀπελύθη,
μετ' ὀλίγον ὅμως ἀπῆλθε λάθρα εἰς Τρωάδα, ἵνα εὐχερέστερον
ἐπικαιωνῇ πρὸς τὸν βασιλέα· ἀλλ' οἱ ἔρραροι μαθόντες τὰ τε-
κταινόμενα καὶ πάλιν ἀνεκάλεσαν καὶ καθεῖρξαν αὐτόν, εἶτα δ'
ἐξέβηλον, ἵνα τὸν δικάσωσιν. Ὁ Πausανίας ἐθάρρει πεποιθὼς εἰς
τὸν πλοῦτον καὶ τὴν πολιτικὴν του δύναμιν, ἐμελέετο δὲ καὶ νὰ
κινήσῃ εἰς ἀποστασίαν τοὺς Εἰλωτας καὶ ἀνατρέψῃ τὰ καθεστῶτα·
ἀλλ' ὅτε καὶ ταῦτα ἐγνώσθησαν ἐξ ἐπιστολῆς αὐτοῦ προδοθεί-
σης, ὑπέστη θάνατον ὀδυνηρόν, ὡς προδοτικῆς τελευτήσας ὁ

ἔνδοξος νικητῆς τῶν Πλαταιῶν, ὅστις ἤξιον νὰ καλεῖται Ἑλλη-
νων ἀρχηγός.

Ἡ ἐν Ἀλφῷ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων (477).—

Ἵνα λυσιτελέστερον συνεχίσωσι τοὺς κοινούς κατὰ τῶν Περσῶν
ἄγωνας, ἀπερχάσισαν οἱ ἐν Ἀθήναις καὶ οἱ νησιῶται Ἕλληνες
νὰ θέσωσιν ἀσφαλεῖς βάσεις διαρκυς συμμαχίας μετὰ τῶν Ἀθη-
ναίων. ὅθεν ἀνέθεσαν εἰς τὸν Ἀριστείδην νὰ ὀρίσῃ τὰς βάσεις αὐ-
τῆς. Συγκληθέντες δὲ εἰς τὸ ἱερὸν τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος
ἐψήφισαν νὰ μὴ διακοπῇ μὲν ὁ πρὸς τοὺς βαρβάρους πόλεμος, νὰ
παρέχωσι δὲ οἱ σύμμαχοι δι' αὐτὸν ναυς χρήματα καὶ ἄνδρας, ἡ
δὲ ἡγεμονία τοῦ στόλου καὶ ἡ εἰσπραξίς τοῦ εἰς ἐκάστην πόλιν
ταχθέντος φόρου ν' ἀνατεθῇ εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Ἀλλ' οἱ ἐν Ἀ-
σίᾳ Ἕλληνες ἀπομαθόντες τὸ πολεμεῖν, ὅντες δ' ἔμποροι μάλ-
λον ἢ γεωργοί, προσετίμησαν κατ' ὀλίγον σχεδὸν πάντες νὰ παρέ-
χωσι χρήματα ἀντὶ ἄνδρων καὶ νεῶν, ὥστε τὸ σύνολον τῶν φόρων
ἔγένετο κατ' ἀρχὰς 460 τάλαντα, ἡ δὲ διοίκησις τοῦ ἐν τῷ ἱ-
ερῷ τοῦ Δηλίου Ἀπόλλωνος ταμείου ἀνετέθη εἰς τοὺς ἐξ Ἀθη-
ναίων Ἑλληνοταμίας κληθέντας. Οὕτω ἐκάστη μὲν τῶν συμ-
μαχιδων ἀπέμενεν αὐτόνομος, ἀλλ' αἱ Ἀθηναὶ ἐλάβανον τὴν
ἡγεμονίαν ἐν τῷ πρὸς τοὺς Πέρσας ἄγωνι.

Τέλος Θεμιστοκλέους καὶ Ἀριστείδου.—Ὁ τόσον
ἔνδοξος Θεμιστοκλῆς ἀπώλεσε ταχέως τὴν εὐνοίαν τοῦ δήμου·
μετ' οὐδενὸς τῶν ἀρχαίων γενῶν συνδεόμενος οὐδεμίαν μερίδα εἶ-
χεν ὑπὲρ ἐαυτοῦ, κατηγορεῖτο δ' ὡς φιλοχρήματος καὶ ἐφαίνετο
ἀλαζών καὶ αὐτάρεσκος. Ἀπὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης δὲν εἶχε
πλέον λάβῃ τὴν στρατηγίαν· ἐν ᾧ δ' ὁ Ἀριστείδης ἠύνοετο ὑπὸ
τοῦ δήμου διενεργῶν ἀσπαστὰς μεταρρυθμίσεις εἰς τὸ πολίτευμα,
δι' ὧν τὰ πολιτικά δικαιώματα τῶν τάξεων ἐξισοῦντο καὶ αὐτοὶ
οἱ θῆτες ἐγίνοντο τοῦ λοιποῦ αἰρετοὶ εἰς πᾶν ἀξίωμα, ἐκείνος
ἐπέσπα τὴν κοινὴν δυσμένειαν. Ὅθεν ὁστρακισθεὶς (460) ὁ ἔνδο-
ξος Σαλαμινιομάχος κατέρυγεν εἰς Ἄργος· κατηγορηθεὶς δὲ ὡς
συνένοχος τοῦ Παυσανίου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ διωκόμενος
ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων ἐσώθη μετὰ πολλὰς πλάνας καὶ κινδύνους εἰς

Ἔφρεσεν· ἐντεῦθεν δ' ἀνέβη εἰς Σοῦσα πρὸς τὸν διάδοχον τοῦ Ξέρ-
ξου Ἀρταξέρξην τὸν Μακρόχειρα (465-424), παρ' οὗ ἐγένετο
μεγαλοπρόβως δεκτὸς καὶ ἔλαβε δῶρον τρεῖς πόλεις τῆς Μικρᾶς
Ἀσίας, τὴν Λάμψακον τὸν Μυσῶντα καὶ τὴν ἐπὶ Μαζίνδρῳ Μα-
γνησίαν. Ἐνταῦθα νοσήσας ἐτελεύτησεν ὁ ἥρωας (448). Βρα-
δύτερον δὲ λάθρα μετενεγκόντες, ὥς λέγεται, ἔθαψαν οἱ οἰκεῖοι τὴν
ὁστ' αὐτοῦ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ λιμένος τοῦ Παιραιῶς. Πολλῶ
δὲ πρότερον (466) εἶχε τελευτήσῃ πένης ὁ Ἀριστείδης, εἰς
ὃν εὐγνωμονοῦσα ἡ πατρίς καὶ περὶ τοῦ τέρου ἐφρόντισε καὶ τὰ
τέκνα αὐτοῦ ἀποκατέστησε.

Κίμων καὶ αἱ πρῶται νῆκαι αὐτοῦ.—Κίμων, ὁ
υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου, διήγαγεν ἐν ἀρχαίᾳ τὰ ἔτη τῆς νεότητος
αὐτοῦ διὰ τὴν καταδίκην τοῦ πατρὸς καὶ τὴν ἐντεῦθεν σπέρησιν
τῶν πολιτικῶν δικαιοματίων, μέχρι οὗ πλουτήσας ἐκ τῆς μετὰ
τοῦ λακκοπλοῦτου Καλλίου κηδεσθείας ἀπέτισε τὴν ὑφειλμένην.
Μετὰ δὲ τὴν ἐν Πλαταιαῖς νίκην ἐγένετο δημοφιλὴς καὶ πολλὰ-
κις ἡρέθη στρατηγός· τὸν δὲ ἴδιον πλοῦτον, ὃν προσήύξησεν ἐκ
τῶν λαφύρων λαμπρῶν νικῶν, ἀφειδῶς ἐδαπάνη ὑπὲρ τε τοῦ ἐξω-
ραϊσμοῦ καὶ τῆς δυνάμεως τῆς πόλεως καὶ ὑπὲρ τῶν ἐνδεῶν ἐκ
τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ. Ἡ ἐντελής ἐκδιώξις τῶν Περσῶν ἀπὸ τῆς
Θράκης καὶ Μακεδονίας ὑπῆρξε τὸ πρῶτον μέλημα τοῦ Κίμωνος,
ὅστις κυριεύσας τὴν ἐπὶ Στρυμόνι Ἡϊόνα ἐξηνδραπόδισε τὴν
κρατερῶς ἀντιστάσαν περσικὴν αὐτῆς φρουράν (475). Οἱ Πέρσαι
κατὰ μικρὸν ἐξεώσθησαν, ἅπασα δὲ ἡ ἀπὸ Ὀλύνθου Θρακικὴ καὶ
Μακεδονικὴ παραλία περιῆλθεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες χά-
ριν τῶν νέων κτήσεων ἐξηνδραπόδισαν τὴν Σκυῖρον, κατεχομένην
ὑπὸ τῶν ληστικῶν Δολόπων καὶ ῥίκισαν αὐτοί. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ
μεταξὺ οἱ Πέρσαι μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῆς ἀποστάσης Βαβυλῶνος
καὶ τὴν ἀνάκτησιν τῆς Κύπρου ἀναλαβόντες συνήθροίζον με-
γάλας δυνάμεις εἰς τὰ παράλια τῆς Παμφυλίας, ὁ Κίμων πλεύσας
μετὰ τοῦ ἐκ 300 τριήρων συμμαχικοῦ στόλου τοὺς μὲν ἐκ τῶν
Ἑλλήνων τῆς Καρίας καὶ Λυκίας ἀπέστησε, τοὺς δὲ τῶν ἐγχω-
ρίων ὑπέταξεν· εἶτα δὲ ναυμαχήσας καὶ πεζομαχήσας ἐπὶ τῷ

Εὐρυμέδοντι, ποταμῷ τῆς Παμφυλίας, ἐνίκησε τὸν ὑπέρτερον ἐχθρικὸν στόλον, ἡχμαλώτισε δὲ καὶ διέσθειρε τριήρεις 200 καὶ δισμυρίους αἰχμαλώτους ἔλαβε, πολλῶν φρονευθέντων καὶ πνιγέντων (469).

Ἀποστασία καὶ καθυπόταξις συμμάχων. — Οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων κατ' ἀρχάς οἰκοθεν παχθέντες εἰς τὴν συμμαχίαν προθύμως ὑπῆκουον· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι προσεφέροντο πρὸς αὐτοὺς ἐπαχθῶς ὡς πρὸς ὑποτελεῖς, διὰ τοῦτο τὰς μεμψιμοιρίας καὶ δυστροπίας αὐτῶν διεδέχθησαν στάσεις. Πρώτη ἀπέστη ἡ πλουσία Νάξος, ἣτις πολιορκηθεῖσα ἐνίκηθη καὶ ἐτιμωρήθη κληρουγηθεῖσα (473). Τὸ δὲ παράδειγμα αὐτῆς ἐμιμήθησαν βραδύτερον (467) οἱ Θάσιοι, πλούσιοι νησιῶται κεκτημένοι ἐν τῇ ἀντιπέρᾳ Θράκῃ ἐμπορικὰ καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ, περὶ ὧν διηνέχθησαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Οὗτοι καταναυμαχήσαντες ἐπολιόρκησαν τοὺς ἀποστάτας, οἵτινες ἀντέστησαν ἐπὶ τρία ἔτη· διότι οἱ μὲν Ἀθηναῖοι, οἵτινες τότε συνώκησαν ἐν προσφρεστάτῃ θέσει ἐπὶ τοῦ Στρυμόνος τὴν Ἀμρίπολιν συγκρουσθέντες πρὸς τοὺς Ἡδωνοὺς τῆς Θράκης ἀπώλεσαν μυρίους ἄνδρας κατὰ τὴν ἐν Δραβησκά μάχην, οἱ δὲ Σπαρτιῖται ὑπέσχοντο τῇ αἰτήσῃ τῶν Θασίων νὰ εἰσβάλωσιν εἰς τὴν Ἀττικήν. Τέλος ὅμως οἱ ἀποστάται ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσωσι τὸν στόλον, νὰ καθαιρέσωσι τὰ τείχη, νὰ γείνωσι φόρου ὑποτελεῖς καὶ νὰ ἐγκαταλίπωσι τὰ μεταλλεῖα καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις (464). Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Σπάρτη διηνέχθη πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οὗτοι φοβούμενοι περὶ τῆς ἀσφαλείας τοῦ ἐν Δήλῳ συμμαχικοῦ ταμείου μετήνεγκαν καὶ κατέθεσαν αὐτὸ ὕστερον ἐν τῷ ὑπισθοδόμῳ τοῦ Παρθενῶνος (454). Ἐν τούτοις περὶ τὰς τριακοσίας τῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ πόλεων συνετάχθησαν εἰς τὴν συμμαχίαν, καὶ πλὴν τῶν Λεσβίων Χίων Σαμίων καὶ Βυζαντιῶν πάντες αἱ ἄλλοι ἦσαν ὑποτελεῖς φόρου, οὗ ἡ πρόσοδος ἠυξήθη νῦν εἰς 600 τάλαντα ἐτησίως, βραδύτερον δὲ τὸ 425 εἰς 1200. Ἀντὶ δὲ τούτων παρεῖχον οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τοὺς ἤδη ὑπνηκόους αὐτῶν προστασίαν μὲν κατὰ τῶν Περσῶν, ἀ-

σφάλειαν δὲ κατὰ τῶν πειρατῶν ἐν τῇ κατὰ θάλασσαν ἐμπορίᾳ.

Διάλυσις τῆς συμμαχίας Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης (462).— Ὅτε ἡ Σπάρτη ἐπιθυμοῦσα νὰ θέσῃ τέρμα εἰς τὰς προόδους τῶν Ἀθηναίων ἐνεθάρρυνε τοὺς Θησίους, φοβερὸς σεισμὸς ἐκρήμνισε τὰς οἰκίας αὐτῆς πλὴν πέντε, ἔθαψε δ' ὑπ' αὐτὰς 20000 Λακεδαιμονίων. Ἐκ τῆς θεομηνίας τυχῆς ἐπωρλήθησαν οἱ Εἰλωτες καὶ οἱ ἑρότυχοι αὐτῶν Μεσσηνιοί, ὅπως ἀποσείσωσι τὸν βαρὺν σπαρτιακὸν ζυγόν, μόνη δ' ἡ πρόνοια καὶ ἡ τόλμη τοῦ βασιλέως Ἀρχιδάμου ἔσωσε τὴν πόλιν ἀπὸ προσκανοῦς κινδύνου. Οὕτως ἐξεργάη ὁ τρίτος μισσηνιακὸς πόλεμος (466—462), καθ' ὃν οἱ Σπαρτιάται ἐπολιόρκησαν μὲν τοὺς ἀποστάτας καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς Ἰθώμης, ἀλλ' ἀποτυγχάνοντες δι' ἀπειρίαν ἐπεκαίεσθαι τοὺς Ἀθηναίους, θηροῦντες ἄλλως εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν φιλολακωνίων ἀριστοκρατικῶν, ὧν ἐν τῇ ἰσχυρᾷ μερίδι ἐτάσσετο καὶ ὁ Κίμων· οὗτος ἔπεισε τὸν δῆμον νὰ βοηθήσῃ αὐτοὺς «παρακαλῶν μίτε τὴν Ἑλλάδα χωλὴν μίτε τὴν πόλιν ἑτερούζυγα περιδεῖν γεγεννημένην», καὶ ἐστάλη μετὰ 4400 ὀπλιτῶν· ἀλλ' οἱ Σπαρτιάται ὑποπεύοντες τὴν νεωτεροποιίαν τῶν Ἀθηναίων ἀπέπεμψαν εὐσχήμως μόνους αὐτοὺς τῶν συμμάχων. Διὸ καὶ ὀργισθέντες οὗτοι κατέλιπον μὲν τὴν συμμαχίαν τῆς Σπάρτης, συνεμάχισαν δὲ πρὸς τοὺς πολεμίους αὐτῆς Ἀργεῖους καὶ Θεσσιπλοῦς, δυσχερεσθέντες δὲ κατὰ τοῦ Κίμωνος ἀπέκλιναν πρὸς τοὺς δημοκρατικούς καὶ ὠστράκισαν αὐτόν· τοὺς δ' ἐν Ἰθώμῃ μετὰ τετραετῇ ἀντίστασιν συνθηκολογήσαντες, πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἐπὶ τῷ ὄρω νὰ καταλίπωσι τὴν Πελοπόννησον διὰ παντός, ὑποδεχθέντες συνώκισαν ἐν τῇ πρὸ ὀλίγου παρὰ τῶν Ὀζολῶν Λοκρῶν κυριευθεῖσῃ Ναυπάκτῳ. Καὶ οἱ Μεγαρεῖς δὲ ἐρίσαντες πρὸς τοὺς Κορινθίους ἀπέστησαν τῆς Σπάρτης καὶ προσεχώρησαν εἰς τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες καὶ κατέλαβον πλὴν τῶν Μεγάρων τὰ εἰς τὰς ἐκκτέρωθεν θαλάσσας ἐπίνεια Πηγάς καὶ Νίσαιαν καὶ ἐρροῦρον αὐτοί.

Πόλεμοι Ἀθηναίων πρὸς Κορινθίους Βοιωτοὺς καὶ Σπαρτιάτας.— Μετὰ τὴν φανεράν διάστασιν Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων λυσσώδεις ἀγῶνες ἐξεργάγησαν ἐν Ἑλλάδι μαρτυρήσαντες τὸ μεταξὺ Δωριέων καὶ Ἴωνων, Ἀθηναίων καὶ Σπαρτιατῶν ἰδίᾳ μῦθος. Οἱ Ἀθηναῖοι πολέμησαντες πρὸς τοὺς Κορινθίους ἠττήθησαν μὲν κατὰ γῆν, ἀλλ' ἐνίκησαν ναυμαχήσαντες· καταστάντες δ' εἰς πόλεμον καὶ πρὸς τοὺς Αἰγινήτας, κατανικήσαντες καὶ λαβόντες 70 αὐτῶν ναῦς ἐπολιόρχησαν αὐτῶν τὴν πόλιν, ἐν ᾧ οἱ Κορίνθιοι πρὸς ἀντιπερισπασμὸν ἐδῆλουν τὴν χώραν τῶν Μεγαρέων. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι, καίπερ ἀπησχολημένοι συγχρόνως καὶ εἰς ἐτέραν διαπόντιον ἐκστρατείαν, ἐξεστράτευσαν πανδημεὶ ὑπὸ τὸν Μυρωνίδην καὶ νικήσαντες ἀπέκρουσαν τοὺς Κορινθίους (460)· τὴν δ' Αἴγιναν διὰ στενῆς πολιορκίας ἠνάγκασαν νὰ παραδῶσιν τὰς ναῦς, καθαιρέσθαι τὰ τεῖχη καὶ γεῖναι φόρου ὑποτελῆς (457). Ἐκτοτε ἡ Αἴγινα, ἣν ὁ Περικλῆς ἐκάλεε λήμνην τοῦ Πειραιῶς, οὐδέποτε ἐπανέκτησε τὴν ἀρχαίαν ἰσχύν καὶ εὐκλειαν.— Τῷ δὲ 458 οἱ Λακεδαιμόνιοι στρατεύοντες μετὰ 11500 ἀνδρῶν εἰς τὴν μητρόπολιν αὐτῶν Δωρίδα, ἧς μίαν πόλιν εἶχον καταλάβη οἱ Φωκεῖς, ἐπέτυχον μὲν, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐνόμισαν εὐκαιρον νὰ ἀποκλείσωσιν αὐτοὺς τῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπανόδου· ἐν ᾧ δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι διατρίβοντες ἐν Βοιωτίᾳ ἐσκευάζουν μετὰ τῶν ἐν Ἀθήναις ὁμορόνων κατάλυσιν τῆς δημοκρατίας, ἐπῆλθον οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ 14000 συμμαχικοῦ στρατοῦ καὶ μεθ' αἵματῶν ἐν Τανάγρα μάχην ἠττήθησαν ἐγκαταλειφθέντες ἐν τῷ ἀγῶνι ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν. Ὁ ἐν τῇ μάχῃ ταύτῃ ἡρωϊκὸς θάνατος τῶν φίλων τοῦ Κίμωνος, πεσόντων ἀπάντων περὶ τὴν πανοπλίαν τοῦ ἐνδόξου αὐτῶν συμπολίτου, εἰς ὃν εἶχεν ἀπαγορευθῆ νὰ συμπολεμήσῃ μετὰ τῶν φυλετῶν, συνεπήγαγε τὴν ἀνάκλησιν τοῦ ἐξορίστου καὶ τὴν ἀνάορσιν αὐτοῦ εἰς τὴν στρατηγίαν. Οἱ δὲ Πελοποννήσιοι ἐπέστρεψαν οἴκαδε· ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' ἡμέρας δύο καὶ ἐξήκοντα ἀπέπλυναν τὸ αἶσχος τῆς ἥττης νικήσαντες τοὺς συμπολεμήσαντας μετ' ἐκείνων Θηβαίους ἐν **Θίνοφύτοις** καὶ

ἐγκαθίδρυσαν τὴν δημοκρατίαν ἐν ταῖς Βοιωτικαῖς Φωκικαῖς καὶ Λοκρικαῖς πόλεσι. Τὰ δ' ἐπόμενα δύο ἔτη ὑπὸ στρατηγοὺς τὸν Τολμίδην καὶ Περικλέα περιπλεύσαντες τὴν Πελοπόννησον, καὶ τὸν ἐν Γυθείῳ ναύσταθμον ἐνέπρῃσαν καὶ τὴν ἐν Αἰτωλῷα Χελκίδᾳ, οὐ μακρὰν τῆς κατεilahμένης Ναυπάκτου, ἐκυρίευσαν, οὕτω δὲ κατῆνεγκον βαρὺ τραῦμα κατὰ τοῦ ναυτικοῦ τῆς Κορίνθου, καταλαβόντες τὸν εἰσπλου τοῦ Κορινθιακοῦ, καὶ τοὺς Σικωνίους προσέλαβον καὶ τὴν Ἀχαΐαν προσήρτησαν.

Τέλος τῶν πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμων.—Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανακτήσαντες πάσας τὰς ἐν Ἀσίᾳ τῶν ὁμοφύλων πόλεις προσεπάρθησαν ν' ἀποσπάσωσι τῶν Περσῶν τὴν Κύπρον καὶ τὴν Αἴγυπτον. Καθ' ὃν δὴ λαὸς δὴ χρόνον ἐπολέμουν πρὸς Μεγαρεῖς Αἰγινήτας καὶ Πελοποννησίους, 200 αὐτῶν νῆες, πεμρθεῖσαι πρὸς ἐντελῇ καθυπόταξιν τῆς Κύπρου, ἦλθον κληθεῖσαι πρὸς τὸν ἐν τῇ Κάτῳ Αἰγύπτῳ Αἴθιον βασιλέα Ἰνάρων, ἀποστάντα ἀπὸ τοῦ Ἀρταξέρξου, ἐκυρίευσαν τὸ πλεῖστον τῆς Μέμφιδος καὶ ἐπολιορκήσαν αὐτῆς τὴν θρουράν. Ὁ δὲ μέγας βασιλεὺς ἔπειψεν ἰσχυρὸν στρατόν, ὅστις ἐξέβαλε τοὺς Ἀθηναίους τῆς Μέμφιδος καὶ ἀπέκλεισεν ἐν τῇ νήσῳ τοῦ Νείλου Προσωπίτιδι· ἀντέστησαν μὲν οὗτοι ἐπὶ ἐν καὶ ἥμισυ ἔτος, ἀλλ' οἱ Πέρσαι διὰ στρατηγήματος κατέστρεψαν τὰς ναῦς αὐτῶν, προσβαλόντες δ' ἐτέρως 50 νεωστὶ ἐλθούσας ἐπικούρους ἠράνισαν τὰς πλείστας (459—454). Ἀλλ' οὐδὲ τὴν Κύπρον ἐντελῶς καθυπέταξαν οἱ Ἀθηναῖοι, διότι ὁ Κίμων (451) ἐπέτυχε μὲν νὰ συνομολογηθῶσι μεταξὺ Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης πενταετεῖς σπονδαί, πεμρθεῖς δὲ μετὰ 200 τριήρων πρὸς τὰ Α. τῆς Μεσογείου παράλια, ἵνα καταστήσῃ ἀδύνατον πᾶσιν νέαν ἐπίθεσιν τῶν Περσῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, ἔπλευσεν εἰς Κύπρον, πολιορκῶν δὲ αὐτῆς τὸ Κίτιον ἀπέθανεν. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἐν ᾧ ἐπέστρεφον κομίζοντες τὸν νεκρὸν τοῦ ἐνδόξου στρατηγοῦ, ναυμαχήσαντες παρὰ τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου πρὸς τοὺς Φοίνικας καὶ τοὺς Κίλικας καὶ πεζομαχήσαντες ἐκέρδησαν νίκην διπλῇν (449). Ὁ δὲ Κίμων ἀποθανὼν τοσοῦτον ἔνδοξον μνήμην κατέλιπεν, ὥστε, ἂν καὶ ἐ-

ματαιώθη ἡ τότε ὑπὸ τὸν Καλλίαν πεμφθεῖσα εἰς Σοῦτα πρεσβεία, ἵνα ἐπικυρώσῃ εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὄρω ν' αὐτονομῶνται μὲν αἱ Ἀσιάτιδες πόλεις, νὰ μὴ πλησιάζωσι δὲ τὰ περσικὰ στρατεύματα εἰς τριήμερον ἀπὸ τῆς ἑλληνικῆς θαλάσσης ἀπόστασιν, μηδὲ νὰ πλῆῃ περσικὴ ναὺς ἐντὸς Συμπληγάδων καὶ Φασήλιδος ὅμως, ἐπεὶ δὲ ταῦτα ἐπραγματώθησαν, οἱ μεταγενέστεροι ῥήτορες δικαίως καυχώμενοι ἔπασσαν τὴν ὑπ' αὐτῶν **κιμώνειον** εἰρήνην κληθεῖσαν, τὴν τοσοῦτον ἐπανείδιστον εἰς τὸν μέγαν βασιλέα.

Ἡ ἐν Κορωνεῖα μάχη καὶ αἱ τριακοντούταις σπονδαί.— Πρὸ τῆς λήξεως ἔτι τῶν πενταετῶν σπονδῶν ἐπανελήθη ὁ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ τῶν συμμάχων πρὸς τοὺς Ἀθηναίους πόλεμος· διότι εἶχον μὲν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι πολλοὺς συμμάχους: τοὺς Θεσσαλοὺς Φωκεῖς Μεγαρεῖς καὶ ἐν Πελοποννήσῳ τοὺς Τροιζηνίους Ἀργεῖους καὶ Ἀχαιοὺς, ἀλλ' ὅμως οὐτοὶ μεγάλως ἐμίσουν αὐτοὺς διὰ τὴν ἐπικράτησιν αὐτῶν. Μάτην ἰδρῆθη ἐν αὐτοῖς ἡ δημοκρατία· οἱ ἄριστοι πασῶν σχεδὸν τῶν πόλεων ἀπέκλινον πρὸς τὴν Σπάρτην, ἅμα δὲ τῇ ἀναμίξει τῶν Ἀθηναίων εἰς τὰς ξυρίδας Φωκέων καὶ Δελφῶν, πάντες οὗτοι συνησπίσθησαν. Οἱ Βοιωτοὶ ἀπέστησαν καὶ ἐπιτεθέντες κατὰ τοῦ εἰς τὴν Βοιωτίαν εἰσβαλόντος Τολμίδου ἐνίκησαν καὶ ἐρόνευσαν αὐτὸν ἐν Κορωνεῖα (446). Ἐκτετε δὲ ἡτοναγομήθησαν. Οἱ Μεγαρεῖς ὁμοίως ἀποστάντες καὶ σφάζαντες τὰς ἀθηναϊκὰς φρουρὰς ἐκάλεσαν Κορινθίους Σικωνίους καὶ Ἐπίδαυρους εἰς βοήθειαν· συγχρόνως δὲ ἀρίστατο μὲν ἡ Εὐβοία, εἰσέβαλλον δ' οἱ Πελοποννήσιοι καὶ ἡρήμουν τὴν Ἀττικὴν. Τότε ὁ Περικλῆς δεκίσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Λακεδαιμονίων ἀπῆλαξε τὴν Ἀττικὴν, διαβὰς δ' ὑπέταξε καὶ σκληρῶς ἐτιμώρησε τὴν Εὐβοίαν. Ἀλλ' ἀπώλετο πλέον ὀριστικῶς ἡ κατὰ γῆν ὑπεροχὴ τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες πέμψαντες πρέσβεις εἰς Σπάρτην συνωμολόγησαν **τριακοντούταις σπονδάς** (445) ἀποδόντες Νίσαιαν καὶ Πηγὰς καὶ Τροιζῆνα καὶ Ἀχάϊαν· αἱ δὲ ἐκτὸς τῶν δύο συμμάχιων πόλεις ἠδύναντο ὅποτερόσε ἤθελον νὰ προσ-

έλθωσιν. Ἄλλ' οἱ Ἀθηναῖοι περιορισθέντες εἰς τὸ ναυτικὸν αὐτῶν κράτος ἠδύναντο καὶ τὴν ἡγεμονίαν αὐτῶν νὰ κραταίωσωσι καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἄλλως νὰ ἀποδείξωσιν ἔνδοξον ὑπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ δαιμονίου Περικλέους.

ΙΑ' ΑΝΑΠΤΥΞΙΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΤΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Ἡ δημοκρατία μετὰ τὰ Μηδικὰ (480—450).—Ἐπειδὴ ἡ ἐν Ἀρείῳ Πάγῳ βουλὴ πορίσασα χρήματα κατὰ τὰ Μηδικὰ εἰς τοὺς Ἀθηναίους ἐγένετο αἰτιωτάτη τῆς σωτηρίας αὐτῶν, ἡ δύναμις αὐτῆς προήχθη μεγάλως· τότε ὁ δῆμος προστάτας ἔχων τὸν Ἀριστείδην καὶ τὸν Θεμιστοκλέα, ἀρ' οὗ ἀφῆρσε τοὺς Λακεδαιμονίους τὴν κατὰ θάλασσαν ἀρχήν, συνέστησε τὴν ἡγεμονίαν τῶν συμμάχων καὶ οὕτως αὐτὴν ἐπαυλίσεν, ὥστε ἀπὸ τῶν φόρων αὐτῶν πλέον ἢ δισμύριοι ἄνδρες ἐτρέφοντο. Ἡ δύναμις αὕτη τῶν Ἀρεοπαγιτῶν ἔβαινεν αὐξανομένη μέχρι τοῦ 462, ὅτε ὁ ἐν τῷ μεταξύ γενόμενος προστάτης τοῦ δήμου Ἐφιάλτης ὁ Σοφωνίδου καπώρθωσε συνεργεῖα τοῦ Θεμιστοκλέους νὰ ἀραιρέσῃ πάντα τὰ ἀνορθῶντα τὴν ἐποπτεῖαν τῆς πολιτείας δικαιοματα αὐτῶν καὶ ἀποδώσῃ εἰς τὴν βουλὴν τῶν πεντακασίων, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου καὶ τὰ δικαστήρια. Κατέπεσε μὲν θῦμα τῶν φιλοδημῶν αὐτοῦ αἰσθημάτων ὁ Ἐφιάλτης δολοφονηθεὶς (461) καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς ὁστρακισθεὶς, ἀλλ' ἡ δύναμις τοῦ δήμου οὕτως ἐπέδωκεν, ὥστε ἀπὸ τοῦ 457 μὲν οἱ ἐκ τῶν δύο πρώτων τάξεων τέως κληρούμενοι ἄρχοντες προουκρίνοντο καὶ ἐκ τῶν Ζευγιτῶν, ἀπὸ δὲ τοῦ 450 γνώμη τοῦ Περικλέους ἐστεροῦντο τῶν πολιτικῶν δικαιοματῶν οἱ μὴ γεγονότες «ἐξ ἀμφοῖν ἀστοῖν». Τοσοῦτον εἶχεν αὐξηθῇ ἡ δύναμις τοῦ δήμου καὶ ὁ πληθυσμὸς τῆς πόλεως.

Ἡ δημοκρατία ἐπὶ Περικλέους (450—429).—Ἐν ᾧ καὶ πολιτικῶς ἐξησθένουν οἱ ἀριστοκρατικοὶ καὶ κατ' ἀ-

ριθμὸν ἡλαττοῦντο θηριόμενοι ἐν ταῖς πολέμοις, ἐστεροῦντο καὶ καταλλήλου ἡγέτου, διότι ὁ Κίμων ἦτο ἄπειρος καὶ ἀργὰ ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν ὅθεν ἀποδοκιμασθέντος τοῦ προγράμματος αὐτοῦ ὠστρακίσθη. Ἐν ᾧ δὲ αὐτὸς καὶ κατελθὼν διέπρεπε μᾶλλον ὡς στρατηγός, μέγας ἤρθη ὡς δημοκράτης **Περικλῆς** ὁ Ξανθίππου, ὃς οὐ εἰσχαθείσης καὶ τῆς μισθοφορᾶς τῶν δικαστῶν δημοτικώτερα ἐγένετο ἡ πολιτεία. Οὗτος παιδευθεὶς τὴν μὲν μουσικὴν ὑπὸ Δάμωνος, τὴν δὲ φιλοσοφίαν ὑπὸ Ζήνωνος καὶ Ἀναξαγόρου ἔσχε τὴν μεγίστην ῥοπὴν εἰς τὰ πράγματα τῶν Ἀθηναίων· ἡ παιδεία ἡ εὐγλωττία ἡ σεμνότης καὶ ἡ ἄλλη τοῦ ἀνδρός ἀρετὴ ἐπέσπασαν τὴν ἀγάπην τῶν Ἀθηναίων, οἵτινες διωκθήσαντες παρ' αὐτοῦ, μηδεμίαν ἄλλην ἀρχὴν παρὰ τὴν στρατηγίαν ἄρξαντος, ἐπὶ δεκαπέντε ἔτη. Ἐπειδὴ δ' ἐπὶ Περικλέους καὶ δι' αὐτοῦ αἱ Ἀθῆναι ἀνεδείχθησαν ἡ ἐνδοξοτάτη τῶν Ἑλληνίδων πόλεων, τὸ πρυτανεῖον τῆς σοφίας καὶ τῆς τέχνης, ἐνθα πάντες συνέρρεον, ἵνα θαυμάσωσι τὰ λαμπρότατα ἀπαυγάσματα τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, εὐλόγως καὶ οἱ χρόνοι οὗτοι ἐκλήθησαν αἰὼν τοῦ **Περικλέους**.

Δῆμος καὶ βουλὴ.—Μικρὸν μέρος τῶν κατοίκων τῆς Ἀττικῆς συνεκρότει τὸν δῆμον τῶν Ἀθηναίων· διότι οἱ μὲν πλεῖστοι αὐτῶν ἦσαν δοῦλοι, προστατευόμενοι μὲν ὑπὸ τοῦ νόμου κατὰ πάσης κακώσεως, ἐστερημένοι ὅμως παντὸς δικαίωματος· καὶ τῶν ἐλευθέρων δ' ἱκανοὶ δὲν ἦσαν πολῖται, οἱ μέτοικοι καλούμενοι, ξένοι ἢ ἐκ ξένων, πληρώοντες οὖρον τὸ μετοίκιον. Μόνοι δ' οἱ ἐκ γνησίων Ἀθηναίων γεγονότες ἦσαν πολῖται ἐλεύθεροι στρατευόμενοι ἀπὸ τοῦ εἰκοστοῦ ἔτους, ἐκκλησιάζοντες καὶ δικάζοντες καὶ τὰ καινὰ πράττοντες. Τὸ σύνολον δ' αὐτῶν, ὁ **δῆμος**, ἦσαν οἱ ἰθύνοντες τὰ τῆς πολιτείας. Ἰνα δὲ μηδενὸς τῶν ὑπηρεσιῶν στερεῖται ἡ πατρίς, παρεῖχεν αὐτοῖς εἰς πᾶσαν συνεδρίαν μισθόν· τὸ βουλευτικὸν τὸ δικαστικόν, ὅστερον δὲ καὶ τὸ ἐκκλησιαστικόν. Εἰς προπαρασκευὴν τῶν προτάσεων, αἵτινες θὰ εἰσήγοντο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ὑπῆρχεν ἡ **βουλὴ** ἐκ 500 μελῶν ἐνικυσίων κυανευτῶν ἢ κληρωτῶν. Αὕτη προ-

εβούλευε περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων, καὶ ἡ ἀπόφασις αὐτῆς ἐκαλεῖτο προβούλευμα ἢ ψήφισμα. 50 δέ, τὸ δέκατον τοῦ ὅλου, ἐκαλοῦντο πρυτάνεις καὶ κληρούμενοι ἐξ ὑπαμοιβῆς ἐρύλαττον ἐπὶ 35-38 ἡμέρας τὸ ἱερὸν πῦρ ἐν τῷ πρυτανείῳ, ἔνθα συνήσθιον μετ' ἄλλων ἐξαίρετου τιμῆς νεκρῶν. ἕκαστος δ' αὐτῶν προεδρεύων παρ' ἡμέραν ἐρύλαττε τὰς κλεῖς τοῦ θησαυροῦ καὶ τοῦ μητροῦου καὶ τὴν σφραγίδα τῆς πόλεως. Ὁ ἐπιστάτης οὗτος τῶν πρυτάνεων καλούμενος, ἐκλήρου ἐννέα προέδρους ἀνὰ ἕνα κατὰ φυλὴν, ἵνα προεδρεύωσι τῆς βουλῆς καὶ τῆς ἐκκλησίας, ὧν ὁ προϊστάμενος ἐκαλεῖτο ὁμοίως ἐπιστάτης. Ἡ βουλὴ ἐπεμελεῖτο τῶν ναυτικῶν καὶ τῶν οἰκονομικῶν, τοῦ ἵππικοῦ καὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Παναθηναίων, ἐβόληται δὲ τοὺς ἀπόρους καὶ τοὺς ἀναπήρους τῶν πολιτῶν.

Ἑκκλησία ἡλιαία ἐπιμελῆται.—Ἀπαντες οἱ ἐλεύθεροι Ἀθηναῖοι συνεκρότουσαν τὴν ἐκκλησίαν, ἣτις συνήγετο, εἰ μὴ ἐκτάκτως, τετράκις ἐκάστης πρυτανείας ἐπὶ τοῦ λόγου τῆς Πνυκὸς ἢ ἐν τῷ θεάτρῳ. Ἐν αὐτῇ μετὰ τὰς νενομισμένας τελετάς, οἱ πρόεδροι ἀναγνόντες τὸ προβούλευμα ἐπηρώτων τὸν δῆμον, ἂν ἀπεδέχετο ἀμέσως ἢ ἐπεθύμει νὰ συζητηθῇ περὶ αὐτοῦ, οὗτος δ' ἀπεκρίνετο διὰ χειροτονίας· ἄρ' οὐ δὲ προσεκάλλουν διὰ κήρυκος τοὺς βουλευμένους ἀγορεύειν, πρῶτος παρήρχετο ὁ πρεσβύτερος τῶν βουλευμένων· ὁ ῥήτωρ ἡγόρευε μύρτῳ κατεστεμμένος, οἱ πρυτάνεις ἐπεψήφίζον, ὁ δὲ δῆμος ἢ ἐχειροτόνει ἢ ἐψηφίζετο.—Ἐκαστον δὲ δικαστήριον συνεκροτεῖτο συνήθως ἐκ 500 ὀρκωτῶν δικαστῶν, λαμβανομένων ἐκ τῶν ἐτησίως κληρουμένων 6,000 πολιτῶν· εἰς δὲ τῶν ἐννέα ἀρχόντων προήδρευε τῆς ἡλιαίας, ἣτις πολλάκις συνέστατο ἐκ δύο ἢ πλείονων τμημάτων ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ δίκῃ. Πλὴν τῆς ἡλιαίας ὑπῆρχον πέντε φονικά δικαστήρια· τὸ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ τὸ ἐπὶ Παλλαδίῳ τὸ ἐπὶ Δελφινίῳ τὸ Φρεατοῖ καὶ τὸ ἐπὶ Πρυτανείῳ, ἔτι δὲ οἱ κατὰ δήμους δικασταί, διακρίνοντες τοὺς ἀγρότας τοὺς δούλους τοὺς μετοίκους καὶ τὰς μικρὰς ὑποθέσεις τῶν ἀστών, καὶ οἱ διαιτηταί.—Ὡς δημόσιοι δ' ἐπι-

μελῆται ἢ ὑπηρεταί παρὰ τοὺς ἐννέα ἄρχοντας ὑπῆρχον καὶ ἑτεροί: δέκα στρατηγοί, ἐνιαύσιοι καὶ αἰρετοὶ ἔχοντες καὶ πολιτικὴν δύναμιν, καὶ ταξίαρχοι διὰ τὰ στρατιωτικά, πολλοί, ὧν ἀνώτατος ἦτο ὁ ταμίης ἢ ἐπιμελητὴς τῆς κοινῆς προσόδου, διὰ τὰ οἰκονομικά, ἀτυνόμοι ἀγορανόμοι ὁδοποιοὶ καὶ ἄλλοι, ἅπαντες κληρωτοί, πλήν τῶν στρατηγῶν, χειροτονητῶν ἢ αἰρετῶν ὄντων· ἐκλεγόμενοι δ' ἐνιαυσίως ὤφειλον ληξίστης τῆς ἀρχῆς νὰ δίδωσιν εὐθύνας εἰς τὸν δῆμον, ὅστις ἦτο ὁ ἀληθὴς κύριος τῶν πραγμάτων.

Ἀθηναίων κράτος καὶ ἐμπορία.—Τὸ Ἀθηναϊκὸν κράτος περιελάμβανε πλὴν τῆς Ἀττικῆς καὶ πάσας σχεδὸν τὰς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου καὶ τοῦ Ἑλλησπόντου περιβρεχόμενας ἀκτὰς καὶ νήσους τῆς Θράκης καὶ Ἀσίας. Εἰς πολλὰς τῶν ὑποτελῶν τούτων νήσων οἱ Ἀθηναῖοι ἔχον ἐκπέμψη κληρούχους, διανεμηθέντας τὴν χώραν καὶ φυλάττοντας αὐτήν, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι αὐτονομούμενοι ὤφειλον νὰ συστρατεύωνται καὶ νὰ τελῶσι φόρους, νὰ λύωσι δὲ τὰς πρὸς τὴν πόλιν διαφορὰς ἐν ταῖς ἀττικαῖς δικαστηρίαις. Τινὲς ὅμως τούτων καταπιεζόμενοι ἀπέστησαν, ὡς οἱ Σάμιοι, οἵτινες ὑποταγέντες σκληρῶς ἐτιμωρήθησαν ὑπὸ τοῦ Περικλέους, καὶ οἱ Βυζάντιοι (440—439). Κατὰ τοὺς χρόνους δὲ τῆς ναυτικῆς ἀκμῆς τῶν Ἀθηναίων προήχθη μάλιστα ὁ Πειραιεὺς ἔχον τρεῖς λιμένας αὐτορρεῖς καὶ ἐχυρώτατον περιβόλον, ἐνούμενος δὲ μετὰ τοῦ ἄστεως διὰ τῶν μακρῶν λεγομένων τειχῶν. Τότε ἀπέβησαν αἱ Ἀθῆναι τὸ ἐμπόριον ἀπόσης τῆς Ἑλλάδος, ὅθεν ἐξεκομίζοντο παντοῖα χειροτεχνίας προϊόντα, εἰσέγοντο δὲ πάντα ὅσα ἐστereῖτο τὸ λυπρὸν ἔδαφος τῆς Ἀττικῆς. Εἰς στενὰς ἐμπορικὰς σχέσεις διετέλουν μετὰ τῶν ἐν Ἑλλησπόντῳ Προποντίδι καὶ Εὐξείνῳ ἀποικίων, μετὰ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Κάτω Ἰταλίας, ἐνθα καταστραφείσης τῆς Συβάρως συνώκισαν τοὺς Θουρίους (443), δι' ὧν ἐπεμύγγνυτο μετὰ τῶν ἐν τῷ πέτρῳ πελάγει Ἑλλήνων καὶ Τυρρηνῶν.

Καλαὶ τέχναι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἑλλάδι.—Πραχθεῖσαι ἤδη καὶ πρότερον αἱ καλαὶ τέχναι ἐν Ἑλλάδι—

δι ἐξήρθησαν μετὰ τὰ μηδικὰ ἐν Ἀθύναις εἰς τὴν ὑψίστην αὐτῶν περιωπὴν. Καὶ ὁ μὲν Κίμων ἐκ τῶν λαφύρων καθωράισε τὴν πόλιν· τὰ δὲ ὀχυρωματικὰ ἔργα καὶ τὰ πρὸς ἐξωραϊσμὸν τῆς Ἀκροπόλεως ἀρξάμενα ἐπὶ Κίμωνος ἐτελείωσεν ὁ Περικλῆς. Οὗτος ἀνήγειρε διὰ τοῦ Μνησικλέους τὰ Προπύλαια, λαμπρὰν εἴσοδον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἧς πρὸς Α. ὑψοῦτο ὁ ναὸς τῆς Ἀπτερου νίκης. Ἐντεῦθεν διέρχεται ἡ εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς ἄγουσα ἱερὰ ὁδὸς, ἧς ἀριστερὸθεν ὑψοῦτο ἡ πρόμαχος Ἀθηνῆ, ὑπερμέγεις τῆς θεᾶς ἄγαλμα χαλκοῦν, καὶ τὸ Ἐρέχθειον, περιεκλήτης ναὸς μαρμαρέου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ· θαυμασταὶς γλαυρότητας καὶ χάριτος, οὗ ἐν τῇ Ν. πλευρᾷ ὑπάρχει πρόστασις, ἧς τὸ ἐπιστύλιον ὑπνέχουσι καλλιμάρμαροι κόρυται, αἱ Κιρυάτιδες. Ἄλλ' ὁ διαπρεπέστατος ναὸς τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς ὕλης Ἑλλάδος διὰ τὴν μετ' ἀπλότητος μεγαλοπρέπειαν τὴν ἀρμονίαν καὶ τὴν χάριν ἦτο ὁ εἰς τὰ Α. τῆς Ἀκροπόλεως Ἑκατόμπεδος Παρθενών. Τὸ πύρινον κρηπίδωμα αὐτοῦ περιθεόμενον ὑπὸ τριῶν βαθμίδων, ὑπεβόσταζε 4½ ἐν ὅλῳ κίονας δωρικοῦ ῥυθμοῦ ἀνέχοντας πενταγώνῳ τὸν θριγκὸν τοῦ ναοῦ, οὗ πρὸθεν ἐπερατοῦτο ἡ ἱερὰ ὁδός· ἐκ τοῦ προνάου εὐρεῖα θύρα ἦγεν εἰς τὸν σηκόν, τριχοτομούμενοι διὰ διπλῆς σειρᾶς κίωνων ὑπεβασταζόντων ἄλλους μικροτέρους τοῦ δευτέρου ὁρόρου, ὑποστηρίζοντες στέγην ὑπὸ κίθριον ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ἔλαμπε τὸ ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος περιεκαλλῆς ἄγαλμα τῆς Παρθένου Ἀθηνᾶς, τὸ καλλίστευμα τοῦ Φειδίου, πέριξ δ' ἥστραπτον ἀσπίδες καὶ περιποίκιλτοι πέπλοι καὶ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἀνακείμενος εἰς τὴν θεάν· ὀπισθεν τοῦ σηκοῦ ἦτο ὁ ἀπιοσθόδομος, ἐν ᾧ τὸ ταμειῶν καὶ πλῆθος ἀνθήματων. Τὸ μεγαλεῖον τοῦ ναοῦ συνεπλήρου τὰ γλυπτὰ ἔργα τὰ κοσμοῦντα τὰ ἐκκτέρωθεν ἀετώματα· κατὰ δὲ τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἐπιστυλίου τοῦ ἀνεγχομένου ὑπὸ τῶν κίωνων κατὰ πάσας τὰς πλευρὰς τοῦ ναοῦ ἀνάγλυφοι μετόπαι, ἐν ἀλλὰξ ὑπὸ κομφῶν τριγλύφων χωριζόμενοι, ἐξεικόνιζον διαφόρους μάχας· ἐν δὲ τῇ περιβαλλούσῃ ἔνω ἔξωθεν τὸν σηκὸν ζωοφόρῳ παρίστατο ἡ πόλις ἄγουσα τὰ Πν-

ναθῆναι. Τοῦ ναοῦ τούτου ἀρχιτέκτονες μὲν ἦσαν ὁ Ἴκτινος καὶ ὁ Καλλικράτης, ἐπιστάτης δὲ τῶν ἔργων ὁ Φειδίδης, μαθητὴς τοῦ Ἀργείου **Ἀγελάδα**, ἀναδειχθεὶς ὁ κορυφαῖος τῶν ἀρχαίων γλυπτῶν.—Τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καλλιτεχνίας δὲν μαρτυροῦσι μόνον τὰ ἐν Ἀθήναις ἐρείπια τῶν μνημείων τῶν χρόνων ἐκείνων, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος σωζόμενα. Τότε ἀνηγέρθη λαμπρὸν τὸ ἐν Ἐλευσίνι ἱερὸν τῆς Δήμητρος, ὁ ἐν Ῥαμνοῦντι τῆς Ἀττικῆς ναὸς τῆς Νεμεσέως, ὁ ἐπὶ τῆς ἄκρας τοῦ Σουνίου ναὸς τῆς Ἀθηνᾶς· τότε ὁ μὲν Ἴκτινος ὠκοδόμει τὸ ἐν Φιγαλῖα τῆς Ἀρκαδίας ἱερὸν τοῦ Ἐπικουρίου Ἀπόλλωνος, Πολύκλειτος δὲ, ὁ καὶ ἐν τῇ γλυπτικῇ ἐφάμιλλος συμμαθητὴς τοῦ Φειδίου, ἀνήγειρε τὸ θέατρον τῆς Ἐπιδαύρου. Τέλος αὐτὸς ὁ Φειδίας ἐπλαττεν ἐκ χρυσοῦ καὶ ἐλέφαντος τὸν Ὀλύμπιον Δία χάριν τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ ἱεροῦ, ὁποῖον παρέστησεν ἐν τῇ Ἰλιάδι ὁ Ὅμηρος.

Ἑορταί.—Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλαι **ἐορταί** ἤγοντο ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἡ ἀρχαιοτάτη ἐπιφανεστάτη καὶ δημοτελεστάτη ἦσαν τὰ **μεγάλα Παναθήναια**, τελούμενα κατὰ τετραετίαν εἰς τιμὴν τῆς Πολιάδος Ἀθηνᾶς· διήρκουν δὲ πολλὰς ἡμέρας, καθ' ἃς πλὴν τῶν θυσιῶν ἐγίνοντο ἐν τῷ σταδίῳ πεζοδρομαίαι, ἵππων καὶ ἀρμάτων δρόμοι, ἀγῶνες μουσικοὶ καὶ γυμνικοὶ καὶ λαμπαδηδρομαίαι· ἀπηγγέλλοντο ὑπὸ ῥαψῶδων τὰ ὁμηρικὰ ἔπη, βραδύτερον δὲ καὶ ἄλλων ποιητῶν καὶ ῥητόρων ἔργα. Ἀλλὰ σπουδαιότατον μέρος τῆς ἐορτῆς ἦτο ἡ εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς πάνδημος πομπή, ἣτις ἀνῆγε τὸν ἱερὸν πέπλον καὶ προσέφερε θυσίας εἰς τὴν πολιοῦχον θεάν. Μεγαλοπρεπῶς ἐπίσης ἐτελοῦντο καὶ τοῦ Διονύσου αἱ ἐορταί καὶ ἰδίως τὰ Ἀνθεστήρια καὶ τὰ μεγάλα Διονύσια, ἐν οἷς περιήγετο τὸ εἶδωλον τοῦ θεοῦ ὑπὸ μεγάλου χοροῦ μετημφιεσμένων εἰς Σατύρους, ὅστις καὶ τραγικὸς ἐκλήθη, παρὰ δὲ τὸν βωμὸν τοῦ θεοῦ ἄδοντας τὸν διθύραμβον ἡχούντων αὐλῶν. Ἐπὶ Πεισιστράτου ὁ Θέσπις προσέθηκεν εἰς τὸν χορὸν αὐτὸν ἄνδρα ὑποκρινόμενον αὐτὸν τὸν Διόνυσον, ὅστις συνῆπτε διάλογον πρὸς τοὺς χορεύοντας Σατύ-

ρους. Ἀλλὰ ταχέως τὰ πάθη τοῦ Διονύσου, περὶ ᾧ διέτριβεν ὁ διθυράμβος, ἀντικατέστησαν περιπέτειαι ἄλλων θεῶν καὶ ἡρώων, ὁ δὲ χορὸς παρίστα πλεον πᾶν εἶδος ἀνθρώπων. Πρῶτος δὲ ὁ Φρύνιχος ἔλαβεν ὑπόθεσιν διθυραμβικοῦ ποιήματος σύγχρονον συμβᾶν, τὴν Μιλήτου ἁλώσιν. Ὁ δὲ Αἰσχύλος προσθέσας καὶ ἕτερον ὑποκριτὴν περιώρισε μὲν τὸ λυρικὸν μέρος, ἐξέτεινε δὲ τὸν δι᾿ ἄλλογον ἀναδειχθεὶς ἀληθὲς πατὴρ τῆς ἐκ τοῦ διθυράμβου παραχθείσης τραγωδίας, ὡς ἐκ τοῦ κατὰ τὰ Λύναια, ἑτέρως Διονυσιακῆς ἐορτῆς, βακχικοῦ κόμου προῆλθεν ὁμοίως ἢ κωμωδία.

Δραματικοὶ ἀγῶνες καὶ ποιηταί.—Τὰ δράματα τὸ πρῶτον ἐδιδάσκοντο ἀπὸ προσκαίρων ξυλίων παραπηγμάτων· ἀλλὰ μικρὸν πρὸ τῶν περσικῶν ἤρχισεν οἰκοδουμένον ἐπὶ τῶν Α. κλιτύων τῆς Ἀκροπόλεως μεγαλοπρεπέστατον θέατρον, τὸ Διονυσιακόν, ὅπερ βραδύτερον ἐπερατώθη. Κατὰ φυλὴν ἐκλεγόμενος ἕκαστος χορηγὸς ἀνελάμβανε τὰς ἀναγκαίους δαπάνας πρὸς παρασκευὴν καὶ ἐκγύμνασιν καταλλήλου χοροῦ, μουσικῶν καὶ ὑποκριτῶν, ἀριστεύσας δ' ἐλάμβανεν ὡς γέρας τρίποδα χορηγικόν, ὃν ἀνέθετεν εἰς τὸν Δίονυσον. Κατὰ δὲ τὸν ε'. αἰῶνα ἀναφαίνονται οἱ μέγιστοι τῶν ἀρχαίων τραγικῶν ποιητῶν ὁ σκληρινομάχος **Αἰσχύλος** ἦτο ποιητὴς σεμνὸς μεγαλορρήμων καὶ ἀρχαιοπρεπής, ἀπελθὼν εἰς Σικελίαν καὶ ἐκεῖ τελευτήσας· ὁ δὲ ἀνταγωνιστὴς αὐτοῦ **Σοφοκλῆς** παρευδοκιμήσας αὐτὸν προσέθηκε καὶ τρίτον ὑποκριτὴν, ἀνήγαγε δὲ τὸ δράμα εἰς τὴν ὑψίστην αὐτοῦ τελειότητα· μικρὸν αὐτοῦ νεώτερος ἦτο ὁ **Εὐριπίδης**, οὗτινος ἡ τραγωδία γέμουσα γνώμων περὶ ἠθικῆς καὶ θρησκείας παρουσιάζει τοὺς ἥρωας λέγοντας καὶ πράττοντας ὡς οἱ σύγχρονοι αὐτῷ ἄνθρωποι. Τῶν δὲ κωμικῶν ποιητῶν μόνον τοῦ **Αἰριστοφάνους** διεσώθησαν ἔργα, ἐν οἷς μετὰ περισσείας αἰναιτικῶς ἄλλως σκόπτει τὰ ἀπαρέσκοντα αὐτῷ. Κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας ἡ κωμωδία ἀπέλαυσε μεγίστης ἐλευθερίας.

Ῥήτορες.—Ἐπειδὴ πᾶσα ὑπόθεσις δημοσία ἢ ἰδιωτικὴ ἐκρέματο ἐκ τῆς ἀποφάσεως τοῦ δήμου, ἐπόμενον ἦτο νὰ προσ-

λάβωσι μεγάλην δύναμιν ἐν Ἀθήναις οἱ ῥήτορες καὶ ἡ ἀκμάσει ἡ ῥητορικὴ. Τῶν ῥητόρων τούτων διεκρίνοντο ἀρχῇθεν οἱ τὰ κοινὰ πράττοντες καὶ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀγορεύοντες, οἷοι ἦσαν ὁ Θερμιστοκλῆς ὁ Κίμων ὁ Περικλῆς ὁ Κλέων καὶ βραδύτερον ὁ Δημοσθένης, τῶν ὑπὲρ τῶν πολιτῶν ἐπὶ μισθῷ γραφόντων λόγους, οὓς οἱ κρινόμενοι ἀπεστοματίζον ἐν τῷ δικαστηρίῳ· οἱ τοιοῦτοι ἐκαλοῦντο λογογράφοι, ὧν οἱ διασημότεροι ἤχμασαν ἀπὸ τοῦ εἴ. αἰῶνος, ὡς ὁ Ἰσαῖος καὶ ὁ Λυσίας. Τῶν συμπάντων δὲ ῥητόρων διεκρίθησαν ὕστερον οἱ δέκα Ἀττικοὶ ῥήτορες καλούμενοι, ἀκμάσαντες τὸν δ΄ αἰῶνα.

Ἱστορικοί.— Ἦδη ἀπὸ τοῦ η΄ αἰῶνος ἤχμασαν ἐν ταῖς Ἀσιατικαῖς πόλεσιν ἄνδρες συλλέγοντες τοὺς θρύλους καὶ τὰς παραδόσεις τὰς ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν μεταδιδόμενας, καὶ οἱ τοιοῦτοι δ' ἐκλήθησαν λογογράφοι. Ἀλλ' ἐν Ἀθήναις ἀνεφάνησαν οἱ πρῶτοι Ἱστορικοί, οἵτινες τὰς μεμνημένης παραδόσεις συνάπτοντες πρὸς ἀξιοπίστους πράξεις ἀναπλῖστον ἐν γλώσσῃ σαφεῖ τὸ παρελθόν. Πατὴρ δὲ τῆς ἱστορίας ἐγένετο ὁ Ἀλικαρνακεὺς **Ἡρόδοτος**, περιηγηθεὶς Ἀσσυρίαν Αἴγυπτον καὶ Εὐρώπην καὶ ἐξιστορήσας πιστῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ πολιτεύματα τὰ ἦν καὶ ἔθιμα τῶν εἰς αὐτὸν γνωστῶν γενομένων χωρῶν, ἅτινα τεχνήντως παρενείρει εἰς τὴν διήγησιν τῶν περὶ τῶν πολέμων, οἷτινες εἶνε ἡ κυρία ὑπόθεσις τῆς πολυτίμου αὐτοῦ ἱστορίας. Ὁ δ' Ἀθηναῖος **Θουκυδίδης** συνέγραψε τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον σχολάζων ἐν ταῖς θρακικαῖς κτήσεσι κατὰ τὴν οὐγὴν, ἐδολοφονήθη δὲ πρὸ τῆς ἀποπερατώσεως τοῦ ἔργου· περισυλλέγων τὴν ἱστορικὴν ὕλην, ὁπόθεν ἡδύνατο, ἐξήλεγε τὰ γεγονότα προθέμενος νὰ συγγράψῃ καὶ συγγράψας «κτῆμα ἐς αἰεὶ, οὐκ ἀγώνισμα ἐς τὸ παραχρῆμα ἀκούειν». Συνέχειαν τοῦ ἔργου αὐτοῦ ἔγραψεν ὁ γλαφυρὸς καὶ ἀπείριτος **Ξενοφῶν**, συναναθὰς μετὰ τοῦ Κύρου τὴν κατὰ τοῦ Ξέρξου ἐστρατείαν, γενόμενος δὲ φίλος τοῦ Ἀγησιλάου· διὸ καὶ ἐξορισθεὶς ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Ἡλίδι ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν δωρηθέντα αὐτῷ ἀγρόν· καὶ ἐν ταῖς ἱστορικαῖς καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις

αὐτοῦ συγγράμμασι καταφαίνεται ἡ γλυκύτης ἡ ἀκριβολογία, ἀλλὰ καὶ ἡ μετριοφροσύνη τοῦ ἀνδρός, μάλιστα δὲ ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει.

ΙΒ'. ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΣ ΠΟΛΕΜΟΣ (431—404).

Αἷτια καὶ ἀφορμαί. — Διὰ τῶν μετὰ αὐτὸν Ἀθηναίων καὶ Σπάρτης συνομολογηθεισῶν σπονδῶν (τῷ 445) ἐπαγιώθη μὲν πρὸς ὥραν ἡ εἰρήνη, ἀλλ' ἐδόθη ὅμως εἰς τοὺς ἀντιπάλους ὁ χρόνος καὶ τὰ μέσα νὰ ὀξύνωσι τὸ ἐμφύλιον μῖτος, ὅπερ ἐμελλε νὰ ἐκραγῇ βιαιότερον. Αἱ σπονδαὶ αὗται παρέστησαν τὴν Ἑλλάδα διηρημένην εἰς δύο στρατόπεδα, ἀπὸ πολλοῦ ἄλλως διακεκριμένα ἀλλήλων ἐκ λόγων γεωγραφικῶν φυλετικῶν καὶ πολιτικῶν· διότι ἡ μὲν Σπάρτη ἡγεῖτο μάλιστα ἡπειρωτῶν καὶ γεωργῶν, δωριέων καὶ ἀριστοκρατικῶν, ἔχουσα δὲ τὸν ἄριστον συντεταγμένον στρατὸν ἐπεκράτει κατὰ γῆν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἡγεμόνευον νησιωτῶν καὶ ναυτῶν, βιομηχάνων καὶ ἐμπόρων, ἰώνων καὶ δημοκρατικῶν, εὐμοιροῦντες δὲ τοῦ κρατίστου ἐμπορικοῦ καὶ πολεμικοῦ ναυτικοῦ ἤρχον κατὰ θάλασσαν. Καὶ αὐτοὶ μὲν οἱ Σπαρτιῶται, μισόζενοι καὶ ἀνεπίμικτοι ὄντες, ὀλίγον ἐπενέβαινον εἰς τὰ τῶν ἄλλων πράγματα· ἀλλ' οἱ σπουδαιότατοι σύμμαχοι αὐτῶν Κορίνθιοι ἐμίσουν μὲν τοὺς Ἀθηναίους, ἀνταγωνιζομένους πρὸς αὐτοὺς ἐμπορικῶς, εἶχον δὲ παλαιὰς ἐριδας πρὸς τὴν ἰσχυρὰν ἄποιον αὐτῶν Κέρκυραν. Ὅτε δὲ οἱ ὀλιγαρχικοὶ τῆς Ἐπιδάμου ἐξωσθέντες ὑπὸ τοῦ δήμου ἐληΐζοντο τὴν πόλιν, οἱ Κορίνθιοι, ἀποποιήθέντων τῶν Κερκυραίων, προθύμως ἐβοήθησαν τοὺς δημοκρατικούς· τότε οἱ Κερκυραῖοι διὰ 40 νεῶν ἀπέκλεισαν τὴν Ἐπίδαμον· ἀλλ' οἱ Κορίνθιοι ἐπιπλεύσαντες ἐνίκηθησαν παρὰ τὸ Ἀκτιον ὑπὸ τῶν Κερκυραίων, ὅφ' ὧν καὶ ἐξεπολιορκήθη ἡ Ἐπίδαμος. Φοβούμενοι δ' οὗτοι ἀντεκδικήσεις ἐτρέψαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ζητοῦντες συμμαχίαν· τυχόντες δ' ἐπιμαχίας ἔλαβον ἐπικουρίαν καὶ ναυμαχήσαντες πάλιν παρὰ τῇ νηϊδῇ Σύβοτα εἰς τὴν

Θεσπρωτικὴν ἀκτὴν ὑπερέσχον τῶν Κορινθίων (434—432). Συγχρόνως δὲ ἡ Ποτιδαία, σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων, ἀποστᾶσα ἔτυχε μὲν βοηθείας παρὰ τῶν Κορινθίων, ἀλλὰ πολιορκηθεῖσα παρεδόθη εἰς τοὺς Ἀθηναίους (432—430). Ἐν τούτοις καὶ μεταξύ Ἀθηναίων καὶ Μεγαρέων ἐξήπταντο ἔριδες διὰ λόγους οὐ μόνον πολιτικούς, ἀλλὰ καὶ ἐμπορικούς.

Ἐκρηγίς τοῦ πολέμου.—Οἱ Κορίνθιοι ἐξωργισμένοι ἐπὶ ταῖς ἡτταῖς ἐπέτυχον νὰ συγκληθῇ ἐν Σπάρτῃ συνέδριον τῶν συμμάχων, ἐν ᾧ σφοδρῶς ἐνεκάλουν τοὺς Ἀθηναίους αὐτοὶ τε καὶ οἱ Μεγαρεῖς ὥς λύσαντες τὰς σπονδὰς καὶ προέτρεπον τοὺς συνελθόντας εἰς πόλεμον. Παρατυχόντες δὲ πρέσβεις ἐξ Ἀθηνῶν ἀντέκρουσαν αὐτοὺς ὑπερασπίσαντες τὴν εἰρήνην, ὑπὲρ ἧς ἦτο καὶ τοῦ συνεαῦ βρασιλέως Ἀρχιδάμου ἡ γνώμη· ἀλλ' ἡ ὁρμὴ τοῦ εἰλοπολέμου ἐφόρου Σθενελιδᾶ παρέσυρε τὸ συνέδριον νὰ ἀπορρίψῃ τὸν πόλεμον, εἰ μὴ ὑπεχώρουν οἱ Ἀθηναῖοι εἰς τὰς ἀπειτήσεις τῶν Κορινθίων (432). Ἰνα δὲ κερδήσῃ χρόνον οἱ Σπαρτιάται, ὑπέβαλον διὰ πρεσβειῶν βαρεῖας ἀξιώσεις εἰς τοὺς Ἀθηναίους. Συνελθὼν δὲ ὁ δῆμος καὶ ἀκούσας τὸν Περικλέα ἀπήντησεν, ὅτι οὐδὲν μὲν θὰ παραδεχθῶσι διατασσόμενοι, ἀλλ' ὅτι εἴνε πρόθυμοι νὰ λύσωσι τὰς διαφορὰς διὰ δίκης κατὰ τὰς συνθήκας ἐπὶ ἴσοις καὶ ὁμοίοις.—Οὕτως **ἐξεργάγη** ὁ ὀλεθριώτατος τῇ Ἑλλάδι **Πελοποννησιακὸς πόλεμος**, ὃν διαίρουσιν εἰς τρεῖς μέρη: α.) τὸν δεκάετην ἢ Ἀρχιδάμειον πόλεμον (431—421) β.) τὸν σικελικὸν (—413) καὶ γ.) τὸν δεκαετικὸν πόλεμον (—404).

α.) Ἀρχιδάμειος πόλεμος (431-421).

Κατάληψις Πλαταιῶν.—Τὴν κήρυξιν τοῦ πολέμου ἐπέσπευσεν ἡ ἀπόπειρα τῶν Θηβαίων πρὸς **κατάληψιν τῶν Πλαταιῶν** (431). Ἀλλὰ τὸ ἐπιχείρημα ἀπέτυχεν, 180 δ' ἐκ τῶν εἰς τὴν πόλιν ὑπεισέλθόντων 300 Θηβαίων συνελήφθησαν καὶ κατεσφάγησαν· οἱ δ' Ἀθηναῖοι στρατεύσαντες εἰς Πλαταιὰς εἰσή-

γαγον σῆτον, ἀρῆκαν φρουρούς καὶ τοὺς ἀγῶνας πάντας εἰς Ἀθήνας μετεκόμισαν.

Δυνάμεις καὶ παρασκευαὶ τῶν συμμάχων.—Κατὰ τὴν ἑναρξιν τοῦ πολέμου οἱ ἐχθροὶ ἦσαν ἰσόπλοιοι· διότι τῶν μὲν Ἀθηναίων ἡ πολεμικὴ δύναμις συνεκροτεῖτο κατὰ γῆν μὲν ἐκ 82,000 ἀνδρῶν, κατὰ θάλασσαν δὲ ἐκ 300 τριήρων καὶ 45,000 ἀνδρῶν, ἡ δύνατο δὲ νὰ συντηρηθῇ ἐκ τῆς χιλιστοχλάντου ἐτησίας προσόδου καὶ ἐκ τῶν ἐν τῷ Παρθενῶνι ἀποτεταγμένων 6000 ταλάντων πλὴν τῶν ἄλλων ἐν ταῖς ναυτῶν θησαυρῶν μετὰ τούτων δ' ἐτάσσοντο πλὴν τῶν ὑποτελῶν ὡς αὐτόνομοι σύμμαχοι οἱ Πλαταιεῖς καὶ Ὀρώπιοι οἱ ἐν Νκυπιάτῳ Μεσσηνιοὶ Ἀκαρναῖες Κερκυραῖοι Ζακύνθιοι Λέσβιοι Χῆοι, τέλος δὲ καὶ οἱ Θεσσαλοὶ. Τῶν δὲ Πελοποννησίων ἡ μάχμος δύναμις συνίστατο ἐξ 60000 ὑπλιτῶν καὶ δούλων, ἰσχυροτέρων μὲν, ἀλλὰ δυσκόλως συντηρουμένων διὰ τὸ ἔμεισθαι, καὶ ἐκ ναυτικοῦ οὐχὶ ἀξιωμαχοῦ· τὰς δὲ δυνάμεις τούτας παρῆχον ὡς σύμμαχοι τῶν Σπαρτιατῶν πάντες οἱ Πελοποννήσιοι πλὴν τῶν Ἀργείων καὶ Ἀχαιῶν Μεγαρεῖς Βοιωτοὶ Φωκεῖς Λοκροὶ Ἀμβρακιῶται Λευκάδιοι καὶ Ἀνακτοῖριοι. Βραδύτερον δὲ προσετέθησαν εἰς ἑκατέρους νέοι· τινὲς σύμμαχοι.

Αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι.—Ὁ Περικλῆς συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους νὰ διακινδυνεύωσι μόνον ἐκ θαλάσσης ἀποφύγοντες τὸν κατὰ γῆν πόλεμον· ὅθεν οἱ ἀχαιοὶ τῆς Ἀττικῆς ἐνεκλείσθησαν ἐντὸς τοῦ περιδόλου καὶ τῶν μακρῶν τειχῶν, πορίζόμενοι δὲ τὰ ἐπιτήδεια διὰ θαλάσσης ἐκ τοῦ Πειραιῶς, ἦσαν ἀσφαλεῖς, ὡς ἐπὶ νήσου. Ἐν τούτοις ὁ Ἀρχίδαμος μεθ' 6000 ἀνδρῶν ἦλθεν εἰς τὸν ἰσθμὸν ἅμα τῷ θέρει τοῦ 431 καὶ πέμψας ἡρώτησε τὸ ὕστατον τοὺς Ἀθηναίους, ἂν ἤθελον νὰ ἐνδύσωσιν· ὁ δὲ κήρυξ ἀρνηθέντων αὐτῶν, εἶπεν ἀπερχόμενος· «ἦδε ἡ ἡμέρα μεγάλων ἄρξει κακῶν τοῖς Ἑλλήσιν». Ἐπὶ τούτοις ὁ Ἀρχίδαμος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἐστρατοπέδευεν ἐν Ἀχαρνᾷ καὶ τῶν καίων καὶ τέμνων τὴν χώραν· τοὺς δὲ Ἀθηναίους δυσπαθοῦντας ἐπὶ τῇ δῶσει καὶ προθυμομένους νὰ ἀντεπεξέλθωσιν

ἀνεχάτιζε καὶ κατεπράυνεν ὁ Περικλῆς. Οὕτω οἱ ἐχθροὶ μὴ εὐρίσκοντες πλεόν τὰ ἐπιτήδεια ἀπεχώρησαν μετὰ ἓνα μῆνα. Τούτων δὲ γινομένων, οἱ Ἀθηναῖοι περιπλέοντες ἐδήουν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς Δ. Ἑλλάδος, ἐν ᾧ ἐτέρᾳ μοῖρᾳ αὐτῶν ἐτιμῶρει τοὺς Λοκροὺς καὶ κατελάμβανε τὴν νῆσον Ἀταλάντην. Ἐπειδὴ δὲ ἐξοικίσαντες τοὺς Αἰγινήτας κατεκληρούχησαν τὴν νῆσον, οἱ Λακεδαιμόνιοι συνώρισαν τοὺς ἐκβληθέντας ἐν τῇ Θυρεάτιδι. Τέλος δ' ὁ Περικλῆς μετὰ 1300 ὀπλιτῶν δηρώσας τὴν Μεγαρίδα ἐξύμνησεν ἐπανελθὼν τὰς ἀρετὰς τῶν πεσόντων καὶ ἐξῆρε τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν διὰ λαμπροῦ ἐπιταφίου, ὃν εἶπεν ἐπὶ τοῖς πεσοῦσιν.

Λοιμὸς καὶ θάνατος τοῦ Περικλέους. — Οἱ Πελοποννήσιοι ὑπὸ τὸν Ἀρχίδαμον τῷ 430 εἰσέβαλον πάλιν εἰς τὴν Ἀττικὴν δρῶντες αὐτὴν· ἀλλὰ τὰ ἐκ τῆς δηρώσεως δεινὰ ἦσαν οὐδὲν παραβαλλόμενα πρὸς τὸν **λοιμὸν**, ὅστις εἰς Ἀθήνας ἐνσκήψας προξένησεν ἀνυπολογίστους συμφοράς· τὸ δὲ κακὸν ἐξέμάνη διὰ τὴν συσώρευσιν μεγάλου πλήθους ἐν μικρῷ χώρῳ, τὴν κακὴν διαίταν καὶ τὸν μόλυσμόν τοῦ ἀέρος καὶ τοῦ ὕδατος. Ὁ λαὸς ἐκ τῆς δεισιδαιμονίας, διαψευδομένων τῶν εἰς τοὺς θεοὺς ἐλπίδων, μετέπιπτεν εἰς ἀσέβειαν, γενικὴ δ' ἔκλυσις ἡθῶν ἐπεκράτησεν. Ἐν τούτοις ὁ Περικλῆς μεθ' 150 νεῶν ἐδήλωσε τὰ Α. τῆς Πελοποννήσου παράλια· ἀλλ' ἡ ἀπαισία νόσος ἀνακρανεῖσα καὶ δεκατιζούσα τὸν στρατὸν ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἐπιστρέψῃ. Ὀργισθεῖς δὲ ὁ δῆμος ἐπὶ τοῖς δεινοῖς καὶ θεωρήσας αἶτιον τὸν Περικλέα καθέσεν αὐτὸν τῆς στρατηγίας καὶ ἐξημίωσε διὰ 15 ταλάντων· ἀλλὰ τὴν θλίψιν τοῦ ἐξόχου ἀνδρὸς ἐπὶ τῇ κοινῇ συμφορᾷ ἐπηύξανεν ἡ ἐκ τῆς νάσου στέρσις ἀγαπητῶν συγγενῶν φίλων καὶ αὐτῶν τῶν τέκνων του. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνέθεσαν καὶ πάλιν εἰς αὐτὸν τὴν στρατηγίαν· ἀλλ' ἐξηντλημένον ἤδη ἐκ τῶν δεινῶν καὶ τῶν συμφορῶν προσβάλοῦσα ἡ νόσος ὑπέσκαψε τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς αὐτοῦ δυνάμεις· οὕτω δ' **ἀπέθανεν ὁ Περικλῆς** ἡρηνόμενος ὑπὸ τῶν περιστοιχοῦντων αὐτὸν βελτίστων πολιτῶν καὶ φίλων.

Ἀλώσις Πλαταιῶν, ἀποστασία καὶ ὑποταγὴ Μυτιληνῆς.— Αἱ ἐγθροπραξίαι τῶν πρώτων τριῶν ἐτῶν ἐξηκολούθουν, τὸ δὲ ἄσπονδον μῖσος ἐπετείνετο ἐκατέρωθεν. Τὸ δ' ἕκαστου ἔταυς οἱ μὲν Πελοποννήσιοι εἰσβάλλοντες ἡρήμουν τὴν Ἀττικὴν, οἱ δ' Ἀθηναῖοι περιπλέοντες ἐδύον τὰ περάλια τῆς Πελοποννήσου. Τῷ δὲ 429 ὁ Ἀρχίδαμος ἀρήσας τὴν Ἀττικὴν ἐστράφη πρὸς τὰς Πλαταιάς, ἃς ὑπερήσπιζε φρουρὰ Πλαταιῶν καὶ Ἀθηναίων· καὶ ἄρ' οὐ ματαίως δοκιμάσας νὰ ἐκπολιορκήσῃ τὴν πόλιν ἀπεκρούσθη, ἀποτειχίσας αὐτὴν καὶ καταλιπὼν πολιορκητὰς ἀπῆλθεν. Οἱ Πλαταιεῖς ἀντέσχον ἐπὶ δύο ἔτη, ἕως ἡ ἐσχάτη πείνα ἠνάγκασε τοὺς ὑπολειφθέντας νὰ παραδοθῶσιν ἐπὶ τῇ ὑποσχέσει τῶν πολιορκητῶν, ὅτι οὐδεὶς θά φονευθῇ ἄνευ δίκης· ἀλλ' οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐθανάτωσαν πάντας, τὰς δὲ γυναῖκας ἠνδραποδίσαν, τὴν πόλιν ἄρδην ἀνέτρεψαν καὶ τὴν γῶραν παρέδωκαν μηλόδοτον εἰς τοὺς Θηβαίους. Τῆς δ' ἀναληγῆτος ὁμότητος τῶν Πελοποννησίων πρὸς τοὺς Πλαταιεῖς ἐράμιλλος ἐδείχθη ἢ τῶν Ἀθηναίων πρὸς τοὺς συγγρόνως ἀποστάντας εἰς τοὺς Πελοποννησίους **Μυτιληναίους** (428). Οὗτοι πολιορκηθέντες ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, οὔτινες μετὰ μεγίστης δραστηριότητος διεξῆγον ἀπανταχοῦ τὸν πόλεμον, μὴ λαβόντες βοήθειαν παρὰ τῶν Πελοποννησίων, ἠναγκάσθησαν ὑπὸ λιμοῦ καὶ στάσεων νὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸν στρατηγὸν τῶν Ἀθηναίων Πάχητα· καὶ ἐκινδύνευσαν μὲν νὰ θανατωθῶσιν ἡβηδὸν καὶ νὰ ἐξανδραποδισθῶσιν οἱ Μυτιληναῖοι ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, πειθομένων εἰς τὰς δημεγερετικὰς φωνασκίας τοῦ ὁμοῦ δημαγωγοῦ Κλέωνος, ἀλλὰ σωθέντες ἀπώλεσαν χιλίους, τοὺς αἰτιωτάτους τῆς ἀποστασίας, τὰ τείχη αὐτῶν κατήρθησαν, αἱ νῆες παρεδόθησαν καὶ ἡ γῶρα τῆς νήτου πλὴν τῆς πιστῆς Μηθύμνης διενεμήθη εἰς τρισχιλίους κληρούχους (427).

Στάσεις καὶ δημαγωγοί.— Ἡ τῶν νικητῶν πρὸς τοὺς ἡττημένους ἄμετρος καὶ ἀσύνατος ὁμότης ἐπεξετάθη εἰς πάσας σχεδὸν τὰς Ἑλληνίδας πόλεις, ἐν αἷς διεκρίθησαν δύο ἀντίπαλοι μερίδες· ἡ τῶν δημοκρατικῶν, ὧν προστάται ἦσαν οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἡ τῶν ἀριστοκρατικῶν, οὓς ὑπεστήριζον οἱ Λακε-

δαιμόνιοι. Τὰ δὲ ἀμείλικτα πάθη τῶν στασιαζουσῶν **θατριῶν** παρέσυρον τοὺς ὑπεριγύοντας εἰς σφαγὰς καὶ κακουρίας, ὧν θλιβεράν εἰκόνα παρέσχεν ἡ Κέρκυρα. Ἐνταῦθα στασιάσαντες οἱ ἀριστοκρατικοὶ πρὸς τοὺς δημοκρατικούς καὶ ἐνθαρρυνόμενοι ἑκάτεροι ὑπὸ τῶν συμμάχων ἐξώκειλαν ἐπὶ τριετίαν (427-425) εἰς ὀλεθρίας καὶ ὠμωτάτας ἀντεκδικήσεις, αἵτινες ἐκόπασαν μετὰ τοῦ ὀλέθρου τῶν πρώτων. Ἀποτέλεσμα τῶν στάσεων τούτων ἦσαν ἀσέβεια καὶ ἐξαχρείωσις παντελῆς. Τῶν δὲ ρατριῶν προΐσταντο ἐν Ἀθήναις ἄνδρες **δημαγωγοὶ** μὲν καὶ νῦν, ὡς καὶ πρότερον, καλούμενοι, ἀλλὰ πολλῶ ὑποδεέστεροι τῶν ἀρχαιοτέρων οἱ νεώτεροι, οἵτινες εἰς κακοήθειαν καὶ συκοφαντίαν ἐκτρέπομενοι, ὠδήγησαν εἰς τὸν ὀλεθρον τὴν πολιτείαν. Τῶν τοιούτων δημοκόπων διεκρίθη μάλιστα ὁ βυρσοδέψης **Κλέων**, ὁ γυδαῖος καὶ βάναισος, ὅστις γενόμενος προστάτης τῶν δημοκρατικῶν μετὰ τὸν Περικλέα τὰ μάλιστα διέφθειρε τὸν δῆμον, προῆγε δὲ τὸν πόλεμον. Ὅλως ἀντίθετος τούτῳ ἦτο ἡ πολιτεία καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ ἡγέτου τῶν ἀριστοκρατικῶν **Νικίου**, ὅστις καὶ συνεστρατήγησε μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ ἄλλας ἀρχὰς ἤρξεν Ἐγένετο δὲ δημοφιλὴς καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀρετάς καὶ διὰ τὴν ἐλευθεριότητα αὐτοῦ, ἐπεδίωκε δὲ μετὰ τῶν σωφρονεστέρων ἐντιμον εἰρήνην.

Τὰ ἐν Πύλῳ καὶ Σφακτηρίᾳ (425).—Ἐν ᾧ ἀθηναϊκὸς στόλος πλέων εἰς Σικελίαν ἔκαμπε τὰ ΝΔ. τῆς Πελοποννήσου, ὁ **Δημοσθένης**, ἱκανὸς στρατηγὸς ἐπιβαίνων τοῦ στόλου ὡς ιδιώτης, ὠχύρωσε τὴν **Πύλον**, ἧς τὸν ὄρμον κατατείνουσα ἀσφαλίζει ἡ **Σφακτηρία**, καταστήσας αὐτὴν ὁρμητήριον τῶν Μεσσηνίων καὶ Εἰλώτων κατὰ τῆς Λακωνικῆς. Ὅτε οἱ Σπαρτιάται κατεῖδον τὸν κίνδυνον, ὑπέστρεψαν μὲν τάχιστα ἐνταῦθα ἀρῆσαντες τὴν Ἀττικὴν, ἔσπευσαν δ' ἐκ Κερκύρας νῆες αὐτῶν βοηθοὶ καὶ διεπεραΐωσαν εἰς τὴν Σφακτηρίαν 420 ὀπλίτας μεθ' Εἰλώτων. Ἀλλ' ἄρ' οὐ ὁ μὲν γενναῖος Βρασίδας ἐπιχειρῶν ἀπόδρασιν εἰς Πύλον εὐτόλμως ἀπεκρούσθη, κατέφθασαν δὲ αἱ ἀποπλεύσασαι ἀθηναϊκαὶ τριῆρεις καὶ ἐπολιόρκησαν τοὺς ἐν τῇ νήσῳ ὀπλίτας τῶν

Σπαρτιατῶν, οὗτοι φρονηθέντες ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς Ἀθήνας· ἄλλ' αἱ ὑπεροπτικάι ἀπαιτήσεις τοῦ Κλέωνος ἐματαιώσαν τὴν εἰρήνην. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐλπιζομένη παράδοσις τῆς νήσου ἐχρόνιζεν, ἐν ᾧ οἱ ἐν Πύλῳ ἐδυσφόρουν ταλαιπωρούμενοι, ὁ Κλέων, ὃν ἡτιῶντο οἱ Ἀθηναῖοι, ἀναγκασθεὶς ν' ἀναλάβῃ τὴν στρατηγίαν ἐπέτυχε παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν τῇ συμπράξει τοῦ Δημοσθένους· οἱ ἐν Σφακτηρίᾳ Σπαρτιᾶται μετὰ πείσματα ἀντίστασιν παρεδόθησαν, ἀπῆχθησαν δ' εἰς Ἀθήνας δέσμοι οἱ περιλειπόμενοι 292. Βαθεῖα ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τούτου παραχθεῖσα ἐντύπωσις ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα, διότι νῦν τὸ πρῶτον Σπαρτιᾶται ἀντὶ νὰ φρονεῦσιν παραδίδονται.

Τὰ ἐν Ἀμφιπόλει (424—422).—Ἐν ᾧ οἱ Σπαρτιᾶται φρονοῦμενοι ὑπὲρ τῶν ἐν Ἀθήναις αἰχμαλώτων ἔπαισαν τὰς εἰς τὴν Ἀττικὴν εἰσβολάς, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν διέλειπον δηρὸν τὰ παράλια κούρων. Ὅτε ὅμως ἠθέλησαν νὰ ἐνισχυθῶσιν ἐν Βοιωτίᾳ καταλαμβάνοντες καὶ ὀχυροῦντες τὸ Δῆλιον, ἡττήθησαν χιλίους ἀποβαλόντες (424). Ἀλλὰ συγχρόνως ὁ γενναῖος καὶ συνετὸς στρατηγὸς τῆς Σπάρτης **Βρασίδης** προσέβαλλεν αὐτοὺς εἰς τὰ καίρια μεταφέρειν τὸν πόλεμον εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης· μετὰ μικρᾶς δυσνάμειας διασχίσας ἀμαχίᾳ τὴν Ἑλλάδα ἀπέστησε τὴν Ἀκάνθον καὶ τὰ Στάγειρα, διὰ συμβάσεως δὲ προσέλαβε τὴν **Ἀμφιπολιν**, ἣν ἀποτυχὼν νὰ σώσῃ ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων Θουκυδίδης ἐξώρισθῃ. Ἐπειδὴ δ' αἱ ἐν Χαλκιδικῇ πόλεις ἀφίσταντο πρὸς τὸν Βρασίδαν ὡς ἐλευθερωτὴν, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν ἰσχυρὰς βοηθείας καὶ τέλος καὶ τὸν Κλέωνα, ὃν προσβαλὼν ὁ ἡρωϊκὸς Βρασίδης ἐνίκησε μὲν καὶ ἐφόνευσε φεύγοντα, ἀλλ' ἔπεσε καὶ αὐτός.

Νικίειος εἰρήνη καὶ τὰ μετ' αὐτήν.—Μετὰ δεκαετῆς ἀγῶνας οἱ ἐμπόλεμοι ἐξαντληθέντες ἐπεθύμησαν πλέον τὴν εἰρήνην· ὅθεν τῇ συνεργείᾳ τοῦ Νικίου μὲν ἐξ Ἀθηῶν, τοῦ βασιλέως δὲ Πλειστοάνακτος ἐκ Σπάρτης συνωμολογήθησαν πεντηκονταετῆς σπονδαί, αἵτινες καὶ **νικίειος εἰρήνη** ἐκλήθησαν, καθ' ἃς συνεφωνήθη ἀμφοτέρωθεν ν' ἀποδοθῶσιν

οἱ αἰχμαλῶτοι καὶ αὐτονομηθῶσιν αἱ θρακικαὶ πόλεις, τελοῦσαι μέτριον φόρον εἰς τοὺς Ἀθηναίους (421). Ἀλλ' ἐν ᾧ αἱ ἔκσπονδοι πόλεις δυσηρεστημέναι καὶ ἀπειλούμεναι ἐκ τῆς φιλικίας Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης συνίσταντο περὶ τὸ Ἄργος πλὴν τῶν Μεγαρέων καὶ Βοιωτῶν, οἱ εἰρηνεύσαντες ἐξ ἀμοιβαίας δυσπιστίας οὐ μόνον τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης ἐντελῶς δεν ἐξέπληρουν, ἀλλὰ καὶ διίσταντο οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι συμμαχοῦντες ἰδίᾳ μετὰ τῶν Θηβαίων καὶ Κορινθίων, οἱ δ' Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν Ἀργείων Μαντινέων καὶ Ἠλείων (420). Ἐρίσκοντες δ' οἱ Λακεδαιμόνιοι πρὸς τοὺς Ἀργείους, συνεπλάκησαν πρὸς αὐτοὺς καὶ τοὺς συμμαχοὺς αὐτῶν καὶ ἤρξαντο λαμπρὰν νίκην ἐν Μαντινείᾳ (418), ἥς ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ἡ ταπεινώσις τοῦ Ἀργους καὶ ἡ ἐπικράτησις αὐτῶν πάλιν ἐν Πελοποννήσῳ. Καὶ διετηρήθη μὲν παρὰ πάντα ταῦτα ἡ τῆς Σπάρτης πρὸς τὰς Ἀθήνας εἰρήνη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτη, ἀλλ' ἡ ἐν Ἀθήναις ὑπεροχὴ τῶν φιλοπολέμων ἐπὶ ἤρχαγε τὴν κατάλυσιν αὐτῆς.

6. Σικελικὸς πόλεμος (413—413).

Ἀλκιβιάδης.— Περὶ τοὺς χρόνους τούτους ἐξηπλοῦτο ἐν Ἀθήναις καὶ τῇ ἄλλῃ Ἑλλάδι ἡ σῆμη τοῦ Ἀλκιβιάδου υἱοῦ τοῦ Κλεινίου, ὅστις εἶχε πῆσιν ἐν Κορωνείᾳ καταλιπὼν μέγαν πλοῦτον, Ἀλκμεωνίδου δὲ πρὸς μητρός. Πάντες ἐθαύμαζον αὐτὸν διὰ τὸ κάλλος τὴν κομψείαν καὶ τὴν χάριν, συναισθανόμενος δὲ καὶ αὐτὸς τὰς ποικίλας σωματικὰς καὶ πνευματικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ ἐπαρθείς ἀπέβη ἰσχυρογνώμων φιλόδοξος καὶ φιλήδονος. Πολλὰ καὶ τῆς παιδικῆς καὶ τῆς ἐφηβικῆς αὐτοῦ ἡλικίας μνημονεύονται ἐλέγχοντα τὸν τοιοῦτον αὐτοῦ χαρακτῆρα· ἀνδρωθεὶς δ' ἐπὶ μεγάλοις καὶ λαμπροῖς διέπρεψε, περιδύτης δ' ἐγένετο μάλιστα ἐπὶ ταῖς ἵπποτροφίαις. Μουσικὴ ῥητορικὴ καὶ φιλοσοφία ἀνέδειξαν αὐτὸν οὐχὶ ἄσχημον τῶν καθ' ἐκὺτὸν ῥητόρων· γενόμενος δὲ προσφιλὴς μαθητῆς τοῦ φιλοσόφου Σωκράτους, ἀντηγάπα τὸν διδάσκαλον, ὅστις, ἂν καὶ

δὲν κατώρθωσε νὰ χαλιναγωγῇ τὸν δυσήνιον μαθητὴν, παρα-
συρόμενον ὑπ' ἀκολάστων φίλων εἰς πότους καὶ κώμους, δὲν
ἔπαυσεν ὅμως ν' ἀγαπᾷ καὶ νοθετῇ αὐτόν. Ἀλλ' ὁ τρυφηλὸς
οὗτος καὶ ἄσωτος νεανίας ἀνεδεικνύετο ἐν πολέμῳ καρτερικὸς καὶ
ἐσκληραγωγημένος πολεμιστὴς, διακριθεὶς εἰς τὰς ἐν Ποτιδαίᾳ
καὶ ἐπὶ Δηλῷ μάχας. Ἐν γένει εἰς τὸν παράδοξον τοῦτον ἄνδρα
ἡ φύσις συνεκέντρωσε τὰς μεγίστας μὲν τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ
πλῆθος κακιῶν, αἵτινες καὶ αὐτὸν καὶ τὴν πατρίδα εἰς ὄλεθρον
ἤγαγον. Ὡν δὲ τὸ πρῶτον εἶδος τῶν Σπαρτιατῶν, ἀπέστη αὐ-
τῶν διενεχθεὶς πρὸς τὸν φίλον τῆς εἰρήνης Νικίαν, ὅστις
σφόδρα ἐτιμᾶτο ὑπ' αὐτῶν. Ὅτε ὅμως ὁ φαῦλος δημαγωγὸς
Ἵπέρβολος ἔπεισε τὸν δῆμον νὰ ἐκδηλώσῃ δι' ὁστρακισμοῦ
τινος τῶν δυνατῶν τίνα πολιτικὴν ἡσπάζετο, αἱ φατρίαι συνη-
σπίσθησαν, ὥστρακίσθη δ' ὁ Ἵπέρβολος παρὰ πᾶσαν καὶ αὐτοῦ
τούτου προσδοκίαν (417). Ἐκτοτε, ὡς εὐτελισθείτης τῆς ποι-
νῆς, κατελύθη ὁ ὁστρακισμός· ὁ δ' Ἀλκιβιάδης γενόμενος προ-
στάτης τῶν νεωτέρων καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐξῆλπε τὸ πολε-
μικὸν ὁρῶνμα τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ εἰς Σικελίαν ἐκστρατεία (415).— Αἱ Συρακούσαι
ὡς ἄποικος καὶ σύμμαχος τῆς Κορίνθου ἦτο ἐχθρὰ τῶν Ἀθηναίων
καὶ εἶχεν ὑποσχεθῆ νὰ πέμψῃ στόλον εἰς τοὺς Σπαρτιάτας.
Ὅθεν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι προσκληθέντες ὑπὸ τῶν ὁμορῶν Λεον-
τίνων, διαφορομένων πρὸς τοὺς Συρακοσίους, ἐπεμψαν ἐπανει-
λημμένως πρὸς αὐτοὺς ἐπικουρίας, ἀλλ' ἰδόντες διαλλαγέοντας
τοὺς ἐρίζοντας Σικελιώτας ἐπανῆλθον ἄπρακτοι (427-425).
Ὅτε ὅμως οἱ Ἑγεσταῖοι πιεζόμενοι ὑπὸ τῶν Σελινουντίων καὶ
τῶν Συρακοσίων ἐπεκαλέσθησαν τοὺς Ἀθηναίους, ὁ Ἀλκιβιάδης
ἀνερρίπισε τὸν λαυθάνοντα ἔρωτα τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ πρὸς
κατάκτησιν οὐ μόνον τῆς εὐφόρου πλουσίας καὶ εὐόρου μεγαλο-
νήσου, ἀλλ' ἐκέθεν καὶ πάσης τῆς πρὸς Δ. λεκάνης τῆς Μεσο-
γαίου. Εἰς τοῦτον πεισθεὶς ὁ δῆμος παρὰ τὰς ἐνστάσεις τοῦ
Νικίου, ἀπέδειξε αὐτοκράτορας στρατηγούς εἰς τὴν ἐπὶ **Σικε-
λίαν ἐκστρατείαν** τὸν Νικίαν τὸν Λάμαχον καὶ τὸν

Ἀλκιβιάδην, μετὰ μεγίστου δὲ ζήλου καὶ ἐν τάχει τὰ πάντα παρεσκεύασεν. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἔτοιμοι πρὸς ἀπόπλουν, ἔκπληκτοι παρετῆρησαν πρῶτον τινὰ οἱ Ἀθηναῖοι ἡκρωτηριασμένους τοὺς ἐν τῇ ἀγορᾷ καὶ τοῖς προθύροις Ἑρμῆς· ἂν καὶ προεκκηρύχθησαν δὲ κατὰ τῶν ἱεροσύλων ἔρμολοπιδῶν μεγάλη μήνυτρα, ἀλλ' οὐδὲν μὲν ἀνεκαλύσθη, κατηγγέλθησαν δ' ἀορίστως ὡς δράσται καὶ ἄλλοι καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὃν κατηγόρησαν ἐπίσης ὡς ἐμπαιζντα τὰ ἐλευσίνεια μυστήρια. Οὗτος ἐζήτηε παραχρῆμα νὰ κοιθῇ· ἀλλ' οἱ ἐχθροὶ ἐννοοῦντες, ὅτι ἐλλείψει ἀποδείξεων ἤθελεν ἀρεθῆ, ἀνέβαλον τὴν δίκην, ἵνα ἀπάρη ὁ στόλος. Τὸ θέρος λοιπὸν τοῦ 415 οἱ ἐπὶ τὴν στρατείαν ἀποδεδειγμένοι ἀπῆραν ἀθροισθέντες δ' οἱ πάντες σύμμαχοι ἐν Κερκύρα συνεκρότησαν δύναμιν 134 τριήρων, 130 μετὰγωγικῶν καὶ φορηγῶν καὶ 35,000 ἀνδρῶν, ὧν 5,100 ὀπλῖται· καὶ ἐπειδὴ καταχθέντες εἰς Σικελίαν οὔτε χρήματα οὔτε δυνάμεις εὔρον ἐτοιμοὺς, ἐνεκρίθη ἡ γνώμη τοῦ Ἀλκιβιάδου, νὰ προσενισχυθῶσι διὰ συμμάχων. Ἀλλὰ μετὰ τὰς πρώτας ἐπιτυχίας ἡ Σαλαμινία ἐλθοῦσα ἐζήτηε τὸν Ἀλκιβιάδην ἀνακαλούμενον εἰς Ἀθήνας, ἵνα ἀπολογηθῇ, διότι οἱ ἐχθροὶ εἶχον ἀναικίησιν τὴν δίκην τῶν ἔρμολοπιδῶν. Οὗτος ὅμως διαφυγὼν ἦλθεν εἰς Ἄργος καὶ μαθὼν ὅτι ἐρήμην κατεγνώσθη αὐτοῦ θάνατος, συνδιαλλαγείς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν ἦλθε πρὸς αὐτούς, ἵνα ᾖ ἀσφαλέστερος, καὶ ἔδωκε συμβουλὰς, δι' ὧν τὰ τῶν Ἀθηνῶν περιέστησαν εἰς τὰ ἔσχατα.

Πολιορκία Συρακουσῶν (414).—Διαχειμῶσαντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐν Κατάνη καὶ Νάξω, ἐπῆλθον τὸ ἐπὶ τὸν θέρος εἰς **πολιορκίαν τῶν Συρακουσῶν**, ἐπετείχισαν τὴν πόλιν καὶ ἐματαίωσαν μὲν πάσας τὰς ἀντενεργείας τῶν Συρακοσίων, ἀλλ' ἐρονεύθη ὁ Λάμαχος. Οἱ Συρακοσῖοι ἀπέλπιδες διεννοοῦντο νὰ παραδοθῶσιν, ὅτε ἐπικουρία ἐπιφανεῖσα ἐνεθάρρυνεν αὐτούς. Τῇ συμβουλῇ δὴλα δὴ τοῦ Ἀλκιβιάδου οἱ Σπαρτιαῖται ἔπεμψαν ἐπικουρίαν ὑπὸ τὸν συνετώτατον Γύλιππον, ὅστις ἐνισχυθεὶς καὶ διὰ Σικελιωτῶν ἐπικούρων εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐματαίωσε τὸν ἐπιτειχισμόν. Τότε ὁ Νικίας ἔγραψεν εἰς Ἀθήνας ζητῶν ἡ

νὰ παύσῃ ὁ πόλεμος ἢ νὰ σταλῶσι γενναῖαι ἐπικουρίαι ὑπὸ νέους στρατηγούς, ἀπαλλάσσονέν του αὐτοῦ ὡς πάσχοντος ὑπὸ νεφρίτιδος. Ἄλλ' ὁ δῆμος διατηρήσας ἐν τῇ ἀρχῇ τὸν Νικίαν ἐπειμψε νέας ἐπικουρίας ὑπὸ τὸν Δημοσθένη καὶ τὸν Εὐρυμέδοντα (413). Ἀρ' οὐ ὅμως καὶ ὁ Γύλιππος ἔλαθε νέας ἐπικουρίας, ἐν ἐπανειλημμέναις ναυμαχίαις ἀπεδείχθησαν νικηταὶ οἱ Συρακούσιοι. Καὶ ὅτε καὶ μετὰ τὴν ἄριξιν τῶν ὑπὸ τὸν Δημοσθένη ἐπικουριῶν ἐνίκηθησαν καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι, αὐτοὺς προέτεινε ν' ἀπέλθωσιν ἀμέσως ἐκ Σικελίας, μετὰ πολλὰς δ' ἀναβολὰς ἐπείσθη τέλος καὶ ὁ διστακτικὸς Νικίας· ἀλλὰ τότε ἔκλειψε σελήνης ἡνάγκασε τὸν δεισιδαιμόνα στρατηγὸν νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησιν ἐπὶ τρεῖς ἑννέα ἡμέρας, ὡς ἐρωτηθέντες ἀπερράνθησαν οἱ μάντιες. Ἡ βραδύτης αὕτη ἐπήγαγε τὸν παντελῆ ὄλεθρον τῶν Ἀθηναίων.

Πανωλεθρία Ἀθηναίων ἐν Σικελίᾳ (413).—Τὰ ἐν τῷ στρατοπέδῳ τῶν ἑκοντίων ἀποφασισθέντα ἐνόησαντες οἱ Συρακούσιοι ἐπετέθησαν κατ' αὐτῶν ἀπὸ τε γῆς καὶ ἐκ θαλάσσης. Ἀπακλεισθέντες δ' οἱ Ἀθηναῖοι ἐν τῷ λιμένι τῶν Συρακουσῶν κατέβαλον ἀπειγνυομένους προσπαθείας, ὅπως γένωσι κύριοι τῆς θαλάσσης· ἀλλ' ἡττηθέντες ἐν ἐπανειλημμέναις ναυμαχίαις, ὧν ἐν τινι ἀπωλέσθη ὁ Εὐρυμέδων, καὶ ἀποβαλόντες τὸν στόλον ἀπερράσαν νὰ υποχωρήσωσι διὰ τῶν ἑνδον τῆς νήσου εἰς τινὰ τῶν συμμάχιδων πόλεων· ὅθεν συμποσούμενοι εἰς 40,000 ἀνέλαβον πορείαν ἐπιπονωτάτην ἐν καύματι καὶ ἐν χύρᾳ ἀγνώστῳ, ἧς τὰς διαβάσεις εἶχον προκαταλάβῃ οἱ ἀπηνεῖς ἐχθροί· διὰ τοῦτο ἀπαύστως παρενοχλούμενοι καὶ ἀνενδύτως διωκόμενοι ἡναγκάσθησαν τέλος πρῶτον μὲν ὁ Δημοσθένης, εἶτα δὲ ὁ Νικίας, μετὰ δεινὸν ὄλεθρον στρατιωτῶν, νὰ παρὰδοθῶσιν εἰς τὸν Γύλιππον. Καὶ οἱ μὲν στρατηγοὶ φρονεύονται, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ περισωθέντες περὶ τοὺς 7000 ἐβλήθησαν εἰς τὰς λατομίας τῶν Συρακουσῶν. Τούτων οἱ μὲν οἰκτρῶς ἐνταῦθα ἀπέθανον, οἱ δ' ἐξηνδραποδίσθησαν, τινὲς δ' ἔχοντες τὰ μέλη τῶν τραχυδιδῶν τοῦ Εὐριπίδου ἀπὸ πηλελευθέρωσαν ὑπὸ τῶν ἐλευόντων αὐτοὺς δεσποτῶν.

Δεκελεικὸς πόλεμος (412—404).

Κατάληψις Δεκελείας, Ἀποστασία συμμάχων (412).—Ἐκ τῆς ἐν Σικελίᾳ πανωλεθρίας ὀλίγοι διασωθέντες ἀνήγγειλαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν ἀπροσδόκητον ἔκβασιν ἐπιχειρήσεως, ἐφ' ἧς εἶχον στηρίξῃ τὰς παραβολωτάτας τῶν ἐλπίδων. Μετὰ δὲ τὴν ἐντεῦθεν ἐπικρατήσασαν δυσπραγίαν ἐνόμιζον οὗτοι, ὅτι οἱ μὲν ἀπανταχόθεν ἐχθροὶ θὰ ἔσπευδον συνενούμενοι ν' ἀποκλείσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τε γῆς καὶ θαλάσσης, οἱ δὲ σύμμαχοι θ' ἀρίσταντο. Ἦδη οἱ μὲν Λακεδαιμόνιοι εἰσηγήσει τοῦ Ἀλκιβιάδου **εἶχον καταλάβῃ καὶ τειχίσῃ τὴν Δεκέλειαν** ἐπὶ τῆς Πάρνηθος, δεσπόζουσιν τῆς εἰς Εὐβοίαν διπλῆς ὁδοῦ, ὥστε οἱ Ἀθηναῖοι ἰναγκάζοντο νὰ διαπορθμεύωσι τὰ ἐπιτήδεια ἀντὶ μεγάλων κόπων καὶ δαπανῶν· ἡ δ' Ἀττικὴ δηρουμενὴ συστηματικῶς ἡρημυῖτο καὶ ἡ Δεκέλεια κατέστη ἐντευχτήριον τῶν δυσηρεστημένων συμμάχων καὶ καταφύγιον ὑπερικοσμητικῶν ἀνδραπόδων, οἵτινες αὐτομολήσαντες πρέλυσαν τὴν ἐν Ἀθήναις βιομηχανίαν καὶ ἐμπορίαν· ὅθεν οἱ Ἀθηναῖοι, ἔν' αὐξήσωσι τὰς ἀπολλυμένας προσόδους αὐτῶν ἐπέβαλον εἰς τοὺς ὑπηκόους ἀντὶ τοῦ φόρου τὴν εἰκοστὴν ἐπὶ πάντων τῶν κατὰ θάλασσαν ἐμπορευμάτων. Ὁ δὲ τότε βασιλεὺς τῶν Περσῶν Δαρεῖος β'. ὁ νόθος (424—405) ἀπήτησε παρὰ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων διὰ τοῦ σατράπου τῆς Φρυγίας Φαρναβάζου καὶ τοῦ τῆς Λυδίας Τισσαφέρνηους τὸν ἀπὸ ἐβδομήκοντα ἐτῶν μὴ καταβληθέντα φόρον ὑποτελείας. Περσθεῖς δ' ὁ Ἀλκιβιάδης ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων **ἀπέστειλε** τὴν Χίον, ἧς τὸ παράδειγμα ἐμυμήθησαν αἱ πόλεις τῆς Ἐρυθραίας ἡ Μίλητος καὶ εἴτα ἡ Ρόδος καὶ Μυτιλήνη μετ' αὐτῆς τῆς τέως πιστοτάτης Μνηθύμνης. Μόνη ἡ Σάμος μείνασα πιστὴ εἰς τοὺς Ἀθηναίους κατέστη τὸ ὀρμητήριον αὐτῶν περὶ τοὺς τόπους ἐκείνους. Οἱ δὲ Πέρσαι ἀντὶ τῶν χρημάτων, ἅτινα παρέχον χάριν τοῦ ναυτικοῦ εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ἀνέλαβον, ὡς πρὸ τῶν Μηδικῶν, τὴν ἀρχὴν τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων. Ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι νέον

θάρρος ἀντλοῦντες ἐκ τῶν ἀτυχιῶν κατήρτισαν νέον στόλον καὶ προσβαλόντες ἐτιμώρησαν Χίους καὶ Μιλησίους περιουρίσαντες τὴν ἀποστασίαν τῶν ἄλλων πόλεων (411).

Μετάδοσις δημοκρατίας (411).— Αἱ ἐν Ἰωνίᾳ ἐπιτυχίαι τῶν Λακεδαιμονίων ἦσαν κατόρθωμα τοῦ Ἀλκιβιάδου, ἔχοντος συνεπίκουρον τὸν περσικὸν χρυσὸν· ἀλλ' οἱ ἐν Σπάρτῃ ὑποπεύοντες, τινὲς δὲ καὶ μισοῦντες τὸν ἄνδρα, διέταξαν τὴν δολοφονίαν αὐτοῦ. Οὗτος ὅμως ἐννοήσας τὰ τεκταινόμενα προσέφυγε πρὸς τὸν Τισσαφέρνην καὶ ἔπεισεν αὐτὸν νὰ μὴ παρέχῃ πλέον χρήματα εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, ὥς μὴ συμφέρον εἰς τὸν βασιλέα νὰ ἐνισχύεται σφόδρα ὁ ἕτερος τῶν διαμαχομένων, ἀμα δὲ δι' ἀποστόλων ὑπισχνεῖτο εἰς τοὺς ἐν Σάμῳ τὴν συμμαχίαν τοῦ στρατάρχου καὶ τοῦ βασιλέως, ἂν κατελύετο ἐν Ἀθήναις ἡ δημοκρατία καὶ ἐψηφίζετο ἡ καθύδως αὐτοῦ. Οὗτοι ἡδέως ἤκουσαν τὰς προτάσεις καὶ παρὰ τὰς ἀντιδράσεις τοῦ στρατηγοῦ Φρυνίχου ἔπεμψαν πρέσβεις εἰς Ἀθήνας ὑπὸ τὸν Πείσανδρον, ὅπως διενεργήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν. Ὁ δῆμος πεισθεὶς ἔπαυσε τὸν Φρυνίχον καὶ ἔπεμψε δέκα πρέσβεις ὑπ' αὐτὸν τὸν Πείσανδρον πρὸς τὸν Τισσαφέρνην χάριν διαπραγματεύσεων. Ἀλλ' ὅτε ἔνεκα τῶν ἐπαχθῶν τοῦ στρατάρχου ἀπαιτήσεων τὸ σχέδιον ἐφαίνετο ἀποτυγχάνον, ὁ Πείσανδρος ἐνεργήσας διὰ τῶν ἐν Ἀθήναις κοινῶν μυστικῶν πολιτικῶν ἐταιρειῶν ἐπέτυχε τὴν μετάδοσιν τῆς δημοκρατίας εἰς ὀλιγαρχίαν, ἐν ᾗ τὴν ἀρχὴν εἶχε βουλὴ τετρακοσίων ἀνδρῶν καὶ κατ' ὄνομα μόνον ὑρισταμένη ἐκκλησία πεντακισχιλίων τῶν εὐπορωτέρων πολιτῶν. Οἱ νέοι οὗτοι ἄρχοντες διώκησαν ἐπαχθῶς καὶ τυραννικῶς. Ἀλλ' ὅτε ἐγνώσθησαν ἐν Σάμῳ τὰ γενόμενα, οἱ στρατιῶται καθοδηγούμενοι ὑπὸ γενναίων ἀνδρῶν, οἷοι ὁ Θρασύβουλος καὶ ὁ Θράσυλλος, ὤμωσαν μετὰ τῶν Σαμίων πίστιν εἰς τὴν δημοκρατίαν καὶ παύσαντες τοὺς στρατηγούς ἐξέλεξαν ἄλλους, ἐν οἷς καὶ τὸν Θρασύβουλον καὶ Θράσυλλον, ψηφίσαντες δὲ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Ἀλκιβιάδου ἀπέδειξαν καὶ αὐτὸν ἓνα τῶν δέκα στρατηγῶν. Οὗτος κατελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπλήρωσε μὲν πάντας ἐλπίδων, αἰρεθεὶς δὲ

μετ' ἄλλων πρεσβευτῆς πρὸς τὸν Τισαφέρνην, τοῦτου μὲν κα-
τῳρήωσε νὰ ψυχράνῃ τὰς ἐν τῷ μεταξύ ἀνανεωθείσας πρὸς τοὺς
Σπαρτιατάς σχέσεις, τὸν δὲ στρατὸν συνεκράτησε θέλοντα νὰ
πλεύσῃ ἀμελλητί εἰς Ἀθήνας, ἵνα καταλύσῃ τὴν ὀλιγαρχίαν.
Τὰ τῶν Ἀθηναίων περιέστησαν τότε ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς· ὅτε δ' ἔ-
μαθον, ὅτι ἡττηθέντος τοῦ στόλου ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπέστη ἡ
Εὐβοία, ροβηθέντες περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς τῆς πόλεως κα-
τέλυσαν τὴν βουλὴν τῶν τετρακισίων, τέσσαρες μῆνας ἄρξασαν,
καὶ κατέστησαν σῶφρονα καὶ μετρίαν δημοκρατίαν, ἣτις ἐψήφισε
τὴν κάθοδον τοῦ Ἀλκιβιάδου.

Κάθοδος καὶ ὄψυγῃ Ἀλκιβιάδου.—Τὸ ἔργον τῶν ἐν
Δεκελείᾳ Σπαρτιατῶν ἐνισχύθη διὰ τῆς ἀποστασίας τῆς Εὐβοίας·
ἀλλ' ἵνα συμπληρωθῇ, ἦτο ἀναγκαιοτάτη καὶ ἡ ἀποστασία τῶν
ἐν Ἑλλησπόντῳ καὶ Προποντίδι ὑπηκόων τῶν Ἀθηναίων· ὅθεν
ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τοῦ Φαρναβάζου προθύμως μετηγάγεν ἐνταῦ-
θα τὸ θέατρον τοῦ πολέμου ὁ στρατηγὸς τῶν Λακεδαιμονίων Μίν-
δαρος, οὗ ἕνεκα καὶ τινες τῶν παρελλησποντίων πόλεων ἀπέστησαν.
Ἀλλ' ὁ ἐν Σάμῳ στόλος τῶν Ἀθηναίων κατὰ πόδας ἠκολούθησε
καὶ ναυμαχίας γενομένης παρὰ τὴν Κνιδὸν ἐνίκησεν, ὡς καὶ βρα-
δύτερον παρὰ τὴν Ἀβυδὸν. Τὸ δ' ἐπὶ ὅντος (410) ὁ Ἀλκιβι-
άδης συνέτριψε παρὰ τὴν Κύζικον ὀλοσχερῶς τὴν ναυτικὴν δύ-
ναμιν τῶν ἐχθρῶν, ὧν τὸν ὀλεθρον ἀνήγγελλε τὸ ἐξῆς γράμμα το-
ἐπιστολέως τοῦ Μινδάρου Ἱπποκράτους· «ἔρρει τὰ καλά· Μίν-
δαρος ἀπέσсуα· πεινῶντι τῶνδρες· ἀπορίομες τί χρὴ
δρᾶν». Ἀπὸ τῆς νίκης ταύτης Κύζικος καὶ Πέρινθος, τὸ δ' ἐπὶ ὅν
ἔτος Σηλυμβρία Χελκηδών καὶ Βυζάντιον παρεδόθησαν εἰς τὸν
Ἀλκιβιάδην. Μετὰ δὲ τὰς ἐπιτυχίας ταύτας ἀργυρολογήσας καὶ
ἔχων 20 ναῦς εἰσέπλευσεν ὁ Ἀλκιβιάδης εἰς Πειραιᾶ ἐν μέ-
σῳ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ πρὸς θεὸν αὐτοῦ συρρέουστος πλῆθους καὶ
ἀνῆλθεν εἰς τὸ ἄγρυ· ἀπαλογηθεὶς δὲ ἐλύθη τῶν ἀρῶν, ἐπανέλαβε
τὰ ἀγαθὰ αὐτοῦ καὶ ἡρέθη στρατηγὸς αὐτοκράτωρ καὶ κατὰ γῆν
καὶ κατὰ θάλασσαν (408). Μετ' ὀλίγον ἐκπλεύσας μεθ' 100 νε-
ῶν καὶ προσλαβὼν τὴν Ἀνδρον ἐνίκησε μὲν αὐτός, ἀλλ' ὁ κυβερ-

νήτης Ἀντίοχος, ἀπόντος ἐπ' ἀργυρολογίᾳ τοῦ Ἀλκιβιάδου καὶ παρὰ τὰς διαταγὰς αὐτοῦ, ναυμαχήσας πρὸς τὸν στόλαρχον τῶν Λακεδαιμονίων Λύσανδρον παρὰ τὸ Νότιον ἐν τῷ κόλπῳ τῆς Ἐφέσου ἡττήθη καὶ ἐρονεύθη (407). Ἐπὶ τούτοις κατηγορηθεὶς ὁ Ἀλκιβιάδης ἐπαύθη μὲν τῆς στρατηγίας ὑπὸ τοῦ παλιμβούλου δήμου, ἐκλέξαντος ἀντ' αὐτοῦ δέκα στρατηγούς, **Φυγῶν** δ' εἰς τὰ περὶ Βισάνθην τεῖχη δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὴν πατρίδα.

Λύσανδρος Καλλικρατίδας καὶ ἡ ἐν Ἀργινοῦσαις ναυμαχία.— Ἐναντίον τοῦ Ἀλκιβιάδου ἡ Σπάρτη εἰ-
γεν ἐκπέμψη (408) εἰς Ἰωνίαν στρατηγὸν τὸν **Λύσανδρον**,
ὅστις διεκρίθη ἐπὶ δεξιότητι γενναϊότητι καὶ φιλοδοξίᾳ, ἀλλ'
ἅμα καὶ δολιότητι ἐπιτορμία καὶ ἀγρονομίᾳ. Οὗτος ἔλεγεν : «ὅπου
ἢ λεοντῇ μὴ ἀφικνῆται, ἐκεῖ προσραπτέον τὴν ἀλωπεκῆν.
Ἀναβάς δ' εἰς Σάρδεις εὔρεν ἀντὶ τοῦ Τισσάφερνου τὸν δευτερό-
τοκον υἱὸν τοῦ βασιλέως Κύρον σατράπην τῆς Μ. Ἀσίας, δια-
τεθειμένον νᾶ ἐνισχύσει τοὺς Σπαρτιάτας, ἵνα ἔπειτα ἀντωφεληθῇ
ἐξ αὐτῶν. Τούτου τὴν εὐνοίαν προσελκύσας καὶ τὴν ἐλευθεριότητα,
συνεκρότησε στόλον 90 νεῶν καὶ ἐνίκησε τὸν Ἀντίοχον.—Τὸ δ'
ἐπὶ τὸν ἔτος ἐπὶ τὴν ναυμαχίαν τῆς Σπάρτης ἡρέσθη ὁ **Καλλι-
κρατίδας**, ἀνὴρ γενναῖος καὶ χρημάτων κρείττων. Εὐρών οὗτος
ἐν Ἀσίᾳ στόλον 140 νεῶν καί, ὅτ' οὐδέποτε παρὰ τῷ Κύρῳ,
παρισθεὶς παρὰ τῶν συμμάχων χρήματα ἔπλευνεν εἰς Λέσβον μεθ'
170 νεῶν, ἐκυρίευσεν τὴν Μήθυμνον καὶ ἐνέκλεισε τὸν Κόνωνα ἐν
τῷ λιμένι τῆς Μυτιλήνης. Ὅτε δ' ὁ ἐξ 150 νεῶν ἀθηναϊκὸς στό-
λος ὑπὸ τοῦς ὀκτώ τῶν καθεστώτων δέκα στρατηγῶν προσωρμί-
σθη εἰς τὰς νησίδας **Ἀργινοῦσας** πρὸς Α. τῆς Μελέας ἄκρας
τῆς Μυτιλήνης, ἀνταναχθέντος τοῦ Καλλικρατίδου μεθ' 120
νεῶν συνέστη μάχη δεινὴ. Οὐδέποτε πρότερον εἶχον ἀντιταχθῆ-
κατ' ἀλλήλων τοσαῦται ἑλληνικαὶ τριήρεις· ὁ Καλλικρατίδας ἐ-
ρονεύθη ἐκ τῶν πρώτων, 80 περίπου νῆες τῶν Πελοποννησίων
ἀπώλοντο, 25 δὲ τῶν Ἀθηναίων. Οἱ τὸν Κόνωνα πολιορκοῦντες
ρῥάσαντες ἔφυγον, αὐτὸς δ' ἠνώθη μετὰ τῶν οἰκείων (406). Ἐ-
πειδὴ δὲ σφοδρὰ τρικυμία ἐκόλυσε τὴν ἀναίρεσιν τῶν ναυμαχῶν,
οἱ στρατηγοὶ πλὴν τοῦ Κόνωνος ἐπαύθησαν, ἐξ δ' αὐτῶν ἐπανελ-

θόντες κατεδικάσθησαν παρὰ νόμῳ μετ' ὅτρυν εἰς θάνατον ἀναπολόγητοι καὶ ἔπιον τὸ κώνειον, μόνου τοῦ Σωκράτους ἐκ τῶν πρυτάνεων διαμαρτυρηθέντος κατὰ τῆς παρανομίας. Ἐπὶ τῇ σκληρᾷ ταύτῃ ἀδικίᾳ οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον μετεμελήθησαν.

Ἡ ἐν Αἰγὸς ποταμοῦ μάχη (405).— Ἐπειδὴ ὁ σπαρτιατικὸς νόμος ἐκώλυε νὰ αἰρεθῇ δις ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν ναυαρχίαν, ταύτην μὲν ἔδωκαν οἱ Σπαρτιᾶται κατ' ὄνομα εἰς τὸν Ἀρακον, ἔργῳ δ' εἰς τὸν Λύσανδρον, διορίσαντες αὐτὸν ἐπιστολέα ἥτοι ὑποναύαρχον. Διὰ περσικῶν δὲ χρημάτων συγκροτήσας αὐτὸς νέον στόλον ἐπλευσεν εἰς Ἑλλάσποντον, προσβαλὼν δ' αἰρεῖ τὴν Λάμψακον. Ἐν ᾧ δὲ ἐναυλόγει ἐνταῦθα, περαπλεύσαντες ἀνθορμίζονται οἱ Ἀθηναῖοι μεθ' 180 τριήρων κατέναντι εἰς **Αἰγὸς ποταμούς**, χωρίον ἀκατοίκητον ἄνυδρον καὶ ἀλίμενον· ἐπὶ τέσσαρας δ' ἡμέρας ἐπιπλέοντες καὶ σκόπτοντες τὸν Λύσανδρον ὡς δεῖλόν, ἅτε μὴ ἀνταναγόμενον, ἀπέπλεον περὶ δειλὴν. Ἀλλ' αὐτὸς κατασκοπεύων ἐμάνθηνεν ὅτι καταΐροντες οἱ Ἀθηναῖοι διεσπείροντο ἀπερισκέπτως ἀνὰ τὴν περσικὴν. Τὴν ἀταξίαν ταύτην παρατηρήσας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκ τῆς περὶ Χερρόνησον διατριβῆς αὐτοῦ, ὑπέδειξεν εἰς τοὺς στρατηγοὺς συμβουλεύων νὰ μεθορμισθῶσιν εἰς Σηστόν, ἀλλὰ δὲν εἰσηκούσθη. Ὅτε δὲ τὸ πέμπτον ἐπανελήφθησαν τὰ αὐτά, ὁ Λύσανδρος ἀπὸ συνθήματος καὶ ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν Ἀδαιμάντου καὶ Τυδείως, δεκασθέντων καὶ προδωσάντων, ἐπέπλευσε μεθ' ὁρμῆς. Μάτην ἐπειράθη ὁ Κόνων νὰ συναγᾶγῃ τοὺς στρατιώτας, ὧν πλεῖστοι μὲν ἀμέριμνοι ἐρρανεύοντο καὶ ὅπλα καὶ σποράδες περὶ τῆς ναυῆς, ἄλλοι δὲ φεύγοντες· ὥστε ἐκ τοῦ παντὸς ὀκτὼ μόνον νῆες ὑπὸ τὸν Κόνωνα διέφυγον εἰς Κύπρον παρὰ τὸν βασιλέα Εὐαγόραν καὶ τὴν Πάραλος, ἵνα κομίσῃ τὴν ἀγγελίαν εἰς Ἀθήνας, 3000 δ' αἰχμάλωτοι μετὰ τοῦ στρατηγοῦ Φιλοκλέους ἐσράγησαν πλὴν τοῦ προδότου Ἀδαιμάντου.

Ἄλωσις Ἀθηνῶν (404).— Ἀρκα τῷ ἀκούσματι τῆς θλιβερᾶς ἀγγελίας συνελθόντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐβήρυσαν νὰ ἐπιγώσωσι τοὺς λιμένους πλὴν ἐνὸς καὶ νὰ παρασκευασθῶσιν εἰς ἄμυναν.

Ὁ δὲ Λυσάνδρος μετὰ τὴν νίκην ὑπέτασσε τὰς παρελλησποντίους καὶ τὰς ἰωνικὰς πόλεις καὶ τὰς νήσους καὶ ἀπέπεμπε μὲν τοὺς ἐν αὐταῖς Ἀθηναίους φρουροὺς καὶ κληρούχους οἰκαδε, ἵνα ταχύτερον προέλθῃ ἔνδεια τῶν ἐπιτηδείων, ἐγκαθίστα δ' ἐκ τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐταίρων δεκάρχας καὶ ἄρμοστὰς, ἵνα διοικῶσι καὶ πέμπωσι τοὺς φόρους εἰς τὴν Σπάρτην· καταπλεύσας δὲ καὶ αὐτὸς ἀπέκλεισε τὸν Πειραιᾶ ἀπὸ θαλάσσης, ἐν ᾧ ἤδη προσελθόντες οἱ βασιλεῖς τῆς Σπάρτης Ἄγρις καὶ Πανσανίας ἐπολιόρχουν τὸ ἄστυ ἀπὸ ξηρᾶς. Ἐρημοὶ συμμάχων καὶ νεῶν, ἐνδεεῖς δ' ἐπιτηδείων, οἱ Ἀθηναῖοι ἔπεμψαν τρεῖς εἰς Σπάρτην περὶ εἰρήνης· τέλος δ' ὑπὸ λιμοῦ ἀναγκασθέντες ἐδέχθησαν τὰ ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν συμμάχων δόξαντα ἥτοι τὴν καθάρεισιν τῶν μακρῶν τειχῶν καὶ τῶν τοῦ Πειραιῶς, τὴν παραίτησιν ἀπὸ πάσης κτήσεως ἐκτὸς τῆς Ἀττικῆς, τὴν ἀνάκλησιν τῶν φυγάδων καὶ τὴν παράδοσιν τῶν νεῶν. Ὁ δὲ Λυσάνδρος πολλὰς αὐλητριῶδας συναγαγὼν τὰ τεῖχη κατέσκαπτε καὶ τὰς τριῖναις πλὴν δώδεκα κατέφλεγε πρὸς τὸν αὐλόν, ἑστεφανωμένων καὶ παιζόντων ἅμα τῶν συμμάχων, ὥς ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἀρχοῦσαν τῆς ἐλευθερίας· (Πλουτ. Λυσ. 15).

ΙΓ. ἩΓΕΜΟΝΙΑ ΣΠΑΡΤΗΣ

Οἱ τριάκοντα τύραννοι (404).— Οἱ ἐν Ἀθήναις λακωνίζοντες ὀλιγαρχικοὶ ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τοῦ Λυσάνδρου κατέλαβον τὴν ἀρχήν· ἐκβιαζομένη δ' ἡ ἐκκλησία ἐψήφισε ν' ἀνατεθῇ ἡ σύνταξις νέων νόμων καὶ τῆς πόλεως ἡ διοίκησις εἰς τριάκοντα τῶν ὀλιγαρχικῶν, ὧν ἦσαν καὶ ὁ Κριτίας καὶ ὁ Θηραμένης. Παραλαβόντες οὗτοι τὴν διοίκησιν τῆς πόλεως κατ' ἀρχὰς μὲν διώκησαν καλῶς, ἀλλ' ἔπειτα ἐξετράπησαν εἰς βιαιότητα καὶ κακουργίαν, ὅθεν καὶ **τριάκοντα τύραννοι** ἐκλήθησαν· οὐ μόνον ὅσους ὑπώπτουν ὡς δημοτικούς, ἀλλὰ καὶ τοὺς πλουσίους, ἀκρίτους συλλαμβάνοντες καθείργνουσιν καὶ ἐθανάτουσιν

πρὸς δῆμους καὶ ἀρπαγὴν τῆς περιουσίας αὐτῶν. Τότε ἐφρονέυθη ὑπὸ τοῦ Φαροναθάξου κατὰ παραγγελίαν τοῦ Λυσάνδρου, δοθεῖσαν ἐνεργείᾳ τῶν τριάκοντα, καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅστις μετὰ τὴν ἥτταν τῶν Ἀθηναίων εἶχε καταφύγη ἀσφαλείας χάριν εἰς Φρυγίαν. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν παρανομίων αὐτῶν ζητήσαντες ἔλαβον ἐκ Σπάρτης 700 φρουροὺς ὑφ' ἄρμοσθην τὸν Καλλιτίον, αὐτῖνες καὶ κατέσχον τὴν Ἀκρόπολιν. Ἀλλὰ ταχέως ὑπεισηλθεν ἐν μέσῳ τῶν τυράννων ἡ διχόνοια· ὁ Θηραμένης ἐξάνεστη κατὰ τῆς αὐθαιρεσίας καὶ ἀκολασίας τῶν συναδέλφων αὐτοῦ, ὅπερ ὁμῶς συνετέλεσεν εἰς τὸ νὰ πῇ τὸ κῶνειον. Ἐκτοτε ἀχαλίνωτοι ἐφέροντο πλέον οἱ λοιποὶ εἰς τὰς παραλογωτάτας ἀνομίας.

Κατάλυσις τῶν τριάκοντα (403).— Πολλοὶ τῶν Ἀθηναίων φεύγοντες τὴν τυραννίδα ἐζήτουν ἄστυν εἰς Ἄργος Μεγαρχα Θήβας καὶ Χαλκίδα, ἐνθα καὶ εὗρισκαν φιλόφθωπον ὑποδοχὴν. Ἐβδομήκοντα δὲ τῶν ἐν Θήβαις φυγάδων παχθέντες ὑπὸ τὸν Θρασύβουλον ἀπερράσισαν νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν πατρίδα καὶ κατέλαβον τὴν Φυλῆν, ὅχυρόν φρούριον ἐπὶ τῆς Πάρνηθος· ταχέως δ' αὐξήθέντες εἰς 700 κατέβησαν εἰς Ἀχαρνὰς καὶ ἀπέκρουσαν τοὺς ἐπελθόντας φρουροὺς τῶν τριάκοντα. Οἱ δὲ τυράννοι ροδούμενοι περὶ τῆς ἰδίας ἀσφαλείας κατέρυγον εἰς Ἐλευσίνα· ἀλλ' αἱ ὁμότητες αὐτῶν ἠϋξήσαν τὸ πλῆθος τῶν δυσηρεστημένων, καὶ οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον θαρραλέωτεροι γενόμενοι ὤρμησαν κατὰ τοῦ Πειραιῶς καὶ κατέλαβον τὴν Μουνιχίαν. Ἐνταῦθα πολεμήσαντες πρὸς τοὺς ἐπελθόντας τυράννους ἐνίκησαν αὐτοὺς καὶ ἐφρόνευσαν τὸν Κριτίαν καὶ τὸν Ἰππόμαχον. Ἐπειδὴ δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ὀλιγαρχικαὶ ἀπεστράφησαν τοὺς τριάκοντα, πύσαντες αὐτοὺς παρέδωκαν τὴν πόλιν εἰς δέκα ἄρχοντας. Οὗτοι, ὡς καὶ οἱ ἐν Ἐλευσίνῃ τυράννοι, ἐζήτησαν ἐπικουρίαν ἐκ Σπάρτης, ὁ δὲ Λύσανδρος ἐστάλη ὡς ἄρμοστής μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ Λίθυος ὡς κυβερνήτου. Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς Περσικλῆς ἐξ ἀντιζηλίας πρὸς ἐκεῖνον κατώρθωσε σταλείς καὶ αὐτὸς καὶ πύσας τὸν πόλεμον νὰ διαλλάξῃ τοὺς διεστῶτας, αὐτῖνες ἐδέχθησαν πάντας τοὺς φυγάδας πλὴν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν ἑνδεκα ἐκτελεστῶν τῶν ἀπο-

φάσεων αὐτῶν. Οἱ περὶ τὸν Θρασύβουλον διαλλαγέντες ἐτράπησαν εἰς τὴν ἀνόρθωσιν τῶν νόμων, ἀντὶλαβόντες δὲ τὴν παλαιὰν τοῦ Ὀδωνοῦ καὶ Κλεισθένους νομοθεσίαν μεθέρησαν πρὸς τὰς ἐνεστώσας ἀνάγκας τῆς πόλεως. Ἐκστρατεύσας δ' εἶτα κατὰ τῶν ἐν Ἐλευσίνι τριάκοντα καὶ ρονεύσας αὐτοὺς ὁ Θρασύβουλος, καὶ μετὰ τῶν ὀπαδῶν αὐτῶν διηλλάγη καὶ πρὸς πάντας ἐκῆρυξεν ἁμνησίαν, ἣν ὁ δῆμος ἐτήρησε πιστῶς.

Διδασκαλία καὶ θάνατος Σωκράτους (419-399).—

Οἱ Ἀθηναῖοι ἀνιδρύσαντες τοὺς ἀρχαίους θεσμοὺς δυσμενῶς διεκριντο πρὸς τὰς καινὰς θεωρίας τῶν φιλοσόφων καὶ σοφιστῶν περὶ θρησκείας ἀληθείας καὶ ἀρετῆς. Τότε ἔζη ἐν Ἀθήναις γέρον ὀνομαστός ἐπὶ σοφίᾳ, ὁ Σωκράτης, ὃν ἤγαγε τὸ δαιμόνιον αὐτοῦ πνεῦμα εἰς νέας ὁδοὺς ζητήσεως τῆς ἀληθείας. Ὁ δύσμορρος καὶ πένης φιλόσοφος διὰ τῶν περιερισμουσῶν αὐτὸν ὑλίστων ἡθικῶν ἀρετῶν, σωφροσύνης δικαιοσύνης ἐγκρατείας εὐσεβείας καὶ πραότητος, ἀπεδείχθη πρότυπον ἀγαθοῦ πολίτου καὶ γενναίου στρατιώτου· ὡς ἀξίωμα ὑποθέμενος τὸ πυθικόν «γνῶθι σαυτόν», καθιέρωσεν ἅπαντα τὸν βίον εἰς ζήτησιν τῆς ἀληθείας καὶ δικαιοσύνης, ἵνα κατ' αὐτὰς ρυθμίσῃ τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ καὶ πωδηγέτησῃ τοὺς ἄλλους πρὸς βελτίωσιν αὐτῶν. Τὴν δὲ διαλεκτικὴν αὐτοῦ διδακτικὴν ἤσκει συζητῶν δημοσίᾳ καὶ προτιθέμενος νὰ ἐξεγείρῃ τὰς ἐν τῷ πνεύματι τῶν διαλεγομένων λαθανούσας γνώσεις, οὕτω δὲ φωτίσῃ μορφώσῃ καὶ παιδεύσῃ αὐτοὺς. Καὶ ὅμως ὁ ταιούτος ἀνὴρ, γινώσκων πόσον πεπερασμένη εἶνε ἡ ἀνθρωπίνη γνώσις, ἔλεγεν: «ἐν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα» ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἀλαζόνες σοφιστὰς, οἵτινες ἐπαγγελλόμενοι ὅτι ἦσαν ἱκανοὶ νὰ καταστήσωσι τοὺς συνόντας σοφοὺς περὶ πᾶσαν σοφίαν ἤχθαιρον τὸν ἐλέγχοντα αὐτοὺς Σωκράτη. Οἱ ἀρχιότροποι δημοκρατικοὶ καὶ οἱ πολλοὶ βλέποντες καὶ τὸν Σωκράτη συζητούντα μετ' ἐκείνων συνέχουν αὐτὸν πρὸς τοὺς σοφιστὰς. Πλὴν δὲ τούτων ἐχθροὺς εἶχεν ὁ ἀνὴρ πολιτικούς ἀνδρας, ὀλιγαρχικούς τε καὶ δημοκρατικούς. Τρεῖς δὲ τῶν καταχγούντων τὴν δημοκρατίαν, Μέλαντος Ἀνυτός καὶ Λύκων, καὶ ἐκ προσωπικῶν λό-

γων, κατήγγειλαν αὐτὸν ἐγκαλέσαντες ὅτι «ἀδικοῖ Σωκράτης οὓς μὲν ἡ πόλις νομίζει θεοὺς οὐ νομίζων, ἕτερα δὲ καινὰ δαιμόνια εἰσάγων, ἀδικοῖ δὲ καὶ τὴν πόλιν διαφθεῖρων». Οὗτος, ἂν καὶ εὐκόλως ἡδυνήθη ν' ἀνασκευάσῃ τοὺς κατηγόρους, κατεδικάσθη ὁμως νὰ πῇ τὸ κώνειον. Μέχρι τῆς ὑστάτης στιγμῆς διετέλεσεν ἀτάραχος καὶ φαειρὸς διαλεγόμενος πρὸς τοὺς σπενδοντας εἰς τὴν εἰρκτὴν μαθητὰς καὶ φίλους· καὶ ὅτε ὁ πλούσιος Κρίτων προέτεινε νὰ τὸν φυγαδεύσῃ, ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν διδάξας ἱσχυρασίως τὴν ὑπακοὴν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος, ἥτις «μητρός τε καὶ πατρός καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστι καὶ σεμνότερον καὶ ἁγιώτερον». πῶν δὲ τὸ κώνειον ἐπεσπράγισε τὸν ἰσθμῖον αὐτοῦ βίον διὰ θανάτου μαρτυρικοῦ.

Ἀνάβασις καὶ κάθοδος τῶν μυρῶν (402—401).—Δαρεῖος ὁ Β'. ἀποθανὼν κατέλιπε διάδοχον μὲν Ἀρταξέρην τὸν Μνήμονα ἐπικληθέντα (404—359), τὸν δὲ νεώτερον **Κῦρον** σατράπην τῆς Μ. Ἀσίας. Οὗτος ἐπιθυμῶν τὴν βασιλείαν κατώρθωσε νὰ συναγάγῃ περὶ ἑαυτὸν 13,000 Ἑλλήνων μισθοφόρων ὀπλιτῶν ὑπὸ τὸν πρῶτον ἀρμοστήν τοῦ Βυζαντίου καὶ ναύαρχον Κλέαρχον τὸν Λακεδαιμόνιον, μεθ' ὧν ἐνώσας 100,000 βαρβάρων ὑπὸ τὸν Ἀρικτὸν ἀνέζευξεν ἐκ Σάρδεων, ὡς μέλλων νὰ τιμωρήσῃ τοὺς ἐχθροὺς αὐτοῦ Πισίδας. Οὕτω δὲ διελάσας τὴν Μ. Ἀσίαν ἐπῆλθε κατὰ τοῦ ἀδελφοῦ, ὅστις μετὰ 400,000 ἀνδρῶν ἀντεπεξῆλθεν ἐν Βαβυλωνίᾳ παρὰ τὰ **Κούναξα**. Ἐνταῦθα, γενομένης μάχης σφοδρᾶς, οἱ μὲν Ἕλληνες κατ' ἑαυτοὺς ἐνίκησαν· ἀλλ' ὁ Κῦρος ἀκάθεκτος ὁρμήσας κατὰ τοῦ Ἀρταξέρζου πίπτει νεκρὸς δι' ἀκοντίου βιαίως πληγείς, τὰ δὲ ὑπὸ τὸν Ἀρικτὸν στρατεύματα αὐτοῦ διασπαρέντα ἠττηθῆσαν πρὸς τὸν βασιλέα. Ἐκπληκτοὶ οἱ Ἕλληνες μαθόντες τῇ ἐπαύριον τὰ γενόμενα συνωμολόγησαν σπονδὰς μετὰ τοῦ βασιλέως· ἀλλ' ὁ τὸν Κῦρον ἐν τῇ σατραπείᾳ διαδεχθείς Τισσαφέρνης ἐξαπατήσας αὐτοὺς καὶ ἐπιорκήσας ἐρόνευσε τοὺς στρατηγοὺς αὐτῶν. Τοὺς δ' ἐντεῦθεν καὶ ἐκ τῆς ἀπορίας τῶν ἐπιτηδεῶν ἐν γῶρᾳ ἐχθρικῇ ἀ-

θυμοῦντας καὶ ἀπεγνωκότας Ἕλληνας παρχμυθήσας ἀνεθάρρουν ἐπὶ τὴν στρατείαν συνακολουθήσας οἷλος τοῦ Προξένου **Ξενοφῶν**, αἰρεθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ εἰς τῶν στρατηγῶν ἀντὶ τοῦ Προξένου. Ἡ κἀθοδος αὕτη τῶν μυρίων ἀπέβη λίαν ἄξιονημένευτος· ἄνευ ὁδηγῶν ἐν ὅλῳς ἀγνώστῳ καὶ πολεμίᾳ χώρᾳ, στερούμενοι τῶν πάντων, διηνεκῶς παρενοχλοῦμεναι ἐπορεύοντο πρὸς Β. Ἀπαλλαγέντες τῶν Περσῶν ἐνέπεσον εἰς τοὺς ὄρεινους καὶ πολεμικοὺς Κηρδούχους (σημ. Κούρδους), πολλοὺς δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ὑπὸ τοῦ ψύχους ἀπώλεσαν· τέλος μετὰ μακρὰν πορείαν καὶ νέους κινδύνους διὰ τῶν ὄρεινῶν Ταύρων Χαλύδων καὶ ἄλλων πολεμικῶν λαῶν ἰδόντες ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους Θήγρου τὴν ἡάλασσαν ἀνέπεμψαν χαρμυσίνους κραυγὰς· στήσαντες δὲ τρόπαιον ἐκόσμησαν δι' ἐχθρικῶν λαφύρων καὶ κατέρχοντο εἰς Τραπεζοῦντα, ὅθεν τὸ μὲν διὰ ξηρᾶς, τὸ δὲ πλείοντες ἐπανήλθον εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ παρεδόθησαν ὑπὸ τοῦ Ξενοφώντος ἐν Περγάμῳ οἱ ὑπολειφθέντες 8,000 **Κύριοι** εἰς τὸν στρατηγὸν τῆς Σπάρτης Θίβρωνι. Οὕτω ἡ ἐκστρατεία αὕτη, ἣν γλαφυρώτατα περιγράφει ὁ Ξενοφῶν ἐν τῇ Κύρου ἀναβάσει, ἐπερκαύθη εἰς 15 μῆνας, καθ' ὅς οἱ **μύριοι** διέδρομον 6,400 χιλιόμετρα, ἀποδείξαντες τί ἠδύνατο νὰ διαπραχθῇ καὶ ἐν χώρᾳ ἐχθρικῇ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ὁμοιοσούντων καὶ πειθαρχούντων.

Λύσανδρος καὶ Ἄγναιος ἐν Ἀσίᾳ.—Ὁ **Λύσανδρος** καταλύσας τὸ ναυτικὸν κράτος τῶν Ἀθηναίων ἀπέμεινε κύριος τῶν γέως ἐν Ἀσίᾳ ὑπατελῶν εἰς αὐτοὺς πόλεων καὶ τῶν νήσων, ὧν τὴν μὲν ἀρχὴν παρέδωκεν εἰς δευτέρους ἐκ τῶν ἐν αὐταῖς ὀλιγαρχικῶν, τὴν δὲ φρούρησιν εἰς Λακεδαιμόνιον ἀρμοστίην· ὑπεστήριξε δὲ τοὺς ἔρχοντας τούτους τῶν ὑπατελῶν εἰς τὰς κατὰ τῶν ἀντιθέτων αὐταῖς δημοκρατικῶν βιαιότητας φόβους καὶ διωγμούς, οἷσι ἐγένοντο ἐν Μιλήτῳ Ἡρακλείᾳ Θάσῳ Βυζαντίῳ καὶ ἀλλαχού· ἐκ Σάμου δέ, ἥτις μόνη ἀντέστη μετὰ τὴν ἄλωσιν τῶν Ἀθηνῶν, ἐξωρίσθησαν οἱ πλείστοι τῶν πολιτῶν μοναρχίτωνες. Τότε ἔναι τῶν ὀλιγαρχουμένων πόλεων διετράνωσαν τὴν πρὸς τὸν Λύσανδρον εὐγνωμοσύνην αὐτῶν διὰ πρωτοφανῶν τιμῶν καὶ

χαμερπῶν κολακεῖδων, ἐφ' οἷς ἐπαίρουμένος ἐκείνος ἀπέβη ὑπερόπτης ὡμὸς πολυτελής. Οὕτω οἱ στρατηγοὶ καὶ οἱ ἄρμισταὶ ἐπιστρέφοντες εἰς Σπάρτην εἰσήγον αὐτὸν μόνον χρυσὸν πολὺν καὶ ἄργυρον, ἀναγκαῖον ἄλλως πρὸς συντήρησιν στρατοῦ καὶ στόλου, ἀλλὰ καὶ πλεονεξίαν καὶ ἀσωτίαν, ἅτινα διέφθειραν τὴν αὐστηρότητα τοῦ σπαρτιατικοῦ βίου, ἠράνισαν δὲ τὴν ἰσότητά καὶ ὁμοιότητα τῶν πολιτῶν. Αἱ ἀρχαὶ τῆς Σπάρτης ἤρχισαν νὰ θορυβῶνται ἐπὶ τοῖς νεωτερισμοῖς, καὶ ἐπειδὴ ὁ Λύσανδρος ἐλέγετο ἀρχηγὸς στάσεως τινος κατὰ τοῦ καθεστώτος, ἀνεκάλεσαν αὐτὸν οἱ ἑφῆροι ἐξ Ἀσίνης. — Ὅτε δὲ ὁ Τισσαφέρνης καταβάς ἐπεχείρησε τὴν καθυπόταξιν τῶν πόλεων, ὅσαι εἶχον βοηθήσῃ τὸν Κύρον, ἡ Σπάρτη ἔπεμψε μετὰ στρατοῦ τῇ αἰτήσῃ τῶν ἀπειλούμενων πόλεων πρῶτον μὲν τὸν Θίβρωνα (399), ὅστις ἐκυρίευσεν πολλὰς αἰολίδας πόλεις, εἶτα δὲ (398|7) τὸν πανούργον καὶ δολερὸν Δερκυλίδην. Οὗτος ὠρελούμενος ἐκ τῆς διχονοίας Φαρναβάζου καὶ Τισσαφέρνους, συνεννοηθεὶς μετὰ τούτου ἐπῆλθε κατ' ἐκείνου καὶ ἐγένετο κύριος ἐν βραχεῖ ἑννέα αἰολικῶν πόλεων· ὅτε δὲ συνεβιβάσθησαν οἱ ἐρίζοντες σατράπαι, συνωμολόγησε μετ' αὐτῶν ἀναχωρήν. Ἀλλ' ὁ δοξάσας τὰ ἑλληνικὰ ὄπλα ἐνκντίον τῶν Περσῶν ὑπῆρξεν ὁ βασιλεὺς Ἀγησίλαος, μικρὸς μὲν τὸ σῶμα καὶ χυλὸς, ἀλλὰ μεγάλουρον αὐστηρὸς τὰ ἥθη καὶ εἰς τὰ νόμιμα πιστὸς. Οὗτος, ὅτε τῷ 396 ἠγγέλθη εἰς Σπάρτην, ὅτι μέγας βαρβαρικὸς στόλος ἐξωπλίζετο ἐν Φοινίκῃ, συνήγαγε μετὰ τριάκοντα συμβούλων, ἐν οἷς καὶ ὁ Λύσανδρος, τὰς δυνάμεις αὐτοῦ εἰς Αὐλίδαν ὡς ἐπὶ πανελλήνιον ἀγῶνα. Ἀποβάς δὲ εἰς Ἐρεσον καὶ ἰδὼν τὸν Λύσανδρον τιμώμενον ὡς βασιλέα ἠνάγκασεν αὐτὸν ν' ἀπομακρυνθῇ, εἰσβαλὼν δ' εἰς Λυδίαν καὶ συνάψας μάχην πρὸς τοὺς Πέρσας παρὰ τὸν Πακτωλὸν ἔτρεψεν αὐτοὺς εἰς φυγὴν. Ἀλλ' ὁ διαδεχθεὶς τὸν Τισσαφέρνην Τιθράυστης καὶ ρονεύσας αὐτὸν διαταγῇ τοῦ Ἀρταξέρξου, ὀργισθέντος ἐπὶ τῇ ἥττῃ, ἐπέτυχεν διὰ τριάκοντα ταλάντων ὥστε ὁ Ἀγησίλαος ἀρῆσας αὐτὸν νὰ διελάσῃ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν Φρυγίαν· ὅθεν ἡττηθεὶς καὶ ὁ Φαρναβάζος ἦλθεν εἰς λόγους φιλίας πρὸς αὐτόν. Ἐν

ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο ὁ Ἀγησίλαος νὰ εἰσελάσῃ εἰς τὰ ἔνδον τοῦ περσικοῦ κράτους καὶ νὰ καταλύσῃ αὐτό, ἀνακληθεὶς ὑπὸ τῶν ἐσθρων κατέλειπε τὴν Ἀσίαν.

Συμμαχικὸς ἢ βοιωτικὸς καὶ κορινθιακὸς πόλεμος (394—387).— Ὁ Τιθαύστης ἐνοήσας τὸ ὑπολαβήανον πρὸς τὴν Σπάρτην μῖσος τῶν ἀρχαίων συμμάχων αὐτῆς ἐπέτυχε, διαρθείρας τοὺς προεστώτας Ἀργούς Κορίνθου καὶ Θηβῶν, νὰ συνάψῃ αὐτὰς μετὰ τῶν Ἀθηνῶν εἰς συμμαχίαν ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Ὅτε δὲ οἱ Θηβαῖοι βοηθοῦντες τοὺς Λοκροὺς προσέβαλον τοὺς Φωκεῖς, ἐστάλη εἰς βοήθειαν τούτων ἐκ Σπάρτης ὁ Λύσανδρος, ὅστις προσβάλλων τὸν Ἀλίσιοτον ἡττήθη καὶ ἐρονεύθη (395). Τότε ἀνεκλήθη ὁ Ἀγησίλαος, ἀπ' οὗ μάλιστα ἐγνώσθη, ὅτι οἱ νικηταὶ ἐνισχυθέντες καὶ ὑπ' ἄλλων συμμάχων διεννοοῦντο νὰ εἰσβάλωσιν εἰς αὐτὴν τὴν Λακωνικὴν. Ἀλλ' οἱ Σπαρτιῶται προσβαλόντες αὐτούς, ὄντας 15,000, πρὸς τὴν Νεμέαν ἐνίκησαν. Τὴν νίκην ταύτην ὅτε ἔραθεν ἐπιστρέφων ὁ Ἀγησίλαος, στεναῖζας εἶπε : «Φεὺ τῆς Ἑλλάδος τοσούτους ἄνδρας ἀπολωλεκυίας ὑφ' αὐτῆς, ὅσοι ζῶντες ἐδύναντο νικᾶν ὁμοῦ σύμπαντας τοὺς βορβάρους μαχόμενοι (Πλουτ. Ἀγησ. 16). νικήσας δὲ καὶ αὐτὸς ἐν Βοιωτίᾳ τοὺς συμμάχους πρὸς τὴν Κορώνειαν, ἀπήγαγε τὸν στρατὸν οἴκαδε. Ἀλλὰ πρὸ τῆς μάχης εἶχεν ἤδη μάθῃ ὅτι ὁ σπαρτιατικὸς στόλος, οὕτινος εἶχε προστήσῃ τὸν γαμβρὸν αὐτοῦ Πείσανδρον, κατεναυμάχηθη περὶ Κνίδον ὑπὸ τοῦ περσικοῦ, οὕτινος ἡγεῖτο ὁ Κόνων. Οὕτω περιήρχοντο αἱ ἐν Ἀσίᾳ πόλεις πάλιν εἰς τοὺς Πέρσας. Ὁ δὲ Κόνων μετὰ τοῦ Φαρναβάζου, διώξαντες ἐκ τῶν πόλεων τοὺς δεσάρχας καὶ ἀρμοστάς, ἐδήρυσαν πλεύσαντες τὴν Πελοπόννησον, ἐνισχύσαντες δὲ ἐν τῷ Ἰσθμῷ διὰ χρημάτων τοὺς συμμάχους, ἐπλευσαν ὁ μὲν Φαρναβάζος εἰς Ἀσίαν, ὁ δὲ Κόνων μετὰ 80 τριήρων εἰς Ἀθήνας καὶ διὰ τοῦ περσικοῦ χρήματος καὶ τῆς ἀρωγῆς τῶν Θηβαίων ἀνέστησε τὰ καταπεπτωκότα τείχη τῆς πόλεως (393). Ἐν τούτοις ὁ ἐμφύλιος πόλεμος ἤμαζε καὶ μάλιστα περὶ Σι-

κυῶνα καὶ Κόρινθον, διεκρίθη δὲ τότε καὶ κατὰ γῆν ὁ Ἀθηναῖος στρατηγὸς Ἰφικράτης δι' ἣν εἰσήγαγε νέαν πολεμικὴν, κατάρτισας ἐλαφρὰ σώματα μισθοφόρων πελταστῶν, οἵτινες ὑπῆρξαν ὁ τρόμος τῶν Σπαρτιατῶν, ὧν καὶ μύραν ὅλην κατέκοψαν. Ἐπίσης δὲ καὶ κατὰ θάλασσαν ἐξηκολούθει ἀμύριστος ὁ ἀγὼν καὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῶν Ἀθηναίων, ὧν διεκρίθησαν ὁ Θρασύβουλος, ὑποτάξας τὰς παρελλησποντίους πόλεις καὶ τὸ Βυζάντιον, ἀλλ' εἴτα φρονεθεὶς ἐν Ἀσπένδῳ τῆς Κιλικίας, καὶ ὁ Χαβρίας.

Ἀνταλκίδειος εἰρήνη (ἔ87).— Οἱ Σπαρτιάται μάτην τλαιπωρούμενοι ἐν ἀγῶνι πολέμῳ, τὸ μὲν πρῶτον προσεπάθησαν νὰ προσελκύσωσι τοὺς Πέρσας (392) διαθέτοντες κατὰ τῶν Ἀθηναίων τὸν διάδοχον τοῦ Τιβράστου Τιρίβαλλον, εἴτα δὲ καὶ εἰρηνεύοντες πρὸς αὐτούς. Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἀπόπειρα τῆς πρεσβείας τοῦ Ἀνταλκίδου ἀπέτυχεν, ὅτε καὶ ὁ πρὸς μακταίῳσιν αὐτῆς σταλθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων Κόνων συλληφθεὶς καθείρχθη ἐν Σάρδεσιν, ἀλλ' εἴτα διαρρυγὼν ἐτελεύτησε παρὰ τῷ Εὐαγόρᾳ· τὸ δεύτερον δὲ σταλθεὶς ὁ Ἀνταλκίδας καὶ ἀναβὰς εἰς Σοῦσα κατεκόμισε τὴν ποθητὴν εἰρήνην, ἣν ἐπέβαλεν ὁ Ἀρταξέρξης εἰς τοὺς Ἑλληνας. τὰς μὲν ἐν Ἀσίᾳ ἑλληνικὰς πόλεις καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς καὶ Κύπρον λαβὼν αὐτός, τὰς δ' ἄλλας καὶ μικράς καὶ μεγάλας αὐτονόμους ἀφῆκε πλὴν Ἀθήνων Ἰμβρου καὶ Σκύρου, αἵτινες ἔμενον, ὡς ἀνέκαθεν, εἰς τοὺς Ἀθηναίους, τοὺς δὲ μὴ ἀποδεχομένους τὴν εἰρήνην ἀπειλήσας διὰ πολέμου. Οὕτω ἔμενον ἡ Ἑλλὰς πάλιν διηρημένη εἰς μικράς καὶ ἀσθενεῖς ἀνεξαρτήτους πολιτείας. Μόνη δ' ἡ Σπάρτη οὐδὲν ἀπώλλυεν· ὅθεν ὁ Ἀγησίλαος πρὸς τὸν εἰπόντα· «Φεῖ ἱὼς Ἑλλάδος, ὅπου μηδίζουσιν ἡμῖν οἱ Λάκωνες», «οὐ μᾶλλον, εἶπεν, οἱ Μῦδοι λακωνίζουσιν». Ἀλλ' ὅμως τὴν **Ἀνταλκίδειον εἰρήνην** ταύτην ὠνόμασεν καὶ αὐτοὶ οἱ σύγχρονοι ἔργον αἰσχρὸν καὶ ἀνόσιον.

ΙΑ'. ΑΚΜΗ ΘΗΒΩΝ

Δυναστεία Σπάρτης.—Οἱ Σπαρτιῖται παραδίδωσιν τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας εἰς τοὺς Πέρσας προσσηνέχθησαν λίαν **δυναστεικῶς** καὶ πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι ὑποφύλους· δῆθεν δὲ ὡς προστάται καὶ ἐκτελεσταὶ τῆς ἀνταγλιδαίου εἰρήνης ἐτιμώρησαν ἐξ ιδίας ἑχθρας τὰς πόλεις μάλιστα, ὅσαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς μάλλον ἢ πρὸς αὐτοὺς εἶχον φανῇ εὐμενέστεραι. Καὶ πρῶτον μὲν (386) διηνέχθησαν πρὸς τὴν Μαντινείαν, πόλιν εὐδαίμονα καὶ ἰσχυράν, ἐπὶ δὲ τῇ προφάσει, ὅτι δὲν συνεπολέμησε μετὰ τῆς Σπάρτης, κυριεύσαντες διώρισαν τετραρχίαν· εἴτα δὲ πρὸς τοὺς Φλιασίους (385), ἀναγκασθέντας νὰ καταδεχθῶσι τοὺς φυγάδας ὀλιγαρχικοὺς. Περί δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἤμαρξεν ἐν τῇ Χαλκιδικῇ μετ' ἄλλῃ πόλει, ἣ **"Ολύμθος**, συγκροτήσασα μετὰ τῶν περιοικίδων ἰσχυράν συμμαχίαν, προαχθεῖσα εἰς ἐμπορίαν καὶ εἰς ἄλλην ἀκμὴν καὶ εὐνοικῶς ἔχουσα πρὸς τὰς Ἀθήνας καὶ πρὸς τὰς Θήβας. Ἐπὶ τῇ προφάσει λοιπὸν τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν συμμάχων τῆς Ὀλύμθου μόλις κληθέντες ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων αὐτῆς Ἀκάνθου καὶ Ἀπολλωνίας, ἐφῆρσαν τὴν ἀποστολὴν μεγάλῃς δυνάμει (384). Καὶ μέρος μὲν ὑπὸ τὸν Εὐδαμίδαν εὐθὺς πεμφθὲν καὶ διὰ σημαντικῶν ἐπικουριῶν ὕστερον ἐνισχυθὲν μετὰ μακροῦς καὶ φονικοῦς ἀγῶνας ἠνάγκασε τὴν Ὀλύμθον νὰ προσέλθῃ εἰς τὴν σπαρτιατικὴν συμμαχίαν, παραιτηθεῖσα τῆς ἐν τῇ Χαλκιδικῇ ἡγεμονίας (379). Ὅτε δὲ ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου Φοιβίδας κατὰ πόδας εἰς βοήθειαν σταλὲς καὶ εἰς Ὀλύμθον ἐρχόμενος ἐστρατοπέδευεν ἔξω τῶν Θηβῶν, Λεοντιάδης, ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐν Θήβαις ὀλιγαρχικῶν τῶν πρὸς τοὺς δημοκρατικοὺς ἀντιπαλαιόντων, προέστρεψεν αὐτὸν νὰ καταλάβῃ αἰῶνης τὴν Καδμείαν· τοῦτο δὲ καὶ ἐγένετο πρὸς μεγάλην κατὰπληξιν πάντων τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Σπαρτιῖται προσποιούμενοι ἐξήμωσαν μὲν τὸν Φοιβίδαν, ἀλλὰ κατέσχον τὴν Ἀκρόπολιν καὶ ἀπέδειξαν πολεμάρχους τὸν Ἀρχίαν καὶ Λεοντιάδην, οἵτινες εἶχον βοηθήσῃ

ἐκείνον· ὁ δ' ἡγήτης τῶν Θηβαίων δημοκρατικῶν Ἰσμηνίας συλληφθεὶς ἐθανατώθη (384).

Ἀπελευθέρωσις Θηβῶν.—Διωκόμενοι οἱ Θηβαῖοι δημοκρατικοὶ συνηθροίσθησαν ἐν Ἀθήναις περὶ τοὺς 400, οἵτινες παρορμώμενοι ὑπὸ τοῦ συμφυγάδος Πελοπίδου ἀπεράσισαν γ' ἀπαλλάξαι τὰς Θήβας τοῦ ζυγοῦ πενταετοῦς βασιλείας. Ὄθεν τὸν χειμῶνα τοῦ 379 δώδεκα οἱ τολμηρότατοι τῶν συνωμοτῶν ὑπὸ τὸν Μέλωνα καὶ Πελοπίδαν, ἐνδεδυμένοι ὡς κνηγοί, κατέρησαν νύκτα εἰς Θήβας καὶ ἐκρύβησαν· ὅτε δὲ τὴν ἐσπέραν τῆς ἐπιστάσης ὁ συνωμότης Φυλλίδας πρέθετε συμπόσιον εἰς τοὺς πολεμάρχους Ἀρχίαν καὶ Φίλιππον, ὧν ἦτο γραμματεὺς, ὁ Ἀρχίας λαμβάνει ἐπιστολὴν ἐξ Ἀθηναίων, ἐν ᾗ σαφῶς κατηγγέλλοντο τὰ σκευωρούμενα· ἀλλ' ἐκεῖνος μεθῶν «ἐς αὐτοῖον, εἶπε, τὴ σπουδαίᾳ» καὶ ὑπέθηκεν αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον. Μετ' ὀλίγον δ' ὁ Φυλλίδας εἰσήγαγέ τινας τῶν εἰς γυναικας μετρησιμένων συνωμοτῶν, οἵτινες ἀνασπάσαντες τὰς μαχίρας ἀπέκτειναν τοὺς πολεμάρχους, ἐν ᾧ συγχρόνως ὁ Πελοπίδας κατηγωνίζετο τὸν Λεοντιάδην. Εἰδοποιηθέντες συνέρρεον πανταχόθεν καὶ οἱ λοιποὶ συνωμοταὶ καὶ Ἀθηναῖοι βοηθοί, οἱ δὲ πολῖται διὰ σκληρίγγων συνεκαλούντο ἐπὶ τὰ ὅπλα. Τὴν ἐπαύριον ἡ ἐκκλησία ὑπεδέχετο τοὺς περὶ Πελοπίδαν ἐν τιμῇ ὡς εὐεργέτας καὶ σωτήρας, ἀπέδειξε δὲ βουλευτάρχας τὸν Πελοπίδαν Χάρωνα καὶ Μέλωνα. Πολιορκήσαντες δ' οἱ ἐλευθερωταὶ τοὺς ἐν τῇ Καδμείᾳ φρουροὺς ἠνάγκασαν νὰ ἐξέλθωσιν ὑπόσπονδοι, σκληρῶς δ' ἐτιμώρησαν τοὺς ὀλιγαρχικούς.

Ἐπαμεινώνδας καὶ Πελοπίδας.— Πολλοὶ αὐτόνομοι πόλεις ὑπῆρχον ἐν Βοιωτίᾳ συμπολιτευόμεναι ὑπὸ βουλευτάρχας, ἀλλ' οἱ Θῆβαι ὡς σπουδαιοτάτη παῶν ἤξιον καὶ ἐπετύγχανον, εἰ καὶ οὐχὶ πάντοτε, τὴν ἡγεμονίαν. Ἐν αὐταῖς τὴν ἐπὶ τῶν περσικῶν αἰσχρὰν «ὀλίγων δυναστείαν» διεδέχθη τελευτώντος τοῦ ἐ. αἰῶνος «ὀλιγαρχία ἰσόνομος», ἔκτοτε δ' ἐπεκράτησεν εὐνομία. Εἶπον μὲν πολλάκις διακριθῆ οἱ Θηβαῖοι ὡς ἄνδρες οὐ μαχηταί, ἀλλ' οὐδέποτε ὡς δεξιοὶ πολιτικοὶ καὶ στρατηγοί· νῦν ὅμως διαπρέπουσιν ὡς τοιεῦτοι ὁ Πελοπίδας καὶ

μάλιστα ὁ Ἐπαμεινώνδας. Τὸν ἐκ μεγίστου, ἀλλ' ἀπόρου, οἴκου καταγόμενον **Ἐπαμεινώνδαν** οὐ μόνον εὐμούσας καὶ περωτισμένην δίκαιον ἐκόσμει, ἀλλὰ καὶ σῶμα εὐκίνητον κατεῦτονον· ἦτο βραχυλόγος, ἀλλ' εὐφραδὴς εἰλικρινὴς καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ἀσπεῖζεσθαι σοβαρὸς φιλόκνητος δραστήριος καὶ μετριοφρων. Πρὸς τοῦτον δι' ἀγάπης ἀδελφικῆς συνεδέετο ὁ **Πελοπίδας**, ὅστις οὔτε ἐπὶ τῷ εὐδοκίμῳ γένει οὔτε ἐπὶ τῷ πλούτῳ ἐνηθύνετο, ἀλλὰ λιτὸς καὶ ἀρελὴς ἠφείδει καὶ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ζωῆς ὑπὲρ τῶν φίλων καὶ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Ἀπὸ κοινοῦ οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐπιδιώκοντες ὡς ἀναδείξωσι τὰς Θήβας καὶ τὴν Βοιωτίαν ἄπασαν ἡγεμόνα τῆς Ἑλλάδος εἰργάσθησαν ἀνεκδότως εἰς συγκρότησιν καὶ διοργάνωσιν στρατοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ἐπαμεινώνδας εἰσήγαγε νέαν καινοφανῆ παράταξιν, τὴν κατὰ Λαξίν φάλαγγα, ὁ δὲ Πελοπίδας μέχρι τελευτῆς δὲν ἔπαυσεν ὦν ἡγεμὼν τῶν ὀπλῶν ἢ τὸν ἱερὸν λόχον ἔχων ἢ τὰ πλεῖστα βαιωταρχῶν. Ὁ ἱερὸς λόχος οὗτος ἐκ 300 νέων Θηβαίων εὐπατριδῶν συντεταγμένος, οὗς συνέδεον κοινὰ αἰσθήματα φιλοπατρίας καὶ αὐταπαρνησίας, διετέλεσεν αἰετοὶ σῶμα ἀήττητον, ἐξέλιπε δ' ὅλως ἐν τῇ περὶ Χαιρώνειαν μάχῃ.

Δευτέρα ἀθηναϊκὴ συμμαχία (377).— Μετὰ τὴν ἀπώλειαν τῆς Καδμείας οἱ Σπαρτιάται εἰσέβαλλον εἰς τὴν Βοιωτίαν κατὰ πᾶν ἔτος, ἐπιχειροῦντες δὲ ποτε καὶ νῦν καταλάβωσι νύκτωρ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἀποτυγχόντες διέθεσαν πολεμικῶς πρὸς αὐτοὺς τοὺς Ἀθηναίους. Ἐπειδὴ δὲ ἀπὸ τῆς ἀντακλιδείου εἰρήνης οἱ πειραταὶ καταφρονοῦντες τοὺς Λακεδαιμονίους ἐλήστευον τὰ ἐν τῷ Αἰγαίῳ ἐμπορικὰ πλεῖα, ἐντεῦθεν αἱ ἐμπορικαὶ πόλεις προεστράφησαν εἰς ἀνίδρυσιν τῆς παλαιᾶς μετὰ τῶν Ἀθηναίων **συμμαχίας**, εἰς ἣν κατὰ μικρὸν πλέον ἢ 70 πόλεις προσεχώρησαν, ἐν αἷς· Βυζάντιον Χίος Ῥόδος Μυτιλήνη Χελκίδα καὶ Ἐρέτρια. Νέος στόλος καὶ νέος στρατὸς κατηρτίσθη, αἱ δ' Ἀθηναὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν ἀρχαίαν εὐκλειαν. Πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν νέων αὐτῶν ὑποχρεώσεων, καταργηθείσης τῆς παλαιᾶς σολωνείου διαιρέσεως, οἱ Ἀθηναῖοι τάσσονται εἰς 20 συμμορίας,

ἀποτελουμένους ἐκ πολιτῶν διαφόρου περιουσίας, ἐρ' ὧν καθιε-
ροῦνται φόρος. ἡ **εἰσφορά**, οἱ δὲ σύμμαχοι τελοῦσι καὶ αὐτοὶ
συντάξεις. Προθυμοῦμενοι δὲ οἱ σύμμαχοι οὗτοι καὶ νὰ ὑπερα-
σπίζωσι τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν κατὰ τῆς Σπάρτης ἔπεμπον
εἰς Ἀθήνας συνέδρους, οἵτινες ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων,
ἀλλ' ὥς ἰσότιμοι καὶ ἀνεξάρτητοι, ἐβουλευόντο καὶ ἐδίκάζον περὶ
τῶν κοινῶν ὑποθέσεων. Τῶν δυνάμεων τούτων κύριοι οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐνίκησαν τοὺς Λακεδαιμονίους παρὰ τὴν **Νάξον** μὲν ὑπὸ
τὸν Χηβρίαν (376), ἐν τῷ Ἰονίῳ δὲ περὶ Κέρκυραν ὑπὸ Τι-
μιῤῥθεον, τὸν ἀντάξιον υἱὸν τοῦ Κόνωνος (375), καὶ εἴτα ὑπὸ τὸν
Ἰφικράτην (373). Ἐκ τῶν πολέμων τούτων ἡ συμμαχία ἐπὶ
μεῖζον ἐπέξετάθη καὶ λάφυρα πολλὰ ἐκέρδησαν οἱ σύμμαχοι.

Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη (371).—Οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐτόλ-
μων μὲν ν' ἀποαρύωσιν ἐκ τοῦ συστάδην τοὺς τὴν Βοιωτίαν
δηροῦντας ἐκάστοτε Λακεδαιμονίους, ἀλλὰ δι' ἀνταρξιακῶν ἀνερρί-
πιζον μὲν τὸ θάρρος καὶ διεπόνουν τὰ σώματα, προσελάμβανον
δὲ φρόνημα καὶ ἐμπειρίαν. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἐκ τῶν ἀγώνων τούτων
καταφανὲς ἐγένετο, ὅτι ἐνισχύοντο μὲν οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες καὶ
παλλὴν ὠμύτητα καὶ πλεονεξίαν ἐπέδειξαν κυριεύσαντες τὰς οἰ-
κας τοῖς Ἀθηναίοις Πλαταιᾶς καὶ εἰς τὴν Φωκίδα εἰσβαλόντες,
ἐξησθένουν δὲ τούγκντίον καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν Ἀθηναῖοι καὶ
οἱ ἀμφοτέρων ἐχθροὶ Σπαρτιῖται, ὁμονήσαντες οὗτοι ἔπκυσαν
τὸν πόλεμον καὶ συνεκάλεσαν τοὺς ἄλλους Ἑλληνας εἰς συνέδριον
ἐν Σπάρτῃ πρὸς ἀνκνέωσιν τῆς ἀνταρξιακῆς εἰρήνης (371). Οἱ
Θηβαῖοι κληθέντες ἐξέπεμψαν πρεσβευτὴν τὸν Ἐπαμεινώνδαν,
ὅστις, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι Ἑλληνες πλὴν τῶν Σπαρτιτικῶν ὑπέγρα-
ψαν κατὰ πόλεις, ἐπέμενε νὰ ὑπογράψῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἀντιπρόσω-
πος τῶν Βοιωτῶν. Ὅθεν ὀργισθέντες οἱ Σπαρτιῖται ἀρῆσαν ἐκ-
σπόνδους τοὺς Θηβαίους καὶ διέταξαν τὸν βασιλέα Κλεόμβρο-
τον, εὐρισκόμενον ἐν Φωκίδι, νὰ εἰσβάλῃ εἰς Βοιωτίαν. Οὗτος
ἄγων μυρίους ὑπλίτας καὶ ὀλίγους ἵππεῖς ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ
μεταξὺ Κιθαιρῶνος καὶ Ἐλικῶνος Λευκτρικῇ πεδιάδι· ἀντε-
πεξελθόντες δὲ καὶ οἱ Θηβαῖοι μεθ' 6000 ὁπλιτῶν, ἀλλ' ἰσχυρο-

τέρου ἱππικοῦ, ἀντιπαρετάχθησαν ἐπὶ τινος λόφου ὑπὸ τὸν Ἐπικμεινώνδαν, ὅστις ἀναπτερῶσας τὸ φρόνημα τοῦ στρατοῦ κατέπληξε τὸν ἐχθρὸν διὰ τῆς κατὰ **λοξὴν θάλασσαν** περατίζεως. Ἐνισχύσας δὴλα δὴ τὸ κατὰ τὸν Κλεόμβροτον εὐνυμον κέρας διὰ βάθους 60 ἀνδρῶν καὶ διὰ τοῦ ἱεροῦ λόφου ἐνέβαλε μὲν δι' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἀρῆκε δὲ τὸ ἀσθενές δεξιὸν ἐν ἀμύνῃ. Μετὰ κρατερὰν μάχην ὁ Κλεόμβροτος πίπτει καὶ μετ' αὐτοῦ 1000 Λακεδαιμόνιοι· οἱ δὲ λοιποὶ ὑποχωρήσαντες ἐζητήσαν ὑποσπόνδους τοὺς πεσόντας. Τὸ τραῦμα ἦτο δεινόν. Ἡ Σπάρτη νῦν τὸ πρῶτον ἐκ παρατάξεως ἤττηται, ἀλλὰ δὲν ἀποθαρρύνεται. Καὶ οἱ ἄλλοι δ' Ἑλληνες μαθόντες τὴν ἔκθεσιν τῆς μάχης ἐξεπλάγησαν· εἰς τοὺς Θηβαίους ὅμως **ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη** ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ ἀφειτηγία βραχείας μὲν, ἀλλ' ἐνδόξου σταδιοδρομίας.

Οἱ Θηβαῖοι ἐν Πελοποννησῷ (370/69).—Ὅσον ὁδυνηρὰ ἡ ἤττα, τοσοῦτον δεινότερα ἦσαν τὰ ἐπακόλουθα αὐτῆς εἰς τοὺς Σπαρτιάτας· διότι οἱ ἐν Πελοποννησῷ ὑπῆρκοσι αὐτῶν ἀποστάντες ζητοῦσι τὴν αὐτονομίαν. Πρῶτοι οἱ διωκισμένοι Μαντινεῖς συνοικίζονται καὶ ὀχυροῦνται· οἱ ἐν Τεγέᾳ δημοκρατικοὶ στασιάζαντες κατὰ τῶν λακωνιζόντων ὀλιγαρχικῶν φονεύουσιν αὐτοὺς ἐκέτας ἐπὶ τῶν βωμῶν· εἰς δὲ τὰ Δ. τῆς Ἀρκαδίας οἱ ἐν τεσσαράκοντα κόμῃσι δημοκρατικοὶ συνοικίζουσιν ἐν τῷ εὐρωρωτάτῳ εὐρυπέδῳ τῆς Ν. Ἀρκαδίας ἐπὶ τοῦ Ἐλισσῶνος αὐ μακρὰν τῶν λακωνικῶν ὁρίων νέαν πόλιν, ἣτις ἔμελλε νὰ καταστή τὸ κέντρον τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀρκάδων. Αὕτη ἀπέβη ὄντως καὶ ὠνομάσθη Μεγάλῃ πόλιν. Ὅτε δ' ὁ Ἐπικμεινώνδας μετὰ τοῦ Πελοπίδου **εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον** ἄγων τοὺς Θηβαίους, Ἀρκάδες καὶ Ἀργεῖοι καὶ Ἠλεῖοι, συνταχθέντες ἀπετέλεσαν πλῆθος 70,000 ἀνδρῶν καὶ ἐπῆλθον κατ' αὐτῆς τῆς Σπάρτης. Τὴν πόλιν ταύτην δὲν ὑπερέβησαν τείχη, καὶ ὅμως ἀπὸ ἐξακκοσίῳ ἐτῶν οἰκουμένην δὲν εἶχεν ἰδὴ ξένον ἐχθρὸν. Ὅθεν περὶφοβοὶ αἱ γυναικες ἔβλεπον τὸ πρῶτον ἀναβρώσκοντα καπνὸν ἐκ τῆς πυρπολουμένης χώρας καὶ τοῦ ἐχθρικοῦ στρατοπέδου. Οἱ ἐ-

χθροὶ διαθάντες τὸν Εὐρώταν ἐδόχωσαν τὰς Ἀμύκλας· ἰδὼν δ' ὁ Ἐπαμεινώνδας τοὺς Σπαρτιάτας ἐτοίμους ὑπὸ τὸν Ἀγισίλαον νὰ κινδυνεύσωσιν ὑπὲρ τῶν ὅλων, δὲν προσέβαλεν αὐτούς, ἀλλ' ἐρημώσας τὴν χώραν μέχρι Γυθείου διέβη εἰς τὴν Μεσσηνίαν, ἐνθ' ἀνεμένετο ὡς σωτὴρ. Ἀπελευθερώσας δὲ τοὺς ἐν αὐτῇ Εἰλωτας καὶ συγκαλέσας τοὺς ἀπογόνους τῶν φυγᾶδων Μεσσηνίων ἐκ Ναυπάκτου καὶ Κεφαλληνίας καὶ ἐκ τῆς ἐν Σικελίᾳ Ῥηγίῳ καὶ Λιθύῃ διασπορᾷ συνήκισε καὶ λαμπρῶς ὠχύρωσεν ἐπὶ τῆς Ἰθώμης νέαν πόλιν τὴν Μεσσίην, ἐν ᾧ καὶ ἄλλαι πόλεις ἐπανέκτων τὴν ἐλευθερίαν (370). Τὸ δ' ἐπὶ τὸν ἔτος ἐκ νέου (369) εἰσβαλὼν εἰς τὴν Πελοπόννησον μικρὰς ὠρεαίεας ἤρυσθη ὁ Ἐπαμεινώνδας, δι' ὃ καὶ ἐπαύθη τῆς βουλευταρχίας.

Ὁ Πελοπίδας ἐν Θεσσαλίᾳ.—Ἡ ἐριβωλαῆς Θεσσαλία κατωκλήθη ὑπὸ πολλοῦ μὲν πλήθους ἀνθρώπων, οὐδέποτε δὲ γενομένων λίαν ἰσχυρῶν, ὡς διηρημένων εἰς πολλὰς αὐτονόμους πολιτείας. Καὶ μέχρι μὲν τοῦ πέμπτου αἰῶνος διεκρίθησαν ἐν αὐτῇ ἐνδοξα βασιλικὰ γένη, οἷα τὰ τῶν Σκοπαδῶν καὶ Ἀλευαδῶν· ἀλλ' εἴτα ἡ χώρα ὠλεγαρχήθη, καὶ μόνον ἐν κινδύνῳ αἱ πόλεις ἀνέθετον τὴν στρατιωτικὴν ἡγεμονίαν κοινῇ ψήφῳ εἰς ἓνα ἀρχηγόν, ταγὸν καλούμενον. Περὶ δὲ τοὺς χρόνους τῆς ἀκμῆς τῶν Θηδῶν ὁ δυνάστης τῶν Φερῶν Ἰάσιων ταχεύσας διωργάνωσεν ἀξιόμαχον δύναιεν 20,000 ὀπλιτῶν καὶ 8,000 ἱππέων μελετῶν νὰ ὑπαγάγῃ ὑφ' ἐκυτόν ἄπασιν τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν παρασκευῶν ἐδολοφονήθη. Μετὰ δὲ τὴν δολοφονίαν καὶ τῶν ἐπὶ μικρὸν ἀρξάντων ἀδελφῶν διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀνεψιὸς Ἀλέξανδρος καταδυναστεύσας τοὺς Θεσσαλοὺς, οὔτινες ἐπικαλεσθέντες ἔλαβον τὴν συνδρομὴν θηβαϊκοῦ στρατοῦ ὑπὸ τὸν Πελοπίδαν (369). Οὗτος δικακονίσας τὰ τῶν Θεσσαλῶν ἐκλήθη ὡς δικιτητὴς καὶ εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ τῶν περὶ τοῦ θρόνου διαμαχομένων υἱῶν τοῦ Ἀμύντου Ἀλεξάνδρου καὶ Πτολεμαίου· ἀναγνωρισθέντος δὲ τοῦ πρώτου ὡς βασιλέως ἐπέστρεψεν ὁ Πελοπίδας κομίζων μετὰ τριάκοντα ἄλλων ἐπιφανεστάτων ὡς ὁμήρων καὶ τὸν νεώτερον ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Φίλιππον. Πάλιν δὲ μετ'

ὀλίγον (368), ταραχθέντες τῶν πραγμάτων ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἐπέμψθη πρέσβεις ὁ Πελοπίδας μετὰ τοῦ Ἰσμηνίου, οὔτινες συλλήρθοντες ὑπὸ τοῦ Φεραίου Ἀλεξάνδρου κατέβησαν, μόλις δ' ἐσώθησαν ὑπὸ τοῦ Ἐπαμεινώνδου. Ὅτε δὲ μετὰ τινὰ ἔτη τῇ αἰτήσῃ των Θεσσαλῶν ἐπέμψθη ὁ Πελοπίδας πρὸς τιμωρίαν τοῦ ἀπηνόου τυράννου, συναντήσας τὰ στρατεύματα αὐτοῦ ἐπὶ τῶν Κυνὸς κεφαλῶν ἐνίκησε μὲν καὶ ἔτρεψεν αὐτόν, ἀλλ' ἀπερισκέπτως βίβανδυνήσας ἔπεσε καὶ αὐτός (364).

Συμμαχία Θηβαίων καὶ Περσῶν.—Οἱ Ἀθηναῖοι ζηλοτυποῦντες τοὺς Θηβαίους εἶχον συμμαχήσῃ μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ Ἀρκάδες ἀποπτύοντες τὴν σπαρτιατικὴν ἀρχὴν ἀπέσπεργον καὶ τὴν θηβαϊκὴν ἡγεμονίαν. Ὅτε δὲ οἱ Σπαρτιαταὶ μετὰ τῶν ἐκ Σικελίας συμμάχων μαχόμενοι πρὸς τοὺς Ἀρκάδας ὑπὸ τὸν Ἀρχίδαμον ἐκέρδησαν τὴν ὁδοακρὺν μάχην κληθεῖσαν (368), φοβούμενοι τὴν ματαίωσιν τοῦ ἐν Πελοποννήσῳ ἔργου αὐτῶν οἱ Θηβαῖοι δὲν ἐδίστασαν νὰ πέμψωσι πρέσβην τὸν Πελοπίδαν εἰς Σοῦτα. Τὴν συμμαχίαν τῶν Περσῶν ἐξελεπάρχουν συγχρόνως καὶ πρέσβεις τῶν Ἀθηναίων Ἀρκάδων καὶ Ἡλείων, ἀλλὰ μόνος ὁ Πελοπίδας εἰσακουσθεὶς κατέβη φέρων τὰς προσταγὰς τοῦ Ἀρταξέρξου, διατάσσοντος ν' ἀναγνωρισθῇ ἡ αὐτονομία τῆς Μεσσηνίας καὶ ν' ἀνελευθώσιν οἱ Ἀθηναῖοι τὰς νῆας, ἀπειλοῦντος δὲ πόλεμον κατὰ τῶν ἀπειθούντων. Ἀλλ' οὐδεμία πόλις συνεμορφώθη πρὸς τὰς διαταγὰς ταύτας (367). Ἐντεῦθεν δὲ μεγάλη σύγχυσις καὶ ταραχὴ ἐπεκράτησεν ἐν ταῖς πόλεσι καὶ μάλιστα ἐν Ἀχαΐᾳ Σικυῶνι καὶ Ἀρκαδίᾳ, ἔνθα ἐπ' ὀλίγον μὲν ὑπερίσχυσαν οἱ φίλοι τῶν Θηβαίων δημοκρατικοί, ἀλλ' εἴτα ἐπικρατήσαντες οἱ ὀλιγαρχικοὶ προσῆλθον εἰς τὴν συμμαχίαν Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν. Τότε ὁ Ἐπαμεινώνδας μετ' 100 νεῶν πλεύσας εἰς τὸ Αἰγαῖον κατέπληξε μὲν τοὺς Ἀθηναίους ἀποσπᾶσας Χίον Ῥόδον καὶ Βυζάντιον ἀπὸ τῆς συμμαχίας των, ἀλλ' ἕνεκα νέων περιπλοκῶν ἠναγκάσθη ν' ἀφήσῃ τὰς ναυτικὰς του δάφνας.

Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη.—Οἱ Ἀρκάδες ὑπερρονήσαντες

ἐπὶ τῇ εὐτυχίᾳ αὐτῶν εἰσέβαλον εἰς τὴν Ἥλιδα καὶ καταλαμβάνοντες τὴν ἱερὰν Ὀλυμπίαν ἐπέβαλον ἱερόσυλον χεῖρα εἰς τοὺς Ὀλυμπιακοὺς θεσσαυροὺς (364). Ἐκ τούτου δὲ διακιρθέντων τῶν Ἀρχαίων, οἱ μὲν ἀριστοκρατικοὶ ὑπὸ τοὺς Μαντινεῖς ἐζήτουν τὴν τιμωρίαν τῶν ἱεροσύλων, οἱ δὲ δημοκρατικοὶ ὑπὸ τοὺς Τεγεάτας ἐπέμενον εἰς τὰ διαπραχθέντα καὶ εἰς τὴν μετὰ τῶν Θηδῶν φιλίαν. Καὶ μετ' ἐκείνων μὲν συνετάχθησαν Σπάρτη καὶ Ἀθήναι, μετὰ δὲ τούτων Θῆβαι Μεσσήνη καὶ Ἄργος. Τότε εἰσέβαλε τὸ τέταρτον (362) ὁ Ἐπαμεινώνδας εἰς Πελοπόννησον καὶ στρατοπεδεύσας ἐν Τεγέᾳ, ἄμα μαθὼν ὅτι ὁ Ἀγησίλαος εὕρισκετο ἐν Μαντινείᾳ, εἰσώρμησε νύκτα εἰς τὴν Λακωνικὴν, ἵνα καταλάβῃ ἔρημον ἀνδρῶν τὴν Σπάρτην· ἀλλ' ἀπέτυχε κατασθάζαντος τοῦ Ἀγησιλάου. Ἐξαπατήσας δ' αὐτὸν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἐπεστράφη ταχέως πρὸς τὴν Τεγέαν, καὶ ἔπειψε τὸ ἱππικὸν κατὰ τῆς Μαντινείας, ἀλλ' ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν εἰς βοήθειαν ἐλθόντων Ἀθηναίων ἱππέων. Ἐν τῇ ἱππομαχίᾳ αὐτῇ ἔπεσε καὶ ὁ ἱππαρχος τῶν Ἀθηναίων Κηρησόδωρος καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἐξορίστου Ξενοφώντος Γρύλλος. Ὅργων δὲ πρὸς μάχην ὁ Ἐπαμεινώνδας ὥρμησε μετὰ 30,000 ὁπλιτῶν καὶ τῶν 3,000 ἱππέων του κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐστρατοπεδευμένων ὑπὸ τὰ τείχη τῆς **Μαντινείας** καὶ καταστρατηγήσας αὐτοὺς ἐνέβαλε διὰ τοῦ ἀριστεροῦ κέρατος κατὰ τῶν 20,000 ὁπλιτῶν τῶν ἐχθρῶν τρέψας μετὰ μεγάλης θορᾶς τοὺς ἱππεῖς. Οἱ ἐχθροὶ ὑπεχώρουν, ἀλλ' ἐχθρικὸν δόρυ ἐνεπάγχη θραυσθὲν εἰς τὰ στέρνα τοῦ γενναίου στρατηγοῦ, ὅστις πεσὼν ἀπεκομίσθη ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Οὕτω ἀναθαρρήσαντες οἱ Σπαρτιῆται ἐπολέμησαν εὐψυχότερον καὶ μετὰ ἀμφίροπον μάχην, ἣν καὶ ἔλαβον ὑποσπόνδους τοὺς νεκροὺς, ἔστησαν ὅμως πρόπαιον ὡς νικήσαντες. Ὁ δ' Ἐπαμεινώνδας συνελθὼν εἰς ἐκκυστὸν καὶ μαθὼν ὅτι ἐνίκησε, διέταξε ν' ἀποσπᾷσιν ἐκ τοῦ στήθους τὸν σίδηρον οἱ ἱατροί, οἵτινες εἶχον δηλώσῃ ὅτι ἄμα θά ἐπὶ ἤρχετο, ὡς καὶ ἐπῆλθεν, ὁ θάνατος. Ὅτε δ' ἀνεβόησαν οἱ φίλοι καὶ τις δακρύων εἶπε: «Τελευτᾷς, Ἐπαμεινώνδα, ἄτεκνος», «Ἀληθές μὲν εἶνε, εἶπεν ἐκεῖνος θνήσκων, ἀλλὰ καταλείπω δύο

θυγατέρας, τὴν ἐν Λεύκτροις νίκην καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ». Ἐκ τῆς νίκης ταύτης οὐδόλως ὠφελήθησαν οἱ Θηβαῖοι, οἵτινες περιπεσόντες εἰς ἀδόξους βριωτάρχας μετὰ τὸν θάνατον τῶν δύο ἐνδόξων στρατηγῶν, περιήλθον πάλιν εἰς ἀφάνειαν. Συνθηκολογήσαντες δὲ τότε πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐπὶ τῷ ὄρει **τῆς αὐτονομίας τῆς Μεσσήνης** κατέλιπον τὴν Πελοπόννησον.

ΙΕ'. ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΙΣ ΜΑΚΕΔΟΝΩΝ (359—336).

Χώρα καὶ λαός.— Πρὸς Β. τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῶν Καμβουνίων ἐκτείνεται πεδιάς εὐρυτέρα τῆς Θεσσαλίας, περίκλειστος ὑπ' ὄρέων, ἐκ μίᾳ δὲ μόνον πλευρᾷ πρὸς τὴν θάλασσαν διανοιγμένη, καὶ διαρρεομένη ὑπὸ τριῶν ποταμῶν, τοῦ Ἀλιάκμονος τοῦ Λουδίου καὶ τοῦ Ἀξιοῦ. Πρὸς Α. ταύτης ἀπλοῦται ἑτέρα πεδιάς, ἀρδευομένη ὑπὸ τοῦ Στρυμόνος, οὔτινος τὰ ὕδατα σχηματίζουν τὴν Κερκινίτιδα λίμνην. Μέσῳ δὲ τῶν δύο τούτων πεδιάδων προβάλλει τρισιγίδης καὶ βαθύκολπος ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος. Ἡ σιτοφόρος καὶ πολύφορος αὕτη χώρα συνεκράτει τὸ παλαιὸν Μακεδονικὸν βασίλειον. Ἄν καὶ ἦσαν δ' οἱ Μακεδόνες, ὡς καὶ οἱ Ἑπειῶται, Πελασγοί, μόλις ὅμως διέσωζον συνείδησιν κοινῆς καταγωγῆς μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ὡς καὶ κατὰ μικρὸν καὶ βραδύτερον προσέλαβον τὰ ἥθη καὶ τὴν γλῶσσαν. Αἱ πολλαὶ φυλαὶ, εἰς ἃς ἦσαν διηρημένοι, διεφύλαττον τὴν ὁμηρικὴν βασιλείαν· ἐν δὲ τῶν βασιλικῶν γενῶν, θεωροῦν ὡς ἀρχηγέτην τὸν Ἡρακλείδην Κάρανον, ἐπεξέτεινε τὴν ἐαυτοῦ ἀρχὴν ἐρ' ἀπάσης τῆς Μακεδονίας. Ἐκ τῶν βασιλείων τοῦ οἴκου τούτου διεκρίθη μάλιστα ὁ Ἀρχέλαος (413—399), ὅστις μεταθέσας τὴν βασιλικὴν ἔδραν ἀπὸ τῆς μεσογείου Ἐδέσσης εἰς τὴν πρὸς Α. αὐτῆς καὶ ἐγγύτερον τῆς θαλάσσης Πέλλαν ἀθρονώτερον μετήγγισε τὴν ἐκ Ν. ἡμέρωσιν ἀναδειχθεὶς προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἄν καὶ εἰσῆλανε δ' ὁ πολιτισμός, οἱ Μακεδόνες ἦσαν ἐν γένει μὲν ἀπλοῦς καὶ ἀπαίδευτος ποιμενικὸς λαός, οἱ δ' εὐγενεῖς ἦτοι οἱ γεωκτῆμονες ὀνομαστοὶ θηρευταὶ μαχηταὶ καὶ φιλοπόται· ὁ μὴπω φρονέσας ὅν ὄφειλε

νά δειπνῇ καθήμενος, τῶν ἄλλων κατακεκλιμένων, ὁ δὲ μηδένα πολέμιον φρονεύσας ὑπερρεοῦτο νά εἶνε περιζωσμένος φορβειάν.

Φίλιππος καὶ αἱ ἀ-αμορφώσεις αὐτοῦ.— Μετὰ τὸν Ἀργέλαον καὶ ἰδίᾳ ἐπὶ Ἀμύντα τοῦ β'. καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ ἡ Μακεδονία συνταραχθεῖσα ἐσωτερικῶς περιέστη εἰς τὰ ἔσχατα, τὸ δὲ κράτος διηρηπάζετο ὑπὸ τῶν περιοίκων. Ὅτε δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Περδίκκου ὁ **Φίλιππος**, τρίτος υἱὸς τοῦ Ἀμύντα, ἀνῆλθεν εἰς τὸν θρόνον (359), ἡ βασιλεία εἶχε πολλοὺς ἀνταπαικτητάς καὶ τὸ κράτος δεινούς ἐπιδρομαῖς· ἀλλ' οὗτος δεξιῶς ποιήσας ἐκποδὼν τοὺς πρώτους ἐστράφη κατὰ τῶν Παιόνων πρὸς Β. καὶ τῶν Ἰλλυριῶν πρὸς Δ., οὓς νικήσας ἐστράφη εἰς τὴν ἀναμόρφωσιν καὶ διαρρύθμισιν τοῦ ἑαυτοῦ βασιλείου. Ὁμηρεύσας δ' ἐπὶ τριετίαν ἐν Θήβαις ἐσπούδασεν ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰς προόδους τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ἅμα καὶ τὰς ἀνιάτους αὐτῶν πληγὰς. Ἑλληνιστὶ ἀνατραφεὶς συνεκίρνα ὁ Φίλιππος ἐν ἑαυτῷ δύο φύσεις, ἑλληνικὴν καὶ βαρβαρικὴν· ἐρίλει τὰ γράμματα καὶ ἐθεράπευε τὰς Μούσας, ἀλλ' ἐπίσης περιπαθῶς ἡγάπα τὴν θῆραν τὴν ἵππασίαν καὶ τὸν πότον· εἰς ταῦτα δὲ συνῆπτε μεγάλην πολιτικὴν σύνεσιν καὶ διπλωματικὴν δεξιότητα, ἀλλ' ἅμα καὶ ἀπιστίαν καὶ ἐπιτορκίαν καὶ δολιότητα. Τοιοῦτος ἀνὴρ διὰ στιβαρῆς χειρὸς ἀναλαβὼν ἤγαγεν εἰς ταχὺ καὶ αἵσιον πέρας τὴν διοργάνωσιν τοῦ μακεδονικοῦ στρατοῦ. Τὸ μέγιστον μέρος τοῦ μακεδονικοῦ λαοῦ ἐτάσσετο κατὰ φυλὰς εἰς τὸν πεζὸν στρατόν, αὗ τὸ ἀξιολογώτατον μέρος ἦτα ἡ μακεδονικὴ φάλαγξ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν πεζεταίρων, φερόντων ὁμοιόμορφον πανοπλίαν, ἐν ᾗ διεκρίνετο ἡ σάρισκα, λόγχη μακρὰ 5,50 μέτρων· οὗτοι συνεχρότουσιν σῶμα βάρους 16 ἀνδρῶν, ὧν οἱ τῶν πρώτων ἕξ στοίχων κεκλιμένοι προέβαλλον τὰς σαρίσας οὕτω, ὥστε οἱ τῆς πρώτης γραμμῆς ἄνδρες ὑπερσπίζοντο ὑπ' ἕξ σαρισῶν, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ ἔφρεδρον ὄντες καὶ ὁμοίως ἀντιπαρτασσόμενοι ἀπετέλουν σῶμα ἀδιάσπαστον καὶ φοβερόν ἐν ἀμύνῃ καὶ ἐν ἐπιθέσει. Τὸ βαρὺ τοῦτο ὀπλιτικὸν συνεπλήρουσιν οἱ ὑπασπιστοί, ἀνάλογοι πρὸς τοὺς πελταστάς, καὶ οἱ ψιλοί,

σφενδονῆται ἀκοντισταὶ καὶ τοξόται. Ὀμοίως δὲ διωργανώθη τὸ ἱππικόν, τὸ ἐκ τῶν ἑταίρων συγχροτούμενον ἦτοι τῶν περὶ τὸν βασιλέα εὐγενῶν· ἀλλὰ καὶ πολιορκητικὰς μηχανὰς πρὸς ἐκπολιόρκησιν φρουρίων περσεύεσσε, πετροδόλους καὶ χελώνας καὶ κοίους καὶ τὰ ὅμοια. Τοιοῦτος στρατός, συνκποτελεσθεὶς κατὰ μικρὸν ἐκ τριῶν μυριάδων, διεκρίθη ὑπὲρ πάντας οὐ μόνον διὰ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὴν ὀργάνωσιν, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν ἀντοχὴν εἰς μακρὰς πορείας.

Ἀντιζηλία Φιλίππου πρὸς Ἀθηναίους.— Αἱ Ἀθηναὶ εἶχον ἀναλάβῃ κατὰ μικρὸν ἐκ τῶν συμφορῶν τοῦ πέλποποννησιακοῦ πολέμου, ἡ δημοκρατία ἐπικινώθη καὶ αἱ στάσεις τῶν ὀλιγαρχικῶν ἐξέλιπον, τὴν δὲ ἀληθῆ ἀρχὴν τῶν τῆς πολιτείας εἶχεν ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου διὰ τὴν ἀσημύτητα τῶν ἀρχόντων, οἵτινες ἀντὶ νὰ προΐστανται τοῦ πλῆθους θεράπευσαν αὐτόν· ὁ δὲ δῆμος δυσπιστῶν εἰς φιλοδόξους στρατηγούς ἐπέβητο μάλλον εἰς τοὺς ῥήτορας. Οὕτω περιορισθεῖσαι αἱ Ἀθηναὶ εἰς ἀκαίαν μόνον ἐμπορίαν ἐπικνίδρυσαν στόλον καὶ ἐπειρῶντο πάλιν νὰ κυριαρχῶσιν ἐν τῷ Αἰγαίῳ, οὐχὶ ὅμως ἐπὶ τῆς Ἀσίας, ὡς πρότερον, ἀλλ' ἐν τῷ Ἑλλησπόντῳ, δι' οὗ ἐγίνετο ἡ σιτοπομπία, καὶ ἐπὶ τῆς Χαλκιδικῆς, δι' ἧς διενηργεῖτο ἡ μετὰ τῆς Θράκης καὶ Μακεδονίας ἐμπορία. Καὶ ἐπὶ μὲν τοῦ θηβαϊκοῦ πολέμου ὁ Τιμόθεος ὑπέταξε πᾶσαν σχεδὸν τὴν Χαλκιδικὴν καὶ μέρος τῆς Χερρονήσου (364), θανόντος δὲ τοῦ Ἐπαμεινώνδου ἐπεμψαν αἱ Ἀθηναὶ ἀποίκους εἰς τὰς περὶ τὸ Πάγγαιον χερσοφάρους χώρας, εἴτα δ' ὑπέταξαν ἅπασαν τὴν Χερρόνησον. Ἀλλ' αἱ στρατεῖαι ἦσαν δαπανηραί, οἱ δ' Ἀθηναῖοι στερηθέντες νῦν τοῦ συμμαχικοῦ φόρου ἀμφοτέρωθεν τὸ μὲν ἕνεκα τῆς ἐπιθυμίας τῆς διατηρήσεως τῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν πόλεμον, τὸ δ' ἕνεκα τοῦ φόβου τῆς αὐξήσεως τῶν δαπανῶν πρὸς τὴν εἰρήνην καὶ τὴν φειδί. Ὁ δὲ Φίλιππος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐξ ἀνάγκης ἐπέδιώζε τὴν φιλίαν αὐτῶν· ἀλλ' εἰς ἐκπλήρωσιν τοῦ πόθου τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ ἔβλεπεν, ὅτι ἐπεπρόσθουν οἱ Ἀθηναῖοι μετὰ τῶν ὑποτελῶν καὶ οἱ Ὀλύνθιοι μετὰ τῶν συμμάχων. Ἡ πρὸς τοὺς πρώτους

διαφορὰ ἐξεργάγη ἕνεκα τῆς Ἀμφιπόλεως, ἣν διαβουκολήσας αὐτοὺς ὁ Φίλιππος ἐκυρίευσε καὶ κατέσχε, ἤρπασε δὲ παρ' αὐτῶν καὶ τὴν Πύδναν καὶ στραφεῖς ὑπέταξε τὰς χρυσοφόρους χώρας τοῦ Παγγαίου, ἔνθα καὶ ἵδρυσε πόλιν, τοὺς Φιλίππους, ὅθεν ἐπορίζετο ἐτησίως χίλια τάλαντα. Ἐν ᾧ δὲ τὰ ὄρια τῆς Μακεδονίας ἐξετείνοντο πρὸς Α. μέχρι τοῦ Νέστου ποταμοῦ, οὐδὲν ἠδύναντο ν' ἀντιπράξωσιν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπησυχολημένοι εἰς ἔτερον πόλεμον.

Ἀποστασία συμμάχων (357—355).—Ἐπιλήσμονες γενόμενοι τῶν ἐπαγγελιῶν αὐτῶν ἐφάνησαν καταθλιπτικοὶ καὶ πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τοὺς συμμάχους, οὓς τὸ μὲν ἢ μετὰ στόλου ἐμφάνισις τοῦ Ἐπαμεινώνδου, τὸ δὲ αἰ πρὸς ἐπέκτασιν τῶν κτήσεων αὐτοῦ ἀπόπειραι τοῦ ἐν Ἀλικαρνασῶ βασιλέως τῆς Καρίας Μουσώλου ἐκίνησαν εἰς ἀποστασίαν, καὶ μάλιστα τὴν Χίον Ῥόδον καὶ Κῶν, ἧς μετέσχε καὶ τὸ Βυζάντιον. Πρὸς καταστολὴν ταύτης ἐπεμψαν μὲν δυνάμεις οἱ Ἀθηναῖοι, ἀλλὰ μετὰ τριετὴ πόλεμον (358—355) οὐ μόνον ἀπώλεσαν τοὺς ἀρίστους αὐτῶν στρατηγοὺς, τὸν Χαβρίαν φονευθέντα, τὸν Ἰφικράτην καὶ Τιμόθεον, καταδιωχθέντας καὶ ἀποσυρθέντας, ἀλλὰ, καὶ μετὰ τὰς ἐν Μ. Ἀσίᾳ ἀγρόνους προσπάθειάς τοῦ μετρίου στρατηγοῦ Χάρητος, καὶ τοὺς πλείστους τῶν συμμάχων. Ἐκ τούτου ὑπερίσχυσαν μὲν ἐπὶ τινα ἔτη οἱ περὶ τὸν Εὐβούλον εἰρηνικοί, στερηθέντες δὲ τῶν σπουδαιοτάτων αὐτῶν συμμάχων δὲν ἐξέπεμπον πλέον στόλους οἱ Ἀθηναῖοι.

Δημοσθένης (383—322).—Τότε εἰς ῥήτωρ, ὁ Δημοσθένης, ἐπεχείρησε νὰ πείσῃ τοὺς συμπολίτας ν' ἀναλάβωσι δραστηρίως τὸν κατὰ τοῦ Φιλίππου πόλεμον. Ὁ Δημοσθένης Δημοσθένους Παιανιεὺς σπουδάσας τὴν ῥητορικὴν παρὰ τῷ λογογράφῳ Ἰσαίῳ πρωίμως ἡσκήθη εἰς τὸ λέγειν καὶ ἐγένετο λογογράφος θελήσας ὅμως νὰ παρέλθῃ καὶ ἐπὶ τὸ βῆμα τῆς ἐκκλησίας τὸ μὲν πρῶτον ἀπέτυχε καὶ δι' ἀήθειαν καὶ διὰ τὰ φυσικὰ αὐτοῦ ἑλαττώματα, ἀλλὰ δὲν ἀπῆλπισε· τούναντίον μετὰ θαυμαστῆς ὑπομονῆς καταπολεμήσας οὐ μόνον ὑπερενίκησε τὰς ἐλλείψεις, ἀλλὰ

καὶ ἀνεδείχθη ὁ πάντων δεινότατος ῥήτωρ. Οὗτος προεξήρχε τῆς μεριδῆος τῶν φιλοπολέμων. μεθ' ὧν συνετάσσοντο καὶ ἄλλοι ὀνομαστοὶ ῥήτορες, οἵτοι ὁ Ὑπερεΐδης καὶ ὁ Λυκούργος.

Ἱερὸς πόλεμος (355—346).—Ἐν ᾧ ἐπὶ δέκα ἔτη διεπολέμουν ἀτυχῶς οἱ Ἀθηναῖοι πρὸς τὸν Φίλιππον περὶ τὰ μακεδονικὰ παράλια, οἱ Θηβαῖοι περιεπλέκοντο εἰς πόλεμον, γενόμενον σχεδὸν πανελλήνιον. Ἐκδικούμενοι δὴλα δὴ κατηγορήσαντο τοὺς γείτονας Φωκεῖς ἐν τῷ ἀμφικτιονικῷ συνεδρίῳ, ἐν ᾧ ἴσχυον, ὥς καλλιεργήσαντας ἱερὰν γῆν τοῦ Πυθίου Ἀπόλλωνος, τοῦτο δὲ κατεδίκασεν αὐτοὺς εἰς βαρὺ πρόστιμον· ἀλλ' ἐκείνοι οὐ μόνον ἀντέστησαν προτρεπόμενοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ αὐτῶν Φιλομήλου, ἀλλὰ καὶ στρατολογήσας οὗτος διὰ σπαρτιατικῶν χρημάτων κατέλαβε τοὺς Δελφούς, καὶ ὀχυρωθεὶς διεκήρυξεν ὅτι οἱ Φωκεῖς διεξεδίκουν τὴν φυλακὴν μόνον τοῦ ἱεροῦ. Τότε τὸ συνέδριον τῶν ἀμφικτιόνων ἐκήρυξεν **ἱερὸν πόλεμον** κατὰ τῶν ἱεροσύλων, καθ' ὧν συνετάχθησαν πάντες σχεδὸν οἱ Ἕλληνες πλὴν τῆς Σπάρτης καὶ τῶν Ἀθηνῶν, ὧν ἡ μὲν ἔπεμψε ὑπὲρ αὐτῶν 1000 ἄνδρας, αἱ δὲ στόλον. Διὸ ἠναγκάσθη ὁ Φιλόμελος, ὥς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ὕστερον, νὰ ἐπιβάλλωσιν ἄρπαγας χεῖρας ἐπὶ τῶν δελφικῶν θησαυρῶν πρὸς συντήρησιν τῶν μισθοφόρων. Ἐκτοτε ὁ πόλεμος μᾶλλον ἐξηγριώθη ἀμφοτέρωθεν. Καὶ ἀπέκρουσαν μὲν οἱ Φωκεῖς τοὺς Λοκροὺς καὶ τοὺς Θεσσαλοὺς, ἀλλ' ὁ Φιλόμελος συγκλεισθεὶς ἐν στενοπορίᾳ τινὶ τοῦ Παρνασσοῦ κατεκρημνίσθη (354). Ὅτε δὲ ὁ τοῦτον διαδεχθεὶς Ὀνόμαρχος, δηλώσας Βοιωτίαν Λοκρίδα καὶ Δωρίδα, εἰσέβαλεν εἰς Θεσσαλίαν κληθεὶς ὑπὸ τοῦ τυράννου τῶν Φερῶν Λυκόφρονος, οἱ Θεσσαλοὶ ἐπεκαλέσθησαν τὸν Φίλιππον, ὅστις τὸ μὲν πρῶτον ἠτήθη, ἀλλὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος (352) ἐπελθὼν 6,000 μὲν τῶν Φωκέων ἐφόνευσε καὶ αὐτὸν τὸν Ὀνόμαρχον, 3,000 δὲ συλλαβὼν κατεπόντισεν ὥς ἐναγεῖς· γοργῶς δ' εἶτα καταλαβὼν Παγασὰς καὶ Μαγνησίαν προήλασεν εἰς Θερμοπύλας, εὐρὼν ὁμῶς ἀντιμετώπους 5,400 Ἀθηναίους· ἠναγκάσθη νὰ ὑποχωρήσῃ ἄπρακτος. Ἀλλ' ὁ ἱερὸς πόλεμος παρετάθη ἐπὶ ἑπτὰ ἔτι ἐνιαυ-

τούς, καθ' οὓς οἱ μὲν Φωκεῖς ἐξήντησαν πάντας τοὺς ἐκ τῶν ἱερῶν κειμηλίων πόρους, αἱ Ἀθηναὶ καὶ ἡ Σπάρτη ἐνέμενον ἐν τῇ συμμαχίᾳ, οἱ δὲ Θηβαῖοι ζητήσαντες ἔλαβον παρὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως 300 τάλαντα.

Τὰ περὶ Θράκην καὶ Ὀλυνθον — Ἀναγκατισθεὶς ὁ Φίλιππος ἐν Θερμοπύλαις ἐτρέπη εἰς τὰ πρὸς Α. παράλια τῆς Μακεδονίας. Εἶχεν ἤδη κατακτήσῃ πρότερον Ἀμφίπολιν καὶ Πύδναν (357), τὰ περὶ Πάγγαιον ὄρος (356), Ἀβδῆρα Μαυρώνειαν καὶ Μεθώνην (353). Ἐκστρατεύσας λοιπὸν νῦν (352) εἰς τὰ **Θρακικὰ** παράλια προσεέλκυσεν εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ Πέρινθον καὶ Βυζάντιον, ἀπειλῶν οὕτω τὴν μετὰ τοῦ Εὐξείνου ἐμπορικὴν ἐπικοινωνίαν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ κίνδυνος ἐπεκρέματο, εἴπερ ποτὲ καὶ ἄλλοτε μέγας, ὁ δὲ Δημοσθένης ἐνθους ἐκ φιλοπατρίας ἤρχισε νὰ ἐκφωτῇ (351) τοὺς ὀνομαστοὺς **Φιλιππικοὺς** λόγους, ὑφ' ὧν συγκινηθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν στόλον εἰς τὰ παράλια τῆς Θράκης, ἀνεκώπη δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἡ πρόοδος τοῦ Φιλίππου. Ἀλλ' οὗτος, ἵνα ὑπερνικήσῃ τοὺς Ἀθηναίους ἡσθάνετο, ὅτι ἔπρεπε πρῶτον νὰ ὑποτάξῃ τὴν ἰσχυρὰν **Ὀλυνθον**, ἣν πρότερον μὲν διπλωματικώτατα κολακεύσας διὰ τῆς παραχωρήσεως τῆς Ποτιδαίας καὶ συμμαχίας μετ' αὐτῆς, ἐπολέμωσε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, νῦν δὲ βλέπων ὅτι κατανοήσασα τοὺς ὀλεθρίους σκοποὺς αὐτοῦ προσῆλθεν εἰς τὴν συμμαχίαν ἐκείνων, ἀπεφάσισε νὰ ὑπαγάγεται αὐτὴν ἐκοῦσαν ἢ ἄλουσιν. Ὅτε δὲ πρέσβεις τῶν Ὀλυνθίων παραγενόμενοι ἐν Ἀθήναις ἐξήταῦντο ἐπικουρίαν, ὁ Δημοσθένης ἐξεργώνησεν τοὺς πλήρεις ῥητορικῆς δεινότητος καὶ φιλοπατρίας, πολιτικῆς συνέσεως καὶ παρρησίας **Ὀλυνθιακοὺς** λόγους (349). Οἱ Ἀθηναῖοι ἐπεμψαν ἐπανειλημμένως βοηθείας, ἀλλ' ἢ βραδέως ἢ ἀνεπαρκῶς, ὥστε ἡ Ὀλυνθος προδοθεῖσα εἰς τὸν Φίλιππον ἐληλατήθη καὶ μετὰ τῶν 32 συμμαχίδων αὐτῆς κατεστράφη (348).

Εἰρήνη καὶ τέλος τοῦ ἱεροῦ πολέμου (346). — Μετὰ τὴν ἀπώλειαν καὶ τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὴν ἀποτυχίαν τῆς

εἰς Ἀρκαδίαν περὶ συμμαχίας πρεσβείας τοῦ Αἰσχίνου εἰρηνικώτεραι διαθέσεις ἐπεκράτησαν ἐν Ἀθήναις ἐνεργεῖς τῆς ρατρίας τῶν εἰρηνικῶν. Εἰς ταύτην ἐτάσσοντο οὐ μόνον μίσθικ ὄργανα τοῦ Φιλίππου, εὐρυεῖς ἄλλως καὶ ἱκανοὶ ῥήτορες, οἵοι ὁ Εὐβουλος καὶ ὁ Δημάδης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἐκ πεποιθένσεως ἀσπαζόμενοι τὰς ἀρχὰς αὐτῆς, ὡς ὁ Ἰσοκράτης καὶ ὁ Φωκίων. Ἀλλ' ὁ σπουδαιότατος ἀντίπαλος τῆς ἐναντίας ρατρίας καὶ τοῦ Δημοσθένους ἀμείλικτος ἐχθρὸς ἦτο ὁ διάσημος ῥήτωρ Αἰσχίνης, ὃν οἱ ἐχθροὶ κατηγοροῦν ὡς μίσθαρνον τοῦ Φιλίππου ὄργανον. Γενομένων λοιπὸν ἐκατέρωθεν διαπρεσβεύσεων, ὧν μετέσχον ὁ τε Δημοσθένης καὶ ὁ Αἰσχίνης, συνωμοτογήθη **εἰρήνη** μετὰ Φιλίππου καὶ Ἀθηναίων ἐρ' οἷς εἶχεν ἑκάτερος. Ἀλλ' ἐν τῷ χρόνῳ τῷ μετὰ τῆς οὐκ ἀπὸ σκοποῦ ἀναβαλλομένης ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης ὁ Φίλιππος ἐν σπουδῇ κατέκτα τὰ ἐν Θράκῃ ὄχυρά φρούρια τῶν Ἀθηναίων καὶ ἀπέκτα τὴν συμμαχίαν τοῦ Κερσοβλέπτου, ριλαθηναίου Θρακὸς βασιλέως. Εἶτα δ' ἐπανεληθὼν νικητῆς ὑπέγραψεν ἐνόρκως τὴν **εἰρήνην**, ἣν μετὰ τρίμηνον ἀπουσίαν ἐκόμισαν οἱ πρέσβεις εἰς Ἀθήνας. Ἐν τούτοις ὁ ἱερὸς πόλεμος ἐξηκολούθει, ἐν ᾧ οἱ μὲν Ἀθηναῖοι συνεβούλευον τοὺς Φωκεῖς νὰ παραδώσωσι τὸ μαντεῖον εἰς τοὺς Ἀμρικτιόνες, οἱ δὲ Θηβαῖοι μὴ ὑπομένοντες τὰς δηώσεις καὶ ἐπιδρομὰς τοῦ ὑπὸ τὸν **Φάλαικον** φωκικοῦ στρατοῦ προσεκάλεσαν τὸν Φίλιππον, ὅστις συνθηκολογήσας πρὸς τὸν Φάλαικον καὶ ἀρῆσας αὐτὸν νὰ διασωθῇ εἰς Πελοπόννησον μετὰ τοῦ στρατοῦ ὑπέταξε τοὺς Φωκεῖς. Τὸ δὲ ἀμρικτιονικὸν συνέδριον ἀπεράσισε νὰ διοικισθῶσι μὲν κατασκαφεῖσαι αἱ πόλεις τῶν Φωκέων, ν' ἀραιρευθῶσι ἀπ' αὐτῶν τὰ ὅπλα καὶ οἱ ἵπποι μέχρι ἀποδόσεως τῶν συληθέντων καὶ νὰ πληρώνωσι 50 τάλαντα κατ' ἕτος· αἱ δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ δύο αὐτῶν ψῆφοι ἐδόθησαν εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστις οὕτω ἀποκτῶν δόξαν εὐσεβείας προήδρευε μὲν ἤδη τῶν Πυθίων τοῦ ἔτους ἐκείνου, προσήγγιζε δὲ μᾶλλον εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, τὴν καθυποδούλωσιν τῶν Ἑλλήνων.

Ἐνέργειαι ἐν Ἑλλάδι, θρακικὸς πόλεμος.—

Καὶ μετὰ τὴν ὑποταγὴν τῶν Φωκέων ὁ Φίλιππος ἐξηκολούθει μὲν τὰς κατακτήσεις ἐν Ἠπείρῳ Θράκῃ καὶ Θεσσαλίᾳ, ἐπεξέτεινε δὲ τὴν πολιτικὴν ἐπίδρασιν καὶ τὰς πλεονάνας αὐτοῦ εἰς Εὐβοίαν καὶ τὰς πελοποννησιακὰς πόλεις, ἐν αἷς συνέστησε **κόμματα φιλιππιζόντων**, ἐξυπηρετοῦντα τὰς προθέσεις αὐτοῦ ἐναντίον τῆς Σπάρτης. Καὶ ἀντεπεξῆλθε μὲν κατ' αὐτῶν ὁ Δημοσθένης, ἀλλ' ἀτελεσφόρως. Ὅτε δὲ πρέσβεις τοῦ Φιλίππου ἐλθόντες ἠτιῶντο τοὺς Ἀθηναίους ὡς διαβάλλοντες τὸν βασιλέα πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὁ ῥήτωρ διεκήρυξε διὰ τοῦ **β' Φιλιππικοῦ**, ὅτι ὁ Φίλιππος εἶνε ἀδιάλλακτος ἐχθρὸς πάντων μὲν, μάλιστα δὲ τῶν Ἀθηναίων, οὓς καὶ συνεβούλευσε νὰ εὐτρεπίζωνται πρὸς πόλεμον (344). Ἐκ τούτου οἱ Ἀθηναῖοι ἐρῶνῃσαν φυλακτικώτεροι εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους πρεσβείας τοῦ Μακεδόνος. Ἀλλ' αὐτὸς διελάσας ἐπιτυχῶς τὴν Θράκην μέχρι Εὐξείνου ἐπὶ ἡλθεν ἄγων 30,000 κατὰ τῶν ἐτι ὑπολοίπων παραλίῳ κτήσεων τῶν Ἀθηναίων καὶ ἰδίως κατὰ τῆς ὀχυρᾶς **Περὶνθου**, ἀλλ' ἀπέτυχε. Διότι καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤργουν, ἀλλ' ἐπεμφαν μὲν μετὰ νέων κληρούχων καὶ δυνάμεων τὸν Διοπεῖθι εἰς Θράκην, τὸν δὲ Δημοσθένης, ὅρ' οὗ διέλυσε διὰ τοῦ περὶ τῶν ἐν **Χερρονήσῳ λόγου** καὶ τοῦ **γ' Φιλιππικοῦ** τὰς μηχανορραφίας τῶν φιλιππιζόντων (341), καὶ ἄλλους ἐκπέμφαντες ἐπέτυχον τὴν σύστασιν νέας συμμαχίας, εἰς ἣν προσήλθον Χῖοι Ῥόδιοι καὶ Βυζάντιοι. Ἐνεκα δὲ τούτων καὶ ἐστεφανώθη ὁ ῥήτωρ χρυσῇ στεφάνῳ ὑπὸ τῆς πόλεως. Εἶτα ὁ Φίλιππος ἐστράφη κατὰ τοῦ Βυζαντίου· ἀλλ' ἡ ὑπὸ τὸν Χάρητα καὶ εἶτα ὑπὸ τὸν χρηστὸν Φωκίωνα βοήθεια τῶν Ἀθηναίων ἐματκίωσε τὰς ἐπιμόνους προσπάθειας τοῦ ἐχθροῦ, ὅστις λύσας τὴν πολιορκίαν ὑπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς Μακεδονίαν (339).

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.— Νέα ἐκ παρασκευῆς ἀφορμὴ ἐπεμβάσεως εἰς τὰ ἐν Ἑλλάδι παρεσχέθη εἰς τὸν Φίλιππον ὑπὸ τῶν ὁργάνων αὐτοῦ. Οἱ Ἀμφισσεῖς δῆλον ὅτι κατηγορηθήσαν ἐν τῷ ἀμφικτιονικῷ συνεδρίῳ ὑπὸ τοῦ Αἰσχίνου ὡς παρὰ νόμιμον καλ-

λιεργοῦντες τὸ ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος Κρισαῖον πεδίον καὶ εἰσπράττοντες τέλη παρὰ τῶν εἰσπλεόντων προσκυνητῶν· τὴν δὲ τιμωρίαν αὐτῶν οἱ Ἀμφικτιόνες ἀνέθεσαν εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστις εἰσελάσας διὰ τῶν Θερμοπυλῶν ἐκυρίευσε καὶ κατέσκαψεν Ἀμυρῖσαν καὶ Ναύπακτον· ἄλλ' ἀντὶ τῆς περιορισθῆ εἰς τὴν τιμωρίαν τῶν ἐνόχων κατέλαθεν ἐξ ἀπροόπτου τὴν Ἑλλάτιαν, τὴν κλειῖν τῆς Βοιωτίας. Αἱ Ἀθηναίαι συνεταράχθησαν ἐπὶ τῷ ἀκούσματι, γενομένης δὲ ἐν τῷ ὄχῳ ἐκκλησίας ἤκούσθη πάλιν ἡ σθεναρὰ φωνὴ τοῦ Δημοσθένους, ὅστις καταπαίθει τοὺς συμπολίτας ν' ἀναλάβωσι τὸν ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀγῶνα συμμαχοῦντες μετὰ τῶν Θηβαίων. Ἀθηναῖοι Θηβαῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Θηβαίου Θεαγένους παρετάσσοντο τῷ 338 ἐν τῷ πεδίῳ τῆς Χαιρωνείας ἰσόπαλοι πρὸς τὸν ἐκ 30,000 πεζῶν καὶ 2000 ἵππων μακεδονικὸν στρατόν. Ὁ Φίλιππος ἀρήσας τοὺς καθ' αὐτὸν τεταγμένους Ἀθηναίους νὰ διώκωσιν αὐτὸν ὑποχωροῦντα, ὅτε εἶδε τὸν τοῦ ἀριστεροῦ κέρτος ἡγούμενον δεκαεπταέτη υἱὸν αὐτοῦ Ἀλέξανδρον τρέψαντα τοὺς Θηβαίους καὶ συντρίψαντα τὸν ἱερὸν λόχον, ἐπιστράφη καὶ ἀπωθήσας σποράδας κατεδίωξεν αὐτοὺς καὶ 1000 μὲν ἐρόνευσε, 2000 δ' ἐζώγησε, τῶν ἄλλων διαφυγόντων. «Ἄμα δὲ οἷτε ἐν Χαιρωνείᾳ πεσόντες τὸν βίον μετέλλαξαν καὶ τὰ τῆς Ἑλλάδος εἰς δουλείαν μετέτελεσε· συνετάφη γὰρ τοῖς τούτων σώμασιν ἡ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων ἐλευθερία» (Λυκ. κ. Λεωκρ. 50).

Ὁ Φίλιππος ἐν Ἑλλάδι.— Μετὰ τὴν νίκην ὁ Φίλιππος παρὰ προσδοκίαν ἐράνη γενναϊόφρων συνάψας εἰρήνην ἐπιεικῆ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἀποβάλλοντες τὴν Χερρόνησον ἐλάμβανον τὸν Ὀρωπὸν, διετήρουν δὲ τὴν αὐτονομίαν καὶ τὸ κράτος ἐπὶ τινῶν μόνον νήσων· διὸ καὶ προσχωρήσαντες καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Ἑλλήνων συναρθεῖσαν συμμαχίαν, ἀνέγραψαν τὸν νικητὴν εἰς τοὺς πολίτας καὶ εὐεργέτας τῆς πατρίδος. Πρὸς τοὺς Θηβαίους δ' ἐράνη σκληρότερος ὁ Φίλιππος καταλύσας τὴν ἐπὶ τῆς Βοιωτικῆς ἡγεμονίαν αὐτῶν, εἰσαγαγὼν φρουρὰν εἰς τὴν Καδμεΐαν καὶ τοὺς φυγάδας καταγα-

γών. Εἶτα δ' ἀκωλύτως ἐπέβη τῆς Πελοποννήσου, μετὰ χαρᾶς γινόμενος δεκτὸς ὑπὸ τῶν συμμάχων αὐτοῦ Ἀργείων Μεσσηνίων καὶ Ἀρκαδίων ἐπειθὼν δὲ κατὰ τῆς Σπάρτης ἐδήρσε μὲν πᾶσαν τὴν χώραν μέχρι Γυθείου, περιόρισε δὲ τὴν δύναμιν αὐτῆς ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Λακωνικῆς. Συνελθόντες δ' ἅπαντες οἱ Ἕλληνες πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν προσκλήσει τοῦ Φιλίππου εἰς κοινὸν ἐν Κορίνθῳ συνέδριον, ἀνεγνώρισαν τὴν αὐτονομίαν πατρῶν τῶν πόλεων, συνομολογήσαντες δὲ συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῶν Μακεδόνων ἀνεκήρυξαν αὐτὸν στρατηγὸν αὐτοκράτορα ἁπάντων τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν, ὡς τὴν τιμωρίαν ὡς προκινῶν ἐχθρῶν ἐπικόπει ἡ πανελληνίως αὕτη συμμαχία. Οὕτω ἡ ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδος διαφυγοῦσα τὰς χεῖρας Ἀθηνῶν Σπάρτης καὶ Θηβῶν περιήρχετο εἰς τοὺς Μακεδόνας.

Θάνατος Φιλίππου (336).—Ὁ Φίλιππος διατάξας κατὰ τὸ δοκοῦν τὰ τῶν Ἑλλήνων καὶ καταλιπὼν προῦραν ἐν Θήβαις Χαλκίδι καὶ Κορίνθῳ ἐπέστρεψεν εἰς Μακεδονίαν, ἵνα πρᾶσκειασθῇ εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἀσίας πόλεμον. Αἱ πρᾶσκειαι εἶχον περατωθῇ· ἐν ᾧ δὲ λαμπρότατα ἐωρτάζοντο οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς αὐτοῦ Κλεοπάτρης μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Ἠπείρου Ἀλεξάνδρου, ἔπεσε θῦμα δολοφόνου χειρὸς ἐν ἡλικίᾳ 47 ἐτῶν, πληγείς ὑπὸ τοῦ σωματοδύλκου Παυσανίου, ὃν δεινῶς ὕβρισθέντα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἀττάλου δὲν εἶχεν ἰκανοποιήσῃ.

ΙΓ' ΚΑΤΑΚΤΗΣΙΣ ΑΣΙΑΣ ΥΠ' ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ (334—323)

Ἀλεξάνδρος (356—323).—Δολοφονηθέντος τοῦ Φιλίππου ὁ στρατὸς ἀνηγόρευσε βασιλεὺς τὸν λατρευτὸν υἱὸν ἐκείνου **Ἀλεξάνδρον**. Ἐν αὐτῷ συνηνοῦντο σπάνια χαρίσματα φυσικὰ καὶ ἠθικά· ἀκάματος δραστηριότης, θάρρος ἀκκτάσχετον, ἄκρατος ἐνθουσιασμός καὶ ζῆλος πρὸς πᾶν ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ μέγα καὶ εὐγενὲς ἐπλήρουν τὴν διάθεσιν ψυχῇ αὐτοῦ, πρὸς ἣν εὐημεροῦσται καὶ τοῦ σώματος τὸ ἱλαρὸν καὶ ἀρρενωπὸν κάλλος. Ὡς δ'

οἱ εὐγενεῖς Μακεδόνες, καὶ ὁ Ἀλέξανδρος ἦτο ἄριστος ἵππεύς, ὡς μαρτυρεῖ ἡ καταδάμασις τοῦ Βουκεράλα, ὅτε θαιμάσας ὁ Φίλιππος, «ὦ παῖ, εἶπε, ζήτει σεπτύῳ βασιλείαν ἴσων· Μακεδονία γάρ σε οὐ χωρεῖ». Ἀλλ' εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ ἡσυχίου καὶ τῆς μεγαλοψυχίας τοῦ παιδὸς συνετέλεσεν ἡ ἑλληνικὴ παιδείουσι καὶ ἀγωγή, ἧς ἐπεμελήθησαν καὶ ἄλλοι μὲν κατ' ἀρχάς, ἀπὸ δὲ τοῦ δεκάτου τρίτου ἔτους ὁ ὕπατος τῶν φιλοσόφων **Ἀριστοτέλης**. οὗτος ἐνέπνευσεν εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ νεαροῦ ἡγεμονίδου τὸν ἔρωτα πρὸς πᾶν ἀγαθὸν καὶ ἀληθές καὶ τὴν λατρείαν πρὸς τὴν καλλιτεχνίαν καὶ τὴν ποίησιν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν Ὅμηρον. Ἡ δὲ μεγαλοπραγμοσύνη αὐτοῦ ἐφαίνετο ἐκ παιδός, διότι ὑσάκης ἐμάνθανε νέον κατόρθωμα τοῦ πατρὸς, οὐχὶ φαιδρός· ἔλεγε πρὸς τοὺς ἡλικιώτας : «ὦ παῖδες, πάντα προλήψεται ὁ ποιεῖν, ἐμοὶ δὲ οὐδὲν ἀπολείψει μεθ' ὑμῶν ἔργον ἀπιδεῖσθαι μέγα καὶ ἀσμπρόν». Ἀκάματος ὢν καὶ φερέπονός, πρὸς οὐδένα μὲν κίνδυνον ἐπτοεῖτο, οὐδεμίαν δὲ στέρησιν. Ὡς δ' ἐν γένει οἱ Μακεδόνες, ἡγάπα καὶ αὐτὸς τὰς ἐν πότοις καὶ δειπνοῖς μακρὰς ὁμιλίας φίλων.

Πρῶτα κατορθώματα τοῦ Ἀλεξάνδρου (336/5).—

Ἐξάλλος ὑπὸ γαρχῆς ἐγένετο ὁ δῆμος, ὅτε ἐξήγγειλεν ὁ Δημοσθένης εὐαγγελιζόμενος τὴν δολοφονίαν τοῦ Φιλίππου, μάττην βοῶντος τοῦ Φωκίωνος, ὅτι καθ' ἐν μόνον σῶμα ἡλαττώθη ἡ κατ' αὐτῶν παραταχθεῖσα ἐν Χαιρωνείᾳ δύναμις. Ἐδραιώσας ὅμως ὁ Ἀλέξανδρος τὸν θρόνον καὶ τὴν ἐσωτερικὴν τοῦ κράτους εἰρήνην, ἐστράφη πρὸς νότον ταχὺς κατὰ τῶν ἐπαναστάντων Ἑλλήνων καὶ διαβάς τὰς Θερμοπύλας συνεκάλεσε τοὺς Ἀμφικτιόνες, οἵτινες καταπιήσσοντες ἀνεκέρυττον αὐτὸν στρατηγὸν ἐναντίον τῶν Περσῶν. Ἀθηναῖοι δὲ καὶ Θηβαῖοι προθυμοῦντο ν' ἀνανεώσωσι τὴν ἐαυτῶν ὑποταγήν. Ὅτε δὲ συνεκάλεσε πανελλήνιον συνέδριον ἐν Κορίνθῳ, πάντοθεν πληρὴν ἐκ Σπάρτης ἤλθον πρέσβεις, ἵνα ἀνακηρύξωσιν αὐτὸν αὐτοκράτορα στρατηγόν. Διευθυνθεὶς δ' εἶτα κατὰ τῶν προσοίκων βαρβάρων Θρακῶν καὶ ὑπερβάς τὸν Αἰμον κατενίκησε τοὺς Τριβαλλοὺς· εἶτα δὲ διαβάς τὸν Ἰστρον ἐπετέθη

καὶ κατὰ τῶν Γετῶν, θέσας δὲ ἀσφαλὲς ὅριον πρὸς Β τὸν Ἴστρον ἐτιμώρησε τοὺς Ἰλλυριοὺς. Δικσπαρείτης ὁμῶς σήμερις ἐν Ἑλλάδι, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος ἀπέθανεν ἐν τοῖς πολέμοις, κατέρχονται οἱ Θηβαῖοι φυγάδες καὶ πολιορκοῦσι τὴν ἐν Καδμεῖα μακεδονικὴν φρουράν. Ταῦτα μαθὼν ὁ Ἀλέξανδρος ὡς κεραυνὸς ἐνσκηπτεῖ μετὰ 33,000 ἀνδρῶν εἰς τὰς Θήβας, καὶ μετὰ τριῶν ἡμερῶν πολιορκίαν κυριεύει καὶ ἐκπορθεῖ τὴν πόλιν· 6,000 λέγονται ὅτι ἐφονεύθησαν καὶ 30,000 ἐξηνδραποδίσθησαν, ἡ δὲ πόλις κατεκῆ πλὴν τῶν ἱερῶν καὶ τοῦ οἴκου τοῦ μουσσοποιοῦ Πινδάρου. Περίτρομοι καὶ περίλυποι ἤκουσαν τὴν τύχην τῶν Θηβαίων οἱ Ἀθηναῖοι· διὸ καὶ κατεδέχθησαν μὲν τοὺς φυγάδας, ἐπεμψαν δὲ πρέσβεις, ἵνα ἐξευμενίσωσι τὸν νικητὴν, ὅστις καμφοίς ὑπὸ τοῦ Δημάδου καὶ τοῦ Φωκίωνος συνεχώρησεν αὐτοὺς.

Διάβασις εἰς Ἀσίαν καὶ μάχη ἐν Γρανικῷ (334).— Τὰς ὑπὸ τοῦ πατρὸς παρασκευασθείσας δυνάμεις παραλαβὼν ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεχείρησε τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ, τὴν καθυπόταξιν τῆς Ἀσίας. Ἀγων λοιπὸν 30,000 πεζοὺς καὶ 5,000 ἵππεῖς, στρατὸν ἄριστα διωργανωμένον καὶ πενηταρχοῦντα, οὐτινος αὐτὸς μὲν ἦτο ἡ ψυχὴ, στρατηγοὶ δὲ ἄνδρες ἐμπειροπόλεμοι, ἐγγηράσκοντες οἱ πολλοὶ ἐν ταῖς στρατείαις, οἱοὶ ὁ Παρμενίων ὁ Φιλώτας ὁ Κάσσανδρος ὁ Κράτερος ὁ Λεοννάτος ὁ Κλεῖτος καὶ ἄλλοι, ἀνέζευξε τὸ ἔαρ τοῦ 334 ἐκ Πέλλης. Φθάσας εἰς Σηστὸν διέβη τὸν Ἑλλησποντον καὶ ἐκπηδήσας πρῶτος εἰς τὴν Ἀσίαν ἐνέπηξε τὸ δόρυ εἰς τὴν γῆν δηλῶν ὅτι κατέχει αὐτὴν δοριάλωτον· ἀναβὰς δ' εἰς τὸ Ἰλίον καὶ θύσας ἐστερνώνωσεν αὐτὸς μὲν τὸν τάφον τοῦ Ἀχιλλέως, ὃν ὑπὲρ πάντα ἥρωα ἐθαύμαζεν, ὁ δὲ φίλος αὐτοῦ Ἡφαιστῖων τὸν τοῦ Πατρόκλου. Εἵτα δὲ προήλασε κατὰ τὴν παραλίαν τῆς Προποντίδος ΒΑ. εἰς συνάντησιν τῶν Περσῶν. Τὸ περσικὸν κράτος ἦτο πεντηκοντάκις μὲν μεγαλότερον, εἰκοσάκις δὲ πολυανθρωπότερον τοῦ μακεδονικοῦ, εὐποροῦν δὲ συνετῆραι καὶ μισθοφορικὰ ἐξ Ἑλλήνων στρατεύματα, ὧν τότε ἐστρατήγει ὁ Ρόδιος Μένων· ἐσωτερικῶς ὁμῶς, στερούμενον ἄλλως ἐνόητος, διετέλει ἐν ἐκπτώ-

σει καὶ παρακμῇ ἕνεκα τῶν πολλῶν ἐν τῇ αὐτῇ σκευωριῶν καὶ τῶν συχνῶν ἀποστασιῶν διαφόρων χωρῶν. Ὁ δὲ τότε (336) ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον Δαρεῖος γ. ὁ Κοδομαννός, ὃν ὅλως ἀπόλεμος, ἀνέθηκε τὴν ὑπεράσπισιν τοῦ κράτους αὐτοῦ εἰς τοὺς στρατηγούς καὶ μάλιστα τὸν Μέμνονα. Ὅτε δ' ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὸν **Γρανικόν**, εὗρεν ἐπὶ τῆς ἀπέναντι ἀπορροῆς καὶ δυσβάτου ὕψους 20,000 περσῶν ἱππέων μετὰ 20,000 μισθοφόρων· παρὰ πάσας δὲ τὰς δυσχερείας διαβάς τὸ ταχὺ ρεῦμα τοῦ ποταμοῦ συνάπτει ἱππομαχίαν κρατεράν· πολλοὶ τῶν Περσῶν πίπτουσιν, ἀλλὰ κοινὸς σκοπὸς τῶν ἐχθρικῶν ὅπλων γίνεται ὁ Ἀλέξανδρος, ὅστις διέτρεξε τὸν ἔσχατον κίνδυνον· διότι, ἐν ᾧ Πέρσης ὑποῖ τὸν βραχίονα, ἵνα πλήξῃ αὐτὸν ἐκ τῶν ὀπισθεν, Κλεῖτος ὁ Μέλας δρακῶν ἀποτέμνει τοῦ πολεμίου τὸν ὦμον καὶ σώζει τὸν βασιλέα· οἱ ἱππεῖς διασπείρονται, οἱ δὲ Μακεδόνες ἐπιτίθενται κατὰ τῶν πεζῶν, ἐμβάλλουσι τὸν ρόνον καὶ τὴν σφαγὴν καὶ τρέψαντες λαμβάνουσι 2,000, αὐτοὶ ἀπολέσαντες 25 ἑταίρους 60 ἱππεῖς καὶ 30 πεζοὺς. Ὁ Ἀλέξανδρος πέμψας τοὺς ἐκ τῶν Ἑλλήνων μισθοφόρων αἰχμαλώτους εἰς Μακεδονίαν, ἀπέστειλεν εἰς Ἀθήνας τριακοσίας πανοπλίας, ἀνάθημα εἰς τὴν Ἀθηνᾶν, μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: «Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου καὶ οἱ Ἕλληνες πλὴν Λακεδαιμονίων ἀπὸ τῶν βαρβάρων τῶν τὴν Ἀσίαν κατοικούντων».

Κατάκτησις τῆς Μ. Ἀσίας (333).— Μεγάλα ἦσαν τὰ ἐπακολουθήματα τῆς ἐν Γρανικῷ νίκης τοῦ Ἀλέξανδρου· τὸ Δασυνύλιον, ἡ ἔδρα τοῦ σατράπου τῆς ἐπ' Ἑλλησπόντῳ Φρυγίας, παρεδόθη, πλὴν δὲ τινων τῶν Ἑλλήνων οὐδένες ἄλλοι ἀντίστησαν ἐν ἀπάσῃ τῇ Μ. Ἀσίᾳ· ἡ ὕψιρωτάτη ἄκρα τῶν Σάρδεων ἀνέωξε τὰς πύλας εἰς τὸν νικητὴν, ὅστις προέβη πρὸς Ν., ἡ Ἐφέσος παραδοθεῖσα ἠξιώθη δημοκρατικοῦ πολιτεύματος καὶ προστασίας τὸ ἱερὸν αὐτῆς, ἐν ᾧ ἡ Μίλητος μετὰ γενναίαν ἀντίστασιν ἐκυριεύθη, ὥς καὶ πολλῶ βραδύτερον μετὰ τὴν προέλασιν αὐτοῦ ἡ Ἀλικαρνασός. Ἄλλ' οὐδὲ τὸν χειμῶνα ἔμεινεν ἄπρακτος ὁ Ἀλέξανδρος, ἐξηκολούθει δ' ὑποτάσσων τὰς

πρὸς τὰ ΝΔ. τῆς Μ. Ἀσίας ὁρεινὰς χώρας, Λυκίαν Παμφυλίαν καὶ Πισιδίαν, καὶ στραφεῖς πρὸς Β. ἀνεπαύθη ἐν Κελαιναῖς, τῇ ἑδρᾷ τῆς Ἀνω Φρυγίας· παραλαβὼν δὲ τὸ Γόρδιον, τὴν παρὰ τὸν Σαγγάριον ἀρχαίαν ἐστίαν τῶν Φρυγῶν, ἔλυσε διατεμὼν διὰ τοῦ ξίφους τὸν περιάλητον **Γόρδιον δεσμὸν**, ὃν ὁ λύσας ἐμυθεύετο ὅτι εἴμαρτο νὰ βασιλεύσῃ τῆς οἰκουμένης.

Ἡ ἐν Ἰσδῶ μάχη (333) — Ὁ Δαρεῖος ἀνέμενε κατὰ τὰ Β. τῆς Συρίας μετὰ στρατοῦ τὸν Ἀλεξάνδρον, ὅστις ὑπερβάς τὸν Ταῦρον διὰ τῶν δυσβάτων Κιλικίων πυλῶν κατήλθεν εἰς τὴν Κιλικίαν. Μετὰ κοπιώδη δὲ πορείαν λουσθεὶς κεκμηκῶς καὶ κάθιδρως εἰς τὰ ψυχρὰ ὕδατα τοῦ Κύδνου κατελήσθη ὑπ' ὀξύτατης θέρμης, κινδυνεύσας δ' ἐσώθη ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Φιλίππου, τὴν πρὸς ὃν ἐμπιστοσύνην τοῦ βασιλέως δὲν ἴσχυσαν νὰ κλονήσωσι διαβουλίαν ἐπιστολαί. Ὅτε δ' ἀναρρώσας καὶ διαβάς τὰς πύλας τοῦ Ἀμανοῦ ὄρους ἔμαθεν, ὅτι ὁ Δαρεῖος κατέλαβε τὰ νῶτα αὐτοῦ, αὐτὸς δ' ἐπεστράφη εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πινάρου διαρρεομένην στενὴν καὶ δύσχωρον κοιλάδα τῆς **Ἰσδοῦ**, εὔρεν 600,000 Πέρσας παρατεταγμένους παρὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ ποταμοῦ. Κατὰ τούτων ἀντιπαρτάξας εὐτάκτως ὁ Ἀλεξάνδρος τὸν στρατὸν καὶ παραγγείλας εἰς τὸν ἐν τῷ εὐωνύμῳ Παρμενίωνα νὰ ἀμύνεται προήλασε μετὰ τοῦ δεξιοῦ καὶ μετὰ τοῦ κέντρου, διαβάς δὲ τὸν χωρίζοντα ποταμὸν, ἐνέβαλεν εἰς τὸ ἐχθρικὸν κέντρον καὶ διεσκόρπισεν αὐτό· ἀντεῖχον μὲν ἔτι οἱ λοιποὶ τῶν Περσῶν, ἀλλ' ὅτε ἐγνώσθη, ὅτι ὁ Δαρεῖος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔφυγον διωκόμενοι, ἡ τροπὴ ὑπῆρξε γενικὴ· 100,000 λέγονται οἱ φονευθέντες, ἐν ᾧ τῶν Μακεδόνων ἀπώλοντο 300 μὲν πεζοί, 150 δ' ἵππεῖς. Αὐτὸς ὁ Δαρεῖος διωχθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀπεσώθη ψιλός, καταλιπὼν καὶ ἄρμα καὶ ὅπλα καὶ μανδύαν, ἅτινα συλλέξας ἐπέστρεψεν ὁ νικητὴς εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν. Ἐνταῦθα μικρὰ μὲν ἦσαν τὰ λάφυρα, ἀλλ' ἐν τῇ βασιλείᾳ σκηνῇ εὐρέθησαν ἡ μήτηρ ἡ γυνὴ καὶ τὰ τέκνα τοῦ Δαρείου, πρὸς ἃς μετ' αὐτοῦ προσηνήχθη ὁ Μακεδών.

Ὑποταγὴ Φοινίκης.—Πρὶν εἰσχωρῆσαι εἰς τὰ ἐνδότερα τοῦ περσικοῦ κράτους ὁ Ἀλέξανδρος ἐπεμελήθη τῆς κατακτήσεως τῶν παραλίων. Ὅθεν προσλαβὼν διὰ τοῦ Παρμενίωνος τὴν Διαμασκόν, ἔγεινεν ἀμυχρὴ κύριος τῆς Συρίας καὶ ἐμβαλὼν εἰς τὴν **Φοινίκην** ἐδέχθη τὴν ὑποταγὴν τῶν πόλεων αὐτῆς πλὴν τῆς **Τύρου**, ἣτις ἐκτισμένη ἐπὶ βραχώδους νησίδος, περιβεβλημένη τεῖχη ὑψηλὰ καὶ ἔχουσα ἰσχυρὸν στόλον ἐρχίμετο περιρρονοῦσα τὰς ἀπειλάς· ἐπὶ ἐπτάμηνον ἐπιτυχῶς ἀντεπάλαιον οἱ Τύριοι, ἕως οὗ στόλος 120 κυπρίων καὶ 80 φοινισσῶν νεῶν προτελθὼν ἐπικούρος ταῖς Μακεδόσιν ἀπέκλεισε τὸν ἀσθενέστερον τύριον στόλον· ἀρ' οὗ δὲ καὶ ἡ νησίς ἐξεχερσώθη καὶ ἐκ τῶν προσβολῶν ἀνείχθη βῆμα εἰς τὰ τεῖχη τῆς πόλεως, διετάχθη γενικὴ ἐφοδος· ἡ Τύρος ἐπληρώθη σφαγῶν, οἱ Τύριοι ἡδραποδίσθησαν, διὰ πομπῶν δὲ πανηγύρεων καὶ ἀγώνων ἐωρτάσθη ἡ νίκη. Ἐπὶ τῆς πολιορκίας ταύτης ὁ Δαρεῖος ἐπέστειλε πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον λέγων ὅτι προσέφερεν αὐτῷ πᾶσαν τὴν πέραν τοῦ Εὐφράτου Ἀσίαν, μύρια τέλαντα καὶ μίαν τῶν θυγατέρων εἰς γάμον, ἂν ᾗθελε καταθέσῃ τὰ ὄπλα· ἀλλ' οὗτος ἤρνηθη. Μετὰ δὲ τὴν Τύρον τὴν πρὸς Ν. πορείαν τοῦ νικητοῦ ἀνέκοψεν ἡ ἀντίστασις τῆς Γάζης, ἣτις οὐσα φῶσει καὶ τέχνῃ ὀχυρὰ, ἀντίστη μὲν ἐπὶ δέμηνον, ἀλλὰ κυριευθεῖσα ἐτιμωρήθη σκληρῶς.

Ὑποταγὴ Αἰγύπτου (332).—Οἱ Αἰγύπτιοι δυσχερῶς φέροντες τὴν περσικὴν κυριαρχίαν ὑπετάγησαν προθύμως εἰς τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις εἰσελθὼν εἰς τὴν πρωτεύουσάν αὐτῶν Μέμφιν, εἴτα δὲ καταπλεύσας τὸν Νεῖλον διέβη εἰς τὴν νῆσον Φάρον· ἐκεῖθεν δ' ἐκλέξας τὴν θέσιν διέταξε νὰ ἰδρυθῇ ἐπὶ τῆς παραλίης πόλις, ἡ φερώνυμος αὐτῷ **Ἀλεξάνδρεια**, ἣτις ἀπέβη μία τῶν μεγίστων πόλεων τῆς ἀρχαιότητος καὶ διὰ τὸ εὖλειτον αὐτῆς ἐκ τῶν σημαντικωτάτων ἐμπορίων. Ἐπισκερθεὶς δὲ τὸ ἐν τινὶ ὁάσει τῆς Λιβυκῆς ἐρήμου πολυσέβαστον ἱερόν τοῦ Διὸς Ἀμμωνος καὶ κληθεὶς «παῖς Διός», ὅπως καὶ οἱ Φαραῶνες τῆς Αἰγύπτου ἐκαλοῦντο υἱοὶ τοῦ Ἀμμωνος, ἠθέλησε νὰ διαυχήσῃ καὶ ὕστερον τὴν θείαν αὐτῆν προσωνυμίαν.

Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη (331).— Ὁ Ἀλέξανδρος δεσπόσας Συρίας καὶ Αἰγύπτου καὶ ἀναλαβὼν τὴν πρὸς τὰ ΒΑ. πορείαν διέβη τὸν Εὐφράτην καὶ τὸν Τίγριν ἀκολούτως. Ὁ δὲ Δαρεῖος ἀνέμενεν αὐτὸν παρὰ τὰ **Ἀρβήλα** ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Γαυγαμήλων μετὰ 100 μυριάδων πεζῶν καὶ 4 μυριάδων ἵππέων, 15 ἐλεφάντων καὶ 200 δρεπανηφόρων ἄρμάτων, καθ' ὧν ἀντετάχθησαν 40,000 πεζῶν καὶ 7,000 ἵππεων Μακεδόνων. Ἡγούμενος τοῦ δεξιοῦ κέρατος τοῦ στρατοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐνέβαλε λοξῶς εἰς τοὺς ἐχθρούς, ἐν ᾧ ὁ Δαρεῖος ἐκπέμψας κατὰ τῆς ῥάλαγγος τὰ δρεπανηφόρα ἄρματα οὐδεμίαν βλάβην ἐπήνεγκεν· ἰδὼν δ' ὁ Ἀλέξανδρος ὅτι ἐν τῷ στρατεύματι τῶν ἐχθρῶν ἐσχηματίσθη ῥήγμα, εἰσώρμησε μετὰ τῶν ἐταίρων καὶ τῆς ῥάλαγγος ἐπ' αὐτὸν τὸν Δαρεῖον. Οἱ Πέρσαι ὑπεχώρησαν συμπαρασύροντες τὸν βασιλέα· ἐπειδὴ δ' ὁ Παρμενίων ἐν τῷ εὐωνύμῳ ὑπερφλαγγισθεὶς ἐξήτει ἐπικουρίαν, ὁ Ἀλέξανδρος ἀρῆκε τὴν δίωξιν, μετὰ κρατερὰν δ' ἵππομαχίαν ἐπῆλθε τροπὴ γενικὴ καὶ ἦττα τῶν βαρβάρων. Μέγισται λέγονται αἱ ἀπώλειαι τῶν Περσῶν, ὧν ὁ βασιλεὺς ἔφυγε διὰ τῶν ὁρέων πρὸς τὴν Μηδίαν.

Κατάκτησις Περσίας (330—328).— Καταβαίνων τὸ ρεῦμα τοῦ Τίγρητος ἔφθασεν ὁ Ἀλέξανδρος εἰς **Βαβυλῶνα**, εἰσελθὼν δ' ἀνίδρυσεν τὰ ὑπὸ τοῦ Ξέρξου ἡρειπωμένα ἱερά, εἶτα δὲ κατέλαβε τὰ **Σοῦδα**, ἐν οἷς ἐγένετο κύριος 50,000 ταλάντων πολυτίμων λίθων καὶ ἄρωμάτων, τὴν **Περσέπολιν**, ἐν ᾗ εὔρεν 120,000 τάλαντα, καὶ τοὺς Πασαργάδας· στραφεὶς δὲ πρὸς Β. ἦλθεν εἰς τὴν μηδικὴν πρωτεύουσιν, τὰ **Ἐκβάτανα**, ἐνθα κατέθηκε τὴν πλουσιωτάτην λείαν. Εἶτα ἐτρέπη εἰς δίωξιν τοῦ Δαρείου, περὶ οὗ εἶχε μάθη ὅτι ἔφυγε πρὸς ἀνατολάς· εἰς ἑνδεκα δ' ἡμέρας διανύσας 480 χιλιόμετρα ἔφθασεν εἰς **Κασπίας** πύλας καὶ ἀκούσας, ὅτι ὁ Βῆσσος, εἰς τῶν σατραπῶν, ἀποστάς ἀπῆγε δέσμιον τὸν βασιλέα εἰς Βακτριανήν, ἀναλαμβάνει μετὰ 500 ἵππέων τὴν καταδίωξιν καὶ μετὰ συντονωτάτην πορείαν καταρθάνει τοὺς φεύγοντας· ἀλλ' ὁ Βῆσσος μὴ δυνηθεὶς ἐνὰ πείσῃ τὸν Δαρεῖον νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ ἐν τῇ φυγῇ, φρονεῖ

αὐτὸν καὶ ἀνακηρύττει ἐαυτὸν βασιλέα (330)· ὁ δ' Ἀλέξανδρος εὐρὼν τὸν νεκρὸν τοῦ ἀντιπάλου ἔπειψεν αὐτὸν εἰς Περσέπολιν πρὸς τοὺς οἰκείους, οἵτινες ἔθαψαν αὐτὸν ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις. — Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον οἱ Σπαρτιάται ἐν Ἑλλάδι συναγαγόντες 30,000 πεζῶν καὶ 2000 ἵππεων ἐπῆλθον κατὰ τῆς Μεγαλοπόλεως ὑπὸ τὸν βασιλέα Ἄγιν· ἀλλ' ὁ Ἀντίπατρος καταθράσας μετὰ 40,000 ἀνδρῶν ἀποκρούει, νικᾷ καὶ φονεύει τὸν Ἄγιν (330). — Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ κεντρικῇ Ἀσίᾳ οἱ πλείστοι τῶν σατραπῶν ἀνεγνώριζον τὸν Ἀλέξανδρον ὡς βασιλέα, ὁ στρατὸς ἄνευ σχεδὸν πολέμου διήλασε τὴν Ἀρεῖαν Δραγγιανὴν καὶ Ἀραχωσίαν, ἐν ᾗ νέα Ἀλεξάνδρεια ἰδρύθη (σημ. Ἐράτ). Εἶτα δ' ὑπερβάς ἐν χειμῶνι χιονοσκεπῇ καὶ ὑπερύψηλῃ ὄρῃ, τὸν Παροπάμισον ἢ Ἰνδικὸν Καύκασον, κατήλθεν εἰς Βακτριανὴν καὶ προεχώρησε μέχρι τοῦ Ὠξοῦ ποταμοῦ. Ζεύξας δ' αὐτὸν διήγαγε τὸν στρατὸν. Τότε οἱ περὶ τὸν Βῆσσαν συλλαβόντες παρέδωκαν εἰς τὸν Ἀλέξανδρον τὸν ἀποστάτην, ὅστις παρὰ τῶν οἰκείων τοῦ Δαρείου εὗρε θάνατον οἰκτρὸν. Ὁ δ' Ἀλέξανδρος, ὅς οὔ ἀπελείσθη μόνος καὶ ἀληθῆς βασιλεὺς τῆς Περσίας, νέους τινὰς ἀγῶνας συνάψας ἐν Βακτριανῇ καὶ Σογδιανῇ ἱδρυσεν Ἀλεξάνδρειαν τὴν ἐσχάτην ἐπὶ τοῦ Ἰαξάρτου ποταμοῦ τέμαχος τῶν πρὸς τὰ ΒΑ. κτήσεων αὐτοῦ· γοητευθεὶς δ' ἐκ τοῦ κάλλους τῆς Ῥωξάνης, θυγατρὸς σατραπόου, ἐνυμφεύθη αὐτήν.

Βιαιότης Ἀλεξάνδρου καὶ συνωμοσίαι κατ' αὐτοῦ. — Κυριρχήσας τῶν Περσῶν ὁ Ἀλέξανδρος παρεδέχθη πολλὰ τῶν ἀνατολικῶν ἐθίμων καὶ ἀπῆται νὰ προσκυνῶσιν αὐτόν· ἀλλ' οἱ εὐγενεῖς τῶν Μακεδόνων δὲν ὑπέμειναν τὴν μεταβολὴν ταύτην τῶν τρόπων, ὅθεν καὶ ἤδη τῷ 330 συνωμοσάντινες πρὸς δολοφονίαν αὐτοῦ· ἀλλ' ἀπακαλυφθείσης τῆς συνωμοσίας οὐ μόνον ὁ Φιλώτας ἐφρονεύθη, διότι μαθὼν ἀπέκρυψε τὰ τεκταινόμενα, ἀλλὰ καὶ ὁ γηραιὸς πατὴρ αὐτοῦ Παρμενίων, καίπερ μακρὰν ἀπών. Ὅτε δὲ καὶ πρότερον τελουμένης ἐορτῆς ἐν Μαρακάνδοις, τῇ πρωτευούσῃ τῆς Σογδιανῆς, μετ' ἄρθρονον πόταν παρὰ δειπνον ὑπερεπήνουν οἱ κόλακες τὸν Ἀλέξανδρον,

παρὼν ἐκ τῶν ὑπασπιστῶν Κλεῖτος ὁ Μέλας, ἀνὴρ φύσει τραχὺς καὶ αὐθάδης, ἀντεπεξῆλθε μετ' ὄργης κατὰ τῶν κολακειῶν ἄλλ'. ὁ 'Αλέξανδρος πλήρης θυμοῦ ἀρπάσας αἰχμὴν παρὰ τινος τῶν δορυφόρων διεκύνει τὸν σωτῆρα αὐτοῦ ἀμέσως ὁμῶς μετεμελήθη, μόλις δὲ συγκρατηθεὶς ἀπὸ τῆς αὐτοχειρίας ἀπεσύρθη εἰς τὴν σκηνὴν καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐθρῆνει ἄσιτος καὶ ἄποτος. Αὕτη λέγεται ὅτι ὑπῆρξεν ἡ ὑστάτη αὐτοῦ ἐξ ὄργης παρρηροχί. Ἐπειδὴ ὁμῶς οἱ Πέρσαι προσεκύουν τὸν 'Αλέξανδρον, ἤθελε νὰ ἐξανηγάσῃ εἰς τοῦτο καὶ τοὺς Μικεδόνους· καὶ οἱ μὲν πλεῖστοι δυσανασχετοῦντες ἐνέδωκαν, μόνοι δ' ὁ Κόσσανδρος καὶ ὁ Φιλοσοφος Καλλισθένης, ἀνεψῖος τοῦ 'Αριστοτέλους παρρηροχουθῶν τὴν ἐκστρατεῖαν καὶ ἱστορίων τὰ κατ' αὐτήν, ἀπέκρουσαν τὴν ταπεινώσιν. Ὅθεν διαβλήθη εἰς οὗτος ὕστερον ὡς ἐξυφάνης συνωμοσίαν κατὰ τοῦ βασιλέως ἀπέθανεν αἰκτρώς.

Ἐκστρατεία εἰς Ἰνδικήν.— Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ περσικοῦ κράτους μέχρι μὲν τοῦ 327 ὁ 'Αλέξανδρος ἡσχολήθη περὶ τὴν διοργάνωσιν αὐτοῦ, εἶτα δ' ἐξεστράτευσεν εἰς **Ἰνδικήν**. Ἀθροίσας 120,000 πεζῶν καὶ 15,000 ἵππῶν κατήλθεν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ 'Ινδοῦ, τὸ δ' ἐπὶ τὸν ἔτος διαβὰς τὸν ποταμὸν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Πενταποταμίαν καὶ ἐδέχθη τὴν ὑποταγὴν καὶ συμμαχίαν τοῦ βασιλέως Ταξίλου, ἐν ᾧ ἕτερος βασιλεὺς, ὁ Πῶρος, ἀντιπαρετάσσετο μετὰ μεγάλου ἱππικοῦ καὶ 180 ἐλεφάντων εἰς τὴν εὐώνυμον ὄχθην τοῦ Ὑδάσπου, μεγάλου παραποτάμου τοῦ Ἰνδοῦ· καταστρατηγήσας δ' αὐτὸν ὁ 'Αλέξανδρος καὶ διαβὰς τὸν ποταμὸν ἐνίκησε καὶ συνέλαβεν αὐτὸν αἰχμάλωτον· ὅτε δὲ τὸν ἠρώτησε πῶς ἐπεθύμει νὰ προσενεχθῇ πρὸς αὐτὸν, «βασιλικῶς», εἶπεν ἐκεῖνος, καὶ ὅτε ἐπικνηρωτήθη μήπως ἐπιθυμῇ τι ἔτι, «πάντα, εἶπεν, ἐστὶν ἐν τῷ βασιλικῶς». Ἐνταῦθα παρὰ τὸν Ὑδάσπην ἐθεμελίωσεν ὁ 'Αλέξανδρος δύο νέας πόλεις, τὴν Νίκαιαν εἰς ἀνάμνησιν τῆς κατὰ τοῦ Πῶρου νίκης καὶ τὴν Βουκεφάλαν φερώνυμον τοῦ ἀγαπητοῦ ἵππου, ὅστις καταπεποννημένος ἐτελεύτησεν ἐνταῦθα. Εἶτα διήλθε πᾶσαν τὴν Πενταποταμίαν· καὶ ὅτε φθάσας εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ὑ-

φῆσιος ἐδήλωσεν, ὅτι θὰ ἐξεστράτευε κατὰ τῶν περὶ τὸν Γάγ-
γην χωρῶν, οἱ στρατιῶται ἀπηυδακότες καὶ ἐξηντλημένοι
ἐμεμφυμοῖρουν καὶ ἐχολέπκινον· διότι μετὰ ὀκταετῆς ἐπιπόνου
μάχης καὶ πυρεῖας εὐρίσκοντο ἐκατονταπλάσιως ἀπώτερον τῆς
Μακεδονίας ἢ ὅσον ἀρίστανται τῶν Θηβῶν καὶ Ἀθηναι. Συγκα-
λέσας λοιπὸν ὁ Ἀλέξανδρος τοὺς ἡγεμόνας ἐδήλωσεν ὅτι τέρμα
μὲν τῆς ἐκστρατείας πρὸς ἀνατολὰς θὰ ᾔητο ὁ Γάγγης. εἴτα δὲ
διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης θὰ ἐπιχειροῦν τὴν κατάκτησιν τῆς
Λιβύης μέχρι Ἡρακλείων στηλῶν. Ἐπειδὴ ὅμως ὁ στρατὸς ἐ-
πέμενεν, ἡνυχάζει τέλος καὶ αὐτὸς νὰ ἐνδώσῃ, διακηρύξας ὅτι
προσενεγκὼν θυσίαν εἶδεν ὅτι οὐδὲ οἱ θεοὶ ἦσαν εὐμενεῖς.

Ἐπιστροφὴ Ἀλεξάνδρου (326—324).— Ἰδρύσας
ὁ Ἀλέξανδρος βωμοὺς τῶν δώδεκα θεῶν ἐπὶ τοῦ Ὑδάσιος καὶ τε-
λέσας ἄγωνας ὑπέστρεψεν εἰς τὸν Ὑδάσπην· προετοιμάσας δὲ
στόλον 1000 νεῶν, οὗτινος ἐπέστησε τὸ Νέαρχον, ἐπεχείρησε
τὸν διὰ τοῦ Ὑδάσπου καὶ εἴτα τοῦ Ἰνδοῦ κατάπλουν, ἐν ᾧ ἐκα-
τέρωθεν εἰς δύο μοῖρας διηρημένος παρεκλούθει ὁ στρατός. Πολ-
λοὶ τῶν παρεχθίων λαῶν προσέτρεχον, ἵνα θαυμάσωσι τὸν εὐκλεῆ
νικητὴν καὶ προσενέγκωσι τὴν ὑποταγὴν των, ἀλλ' οὐχὶ καὶ πάν-
τες· πρὸς τοὺς Ὀξυδράκας μάλιστα καὶ τοὺς Μαλλοὺς πο-
λεμήσας ἐκινδύνευσε τρωθεῖς ἐν τινὶ ἐρόδῳ. Δύο δὲ νέαι Ἀλεξάν-
δρειαι ἰδρυθεῖσαι ἐπὶ τοῦ Ἰνδοῦ ἀπέβησαν σημαντικαὶ ἐπὶ ἐμπο-
ρίᾳ καὶ ναυτιλίᾳ. Ὑποτάξας δὲ νέαν τινα βασίλειαν, μέγα μὲν
μέρος τοῦ στρατοῦ ἐπεμψεν εἰς Καρμανίαν ὑπὸ τὸν Κράτερον
διὰ τῆς Ἀραχωσίας καὶ Δραγγιανῆς, αὐτὸς δὲ ἐβόρσεν εἰς
τὴν ὑπὸ τοῦ δέλτα τοῦ Ἰνδοῦ σχηματιζομένην νῆσον Πάταλα
καὶ ἐντεῦθεν εἰς τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν. Καὶ ὁ μὲν στόλος διε-
τάχθη ἀκτοπλοῶν νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Εὐφράτου, ὅπερ
καὶ κατωρθώθη μετὰ πολλοῦ κινδύνου εἰς 130 ἡμέρας. Ὁ δὲ
πεζὸς ὑπὸ τὸν Ἀλέξανδρον ἐπενήλθεν εἰς Καρμανίαν διὰ τῆς ἐ-
ρήμου καὶ ἀνύδρου Γεδρωσίας ἐλαττωθεὶς κατὰ τὰ ἥμισυ ὑπὸ
πείνης καὶ δίψης καὶ ταλαιπωριῶν.

Γάμοι Ἀλεξάνδρου καὶ σκοπὸς τῆς ἐκστρα-

τείας.— Ἐπανελθὼν ὁ 'Αλέξανδρος εἰς Σοῦσα μετ' ἅπαντος τοῦ πεζοῦ καὶ ναυτικοῦ στρατοῦ ἐτέλεσεν ἐορτὰς καὶ πανηγύρεις, ἃς ἐλάμπρυναν οἱ **γάμοι** αὐτοῦ μετὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Δαρείου Στατεΐρας καὶ οἱ τοῦ Ἡρμιστίωνος μετὰ τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. Τῶν δ' ἐπιφανῶν Μακεδόνων 80 ἐνυμνεύθησαν ἅμα μετ' ἐγκρίτων Περσίδων, τοῦ 'Αλεξάνδρου περασχόντος πλούσια δῶρα· καὶ στρατιωτικὰ δὲ περὶ τοὺς μυρίους ἐμιμήθησαν τὸ παραδειγμα τοῦ βασιλέως, ὅστις προκίσας αὐτοὺς ἀπέτισε τὰ χρήη πάντων τῶν ἄλλων. Ἀλλὰ τὴν ἡμέρωσιν καὶ τὸν πολιτισμὸν ἐπεδίωξε καὶ δι' ἄλλων ἔτι μέτρων γὰρ ἐμπεδώσῃ ὁ 'Αλέξανδρος· συλλέξας τρισμυρίους παῖδας τῶν Περσῶν συνέταξε κατὰ τὸν μακεδονικὸν τρόπον συγκροτήσας ἐξ αὐτῶν τὸ σῶμα τῶν Ἐπιγόνων· πρὸς τοὺς ὑποτασσομένους λαοὺς προσεφέρετο μετ' ἡμερότητος καὶ εὐμενείας καὶ ἀνεξιθρησκείας ἐλκύων οὕτω τὴν ἀγάπην τοῦ ὑπηκόου αὐθόρμητον· ἔτι δὲ τῶν ἐγγχωρίων σατραπῶν καὶ δυναστῶν τοὺς ἱκανοὺς καὶ λαοφιλεῖς ἤρηνεν ἐν τῇ διαίκεσει. Ἐν γένει δὲ **ὀκοπὸν** τῶν κατακτήσεων του προέθετο τὴν εἰς ἓν συμπαγὲς καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ὁμογενὲς ὅλον σύγκρασιν καὶ συγχώνευσιν τῶν λαῶν τοῦ ἄχανοῦς κράτους διὰ τῆς διαδόσεως τοῦ ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ τῆς παιδείσεως καὶ τῆς γλώσσης εἰς τὰς χώρας, ἐν αἷς ἰδρύσας νέας πόλεις καὶ διὰ νέων ὁδῶν αὐτὰς συνδέσας, προήγαγε θαυμασίως τὴν ἐπιμιξίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν. Ἀλλὰ τὰ συνετὰ καὶ φιλόανθρωπα ταῦτα μέτρα ἐξῆπτον τὸν ρθόνον τῶν πλείστων Μακεδόνων· ἐντεῦθεν δὲ καὶ αἱ πλῃλαιαὶ συνωμοσίαι καὶ νέαι δυσαρέσκειαι, αἵτινες ἐξεργάστηκαν, ὅτε ἠθέλησεν ὁ 'Αλέξανδρος ν' ἀποστείλῃ οἰκადε μετὰ δώρων τοὺς πλῃξιμάχους καὶ ἀναπήρους τῶν Μακεδόνων, ὧν μύριοι τέλος ἀνεχώρησαν εἰς Μακεδονίαν ὑπὸ τὸν Κράτερον (324).

Θάνατος 'Αλεξάνδρου (323).— Ἐν μέσῳ νέων ἐορτῶν καὶ συμποσίων ἀπώλεσεν ὁ 'Αλέξανδρος τὸν ἄριστον τῶν φίλων Ἡφαιστίωνα· τὴν δ' ἐπὶ τούτῳ βαρεῖαν καὶ ἀνήμεστον θλίψιν παραχμυθούμενος ἐκῆδυσεν αὐτὸν μεγαλοπρεπέστατα ἐν Βαβυλῶνι. Μετὰ νέαν δ' ἐκστρατείαν κατὰ τινων ὄρεινῶν καὶ λη-

στρικῶν λαῶν ἐπανῆλθεν εἰς Βαβυλῶνα, ἔνθα ἀνέμενον αὐτὸν πρέσβεις ἐκ Λιβύης καὶ Αἰθιοπίας, Κελτικῆς καὶ Σκυθίας καὶ ἄλλων ἀποικισμένων χωρῶν συγγαίροντες τὸν ἔνδοξον κατακτητὴν καὶ τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ ἐπικαλούμενοι. Ἐν μέσῳ δὲ τῶν προπαρασκευῶν εἰς κατάκτησιν τῆς Ἀραβίας, ἧς χάριν καὶ στόλον μετήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, συσχεθεὶς ὑπὸ σφοδροτάτου πυρετοῦ ἐπὶ δεκατρεῖς ἡμέρας **ἀπέθανεν** ἐν Βαβυλῶνι ἐν ἡλικίᾳ 33 ἐτῶν, βασιλεύσας μὲν δώδεκα ἔτη καὶ ὀκτὼ μῆνας, διαπράξας δὲ οὐκ καὶ ἡλικίᾳ οὐδεὶς ποτε τῶν πρὸ αὐτοῦ ἢ μετ' αὐτὸν ἐν ἴσῳ χρόνῳ καὶ τοιαύτῃ ἡλικίᾳ κατώρθωσεν, ὅθεν καὶ δικαίως **μέγας** ἐπικληθεὶς.

ΙΖ'. ΕΛΛΗΝΙΣΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟΣ (323—250).

Ἐν ᾧ μέχρι Ἀλεξάνδρου ἡ ἱστορία διαδραματίζεται ἐν τῇ κυρίως Ἑλλάδι καὶ ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Μ. Ἀσίας καὶ Ἰταλίας, ἀρ' οὗτο ὑφ' Ἑλλήνων κατελύθη ἡ περσικὴ μοναρχία καὶ οἱ νικηταὶ διεσπάρησαν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἀνατολήν, τὸ θέατρον αὐτῆς εὐρύνεται καὶ ἡ Αἴγυπτος μετὰ μεγάλου μέρους τῆς Ἀσίας παρέρχονται ἐπὶ τὴν σκηνήν. Ὅθεν **ἑλληνιστικὴ περίοδος** καλεῖται ἡ μετ' Ἀλέξανδρον ἱστορικὴ περίοδος, καθ' ἣν αἱ μὲν νέαι αὗται χώραι εὐρύτερον χώρον ἢ ἡ κυρίως Ἑλλάς κατέχουσιν ἐν τῇ ἑλληνικῇ ἱστορίᾳ, νέος δὲ πολιτισμός, ἐκ τοῦ συγχρωτισμοῦ καὶ τῆς ἐπιδράσεως, ἀλλ' ἕνα καὶ ἀλλοιωσεως καὶ διαφθορᾶς τοῦ ἔθνισμοῦ πρὸς τὸν βαρβαρισμὸν παραγχεῖς, ἀναρπύεται ἐν Ἀνατολῇ, προπαρασκευάσας πολιτικῶς τὸν κόσμον εἰς τὴν διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ καθιερωθεῖσαν ὑστερον κοινωνικὴν ἰσότητά.

Διαμελισμὸς τοῦ κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου (323—281). — Ἀποθνήσκων ὁ Ἀλέξανδρος οὐδένα διάδοχον κατέλειπεν ἱκανὸν νὰ κυβερνήσῃ τὸ ἀπέραντον αὐτοῦ κράτος, ὅπερ ἐξετείνετο ἀπὸ Ἰστροῦ μέχρι Ἰνδοῦ καὶ ἀπὸ τῆς Ὠξιακῆς λί-

μνης μέχρι τῶν Λιθυκῶν ἐρήμων. Κυριώτατοι συγγενεῖς ἦσαν ὁ ἑτεροθαλής αὐτοῦ ἀδελφὸς Ἀρριδαῖος, ὅστις ἦτο βλάξ, ἡ μήτηρ Ὀλυμπίς καὶ αἱ γῆραι αὐτοῦ Στάτειρα καὶ Ῥωξάνη, ἥτις ἦτο ἐπίτεξ. Μετὰ πολλὰς δὲ διαμάχας τῶν στρατηγῶν ἀνεγνωρίσθη ὁ Ἀρριδαῖος ὡς βασιλεὺς τοῦ τεχνησομένου, ἀν εἶνε ἄρρεν, καὶ ἀπερκαίσθη ὁ μὲν Ἀντίπατρος νὰ διοικῇ τὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ Κράτερος τὴν Ἀσίαν, ἐν ᾧ ὁ Περδίκκας ἐμελλε νὰ εἶνε χιλιάρχος ἥτοι θὰ εἶχε τὴν ἀρχὴν τῶν ἐταίρων καὶ τὸ ὑπακτον ἀξίωμα μετὰ τὸν βασιλέα. Ἐν τούτοις μεθ' αἰματηρὰν στάσιν ἡ Ῥωξάνη ἔπεσεν υἱόν, ὅστις ἐκλήθη Ἀλέξανδρος, διαταγῇ δ' αὐτῇ: ἐδαλοσπονήθη ἡ Στάτειρα καὶ ἡ ἀδελφὴ αὐτῆς, ἡ γῆραι τοῦ Ἡρακλείωνος. Τότε, ἐν ᾧ βασιλεῖς ἐκαλοῦντο ὁ Ἀρριδαῖος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, οἱ στρατηγοί, 34 περίπου ἐν ὧν, ὑπῆρχαν οἱ ἀληθεῖς κύριοι τοῦ κράτους, ὅπερ **διανεμύθησαν** πρὸς ἀλλήλους: τούτων σπουδαιότατοι ἦσαν: ὁ Πτολεμαῖος λαβὼν τὴν Αἴγυπτον, ὁ Ἀντίγονος τὴν μεγάλην Φρυγίαν Λυκίαν καὶ Παμφυλίαν, ὁ Λεωνάτος τὴν ἐφ' Ἑλλησπόντιω Φρυγίαν, ὁ Λυσίμαχος τὴν Θράκην, Εὐμένης ὁ Καρδιανὸς ἀρχιρχηματεὺς τοῦ Ἀλεξάνδρου Καππαδοκίαν Παφλαγονίαν καὶ Πόντον, ὁ Ἀντίπατρος καὶ ὁ Κράτερος Μικεδονίαν καὶ Ἑλλάδα, τέλος δὲ ὁ Περδίκκας, εἰς ὃν ὁ Ἀλέξανδρος ἀποθνήσκων ἐνεχείρισε τὸν δακτύλιον αὐτοῦ, παραιτηθεὶς τὴν χιλιarchίαν ὑπὲρ τοῦ Σελεύκου, ἀπεδείχθη ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ ἐπιφυλάξας ἑαυτῷ τὴν ὑπάτην ἀρχήν.

Λαμιακὸς πόλεμος καὶ θάνατος τοῦ Δημοσθένους (323/2).—Οἱ ἐν Εὐρώπῃ Ἕλληνες οὐδέποτε εἶχον στέρεξιν τοῖς Μακεδόνας βασιλεῖς, ἦσαν δ' ἐξωργισμένοι καὶ κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις, ἵνα ἔχῃ ἐν ἐκάστη πόλει τοὺς ἀντιπράκτοντας εἰς τὰς ἀποστασίας, διέταξε τῷ 324 τὴν καθοδὸν εἰς τὰς πατρίδας τῶν ἐκ στάσεων φυγάδων, ὄντων οὐκ ὀλίγων. ὅθεν ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς πόλεσιν ἐξηγέρθησαν οἱ ἀντιμακεδονίζοντες ἐπὶ τῇ φήμῃ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. Τοὺς δ' Ἀθηναίους παρεβάρυνον εἰς ἀντίστασιν καὶ ὁ ἔμπειρος στρατηγὸς Λεωσθένης

καὶ ὁ ἀξιόλογος στόλος τῆς πόλεως καὶ τὰ ἀνθηρὰ οἰκονομικά, ἔτινα πάντα ὠρεῖλοντο εἰς τὴν ἐπὶ 12 ὅλα ἔτη πιστὴν καὶ ἀκριβοῇ διοίκησιν τῶν προτέδων ὑπὸ τοῦ ῥήτορος Λυκούργου. ὅθεν μετὰ τῶν πλείστων ἐκ τῶν Ἑλλήνων συνεκρότησαν στρατὸν 30,000 ἀνδρῶν, οὓς ἄγων ὁ Λεωσθένης διέβη τὰς Θερμοπύλας καὶ συναντήσας τὸν Ἀντίπατρον ἐπελθόντα μετὰ 13,000 πεζῶν ἐνίκησε μὲν καὶ ἐνέκλειπεν ἐν τῇ Ἀκρολαμῖα, ὅθεν καὶ **Λαμιακὸς** ὁ πόλεμος ἐκλήθη, ἀλλὰ βληθεὶς καὶ αὐτὸς ἀπέθανεν. Ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Ἀντίφιλος μνηῶν ὅτι ὁ Λεωνάτος κατέφθανεν ἐπικουρὸς τοῦ Ἀντιπάτρου, λύσας τὴν πολιτικὴν συνεπλάκη ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἐφόνευσεν αὐτόν· ἀλλ' οἱ περισωθέντες τῶν ἐπικούρων ἐνωθέντες μετὰ τοῦ ἐκφυγόντος Ἀντιπάτρου καὶ τοῦ ἐπελθόντος Κρατέρου καὶ ἀθροισθέντες εἰς 50,000 συνεπλάκησαν ἐν Κραννῶνι τῆς Θεσσαλίας πρὸς τοὺς Ἕλληνας, συγκροτοῦντας δύναμιν 28,500 ἀνδρῶν, διελύθησαν δὲ μετ' ἀμύριον μάχην. Τότε ὁ Ἀντίπατρος εἰρηνεύσας κατ' ἰδίαν μετὰ τῶν ἄλλων ἐπέβαλεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὴν εἰρήνην ὑπὸ τοὺς ὅρους νὰ δεχθῶσι φρουρὰν ἐν Μουνιχίᾳ, νὰ μεταστήσωσι τὴν πολιτείαν εἰς τιμοκρατίαν καὶ νὰ παραδώσωσι τοὺς ῥήτορας αὐτῶν, ἐν οἷς τὸν Ὑπερίδην καὶ Δημοσθένη. Ἡ συνθήκη αὕτη ὑπῆρξεν ὀλεθριωτάτη, διότι ἐκ τῶν 20,000 πολιτῶν ὑπελείφθησαν μόνον 9,000, τῶν δὲ λοιπῶν οἱ πλείστοι ἐξωκίσθησαν εἰς Θράκην, ἐν ᾧ οἱ ῥήτορες προλαβόντες ἐφυγον, διὰ τοῦτο δὲ καὶ καταδικάσθησαν εἰς θάνατον ὑπὸ τῶν ἰδίων συμπολιτῶν. Ὁ δ' Ἀντίπατρος ἐκτελῶν τὰ δεδογμένα κατεδίωξε τοὺς ῥήτορας· καὶ ὁ μὲν Ὑπερίδης συλληρθεὶς ἐρονεύθη οἰκτρῶς, ὁ δὲ **Δημοσθένης** συγῶν ἰκέτης εἰς τὸν ἐν Κκλαυρίᾳ γὰρ τοῦ Ποσειδῶνος, ἵνα μὴ παρδοθῇ εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ἀντιπάτρου, ῥοφήσας δηλητήριον **ἀπέθανεν** (322). Ὅλίγω ὅμως ὕστερον ὁ τῶν Ἀθηναίων δῆμος μεταμεληθεὶς ἐτίμησεν αὐτὸν καὶ ἀνέστησε χαλκοῦν ἀνδριάντα.

Διαμάχαι τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου (321-316).—Ἱστορεῖται ὅτι ἀπονήτηκον ὁ Ἀλέξανδρος προ-

εἶπεν, ὅτι «μέγαν ἀγῶνα αὐτῷ ἐπιτάφιον συστήσονται πάντες οἱ πρωτεύοντες τῶν φίλων». Καὶ ὄντως ἐπὶ εἰκοσιν ἔτη οἱ στρατηγοὶ αὐτοῦ διεπολέμουν περὶ τῆς ἡγεμονίας, κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον Ἀσία καὶ Ἑλλὰς ἡρημώθησαν ὑπὸ ἐπιδρομῶν. Ὁ ἰσχυρότατος τῶν στρατηγῶν Περδίκκας θέλων νὰ συνέχῃ τοὺς λοιποὺς ἐν ὑποταγῇ ἐξώθησε τὸν Ἀντίγονον εἰς συμμάχϊαν μετὰ τῶν ἄλλων στρατηγῶν, Ἀντιπάτρου Κρατέρου καὶ Πτολεμαίου. Ἀντιάξας δ' ὁ Περδίκκας κατὰ τῶν ἄλλων ἐν Ἀσίᾳ τὸν πιστὸν Εὐμένει ἐπαρέσθη αὐτὸς κατὰ τοῦ Πτολεμαίου εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀλλ' ἀτυχῶς κατεστράφη ὑπὸ τοῦ στασιάζσαντος στρατοῦ (321). Ὁ Ἀντίπατρος ἀναρρηθεὶς ἐπιμελητὴς αὐτοκράτωρ ἀπέθανε μετ' ὀλίγον (319) καταλιπὼν τὴν διαδοχὴν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ στρατηγὸν Πολυσπέρχοντα, ὃν ἀνεγνώρισαν μὲν οἱ ἄλλοι, ἀλλ' ὁ υἱὸς ἐκείνου Κῆσσανδρος ἀντέστη ὑπερμαχῶν τῶν κληρονομικῶν αὐτοῦ δικαιωμάτων, ἀρ' οὐ μάλιστα ἐπέτυχε τὴν σύμπραξιν τοῦ Ἀντιγόνου. Ὁ δὲ Πολυσπέρχων, ἵνα προσεταιρισθῇ τοὺς Ἑλληνας, διεκήρυξεν ἐλευθέρως, ὡς πρότερον, τὰς πόλεις αὐτῶν, ἐν αἷς ἀποκατέστησε τὴν καταλυθεῖσαν δημοκρατίαν. Τῆς δ' ἐπελθούσης τότε ὀχλαγωγικῆς καθόδου τῶν φυγάδων εἰς Ἀθήνας θύμῃ ἐπεσεν ὁ **Φωκίων** καταδικασθεὶς μετ' ἄλλων νὰ πῇ τὸ κῶνειον (318). ὁ πένης, ἀλλὰ χρηστὸς στρατηγός, ὁ πέντε καὶ τεσσαρρακοντάκις ὀδηγήσας τοὺς συμπολίτας εἰς τὴν νίκην ἐτελεύτησε παραγγέλλων εἰς τὸν υἱὸν Φῶκον νὰ μὴ μνησικακῇ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους. Ἡ δὲ τῶν στρατηγῶν διαμάχη ἐπεκτάθη, νικήσαντος τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις κατέλαβε μὲν τὴν Μουνησίαν, ἐπανάστρεψε δὲ τοὺς μακεδονίζοντα· ἐπὶ τὴν ἀρχὴν τῆς πόλεως, ἥς διώρισεν ἐπιστάτην Δημήτριον τὸν Φαληρέα, ῥήτορα ἱστορικὸν καὶ φιλόσοφον, διοικήσαντα συνετῶς ἐπὶ ἑνδεκά ἔτη (318—307). Ἐν τούτοις θερμὸς ὑπερμαχος τοῦ ἀξιώματος καὶ τοῦ οἴκου τοῦ βασιλικοῦ ἔμεινε ὁ Εὐμένης. Οὗτος, ἐν ᾧ κατεστράτετο ὁ Περδίκκας, ἐνίκα μὲν καὶ ἐφόνευε τὸν Κράτερον, ἀλλὰ μονώθεις ἐπολιόρκηθη ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου ἐν Νώροις τῆς Καππαδοκίας· εἶτα

δὲ σωθεῖς καὶ συντάξας τὸ κύριον σῶμα τοῦ στρατοῦ, τοὺς ἀργυράσιδας καλουμένους, ἐτρέπη πρὸς Α. ἐλπίζων νὰ εὕρῃ συμμάχους τοὺς ἐνταῦθα σατράπας, ἀλλ' ἠπατήθη· διότι ἀπίστως συλληφθεὶς παρεδόθη ὑπὸ τῶν ἀργυρασπίδων εἰς τὸν Ἀντίγονον καὶ ἐθανατώθη (316). Περὶ δὲ τοὺς χρόνους τούτους καὶ ἡ Ολυμπιάς συνταχθεῖσα μετὰ τοῦ Πολυσπέρχοντος κατῆλθεν εἰς Μακεδονίαν καὶ ἀπέκτεινε μὲν τὸν Ἀρριδαῖον μετὰ τῆς συζύγου Εὐρυδίκης, ἀλλὰ συλληφθεῖσα ὕστερον καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ ἐπικρατήσαντος Κασσάνδρου ἐλιθοβολήθη.

Ὅριστικὸς διαμελισμὸς τοῦ κράτους (315—281).

—Ἐν ᾧ οἱ στρατηγοὶ διώκουν τὸ κατ' ἐξουτοὺς ἀνεξάρτητοι, ἔμμενε νὰ κριθῇ τίς ἐμελλε νὰ γείνη κύριος τῶν ὅλων. Πάντων ἰσχυρότατος ἦτο ὁ Ἀντίγονος. Κυρίαρχος πάσης τῆς Ἀσίας μετὰ τὸν σφετερισμὸν τῶν σατραπιδῶν τῆς Μηδίας Περσίας καὶ Βαβυλωνίας, κάτοχος τῶν ἐν Σούσις καὶ Ἐκβατάνοις θησαυρῶν, δι' ὧν συνετήρει στρατὸν 70,000 ἀνδρῶν, προσεπλάθης νὰ ἰδιοποιηθῇ καὶ τὸ ἐπίλοιπον τῆς κληρονομίας τοῦ Ἀλεξάνδρου. Διὰ τοῦτο οἱ ἄλλοι στρατηγοὶ ἐκ κοινοῦ ρόθου συνησιπύσθησαν, ὁ ἐκ Βαβυλώνης ἐκδιωχθεὶς Σέλευκος, ὁ τῆς Αἰγύπτου κύριος **Πτολεμαῖος**, ὁ τῆς Θράκης Λυσίμαχος καὶ ὁ τῆς Μακεδονίας Κάσσανδρος. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐπολεμήθη καὶ ἐν Ἑλλάδι κατὰ θάλασσαν ἐπὶ τέσσαρα ἔτη (315—311)· ἀλλὰ μετὰ τὴν παρὰ τὴν Γάζαν ἤτταν τοῦ Δημητρίου ὁ πατὴρ τοῦτοῦ Ἀντίγονος συνωμολόγησεν εἰρήνην πρὸς τοὺς ἀντιπάλους ἐπὶ τῷ ὄρει τῆς ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου ἀπελευθερώσεως τῆς γῆρας καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου (311). Ὁ Κάσσανδρος ἐδέχθη τὴν εἰρήνην, ἐξωλόθρευσε ὅμως τοὺς ἐπιζώντας ἐκ τῶν οἰκείων τοῦ βασιλέως. Ὅτε δ' ὁ Ἀντίγονος διέταξε τὸν Κάσσανδρον ν' ἀνακαλέσῃ τὰς ἐν Ἑλλάδι φρουράς, ὁ πόλεμος ἐξεργάγη πάλιν, προκαγόμενος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου τοῦ ἐπικληθέντος Πολιορκητοῦ, γενναίου στρατηλάτου, μεγαλουργοῦ καὶ φιλοτέχνου. Πλεῖσας οὗτος εἰς Πειραιᾶ καὶ παραλαβὼν τὰς Ἀθήνας ἠνάγκασε τὸν Φαληρέα νὰ φύγῃ, ἐπιδὼν τὴν ἀγνωμοσύνην τῶν Ἀθηναίων

(307)· τυχὼν δ' αὐτὸς θερμῆς δεξιῶσεως ταπεινῶν κυλακειῶν καὶ θεῶν ἔτι τιμῶν ἐν Ἀθήναις ἐπλευσεν εἰς Κύπρον καὶ νικήσας τὸν Πτολεμαῖον ἔλαβεν αὐτὸς τε καὶ ὁ πατήρ αὐτοῦ τὴν προσωνομίαν τοῦ βασιλέως (303), τοῦθ' ὅπερ ἔσπευσεν νὰ μιμηθῶσι καὶ ὁ Πτολεμαῖος Λυσίμαχος Σέλευκος καὶ Κάσσανδρος. Μετ' ὀλίγον δ' ἐκδιωχθεὶς ὁ Κάσσανδρος ἐξ Ἑλλάδος ὑπὸ τοῦ Δημητρίου, ἐπανελθόντος μετὰ μακρὰν καὶ ἄγονον πολιορκίαν τῆς γενναίας καὶ ἰσχυρᾶς Ῥόδου, ἀνενέωσε τὴν μετὰ τῶν λοιπῶν συμπαρίκν' καὶ ὁ μὲν Λυσίμαχος ἐπέδραμε τὴν Μ. Ἀσίαν καὶ ὁ Πτολεμαῖος τὴν Συρίαν, ὁ δὲ Σέλευκος συνηνώθη μετὰ τοῦ Λυσίμαχου παρὰ τὰς προσπαθείας τοῦ Ἀντιγόνου, ὅστις τούτου ἐνεκα καὶ προσεκάλεσε πᾶσαυτα τὸν Δημήτριον εἰς τὴν Ἀσίαν. Ἰσάπελοι σχεδὸν ἀντιμετωπίσθησαν οἱ ἐχθροὶ ἐν τῇ περὶ **Ἰψον** Φρυγικῇ πεδιάδι (301). Γενομένης δὲ τῆς συρράξεως σφοδρᾶς, ὁ μὲν Ἀντίγονος ἐρονεύθη, ἐν ᾧ ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἡτοιοῦται, ὁ δὲ Δημήτριος ἔσφυγεν. Ἐκ τούτου οἱ νικηταὶ διένειμαν πρὸς ἀλλήλους τὰς κτήσεις τοῦ ἡττηθέντος, ἀλλ' ἐκλιπόντος ἤδη τοῦ κοινοῦ κινδύνου διέστησαν. Ὁ δὲ Δημήτριος ἀποκρουσθεὶς ὑπὸ τοῦ παλιμבוύλου δήμου τῶν Ἀθηναίων, πρὸς οὓς ἡττηθεὶς ἐπλεε, κατώρθωσε νὰ συγκαρτήσῃ μικρὰς ναυτικὰς δυνάμεις· ἐπωρελούμενος δὲ τῶν ἐρίδων τῶν ἀντιπάλων, τοῦ θανάτου τοῦ Κασσάνδρου (297) καὶ τῶν ριλονικιῶν τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἐπέτυχεν ἢ ἀναγκασθεῖ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὑπὸ τοῦ στρατοῦ (294—287). Ἀλλ' αἰὶ ἄστατος ὢν καὶ ἀνήσυχος διαβὰς μετὰ πολλοῦ στρατοῦ εἰς Ἀσίαν καὶ ἡττηθείς, συνελήφθη ὑπὸ τοῦ Σελεύκου, μετ' οὐ πολὺ δ' ἀπέθικεν αἰχμάλωτος ἐν τῇ ὀρουρίῳ τῆς παρὰ τὸν Ὀρόντην Ἀπχεμείας (283). Ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ Ἀντίγονος ὁ Γονατῆς ἐπανέκτησε τὴν ἐν Μακεδονίᾳ πατρικὴν ἀρχὴν (272). Τὸν θρόνον αὐτοῦ κατέσχεν ἤδη Πύρρος ὁ μεγαλοπράγμων βασιλεὺς τῆς Ἠπείρου (287—281), ὅστις, περιπλακείας εἰς ἄγονον κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐκστρατεῖαν, κατέλιπε μὲν τὴν Μακεδονίαν ἔρμαιον στάσεων καὶ ἐπιδρομῶν, ἀλλ' ἐπανελθὼν ἀναλαμβάνει πάλιν αὐτὴν (275 — 272)

παρὰ τοῦ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, κατασχόντος τὴν πα-
τρικὴν ἀρχὴν τῷ 277. Μετὰ τὸν ἐν Ἀργεὶ δὲ θάνατον τοῦ
Πύρρου ὁ Ἀντίγονος ἀνεδείχθη μόνος κύριος τῆς Μακεδονίας καὶ
ἵδρυσεν νέαν μακεδονικὴν δυναστείαν. Τῶν δὲ λοιπῶν στρατη-
γῶν ὁ Λυσίμαχος, ἐκλιπόντος τοῦ Πολιορκητοῦ, διαφέρειται πρὸς
τὸν Σέλευκον καὶ πολεμῆσας φρονέεται ἐν τῇ περὶ Κύρου πεδίων
κρίσιν· μάχη (281), μετ' αὐτοῦ δὲ κατελύεται καὶ τὸ μέγα
αὐτοῦ κράτος· διότι καὶ ὁ νικητὴς Σέλευκος δολοφρονεῖται ὑπὸ
τοῦ διαδοῆτου ἐπὶ κκοηθεὶς Πτολεμαίου τοῦ Κεραννοῦ,
πρεσβυτέρου καὶ ἀποκλήρου υἱοῦ Πτολεμαίου τοῦ Λέγου. Ἐκ-
τότε πλὴν ἄλλων μικρῶν τριῖν μεγάλα κράτη προκύπτουσι·
Μακεδονία Συρία καὶ Αἴγυπτος.

ΙΗ'. ΤΑ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΟΝΩΝ

Οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ (306—30 π. Χ.).— Ἐπὶ
τρεις αἰῶνας ἤρξαν τῆς Αἰγύπτου οἱ Πτολεμαῖοι, ὧν οἱ
πρῶτοι μάλιστα ἐγένοντο ὀνομαστοὶ οὐ μόνον ἐπὶ πολεμικοῖς
κατορθώμασιν, ἀλλὰ καὶ ὡς προστάται τῶν τεχνῶν τῶν γραμ-
μάτων τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς ἐμπορίας. Ἐχοντες ἀνάγκην τῆς
Συρίας μὲν πρὸς ἀσφάλειαν τῶν ΒΑ. ὑρίων, τῆς δὲ Φοινίκης
καὶ τῆς Κύπρου εἰς ναυπήγησιν καὶ συντήρησιν στόλου, περιε-
πλάκησαν εἰς μακροὺς ἀγῶνας πρὸς τὴν δυναστείαν τῶν Σελευ-
κιδῶν. Καὶ εἰς τὰ τῆς Ἑλλάδος δ' ἐπίσης ἐπενέβαινον, ἵνα
ἐξερεθίζωσι τοὺς Ἕλληνας κατὰ τῆς δεσποτείας κοινῶν ἐχθρῶν,
τῶν βασιλέων τῆς Μακεδονίας. Τῶν Πτολεμαίων ὁ α'. ὁ Σωτὴρ
(206—283) ὑπῆρξεν ὁ θεμελιωτὴς τῆς δυναστείας καὶ ὁ διαρ-
ρυθμιστὴς τοῦ κράτους, ὁ δὲ β'. ὁ Φιλάδελφος (283—246) ἐ-
πιζητῶν τὰς τέρφεις μᾶλλον εἰς τὰς πνευματικὰς καὶ βιωτικὰς
ἀπολαύσεις ἢ εἰς τὰς νίκας κατήρησε συλλογὰς χειρογράφων
εἰκόνων καὶ ζώων σπανίων. Οὗτος ὑπῆρξεν ὁ ἰσχυρότατος ἄμα

καὶ πλουσιώτατος τῶν Πτολεμαίων, διότι λέγεται ὅτι ἐπ' αὐτοῦ παρὰ τὰς κολοσιαίας πολεμικὰς δυνάμεις ἡ Αἴγυπτος εἶχεν ἐτήσιον μὲν εἰσόδημα 14,800 τάλαντα καὶ 1,500,000 ἀρτάβας σίτου καὶ ἀποταμίευμα 740,000 αἰγυπτιακῶν ταλάντων. Ἀλλ' εἰς τὸ ἔπακρον τῆς πολεμικῆς ἀκμῆς καὶ δόξης ἔφθασεν ἡ Αἴγυπτος ἐπὶ Πτολεμαίου γ'. τοῦ Εὐεργέτου, ὅστις συντρίψας σχεδὸν τὸ κράτος τοῦ Σελεύκου ἤγαγε νικηφόρα τὰ ὅπλα αὐτοῦ πρὸς Δ. μὲν μέχρι Ἑλλησπόντου καὶ Αἰγαίου, πρὸς Α. δὲ μέχρι Βακτριανῆς. Μετὰ χαλεποὺς ὅμως ἀγῶνας συμπαγέντος καὶ πάλιν τοῦ συριακοῦ βασιλείου, ἡ ὑπερκαθεῖσα δυνάμις τῆς Αἰγύπτου ἤρχισε νὰ ἐκπύπῃ ὡς ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῶν Μακεδόνων τῶν Σελευκιδῶν καὶ αὐτῆς τῆς Ῥόδου. Ὁ δὲ τούτου διάδοχος Πτολεμαῖος δ'. ὁ Φιλοπάτωρ (221) διῆγεν ἀσώτως, ἐν ᾧ οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἐμάχοντο πρὸς Ἀντίοχον τὸν μέγαν, ἀποπειρώμενον ν' ἀποσπάσῃ τὴν Συρίαν καὶ ἐπιτυχόντα τούτου ἐπὶ Πτολεμαίου ε'. τοῦ Ἐπιφανοῦς (205). Αἱ περὶ κυριότητος τῆς Συρίας διαμάχαι αὗται ἐγένοντο ἡ πρώτη ἀφορμὴ τῆς ἐπεμβάσεως τῶν Ῥωμαίων ὡς συμμάχων εἰς τὰ τῆς Αἰγύπτου (168) ἐπὶ Πτολεμαίου ζ'. τοῦ Φιλομήτορος. Τέλος δ' ἐπὶ Πτολεμαίου ιζ'. τοῦ Αὐλητοῦ Ῥωμαῖκοι λεγεῶνες καταλαμβάνουσι τὴν Αἴγυπτον (55), ἥτις μετὰ τὸν θάνατον τῆς Κλεοπάτρας γίνεται ἐπαρχία Ῥωμαϊκὴ (30 π. Χ.).

Ἀλεξάνδρεια. — Ἡ ἔδρα τῶν Λαγιδῶν **Ἀλεξάνδρεια** ἀπέβη ταχέως ἡ πλουσιωτάτη καὶ πολυανθρώποτατη πόλις τοῦ κόσμου, ἅμα δὲ καὶ ἡ ἐστία καὶ τὸ πρυτανεῖον τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Τὴν εὐκτιστον καὶ εὐλίμενον ταύτην πόλιν ἐκάλλυνον οἱ βασιλεῖς διὰ λαμπρῶν μνημείων, ὧν ὀνομαστότατα ἀπέβησαν τὸ Μουσεῖον καὶ ἡ Βιβλιοθήκη, αὕτη μὲν περιλαμβάνουσα 400,000 τόμων χειρογράφων, τὸ δὲ Μουσεῖον πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τοὺς σοφοὺς, βοτανικὸν κῆπον θηριοτροφεῖον καὶ ἀστεροσκοπεῖον, ἐπὶ τινι δὲ χρόνῳ καὶ ἀνατομεῖον. Οὕτω τὸ μὲν μουσεῖον ἀπέβη τὸ πρῶτον ἐπιστημονικὸν ἴδρυμα, ἡ δ' Ἀλεξάνδρεια ἡ παγκόσμιος καὶ

φωτοδόλος ἐστία τῶν ἐπιστημόνων καὶ σοφῶν, Ἑλλήνων Αἰγυπτίων Σύρων Ἰουδαίων κ.λ.π.

Βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν (306-64).—Ὁ διοικητὴς τῆς Βαβυλωνίας **Σέλευκος** κατέκτησε σὺν τῷ χρόνῳ πᾶσαν τὴν μέχρι Ἰνδοῦ καὶ Ἰξάρτου Ἀσίαν, ἔδραν κτίσας ἐπὶ τοῦ Τίγρητος τὴν φερώνυμον **Σελεύκειαν**, ἥτις ἀνεδείχθη σπουδαιότατον ἐμπόριον ἀνὰ μέσον τῆς ἀπωτάτης Ἀνατολῆς τοῦ Εὐξείνου τοῦ Καυκάσου καὶ τῆς Δύσεως. Νικήσας τὸν Λυσίμαχον ἐγένετο πρὸς στιγμὴν κύριος πᾶσιν τῶν ἐν Ἀσίᾳ κτήσεις τοῦ Ἀλεξάνδρου πλὴν τῆς **Αἰγύπτου** καὶ τῆς Ἰνδικῆς, ἀλλὰ θέλησας νὰ προσλάβῃ καὶ τὸ διάδημα τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου συναπώλεσε μετ' αὐτοῦ καὶ τὴν ζωὴν (281). Τὸ συριακὸν ὅμως βασίλειον, ὃν λίαν εὐρύ, δὲν ἠδύνατο νὰ συγχωνεύσῃ τοὺς αὐτὸ συνιστῶντας ποικίλους λαούς· διὸ ὁ Σέλευκος ζῶν ἤδη εἶχεν ἀναθέσθαι τὰς πέραν τοῦ Τίγρητος σατραπίας εἰς τὸν υἱὸν Ἀντίοχον, ὅστις βασιλεύσας μετέθηκε τὴν ἔδραν τοῦ κράτους εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀρόντου **Ἀντιόχειαν** πρὸς τὰ Β. τῆς Συρίας, ἐνθα ὀριστικῶς ἐβασίλευσαν οἱ **Σελευκίδαι** ἐπὶ δύο καὶ ἥμισυν αἰώνας. Ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀποστασίαν τῶν πέραν τοῦ Τίγρητος χωρῶν, ὡς καὶ πάσης σχεδὸν τῆς Μ. Ἀσίας, τὸ συριακὸν βασίλειον περιωρίσθη εἰς τὴν Συρίαν καὶ Μεσοποταμίαν, ἐν ᾧ αἱ μὲν ἐπιθιγλάσσαι φοινικικαὶ πόλεις ἐφαίνοντο δυσήνιοι, οἱ δ' Ἰουδαῖοι ἀποστάντες (167) ὑπὸ τὸν ἱερατικὸν οἶκον τῶν Μακκαβαίων κατώρθωσαν μετὰ δεινούς ἀγῶνας νὰ συστήσωσιν ἴδιον βασίλειον, ἐν ᾧ μεγάλως προήχθη ὁ ἑλληνισμὸς. Διέδωκαν δὲ καὶ ἐκράτουν τὸν ἑλληνισμὸν οἱ Σελευκίδαι διὰ τῆς ἐν ἐπικαίρῳ ἰδρύσεως πόλεων οἰκεῖν αὐτοῖς ὀνόματα φερουσῶν (Λαοδικεῖα Ἀπάμεια Ἀντιόχεια Σελεύχεια) ἐν Μεσοποταμίᾳ Συρίᾳ καὶ Μ. Ἀσίᾳ. Καὶ ὁ μὲν Ἀντίοχος α'. ὁ σωτὴρ (281-262) ἀπολέσας τὴν Συρίαν ἐνίκησε τοὺς Γαλάτας, ἀλλ' ἀτυχῆσας ὕστερον ἐν τῷ πολέμῳ τῷ πρὸς τὸν Εὐμένη τοῦ Περγάμου ἡττήθη καὶ ἐφρονέυθη εἰς τὸν δεύτερον πρὸς τοὺς Γαλάτας πόλεμον. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἀντιόχου β'. τοῦ θεοῦ, τοῦ διαδόχου τοῦ α'. (262-247), φηλη-

δόνου καὶ ὠμοῦ βασιλέως, τὸ κράτος φέρεται εἰς παρὰ κρήνην καὶ ἐπὶ τοῦ θ'. καὶ γ'. Σελεύκου εἰς ἀπώλειαν. Ἡ ἀνθρώποις αὐτοῦ ἐπεφυλάσσειτο εἰς Ἀντίοχον γ'. τὸν μέγαν (224-187), ὅστις δεξιῶς κατὰ στείλας τὰς ἐσωτερικὰς στάσεις καὶ ἀρκερῶν τοὺς Αἰγυπτίους Παλαιστίνην καὶ Κοίλην Συρίαν περιεπλάκη ἐν Ἑλλάδι εἰς δεινὸν πόλεμον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὡς σύμμαχος τῶν Αἰτωλῶν, ἐν ᾧ ὁ παρ' αὐτῷ φυγὰς Καρχηδόνιος Ἀννίβας συν-εβούλευε νὰ μεταστήσῃ τὸν πόλεμον εἰς αὐτὴν τὴν Ῥώμην. Ὁ Ἀντίοχος μετὰ τῶν Αἰτωλῶν ἡττήθης παρὰ τὰς Θερμοπύλας (191) ἠναγκάσθη νὰ πλεύσῃ εἰς μικρὰν Ἀσίαν· μετὰ διπλὴν δ' ἡτταν καὶ τοῦ στόλου αὐτοῦ παρτάξας παρὰ τὴν ὑπὸ Σιγύλῳ Μαγνησίαν διπλασίως δυνάμεις, 80,000 ἄνδρας, πρὸς τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν τοῦ Λευκίου Σκιπίωνος ἡττήθη οἰκτρῶς (190), καὶ ἠναγκάσθη νὰ στέρξῃ ὅρκους εἰρήνης ταπεινωτικούς, μετ' ὀλίγον δ' ἐφανεύθη (187). Ἀρ' οὗ δὲ ἐξηγλήθησαν οἱ τελευταῖοι Σελευκίδαι εἰς ἀνωρελεῖς πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ Αἰγυπτίους ἀγῶνας ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους (64).

Βασιλεία Βακτριανῆς καὶ Παρθναίας.—Τὸ συριακὸν βασιλεῖον ἐξετάθη μὲν κατ' ἀρχὰς ἐφ' ἅπαν τὸ εὐρὺ ὁροπέδιον τοῦ Ἰράν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἐν ταῖς ἀπωκισμέναις ταύταις χώραις οἱ μὲν Ἕλληνες ἦσαν εὐχρηστοί, οἱ δ' ἰθαγενεῖς Μῆδοι Πέρσαι Βάκτριοι κ.λ.π. διετήρησαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν θρησκείαν καὶ γλῶσσαν, οἱ σατράπαι αὐτῶν προῖμως ἀπέστησαν. Οὕτω τῷ 254 ὁ Ἕλληνας σατράπης Διόδοτος ἱδρύει τὸ βασιλεῖον τῆς **Βακτριανῆς**, ἐκταθὲν μέχρι τοῦ πεδίου τοῦ Γάγγου καὶ διαρκέσαν 126 ἔτη, ἐν ᾧ ἐπίσημος γλῶσσα ἦτο ἡ ἐλληνικὴ. Βραχὺ δ' ὕστερον (250) ὁ Σκύθης Ἀρσάκης ἀποστήσας τὴν πρὸς Α. τῆς Κασπίας **Παρθναίαν** ἱδρύει τὸ βασιλεῖον τῶν **Πάρθων**, ὅπερ πρῶτον μὲν εἶχεν ἑδρὰν τὴν Ἐκατόμυλον, μετὰ δὲ τὴν ὑποταγὴν Περσίας Μηδίας Συρίας καὶ Βαβυλωνίας οἱ ριέλληνες Ἀρσακίδαι ἐγκατέστησαν ἐν Κτησιφῶντι, ἐνθα καὶ θέατρον ἔτι ἐλληνικὸν ἱδρυσαν.

Μικρὰ Βασιλεία ἐν Μ. Ἀσίᾳ.—Ἐπὶ τῶν πρὸς τοὺς

γείτονες πολέμων τῶν Σελευκιδῶν οἱ ἐγγχωριοὶ σατράπαι τῆς Μ. Ἀσίας ἵδρυσαν βασιλείαν ζήσαντα ἐπὶ δύο αἰῶνας, ἕως οὗ ὑπετάγησαν εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Τῶν ἐλληνικῶν ἢ ἐλληνίζοντων τούτων βασιλείων τρία ἀπέβησαν ὀνομαστότερα. Τὸ τοῦ **Πόντου**, ἔχον πρωτεύουσιν πρότερον μὲν τὴν μεσόγειον Ἀμᾶσειν, ὕστερον δὲ τὴν παρὰ τὴν Σινώπην, ὑπῆκουσεν εἰς τὸ περσικὸν γένος τῶν Μηριδατῶν. Τούτων **Μιθριδάτης γ'**, ὁ Κτίστης, μετὰ τὴν ἐν Ἰφῷ μάχην ἀναγνώριζεται βασιλεὺς, οἱ δ' ἀπόγονοι αὐτοῦ διετέλεσαν ἐν διηνεκεῖ ἐπικοινωνοῖν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, ὧν τὴν γλῶσσαν καὶ εἰσῆγαγον εἰς τὸ κατὰ μικρὸν ἐξελληνισθὲν βασιλεῖον αὐτῶν. Τὸ δὲ πρὸς Δ. τούτου βασιλεῖον τῆς **Μιθυνίας**, ἔχον πρωτεύουσιν τὴν Νινομήδειαν, ἦτο ἐπίσης ἐλληνικώτατον καὶ ἰδρύθη περὶ τὸ τέλος τῆς βασιλείας Σελεύκου τοῦ α'. (281). Πρὸς τὰ νότια δὲ τούτων ἐπὶ τοῦ ὑψιπέδου ἐν χώρᾳ ἀρόνῳ ἀνεμυσσῆς καὶ ἡλιοκκίστῳ ἀνεπτύχθη τὸ βασιλεῖον τῆς **Καππαδοκίας** ὑπὸ τῆς περσικῆς δυναστείας τοῦ Ἀριαράθου.

Γαλατικὸν βασιλεῖον.—Ἀρκτὴ δολοφονία τοῦ Σελεύκου οἱ **Γαλάται**, βάρβαρος πολεμικὸς λαὸς, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Δουνάβεως, ἐνθα ἐκ Γαλατίας μεταναστεύοντες εὗρισκοντο, προσέλασαντες ἐπέδραμον Θράκην καὶ Μακεδονίαν (280), κατατροπύσαντες δὲ τὴν μακεδονικὴν φάλαγγα καὶ φονεύσαντες τὸν ἀντεπεξεληθόντα κατ' αὐτῶν ἄρπαγα τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου Πτολεμαῖον τὸν Κερσηνὸν ἐδήλωσαν τὴν χώραν. Ἀλλ' ὁ εὐγενὴς Μακεδὼν Σωσθένης λαβὼν τὴν στρατηγίαν, ἐξεδίωξε τοὺς ἐπιδρομεῖς, αἵτινες καὶ μετ' ἄλλων ὁμοσύλων σιζῶν ἐνωθέντες ἐτράπησαν ὑπὸ τὸν Βρέννον, ὡς ἐκάλουν ἐκεῖνοι τὸν ἡγεμόνα αὐτῶν, τὴν εἰς Θερμοπύλας ἄγουσαν. Ἐνταῦθα ἀντετάχθησαν μετὰ στρατοῦ 30,000 πάντες οἱ ἐκτὸς τοῦ Ἰσθμοῦ Ἕλληνες, συμπράξαντες πρὸ τοῦ κοινοῦ κινδύνου ἐναντίον εἰκοσакημιυρίων Γαλατῶν καὶ ἀνεχαίτισαν αὐτοὺς πρὸς στιγμὴν· ἀλλ' ὅτε ἐκεῖνοι διέβησαν διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ Καλλιδρόμου ἀτραποῦ εἰς τὴν Ἑλλάδα, διεσκορπίσθησαν μὲν ἔντρομοι οἱ Ἕλλη-

νες, οἱ δὲ Γαλάται ἐπῆλθον κατὰ τοῦ πλουσίου ἱεροῦ τῶν Δελφῶν· κατακληθέντες ὁμῶς ὑπὸ πανικοῦ ἔνεκα σεισμῶν θυέλλης βροντῶν καὶ χειμῶνος δεινοῦ ἐδιώχθησαν πρὸς Β. καὶ ἐνίκηθησαν ὑπὸ τῶν ἀναθηρῶν τῶν Ἑλλήνων (278)· δηρώσαντες δ' εἶτα τὴν παράκτιον Μακεδονίαν καὶ Θράκην διέβησαν εἰς Μ. Ἀσίαν κληθέντες εἰς βοήθειαν ὑπὸ Νικομήδους τοῦ α'.· πολεμοῦντος πρὸς τοὺς γείτονας αὐτοῦ. Καὶ ἐπὶ τινι μὲν χρόνον ἐλεηλάτουν τὰ ΒΔ. τῆς χερσονήσου· ἀλλ' ὁ μὲν Ἀντίοχος νικήσας ἐκώλυσε τὴν πρὸς Ν. προέλασιν αὐτῶν, ἡττηθέντες δὲ καὶ ὑπὸ τῶν βασιλέων τοῦ Περγᾶμου περιωρίσθησαν ἐν τῷ ὑπ' αὐτῶν πρὸς Δ. τῆς Καππαδοκίας ἰδρυθέντι βασιλείῳ τῆς **Γαλατίας**, βοηθοῦντες ἐπὶ μισθῷ τοὺς ἐπικαλουμένους αὐτοὺς ἐν Μ. Ἀσίᾳ βοσιλεῖς.

Περγαμηνὸν βασίλειον.—Ἐκ τῶν κρατῶν τῶν συσταθέντων ἐν Ἀσίᾳ τὸ ἀξιολογώτατον καὶ λυσιτελέστατον πρὸς τὸν ἑλληνισμόν ὑπῆρξε τὸ Περγαμηνόν. Ὁ Λυσίμαχος ἐπιθυμῶν νὰ ἐξασφαλίσῃ τοὺς θησαυροὺς αὐτοῦ ἀνέθηκε τὴν ρυλακὴν εἰς τὸν φίλον αὐτοῦ **Φιλέταιρον**, ὡς προσφυσέστατον δὲ τόπον ἐγκαταθέσεως αὐτῶν ὥρισε τὴν ἀπόρθητον τοῦ **Περγᾶμου** ἀκρόπολιν· ὁ δὲ Φιλέταιρος ὡρεληθείς ἀπὸ τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ πολέμων ἰδιοποιήθη ἀκινδύνως τοὺς λυσίμαχείους θησαυροὺς καὶ κατέστη κύριος τοῦ Περγᾶμου. Ἀρξας οὐ μόνον αὐτῆς τῆς πόλεως, ἀλλὰ καὶ τῶν περὶ ἐπαρχιῶν, ἐγένετο ὁ ἀληθὴς ἰδρυτὴς τοῦ Περγαμηνοῦ κράτους, τελευτήσας δὲ (263) κατέλιπε κληρονόμον αὐτοῦ καὶ ἡγεμόνα τοῦ νεοτεύκτου κράτους τὸν ἀνεψιὸν **Εὐμένη**. Τοῦτον δεσπόσαντα μέχρι τοῦ 241 διεδέχθη ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ **Ἀνταλός ὁ α'.**, κλείσας τὸ κράτος καὶ ὡς στρατηγὸς καὶ ὡς προστάτης τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων· περιώνυμος δὲ ἰδίως ἀπέβη καὶ διὰ τὴν περιφανῆ αὐτοῦ κατὰ τῶν Γαλατῶν νίκην, μεθ' ἣν καὶ προσέλαβε τὴν τοῦ βασιλέως ἐπωνυμίαν, καὶ ὡς θεμελιωτῆς τῆς περιφήμου περγαμηνῆς βιβλιοθήκης, ἥτις συνέκειτο ἐκ 200,000 βιβλίων. Οὕτω τὸ Περγαμὸν κατέστη ἐπὶ τῶν Ἀττικῶν ἡ φωτεινότερα ἐστὶν αὐτῶν κατὰ

τὴν Ἀσίαν πολιτισμοῦ. Αὐτόθεν ἔλκουσι τὴν γένεσιν καὶ αἱ πολυθρύλητοι «περγαμνναὶ διφθέραι», αἵτινες ἤρξαντο τότε χρησιμεύουσιν εἰς γραφὴν, διότι αἱ τῆς Αἰγύπτου βασιλεῖς ζηλοτυποῦντες καὶ φηνοῦντες τοὺς Ἀτταλικούς ἀπηγόρευσαν τὴν ἐξαγωγήν τοῦ πapyrus· ὁ δὲ διάδοχος τοῦ Ἀττάλου Εὐμένης β', (197—159) δὲν εἰδείχθη μὲν ἐφάμιλλος πρὸς τὸν πατέρα κατὰ τὴν μεγαλοπραγμοσύνην, ἀλλ' ἐπαυξήσας τὰ ὅρια τοῦ κράτους τῇ βοήθειᾳ τῶν Ῥωμαίων, συνεπηύξησε καὶ τὴν ὑπ' ἐκείνου συσταθεῖσαν βιβλιοθήκην. Τοῦτον διαδέχεται ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Ἀτταλὸς β'. ὁ Φιλᾶδελφος ὡς κηδεμὼν τοῦ ἀνηλίκου τοῦ Εὐμένου υἱοῦ, ἀλλ' ἰδιοποιηθεὶς τὴν βασιλείαν ἐτήρησε τὸν θρόνον μέχρι τελευτῆς (138). Τούτου δ' ὁ ἀνεψιὸς καὶ διάδοχος Ἀτταλὸς γ'. ὁ Φιλομήτωρ, ἀποδειχθεὶς βοτανολόγος μᾶλλον καὶ κηπουρὸς ἢ συνετὸς ἄναξ, κατέλιπε διὰ διαθήκης κληρονόμους τοὺς Ῥωμαίους· οὕτω δ' ἀπὸ τοῦ 129 τὸ μὲν περγαμνὸν κράτος περιῦλθεν εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν, τὸ δὲ πέρμαχον ἀπέβη πρωτεύουσα τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν.

ΙΘ'. ΑΙ ΤΕΧΝΑΙ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΑΙ ΑΠΟ ΤΟΥ Δ'. ΑΙΩΝΟΣ

Φιλοσοφία.— Ἀντὶ τῆς ποιήσεως, ὁσημέραι παρακμαζούσης, ἀπὸ τοῦ δ' αἰῶνος ἀναπτύσσεται ἐπὶ μᾶλλον ἡ φιλοσοφία, ἣν ἤδη τὸν ε'. αἰῶνα εἶχον προαγάγη ἐν ταῖς ἀποικίαις μεγάλοι φιλόσοφοι, διακριθέντες εἰς δύο μεγάλας σχολάς, τὴν Ἰωνικὴν ἐν Μ. Ἀσίᾳ καὶ τὴν Ἑλεατικὴν ἐν Ἰταλίᾳ, καὶ ἐπιδοθέντες εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς φύσεως καὶ οὐσίας τῶν ὄντων. Κατὰ δὲ τὸν δ' αἰῶνα τὸ κέντρον τῆς φιλοσοφίας μετατίθεται εἰς Ἀθήνας, ἔνθα ὁ Σωκράτης καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ σπουδάζουσι μάλιστα τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν καὶ θέτουσι τοὺς ὑψηλοὺς νόμους τῆς πολιτείας καὶ ἠθικῆς. Τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐνδοξότατος ἐγένετο ὁ Πλάτων (428—346), πλούσιος Ἀθη-

ναι, ὅστις μετὰ μακρὰς ἀποδημίας συνέστησεν ἐν Ἀθήναις σχολήν, τὴν **Ἀκαδημειαν**, καὶ ἀπετύπωσε τῆς ἐξόχου αὐτοῦ διανοίας τὰς ἐμβριθεῖς γνώσεις καὶ τὸ σύστημα αὐτοῦ τὸ φιλοσοφικὸν ἠθικὸν καὶ πολιτικὸν ἐν ταῖς ἀθανάτοις αὐτοῦ διαλογοῖς. Παρὰ τούτῳ μαθητεύσας ὁ Σταγειρίτης **Ἀριστοτέλης** (384—322), τοσοῦτον διερμηρίσθη, ὥστε ὁ Φίλιππος ἀνέθηκεν εἰς αὐτὸν τὴν ἀνατροφὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου· εἶτα δ' ἐλθὼν εἰς Ἀθήνας ἱδρύσεν ἐν τῷ **Λυκείῳ** τὴν **περιπατητικὴν** σχολήν· πρὸς τῇ φιλοσοφίᾳ ἡσχολεῖτο καὶ περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστῆμας, διὰ τῆς βιβλιοθήκης δὲ αὐτοῦ ἡ μὲν φιλοσοφία καὶ αἱ ἐπιστῆμαι προήχθησαν ἐν τῇ ἀρχαιότητι εἰς ὕψιστον βαθμὸν τελειότητος, τὰ δὲ συγγράμματα αὐτοῦ περιέλαβον πᾶσαν σοφίαν καὶ γνώσιν ἐν τε τῇ φιλοσοφίᾳ καὶ ταῖς ἐπιστήμαις. Διάδοχον δὲ ἐν τῇ σχολῇ ἀρῆκε τὸν διαπρεπέστατον τῶν μαθητῶν Θεόφραστον τὸν Ἐρέσιον. Αἱ δ' Ἀθηναὶ διετέλεσαν οὕτως ἐστὶς τῆς φιλοσοφίας καὶ κατὰ τὸν γ' αἰῶνα, ὅτε ἤμικσαν οἱ ἱδρυταὶ δύο μεγάλων ἠθικῶν συστημάτων, εἰς ἃ τότε διηρέθη ἡ φιλοσοφία· ὁ **Ἐπικούρο**ς, οὗ οἱ θικασῶται ἐκλήθησαν **Ἐπικουρίοι** καὶ **Ζήνων** ὁ Κιτιεύς, οὗ οἱ ὀπαδοὶ ὀνομάσθησαν **Στοϊκοί**.

Ἐπιστῆμαι.—Ἀπὸ τοῦ γ'. μάλιστα αἰῶνος πολλοὶ τῶν Ἑλλήνων ἀντὶ τὰ ἐπιδίδωνται περὶ τὴν σπουδὴν παντὸς τοῦ ἐπιστητοῦ ἀριερώθησαν εἰδικῶς εἰς μίαν **ἐπιστήμην**· οὕτω δὲ προήλθον ἱατροὶ μαθηματικοὶ μηχανικοὶ γεωγράφοι καὶ γραμματικοί, διακριθέντες ἐν ταῖς ἐπιστήμαις ταύταις, ὧν σπουδαιότερον ἦν κυρίως ἡ Ἀλεξάνδρεια. Καὶ τῶν μὲν **γεωγράφων** ὀνομαστότεροι ἦσαν ὁ Ἐρατοσθένης (250), πρῶτος μετρήσας τὸ πλάτος μιᾶς μοίρας μεσημβρινοῦ, καὶ ὁ ἐξ Ἀμακίας Στράβων (66)· τῶν δὲ **μαθηματικῶν** ὁ Εὐκλείδης (300), γράψας τὰ στοιχεῖα, τὸ ἀρχαιοτάτον γεωμετρικὸν σύγγραμμα, καὶ Ἀρχιμήδης ὁ Συρακούσιος (287—212), θέσας τὰς πρῶτας θεωρητικὰς ἀρχὰς τῆς μηχανικῆς· τῆς δὲ **ιατρικῆς** πατὴρ ἐγένετο Ἱπποκράτης ὁ Κῷος ἀμύσας ἤδη τὸν ε' αἰῶνα (460—357).

τῶν δὲ **γραμματικῶν**, οἵτινες ἐρμηνεύοντες καὶ σχολιάζοντες τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαιοτέρων ἐγκρίτων συγγραφέων ἐθεμελίωσαν τοὺς πρώτους κανόνες τῆς πρώτης γραμματικῆς, περιφανέστατος ὑπῆρξεν Ἀρίσταρχος ὁ Σαμόθραξ (170). Τῶν δ' Ἀλεξανδρινῶν **ποιπτῶν** ὀνομαστότατοι εἶνε Ἀπολλώνιος ὁ Ῥόδιος (222) καὶ Θεόκριτος ὁ Συρακούσιος (272), γενόμενος εἰσηγητὴς τῆς βουκολικῆς ποιήσεως.

Καλὰ τέχναι.—Ἀπὸ τοῦ δ'. αἰῶνος οἱ πλεῖστοι τῶν καλλιτεχνῶν ἐγένοντο ἐκ Μ. Ἀσίας, ἔνθα καὶ ἰδρῦθησαν τὰ ἀλλιπρεπέστατα τῶν μνημείων, οἷα ὁ παρὰ τὴν Μίλητον ναὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, ὁ περίρημος ναὸς τῆς Ἐφεσίας Ἀρτέμιδος, τὸ Μαυσώλειον ἐν Ἀλικαρνασσῷ. Καὶ τῶν μὲν γλυπτῶν τοῦ δ'. αἰῶνος ὀνομαστότατοι ἐγένοντο **Σκόπας** ὁ Πάριος, **Πραξιτέλης** ὁ Ἀθηναῖος, δούς νέαν τροπὴν εἰς τὴν γλυπτικὴν ἐπὶ τὸ ἁβρότερον ἐρασιμώτερον καὶ ἀνθρωπικώτερον ἐν τῇ παραστάσει τῶν ἀρχαίων θεῶν, οὗ ἔργον σώζεται ὁ Ἑρμῆς τῆς Ὀλυμπίας, καὶ Λύσιππος ὁ Σικυώνιος, περιώνυμος ἀνδριαντοποιός, εἰς ὃν καὶ μόνον ἐπέτρεπεν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν ποίησιν τῶν ἐκυτοῦ ἀνδριάντων. Ἡ δὲ γραφικὴ, πρῶτως ἤδη γενομένη αὐτοτελὴς καὶ ἀνεξάρτητος τῆς τε γλυπτικῆς καὶ τῆς ἀρχιτεκτονικῆς, ἐξήνθησεν ἀπὸ τοῦ ε'. αἰῶνος· ἐν ταύτῃ διέπρεψαν ὁ Ζεῦξις καὶ ὁ Παρρῆσιος, ἀμφότεροι ἐκ Μ. Ἀσίας· κατὰ δὲ τὸν δ'. αἰῶνα ἀνεφάνη ὁ Ἀπελλῆς, περιώνυμος ζωγράφος, εἰς ὃν καὶ μόνον ὁ Ἀλέξανδρος ἀνέθετε τὴν γραφὴν τῶν ἐκυτοῦ εἰκόνων. Τῶν ζωγραφικῶν τούτων οὐδεμία ἐσώθη. Ἀπὸ δὲ τοῦ γ'.—α'. αἰῶνος κυριώτατοι τῶν καλλιτεχνῶν εἶνε οἱ ἐξ Ἀσίας, πάντες ἐρμολύροι. Τούτων τρεῖς σχολαί διακρίνονται· ἡ ἐν Τράλλεσιν ἡ ἐν Ῥόδῳ καὶ ἡ ἐν Περγᾶμῳ, ἧς λαμπρὰ προϊόντα εἶνε τὰ ἐν Βερολίῳ ἀποκείμενα γλυπτὰ ἔργα.

Κ'. ΟΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΑΓΩΝΕΣ (250—145).

Γενικὴ κατάστασις τῆς χώρας.— Ἀποτυχόντων τῶν Σπαρτιατῶν Ἀθηναίων καὶ Θηβαίων νὰ ἡγεμονεύωσι τῆς Ἑλλάδος, αὕτη ἔμεινε διηρημένη. Οἱ δὲ Μακεδόνες βασιλεῖς κρατήσαντες τῶν Ἑλλήνων δὲν κατέλυσαν τὰ ἰδιαίτερα αὐτῶν πολιτεύματα, ἀρκεσθέντες νὰ συνέχωσιν αὐτοὺς ἐν ὑποταγῇ διὰ τῆς προουρήσεως ἐπικαίρων τινῶν θέσεων : τῆς Χαλκίδος τῆς Κορίνθου καὶ ἐνίοτε καὶ τῆς Μουνιχίας. Οὕτω ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν αἱ βασιτεῖαι διετέλουν ἀμφισβητοῦσαι τὴν ἀρχὴν· καὶ οἱ μὲν πλούσιοι ἐθεράπευον τὴν ὀλιγαρχίαν, οἱ δὲ πένητες τὴν δημοκρατίαν. Ἡ διαπάλη δ' αὕτη ἀρχίσασα ἀπὸ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου διεχώριζε τὰς πόλεις εἰς δύο ἀντίπαλα στρατόπεδα, τοὺς ὀλιγαρχικοὺς καὶ τοὺς δημοκρατικούς. Ἐπειδὴ δὲ συνήθως οἱ νικῶντες ἐξώριζον τοὺς ἀντιπάλους δημεύοντες τὰ ἀγαθὰ αὐτῶν, οὗτοι δ' ἀνέμενον εὐκαιρίαν καθόδου καὶ ἐκδικήσεως, ἡ Ἑλλὰς ἐπληρώθη φυγάδων, οὔτινες στερούμενοι πόρου ζωῆς μηδὲ ἐπιτήδευμά τι γνωρίζοντες ἐγίνοντο στρατιῶται, κατὰ χιλιάδας πλανώμενοι ἀνὰ τὴν χώραν καὶ ὑπηρετοῦντες τὸν μισθούμενον αὐτοὺς. Ἐπειδὴ δ' αἱ ἐμπόλεμοι πόλεις μετεχειρίζοντο καὶ μισθοφόρους, δι' ὧν πολλοὶ φιλόδοξοι ἐπεδίωξαν τὴν τυραννίδα, ἀπὸ τοῦ γ'. αἰῶνος ἀνερχήθησαν τύραννοι ἐν τισὶ τῶν πόλεων. Αἱ δὲ στάσεις αὗται καὶ οἱ πόλεμοι παρεχολουθοῦντο συνήθως ὑπὸ δρώσεων καὶ σφαγῶν.

Αἰτωλικὴ συμπολιτεία.— Μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ἤδη τοῦ γ'. αἰῶνος ἐξάντλησιν τῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι ἡγεμονίδων τέως πόλεων Σπάρτης Ἀθηνῶν καὶ Θηβῶν προκύπτουσιν ἐκ τῆς προτέρως ἀρκενείας δύο λαοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ Αἰτωλοὶ καὶ οἱ Ἀχαιοί. Οἱ **Αἰτωλοὶ** οἰκοῦντες τὰ πρὸς Β. τοῦ εἰσπλου τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου ὄρη εἶχον πόλεις λίαν μικρὰς καὶ συνήθιζον νὰ συνέρχωνται κατὰ τὸ ρηινόπωρον εἰς κοινὴν ἐορτήν· εἴτα δὲ συνενωθείσαι πολιτικῶς αἱ πόλεις αὗται ἀπέτέλεσαν τὴν **αἰτωλικὴν συμπολιτείαν**, πέμπουσαι ἀντιπροσώπους εἰς κοινὸν συνέδριον, τὸ παναιτωλικόν, ὅπερ συνερχόμενον ἐν Θέρμῳ, τῇ

ἔδρα τοῦ κοινοῦ, ἀπερᾶσιζε περὶ πολέμου ἢ εἰρήνης καὶ ἐξέλεγε τοὺς τὰς ἀποράσεις τοῦ κοινοῦ ἐκτελοῦντας ἄρχοντας, ἕνα στρατηγὸν ἕνα ἵππαρχον ἕνα γραμματεῖα καὶ τοὺς ἀποκλήτους καλουμένους συνέδρους. Συμπράξαντες δ' οἱ Αἰτωλοὶ ἢ καθ' ἑαυτοὺς ἐναντίον τῶν Ἀκαρνάνων, ἢ μετὰ τῶν Ἑλλήνων κατὰ κοινοῦ ἐχθροῦ, ὡς ἐν τῷ λαμικῷ πολέμῳ πρὸς Ἀντίπατρον καὶ Κράτερον καὶ μάλιστα κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Γαλατῶν, οὗτος ἀνέπτυξαν τὴν συμπολιτείαν, ὥστε αὕτη περιέλαβεν ἐπὶ τῶν χρόνων τῆς ἀκμῆς αὐτῆς (250), τοὺς μὲν ἐκόντας, τοὺς δ' ἄκοντας. ἄπαντας τοὺς λαοὺς τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος καὶ ἐν Πελοποννήσῳ εἶχε συμπράττοντας Ἠλείους καὶ Μεσσηνίους.

Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία.— Ἀπέναντι τῶν Αἰτωλῶν ἐξετείνετο ἡ δωδεκάπολις Ἀχαΐα, ἣν ἡ κοινὴ λατρεῖα τοῦ Ποσειδῶνος συνήνου κατ' ἔτος περὶ τὸ ἱερὸν αὐτοῦ ἐν Αἰγιολείᾳ. Ἡ ἠρησκειτικὸν χαρακτῆρα ἔχουσα ἔνωσις αὕτη διαλυθεῖσα ἐπὶ τῶν Μακεδόνων συνέστη πάλιν περὶ τὸ 280 ὑπὸ τεσσάρων πόλεων ἀχαιῶν κατὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας ὑπὸ πολιτικὸν τύπον, οὕτω δὲ μετ' ὀλίγον ἀπετελέσθη ἡ ἀχαϊκὴ συμπολιτεία ἐκ δέκα πόλεων, ἕνεκα τῆς ἐκ παλαιότερου χρόνου κατὰστροφῆς τῶν δύο ἄλλων. Κοινὴ αὐτῶν ἔδρα ἦτο τὸ Αἶγιον, ἔνθα συνήρχοντο δις τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν πλουσίων πρόβουλοι τῶν Παναχαιῶν πρὸς σύσκεψιν καὶ ἀπόφασιν περὶ τῶν κοινῶν συμφερόντων τῆς συμπολιτείας. Ἡ σύνοδος δ' αὕτη ἐξέλεγε τοὺς διαρκεῖς ἄρχοντας, τὸν στρατηγὸν τὸν ἵππαρχον τὸν ναύαρχον τὸν γραμματεῖα καὶ τὸ δεκαμελὲς συμβούλιον τῶν δημιουργῶν.

Ἄργος.— Ἡ γείτων τῆς Ἀχαΐας Σικυῶν διωκέτο τότε ὑπὸ σκληροῦ τυράννου, ὅστις κατεδίωξε πλὴν ἄλλων καὶ τὸν οἶκον τοῦ Ἰφιάτου. Οὗτος ἐσώθη εἰς Ἄργος, ἔνθα ἀνατράφεις ἀνεδείχθη εὖσωμος μὲν καὶ ῥωμαλέος ἀθλητῆς, μεγαλεπήβολος δὲ συνωμότης, ὅστις καταλύσας τὴν τυραννίδα (251) εἰσῆγαγε καὶ τὴν Σικυῶνα εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν, ἧς ἀνεδείχθη μετ' ὀλίγον (245) περιφανὲς στρατηγός· ἐπετύγχανε δ' οὐχὶ τόσον διὰ τῶν μαχῶν, ὅσον διὰ διαπραγματεύσεων δόλων καὶ πανουργ-

γιῶν, ὥς ὅτε προσέβαλε τὴν Κόρινθον καὶ κυριεύσας παρὰ τῶν Μακεδόνων προσέθηκεν εἰς τὴν συμπολιτείαν, εἰς ἣν προσεχώρησαν ἀμέσως Μίγαρα Τροιζὴν καὶ Ἐπίδαυρος· μετὰ πολλὰς δὲ προσπάθειάς προσλαβὼν καὶ τὴν Μεγαλόπολιν καὶ τὸ Ἄργος ἐκίνησε τὴν ἔχθραν τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας, ἣτις ὅμως ὕστερον συνεμάχησε μετὰ τῶν Ἀχαιῶν κατὰ τοῦ βασιλείως τῆς Μακεδονίας. Ἄλλ' ἡ Σπάρτη ἀντιπράττουσα πρὸς τοὺς Ἀχαιούς, ἀρ' οὗτοῦ ἐπεκράτουν ἐν Πελοποννήσῳ, ἐματαιώσας τὸ ἔργον τοῦ Ἀράτου ἐξωθήσασα τὴν Ἑλλάδα εἰς δουλείαν.

Μεταρρυθμίσεις Ἀγίδος καὶ Κλεομένου ἐν Σπάρτῃ.— Ἀπὸ ἐνὸς ἤδη αἰῶνος ἡ Σπάρτη εἶχεν ἐξασθενησῇ ἐκ δὲ τῶν ἀρχαίων γενῶν μόλις ὑπελείποντο 700 πλούσιοι γεωκτῆμονες, οἵτινες κατέχοντες τὰ ἀξιώματα διὰ τὸν μέγαν αὐτῶν πλοῦτον καὶ ζῶντες ἐν τρυφῇ καὶ ἡδοναῖς ἐξέκλιναν τῆς πατρίου τῶν ἡθῶν αὐστηρότητος, ἐν ᾧ οἱ λοιποὶ ἐδυσπράγουν. Τῆς κακοπραγίας ταύτης καὶ διαφθορᾶς ὅτε ἠθέλησε νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν Σπάρτην ὁ βασιλεὺς αὐτῆς **Ἀγίς ὁ γ'**. (243-241), ὁ μὲν συμβασιλεὺς Λεωνίδας ἀντιστὰς καθηρέθη, αὐτὸς δ' ἐπέτυχε κατὰ πρῶτον ἀποκοπῇ τῶν χρεῶν· ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπῆν ἐκ Σπάρτης ἐκστρατεύσας μετὰ τοῦ Ἀράτου κατὰ τῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον εἰσβαλόντων Αἰτωλῶν καὶ τοῦ Μακεδόνα Ἀντιγόνου, οἱ μὲν ἀντιφρονοῦντες ἀριστοκρατικοὶ ἠνώρθωσαν τὸν Λεωνίδα, συλλαβόντες δὲ τὸν Ἀγιν ἐπανελθόντα ἀπεστραγγάλισαν μετὰ τῆς συμφρονούσης μητρὸς καὶ τῆς μάμμης ἐν τῇ εἰρατῇ. Ἡ ἐπὶ κληρὸς τοῦ Ἀγίδος χήρα σωθεῖσα διὰ τὸν μέγαν αὐτῆς πλοῦτον, ἠναγκάσθη νὰ συζευθῇ τὸν υἱὸν τοῦ Λεωνίδα **Κλεομένην**, ὅστις θαυμάσας τὸ ἀναμορφωτικὸν ἔργον τοῦ Ἀγίδος ἀνέλαβε τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ· ἀλλὰ κατενόησεν, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποτύχῃ, ἂν μὴ ἀνεπτέρου πρότερον διὰ στρατιωτικῶν κατορθωμάτων τὸ φρόνημα τῶν Σπαρτιατῶν. Διὸ συγκροτήσας στρατὸν ἀξιόμαχον ἐξεστράτευσεν ἐναντίον τῶν Ἀχαιῶν καὶ δις ἐνίκησε τὸν Ἄρατον (227—226). Αἰωνιδίως δ' ἐπιστρέψας εἰς Σπάρτην τοὺς μὲν ἐφόρους ἐφόνευσεν, 80 δὲ τῶν ἀντιφρονούντων πλουσίων ἐξώρισε καὶ καταργήσας τὴν ἀρχὴν τῶν ἐφόρων περιῆψε τὴν δύ-

ναμιν αὐτῆς εἰς τὸν βασιλέα. Οὕτω πραγματώσας τὴν ἀναμόρφωσιν τοῦ Ἀγίδος ἐπέστειψε τὰς μεταρρυθμίσεις ταύτας διὰ νέας κατὰ τῶν Ἀχαιῶν νίκης. Ἄλλ' ἐκ τούτου ἡ ἀντιζηλία τοῦ Ἀράτου τοσοῦτον ἐξήρθη, ὥστε δὲν ἐδίστασε νὰ προβῇ εἰς ἔργον αἰσχρόν. Σύνενοηθεὶς δὴλα δὴ μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Ἀντιγόνου τοῦ Δώσωνος, ἀνεψιοῦ τοῦ Γονατᾶ καὶ διαδόχου Δημητρίου τοῦ β', συνεμάχησε μετ' αὐτοῦ (224) κατὰ τοῦ Κλεομένους. Ὁ Ἀντίγονος ἀνακηρυχθεὶς αὐτοκράτωρ στρατηγὸς τῶν Ἀχαιῶν κατέλαβε τὴν Ἀρκαδίαν, ὃ δὲ Κλεομένης κυριεύσας τὴν γενναίως ἀντιστάσαν Μεγαλόπολιν κατέλαβε μετὰ 20,000 ἀνδρῶν τὰς παρόδους τῆς Σελλασίας, δι' ὧν εἰσέλαυνον 30,000 ἐχθρῶν εἰς τὴν Λακωνικὴν· μετ' αἰματηρὰν δὲ μάχην ἡττηθεὶς (221) αὐτὸς μὲν διεσώθη εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα ἀποτυχὼν ἐν στάσει κατὰ Πτολεμαίου τοῦ δ'. ἀπέθανεν ἡρώϊκως· ὃ δ' Ἀντίγονος καταλαβὼν τὴν Σπάρτην ἠνέκρωσε τὸ καταλυθὲν ὀλιγαρχικὸν πολίτευμα. Τοιοῦτον τέλος ἔσχεν ὁ Κλεομένης καὶ ὁ ἀπ' αὐτοῦ κληθεὶς Κλεομενικὸς πόλεμος (223—221).

Ἡπέμβασις τῶν Ῥωμαίων.—Ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ἐδέσποζεν ἐν Ἑλλάδι, οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν ν' ἀνησυγῶσι διὰ τὴν ὑπέρμετρον αὐξήσιν τῆς Ῥώμης, ἥτις ὑποτάξασα τὴν Ἰταλίαν καὶ Σικελίαν ἐκυρίευσεν μὲν ἤδη τὴν Κέρκυραν, προσέβαλε δὲ τότε τὴν Ἰλλυρίαν (229/8). Ὁ τότε βασιλεύων τῆς Μακεδονίας Φίλιππος γ', περιπεπλεγμένος εἰς τὸν συμμαχικὸν καλούμενον πόλεμον (220—217), καθ' ὃν ὡς σύμμαχος τῶν Ἀχαιῶν ἐνίκησε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ λεηλατήσας τὴν χώραν κατέστρεψε καὶ αὐτὸ τὸ Θέρμον, μαθὼν ὅτι ὁ τῶν Κερχηδόνιων στρατηγὸς Ἀννίβας κατενίκησε τὸν Ῥωμαϊκὸν στρατὸν, συνῆψεν εἰρήνην μὲν μετὰ τῶν Αἰτωλῶν (217), συμμαχίαν δ' ὕστερον πρὸς τὸν Ἀννίβαν (215). Τότε οἱ Ῥωμαῖοι ἐξήγειραν Αἰτωλοὺς Ἡλείους Σπαρτιίτας καὶ Μεσσηνίους κατὰ τοῦ Φιλίππου καὶ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες κατετρίβοντο ἀνωφελῶς ἐν Ἑλλάδι κατὰ τὸν α. μακεδονικὸν πόλεμον (211—205), ἐπεράτουν αὐτοὶ αἰσίως τὸν β'. κερχηδο-

νικόν. Κληθέντες δ' ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐν Ἀνατολῇ συμμάχων αὐτῶν Ἀθηναίων Ἀτταλικῶν Ῥοδίων καὶ Πτολεμαίων, ἐκράγεντος τοῦ β'. μακεδονικοῦ πολέμου (200—197), ἐπεμύσαν μέγαν στρατὸν ὑπὸ τὸν ὑπατοῦ Φλαμινίνου, ὅστις νικήσας τὸν Φίλιππον περὶ τῆς Κυνὸς κεφαλᾶς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ διακλύσῃ στρατὸν καὶ στόλον, ν' ἀποτίσῃ ἀποζημιώσεις 1000 τάλαντων καὶ νὰ συμμάχησῃ μετὰ τῶν Ῥωμαίων. Ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες διαποροῦντες περὶ τῆς ἑαυτῶν τύχης ἐτέλουν τὰ Ἰσθμια, κήρυξ προελθὼν ἀνέγνω τὸ ψήφισμα, δι' οὗ ἡ σύγκλητος τῶν Ῥωμαίων καὶ ὁ στρατηγὸς Φλαμινῖνος ἄρρινον αὐτοὺς ἐλευθέρους ἀρρορήτους ἀρρολογήτους καὶ αὐτονόμους· οὗτοι δ' ἐθνουσιασμὸν ἄκρατον καὶ τιμᾶς ἐξόχους ἐδαψίλευσαν εἰς τὸν γενναῖον ἐλευθερωτὴν. Ἀλλ' ἡ ἄμετρος χαρὰ τῶν Ἑλλήνων ὑπῆρξεν ἐφήμερος· ἡ Ῥώμη τοὺς μὲν Ἀχαιοὺς ἀπεξενόητο μὴ κατακλύουσα τὸν σκληρὸν τύραννον τῆς Σπάρτης Νάβιν, τοὺς δ' Αἰτωλοὺς μὴ προσθέτουσα εἰς τὴν συμμαχίαν αὐτῶν τοὺς Ἀχαρνᾶνας καὶ Θεσσαλοὺς. Ὅθεν οἱ Αἰτωλοὶ συναμάχησαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας Ἀντιόχου γ', ὅστις μετήγαγε τὸν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους πόλεμον εἰς τὴν Ἑλλάδα· ἀλλ' ἠττηθέντες μετ' αὐτοῦ ὑπεχρεώθησαν ὑπὸ τῶν νικητῶν νὰ παραδώσωσι πλοῖα καὶ ἵπλους, νὰ πληρώσωσι 1000 τάλαντα καὶ νὰ ἀνακηρυχθῶσι σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων (188).

Φιλοποίμην.—Κατὰ τοὺς χρόνους αὐτοὺς ἐνδοξότατος τῶν Ἑλλήνων ἦτο ὁ Μεγαλοπολίτης **Φιλοποίμην**, ὁ ὕστατος τῶν Ἑλλήνων προαγορευθεὶς. Γενόμενος ἐκ παίδων οὐλοστρατιώτης καὶ μορρωθεὶς διὰ βαθείας μελέτης, ἠνδραγαθήσεν ἐν τῷ κλειομενικῷ πολέμῳ. Ἐκλεγείς δὲ τὸ πρῶτον ἱππαρχος τῶν Ἀχαιῶν ἀνεδείχθη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀράτου, φαρμακευθέντος ἐνεργείᾳ τοῦ Φιλίππου (213), στρατηγὸς τῆς ἀρχαῖκῃς συμπολιτείας, ἧς λαμπρῶς διερρῶθιμιε τὸν στρατὸν. Τὰς ἐπιωφελεῖς ταύτας μεταρρυθμίσεις πρώτη ἡσθάνετο ἡ Σπάρτη, ἧτις ἐπὶ βραχὺ εὐνομηθεῖσα ἐτυραννήθη εἴτα ὑπὸ σκληροῦ τυράννου, τοῦ Μαχανίδα, ὅστις κατακλαδὼν τὴν Τεγέαν ἐπόρ-

θελὲν τὴν Μαντίνειαν, ἀλλὰ προσβληθεὶς ὑπὸ τοῦ Φιλοποίμενος ἔπεσε μετὰ 4000, ἡ Τεγέα ἀνεκτίθη ὑπὸ τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἡ Λακωνικὴ ἐδωρώθη (207). Ἀλλ' ἐν τούτοις νέος μὲν τύραννος ἐξωλέστερος ἀνερύη ἐν Σπάρτῃ, ὁ Νάβις (198—192), ἐπειδὴ δ' οἱ Ῥωμαῖοι εἶχον νικῆσιν τοὺς Μακεδόνες καὶ τὸν Ἀντίγονον. ὁ Φιλοποίμην συνεβούλευσε τοὺς Ἀχαιοὺς νὰ φυλάττωνται, μηδεμίαν ἀφορμὴν ἐπεμβάσεως εἰς τὰ τῆς Πελοποννήσου παρέχοντες εἰς τοὺς ξένους. Καὶ περιεποίησε μὲν τὴν Σπάρτην εἰς τὴν ἀρχαίαν συμπολιτείαν, ἀλλ' οἱ Σπαρτιῆται καὶ εἴτα οἱ Μεσσήνιοι ἐνθαρρυνόμενοι ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἀπέστησαν αὐτῆς. Ὅθεν ὁ Φιλοποίμην ἐκστρατεύσας (188) ἐκυρίευσεν τὴν Σπάρτην καὶ καταργήσας τοὺς λυκουργεῖους θεσμοὺς εἰσήγαγε τὴν ἀρχαίαν πολιτείαν. Ὅτε δ' ἀνηγγέλθη τῷ 184 εἰς αὐτὸν πυρέσσοντα ἐν Ἀργεὶ ἡ ἀποστασία τῶν Μεσσηνίων ὀλιγαρχικῶν, ἠππεύσας μετ' ὀλίγων ἐθελοντῶν ἐπῆλθε κατὰ τῶν πολυαριθμοτέρων ἐναντίων, ἀλλ' ἔπεσε καὶ συλληφθεὶς ἔπιεν ἐν τῇ εἰρκτῇ τὸ κώνειον. Οἱ Ἀχαιοὶ ὑπὸ τὸν Λυκόρταν, τὸν πατέρα τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου, εἰσβαλόντες ἐπόρθησαν τὴν Μεσσηνίαν, ἔλαβον δὲ τὴν πόλιν καὶ μετενεγκόντες ἔθαψαν ἐν Μεγαλοπόλει τὴν κόνιν τοῦ ἐνδόξου κῆτων στρατηγοῦ (183).

Κατάκτησις Ἑλλάδος ὑπὸ Ῥωμαίων.—Ἀπανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος οἱ ὀλιγαρχικοὶ συνετάσσοντο μετὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐν ᾧ οἱ δημοκρατικοὶ ἦσαν σύμμαχοι τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Κηρύξαντες δ' οἱ Ῥωμαῖοι τὸν πόλεμον κατὰ **Περσέως**, διαδόχου τοῦ Φιλίππου γ' (179), τὴν μὲν μακεδονικὴν φάλαγγα συνέτριψαν ὑπὸ τὸν Αἰμίλιον Παῦλον εἰς τὴν ἐν Πύδνῃ μάχῃ, ἥτις ἐπεσφράγισε τὸν γ' μακεδονικὸν πόλεμον (171—168), τὸν δὲ Περσέα αἰχμαλωτίσαντες κατέλυσαν τὴν βασιλείαν καὶ καταστήσαντες τὴν Μακεδονίαν φόρου ὑποτελῆ διήρσαν εἰς τετραρχίας. Τῶν δ' Ἑλλήνων οἱ μετὰ τοῦ Περσέως ταχθέντες ἔπαθον τὰ πάνδεινα. Τῶν μὲν Ἡπειρωτῶν 70 Μολοσσικαὶ πόλεις κατεστράφησαν καὶ 15 μυριάδες ἀνθρώπων ἐξηνδραποδίσθησαν, τῶν δὲ Βοιωτῶν οἱ προΐστάμενοι τῶν

δημοκρατικῶν ἐπωλήθησαν ὡς δοῦλοι. Τῶν καταστροφῶν τούτων ἔμεινεν ἀμέτοχος, ὡς φανεῖσα οὐδετέρᾳ, ἡ ἀρχαῖκὴ συμπολιτεία· ἀλλὰ 1000 Ἀχαιοί, οἱ κορυφαῖοι τῶν δημοκρατικῶν, κατηγορηθέντες εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν γερουσίαν ὑπὸ τοῦ προδότου στρατηγοῦ τῆς συμπολιτείας Καλλικράτους ὡς ὑποστηρίζαντες τὸν Περσέα ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Ῥώμην, ἐν ἀπολογηθῶσιν ἀναπολόγητοι ὅμως διενεμήθησαν ὡς ὄμηροι εἰς τὰς Τυρρηνικὰς πόλεις, μετὰ 17 δ' ἔτη Σκηπίων ὁ φίλος τοῦ Πολυβίου ἐπέτυχε τὴν ἀπόλυσιν τῶν ἐπιζώντων ἔτι τριακοσίων (150). Ἐν ᾧ δ' ἡ Ῥώμη ἦτο ἀπασχολημένη εἰς νέον πόλεμον, τὸν γ'. Καρχηδονικόν, τὴν μὲν Μακεδονίαν ἀπέστησεν ἀπαιτείων τις ἐξ Ἀδραμυττίου τὸ ὄνομα Ἀνδρίσκος, Ψευδοφίλιππος ἐπικληθεὶς (149), οἱ δ' Ἀχαιοὶ ἠθέλησαν νὰ βιάσῃ τὴν Σπάρτην νὰ ταχθῇ εἰς τὴν συμπολιτείαν. Ἀλλὰ Ῥωμαῖοι πρέσβεις πεμφθέντες εἰς τὸ ἐν Κορίνθῳ συνέδριον τῶν Ἀχαιῶν ἀπήτησαν ν' ἀρεθῇ ἐλευθέρα πρὸς τὴ Σπάρτη ἡ Κόρινθος, ἡ πρὸς τὴ Οἴτη Ἡράκλεια τὸ "Ἄργος καὶ ὁ ἀρχαδικὸς Ὀρχομενός. Ἐπειδὴ δ' ἐξοργισθεὶς ὁ λαὸς τῆς Κορίνθου ἐκ τῆς βαρεῖς ἀπαιτήσεως κατεδίωξε τοὺς ἐν Κορίνθῳ Σπαρτιάτας, ὧν τινὰς καὶ κατέσφαζεν, οἱ δὲ πρέσβεις περίτρομοι καὶ ὠργισμένοι ἀπῆλθον, οἱ Ῥωμαῖοι καθυποτάξαντες ἤδη τὴν Μακεδονίαν (148/6) διὰ τοῦ στρατηγοῦ Κοῖντου Καικιλίου Μετέλλου διέταξαν αὐτὸν νὰ στραφῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ὁ τῶν Ἀχαιῶν στρατηγὸς Κριτόλαος μὴ δυνήθεις νὰ ὑπερασπίσῃ τὰς Θερμοπύλας ἠττήθη ὑποχωρῶν ἐν Λοκρίδι παρὰ τὴν Σκάρφειαν καὶ ἐφρονέυθη μετὰ 3000 ἄλλων. Ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Δάιος μετὰ 14,000 ἀνδρῶν παρετάχθη εἰς τὸν ἰσθμὸν τῆς Κορίνθου παρὰ τὴν **Λευκοπέτραν**. Ἐνταῦθα ὁ ὑπὸ τὸν ὕπατον **Μόμμιον** ὑπέρτερος ῥωμαϊκὸς στρατὸς προσβαλὼν συνέτριψε τὰς τελευταίας δυνάμεις τῶν Ἑλλήνων. Οὐδεμία πόλις ἀντέστη· ἡ ἀφνειὸς **Κόρινθος** ἀνέφωξε τὰς πύλας εἰς τὸν νικητὴν, ὅστις παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τοὺς ἀγροίκους στρατιώτας πρὸς δόξωσιν· οἱ μὲν κάτοικοι ἐφρονέυθησαν ἢ ἐξηνδραποδίσθησαν, ἢ ἐπέραστος ἔδρα τῶν τεχνῶν μετεβλήθη εἰς σωρὸν ἐρείπιων,

καὶ τὰ ἐκ τοῦ πυρὸς διασωθέντα ἔργα τῆς τέχνης μετενεχθέντα ἐξωράισαν τὴν Ῥώμην καὶ ἄλλας ἰταλικὰς πόλεις· ἡ δὲ χώρα αὐτῆς ἐκηρύχθη δημοσίαι (145). Ὁμοίαι τύχη ἐπλήξε τὰς Θήβας καὶ τὴν Χαλκίδα. Αἱ συμμαχίαι τῶν Ἑλλήνων διελύθησαν, καὶ ἑαυτὰς δ' αἱ πόλεις διατηρήσασθαι ὀνόματι τὴν ἐλευθερίαν ἐδέχθησαν πολιτεύμα ὀλιγαρχικόν. Ἡ δ' Ἑλλὰς ἅπασα διαρρυθμίσθη εἰς Ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν ὠνομάσθη Ἀχαΐα.

Διασπορὰ τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὴν Δύσιν.—Οἱ Ῥωμαῖοι ὑποδουλώσαντες τὴν Ἑλλάδα δὲν παρεδέχθησαν τὰ ἥθη οὐδὲ τὴν γλῶσσαν αὐτῆς καὶ ὃν τρόπον καὶ βαρὺ μὲν οἱ πλείστοι τῶν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων πρότερον ἡττηθέντων Ἀσιανῶν· ἀλλὰ κατὰ μικρὸν ὅμως τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα εἰσέδυνε καὶ εἰς τὴν Δύσιν, ὅπως εἶχεν ἐξακλωθῇ εἰς Ἀνατολήν. Μεταγαγόντες τὸ πρῶτον πρὸς διακόσμησιν τῶν οἰκῶν πίνακας ἀγάλματα ὠραῖα ἀγγεῖα, σεσυλημένα ἐκ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων, εἰθίσθησαν κατ' ὀλίγον οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀριστουργημάτων τῶν Ἑλλήνων καλλιτεχνῶν, ἔτι δὲ καὶ εἰς τὴν μελέτην τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν καὶ φιλοσόφων. Καὶ Ἕλληνες δὲ πολλοὶ ἐγκατέστησαν ἐν Ῥώμῃ, οἱ μὲν ὡς δούλοι, οἱ δὲ τύχην διώκοντες. Γραμματικοὶ ῥήτορες φιλόσοφοι καλλιτέχναι Ἕλληνες ἵδρυσαν σχολὰς, συνέλεξαν δράματτα, ἤγειραν μνημεῖα. Τότε ἔγεινε τοῦ συρμοῦ τὸ διακλῆσθαι καὶ γράφειν ἑλληνιστί, τῶν δ' ἀριστοκρατικωτέρων οἱ παῖδες ἐπέμποντο πρὸς σπουδὴν εἰς τὰς μεγάλας τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας σχολὰς. Ὡστε οἱ Ῥωμαῖοι, ὃ ἀρχῇθεν ἱλαρὸς ἀγροτῶν ἐμπόρων καὶ στρατιωτῶν, ἐπὶ τέλους ἐγέννησαν συγγραφεῖς καὶ καλλιτέχνας, ἀλλὰ μόνον ἀρ' οὗ ἐπεκοινωνήσαν στενῶς πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Ἄπασα σχεδὸν ἡ Ῥωμαϊκὴ τέχνη ὑπῆρξε **μυμι-οῖς** τῆς Ἑλληνικῆς, ὥς δὲν ἀπέκρυπτον αὐτοὶ οἱ λογιώτατοι τῶν Ῥωμαίων.

ΤΕΛΟΣ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΣΗΜ. Οί μετ' ἀστερίσκων ἀριθμοὶ δηλοῦσι χρονολογίαν κατὰ προσέγγισιν, οἱ δὲ μετ' ἐρωτηματικῶν ἀμφίβολον.

*(5000—3500). Οἱ Αἰγύπτιοι ἐνεῦνται ὑπὸ κοινὸν βασιλέα ἐδρεύοντα ἐν Μέμφιδι. *Θ Μηνᾶς γίνεται ἀρχηγὸς τῆς α'. δυναστείας. Θι Χαλδαῖοι ἰδρύουσι τὰς πόλεις Οὐρ Οὐρούκ Λαρσάκ Σιρτέλλαν Ἀγάδην Βαβυλῶν. *Θ Σάργων ἐξ Ἀγάδης βασιλεύει πάσης τῆς χώρας.

*(3500—2200). Οἱ τῆς δ' ἡ. δυναστείας Χέοψ Χεβρὴν καὶ Μυκεῖνος ἐγείρουσι τὰς τρεῖς πυραμίδας, οἱ δὲ τῆς Γ'. κατακτῶσι τὴν Πετραίαν Ἀραβίαν. Ἐκπεσούσης τῆς Μέμφιδος ἡ ια'. δυναστεία ἐδρεύει ἐν Θήβαις. Οἱ Σούσιοι βασιλεῖς ἐπιδραμόντες δυναστεύουσιν ἐν Βαβυλωνίᾳ. Ὁ Ἀμμουραβῆ ἰσχυρὸς βασιλεὺς αὐτῆς. (1700)

*(2200—1600). Οἱ τῆς ιβ' δυναστείας ὀρύττουσι τὴν λίμνην τοῦ Μοίριος, οἰκοδομοῦσι τὸν Λαβύρινθον καὶ κατακτῶσι τὴν Νουβίαν. Ἐπὶ τῆς ιδ'. δυναστείας οἱ Ὑκσῶς εἰσβάλλουσιν εἰς Αἴγυπτον, ἐνθα ἐγκαθίστανται καὶ Ἰσραηλῖται. Οἱ τῆς ιη'. ὀρμώμενοι ἐκ Θηβῶν ἐξελαύνουσι τοὺς Ὑκσῶς καὶ ἄρχουσιν ἀπάσης τῆς χώρας. Οἱ βασιλεῖς τῆς Ἀσσοῦρ θέτουσι τὰ θεμέλια τοῦ βασιλείου τῆς Ἀσσυρίας (περὶ τὸ 1800). Οἱ Φοίνικες καταλαμβάνοντες τὰς ἀκτὰς τῆς Ἀσσυρίας ἰδρύουσι Σιδῶνα καὶ Βύβλον.

(1600—1500). Ὁ Αἰγύπτιος Τούθμωσις γ' νικῶντας καθιστᾷ ὑποτελεῖς τοὺς Συρίους.

(1500—1300). Οἱ τῆς ιθ'. δυναστείας Σέτης α'. καὶ Ραμεσσῆς β'. ὑποτάττουσι διαφόρους λαοὺς τῆς Συρίας καὶ Αἰθιοπίας καὶ ἰδρύουσι τοὺς μεγάλους ναοὺς τῶν Θεῶν. Ὁ Μενεφθᾶς ἀποκρούει τοὺς ἐκ Συρίας εἰσβαλόντας θάλασσιους ἐπιδρομεῖς. Οἱ Σιδώνιοι καθιδρύονται ἐν Κύπρῳ Κρήτῃ Ῥόδῳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου.

(1300—1200). Ἡ Σιδὼν ἀλλίσκεται ὑπὸ τῶν Φιλισταίων. Ἡ Τύρος ἀκμάζει. Ἡ κ'. δυναστεία καταστέλλει τὰς ἐν Αἰγύπτῳ παραχὰς. Ὁ Ραμεσσῆς γ' ἀποκρούει δευτέραν εἰσβολὴν θάλασσίων ἐπιδρομῶν.

(1200—1100). Τηγλάθ Φαλασάρ ὁ α'. ὑποτάξας πάντα τὰ περὶ Τίγγριν προελάνει μέχρι Συρίας.

(1100—1000). Ἡ κβ'. δυναστεία βασιλεύει ἐν Τάνι, οἱ δ' ἱερεῖς τῶν Θεῶν ἰδρύουσιν ἴδιον βασίλειον ἐν Αἰθιοπίᾳ. Ὁ Σαοὺλ χρισθεὶς βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ φανεύεται μαχόμενος πρὸς τοὺς Φιλισταίους. Ὁ Δαυὶδ βασιλεύσας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἰδρύει τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ ὑποτάσσει τοὺς περιοίκους. Οἱ Τύριοι θεμελιοῦσι τὴν Ἰτύκην.

(1000—950). Ὁ Σολομὼν ἐγείρει τὸν ναὸν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ διοργανοῖ τὸ κράτος· ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ οἱ Ἑβραῖοι χωρίζονται εἰς δύο βασίλεια, τὸ τοῦ Ἰσραὴλ ὑπὸ τὸν Ἱεροβοάμ καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα ὑπὸ τὸν Ροβοάμ. Συμμαχία καὶ σχέσεις Χειράμ καὶ Σολομῶντος. Οἱ τῆς κβ'. δυναστείας Φαραῶνες δηλοῦσι Συρίαν καὶ Ἱερουσαλὴμ.

(950—900). Οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοῦ Ἰούδα ἀντιμάχονται. Ὁ Ὀμρῆ ἰδρύει τὴν Σαμάρειαν.

(884). Ὁ Ἀσσοὺρ Ναζήρ Βάλ βασιλεύει τῆς Ἀσσυρίας.

(854). Ὁ Σαλμανασάρ δηλώσας τὴν Συρίαν ἀναχαιτίζεται ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Ἰσραὴλ.

(814 ;). Τύριοι συγάδες θεμελιοῦσι τὴν Καρχηδόνα.

* (800). Οἱ ἐξ Αἰθιοπίας βασιλεῖς κυριεύουσι τὰς Θήβας.

(745). Τηγλάθ Φαλασάρ ὁ β'. βασιλεύει τῆς Ἀσσυρίας, ἐπανάλαμβάνονται δὲ αἱ ἀσσυρικαὶ ἐκστρατεῖαι ἐν Ἀσίᾳ.

(732) Ἡ Δαμασκὸς κυριεύεται ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων.

(722) Ὁ Σάργων κυριεύσας τὴν Σαμάρειαν ἀπάγει τοὺς κατοικοῦντας. — Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ καταλύεται.

(717) Ὁ Σάργων κατατροπᾷ ἐν Παρίᾳ τὸν Σαβάκωνα, (709) κατακτᾷ τὴν Βαβυλῶνα καὶ βασιλεύει αὐτῆς, (706) ἐγείρει ἀνάκτορα ἐν Δοῦρ Σαρουκίν, (705) ἐν ᾗς δολοφονεῖται.

(701) Ὁ Σενναχηρείμ πολιορκεῖ τὴν Τύρον, ἐπέρχεται κατὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ἀπόλλυσι τὸν στρατόν,

(692) κυριεύσας καταστρέφει τὴν Βαβυλῶνα. Οἱ Κιμμέριοι δροῦσι τὴν Μ. Ἀσίαν.

(672) Ὁ Ἀσάρ Χαδδών κατακτᾷ τὴν Αἴγυπτον.

(662) Ὁ Ἀσσυρβανιπάλ δηώσας τὴν Αἴγυπτον κυριεύει καὶ λεηλατεῖ τὰς Θήβας.

(655) Ὁ Ψαμμήτιχος βασιλεύσας τῆς Αἰγύπτου ἰδρύει τὴν κς'. δυναστείαν. Οἱ Σκύθαι δηώσαντες Μηδίαν καὶ Ἀσσυρίαν προβαλύνουσι μέγρι Αἰγύπτου.

(643) Ὁ Ἀσσυρβανιπάλ κατεδαφίζει τὰ Σοῦσα.

(626) Ὁ Ναβοπλάσσας βασιλεύει ἐν Βαβυλῶνι.

*624 Ὁ Κυαζάρης βασιλεύει ἐν Μηδίᾳ.

*603 Μηδοὶ καὶ Βαβυλώνιοι καταστρέφουσι τὴν Νινευί.

604 Ὁ Ναβουχοδονόσορ νικᾷ πρὸς τὸ Κερκήσιον τὸν Νεκῶ.

*600 Φοίνικες περιπλοῦσι τὴν Ἀφρικὴν.

597 Ὁ Ναβουχοδονόσορ λεηλατεῖ τὴν Ἰουδαίαν καὶ αἰχμαλωτίζει τὸν βασιλέα Σεδεκίαν μετὰ 10,000 Ἰουδαίων,

(588) κυριεύσας τὴν Ἱερουσαλὴμ καταστρέφει τὸν ναὸν καὶ ἀπάγει τοὺς Ἰουδαίους εἰς Βαβυλῶνα.

(585) Ἐκλειψὶς ἡλίου ματαιοῖ τὴν μάχην Κυαζάρου καὶ Ἀλυάττου, οἵτινες συνθηκολογοῦσιν.

(585—573) Ὁ Ναβουχοδονόσορ πολιορκεῖ τὴν Τύρον.

(569) Ἡττηθέντος τοῦ Ἀπρίου ὑπὸ τοῦ στασιάζοντος στρατοῦ, ὁ Ἀμασις βασιλεύει τῆς Αἰγύπτου καὶ προστατεύει τοὺς Ἕλληνας, οἵτινες θεμελιοῦσι τὴν Ναύκρατιν.

(549) Ὁ Κύρος στασιάζει κατὰ τοῦ Ἀστυάρχου κυριεύει τὰ Ἐκβάτανα καὶ ἄρχει τῆς Μηδίας.

(546) Ὁ Κροῖστος προσβαλὼν τὸν Κύρον ἡττάται δις καὶ τὴν λιορקהίδος ζωγραφεῖται. Ἡ Λυδία ὑποτάσσεται τῷ Κύρῳ.

(538) Ὁ Κύρος νικήσας τὸν Νεκδόνιδον ὑποτάσσει τὴν Βαβυλῶνα καὶ ἅπαν αὐτῆς τὸ κράτος. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανελθόντες ἀντιχοδομοῦσι τὸν ναόν.

(529) Ὁ Κύρος φονεύεται ἐν Ἀριανῇ.

(525) Ὁ Καμβύσης νικήσας τοὺς Αἰγυπτίους ὑποτάσσει τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐκστρατεύει εἰς Αἰθιοπίαν.

(522) Ὁ Ψευδόσμερδης βασιλεύει, δὲ Καμβύσης φονεύεται.

(521) Ὁ Δαρεῖος φονεύσας τὸν Ψευδόσμερδιν βασιλεύει ἐν Περσίᾳ.

(520-516) ὑποτάσσει τοὺς ἀποστάτας.

(508) καὶ ἐκστρατεύει κατὰ τῶν ἐν Εὐρώπῃ Σκυθῶν. Τὸ Περσικὸν κράτος περιλαμβάνει ἅπαν τὸ Ἰράν Ἀσσυρίαν καὶ Βαβυλωνίαν Συρίαν Παλαιστίνην Φοινίκην Αἴγυπτον Μ. Ἀσίαν καὶ τὴν Θράκην.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

(Πρὸ τοῦ 15'. αἰῶνος). Ἀρχὴ τοῦ Μακεδονικοῦ πολιτισμοῦ. Φοίνικες ἰδρύουσιν ἐμπορικοὺς σταθμοὺς ἐν Ἑλλάδι.

(15'. ἢ 14'. αἰών). Μεταναστάσεις Θεσσαλῶν Βοιωτῶν καὶ Δωριέων. (1446 :) Σύστασις ἀποικιῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Κύπρῳ Κρήτῃ καὶ Ἰταλίᾳ (Κύμη). Οἱ δῆμοι τῆς Ἀττικῆς συνεννοῦνται μετὰ τοῦ ἕστεως.

(14'. αἰών) Τελεία κατὰκτησις τῆς Ἀγκωνικῆς ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν καὶ νομοθεσία Λυκούργου. Πιύσις Πριάδος καὶ Ὀδυσσεΐας.

(14'. αἰών) Οἱ Ἕλεῖοι διοργανοῦσι τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας.

(776 ἢ 774) Ἀρχὴ τῆς κατ' Ὀλυμπιάδας χρονολογίας, κατὰ ἣς ἀναγράφονται οἱ νικηταί.

- (770). Φείδων ὁ Ἀργεῖος εἰσάγει τὸ βαβυλωνιακὸν σύστημα
ἀριθμῶν καὶ σταθμῶν.
- (763). Οἱ τέως ἰσόδιοι ἄρχοντες γίνονται δεκαεταῖς.
- (747). Ἀντὶ ἐκσιλέων ἄρχουσιν ὡς πρυτάνεις ἐνιαύσιοι οἱ
Βακχιάδαι ἐν Κορίνθῳ.
- (743-724). Α'. μεσσηνιακὸς πόλεμος.
- (735) Οἱ Ἕλληνες ἐκπέμποσι πρῶτην ἀποικίαν εἰς Σικελίαν
τὴν Νάξον.
- (734) Οἱ Κορίνθιοι ἀποικίζουσι τὰς Συρακούσας,
- (* 720) οἱ Χαλκιδεῖς τὴν Ζάγκλην, οἱ Ἀχαιοὶ τὴν Σύδαριν εἰς
Ἰταλίαν,
- (* 709) οἱ αὐτοὶ τὴν Κρότωναν,
- (* 707) Λάκωνες τὸν Τάραντα.
- (; 704) Οἱ Κορίνθιοι ναυπηγοῦσι τὰς πρῶτας τριήρεις
- (ζ'. αἰών) Πάριοι ἀποικίζουσι τὴν Θάσον καὶ Χαλκιδεῖς τὴν Χαλ-
κιδεῖν. Οἱ Ἀθηναῖοι κατακτῶσι τὴν Ἐλευσίνα. Ὁ Ζάλευκος τί-
θηται πρῶτος γραπτὸς νόμος τοῖς Λοκροῖς.
- (645—628) Β'. μεσσηνιακὸς πόλεμος.
- (683 ἢ 682) Ἡ ἀρχοντεία γίνεται ἐτησία ἐν Ἀθήναις.
- (* 665) Ὁ Ὀρθαγόρας τυραννεῖ τῆς Σικυῶνος.
- (* 657) Ὁ Κύβελος γενόμενος τύραννος τῆς Κορίνθου πέμπει
ἀποικίας εἰς τὸ Ἴόνιον.
- (627) Ὁ Περίανδρος διαδεχθεὶς τὸν Κύβελον ὑποτάσσει τὴν
Κέρκυραν. Ὁ Θεαγένης τυραννεῖ ἐν Μεγάραις.
- (* 626) Δωριεῖς ἀποικίζουσι τὴν Κυρήνην ἐν Λιβύῃ. (ἡ ἑσπέρια-Βασιλεία)
- (621) Ὁ Δράκων νομοθετεῖ ἐν Ἀθήναις.
- (* 630) Ὁ Κύλων ἀποπειραθεὶς νὰ καταστῇ τύραννος τῶν Ἀ-
θηναίων φονεύεται.
- (* 600) Φωκεῖς ἀποικίζουσι τὴν Μασσαλίαν.
- (596) Ὁ Κλεισθ' νῆς τυραννεῖ τῆς Σικυῶνος.
- (600-590) Οἱ Ἀμφικτιόνες κηρύξαντες ἱερὸν πόλεμον κατὰ
τὴν Κρίσσην καταστρέφουσιν αὐτήν.

- (594) Νομοθεσία τοῦ Σόλωνος.
- (586) Κατάλυσις τῆς τυραννίδος ἐν Κορίνθῳ. Οἱ Ἀμφικτιόνες διαργανίζουσι τὰ Πύθια.
- (551/50) Ὁ Πεισίστρατος τυραννεῖ τῶν Ἀθηνῶν.
- (552-550) Ὁ αὐτὸς ἐκπεσὼν τὸ 556/5 κατέρχεται πάλιν.
- (Πρὸ τοῦ μέσου τοῦ 5^{ου} αἰώνος) Αἱ Ἴωνικαὶ πόλεις ὑποτάσσονται εἰς τὸν βασιλέα τῶν Λυδῶν Ἡ Σπάρτη διαπολεμήσασα πρὸς τὴν Τεγέαν καθιστᾷ αὐτὴν σύμμαχον.
- (549) Ἡ Σπάρτη καταλαμβάνει τὴν Θυρεῆτιν πολειμήσασα πρὸς τὸ Ἄργος.
- (546) Ὁ Κύρος κατακτείνῃ τὴν Λυδίαν ὑποτάσσει τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας.
- (540/39) Ὁ Πεισίστρατος φυγὼν ἐπὶ ἔνδεκα ἔτη ἐπανακτᾷ τὴν τυραννίδα.
- (528/7) Θάνατος Πεισιστράτου καὶ διαδοχὴ Ἰππίου.
- (514) Συνωμοσίαι Ἀρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος κατ' Ἰππίου.
- (513). Ὁ Δαρεῖος μετὰ τῶν ὑποτελῶν Ἑλλήνων ἐκστρατεύει κατὰ τῶν Σκυθῶν.
- (511). Ἡ Κρότων καταστρέφει τὴν Σύβαριν.
- (510). Οἱ Σπαρτιῖται ἐκδιώκουσι τὸν Ἰππίαν ἐξ Ἀθηνῶν.
- (508/7) Μεταρρύθμισις τῆς δημοκρατίας τῶν Ἀθηνῶν ὑπὸ Κλεισθέλους.
- (503) Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπκλαγέμενοι τῶν Σπαρτιατῶν ἐπιδράμντων νικῶσι τοὺς Θηβαίους καὶ ὑποτάσσουν τὴν Χαλκίδα.
- (499). Οἱ ἐν Ἴωνιᾳ Ἕλληνες ἀρίστανται ἀπὸ τοῦ Δαρείου,
- (498) κυριεύσαντες δὲ τὰς Σάρδεας πυρπολοῦσιν αὐτάς.
- (494) Οἱ Πέρσαι διζσκαρπίζουσι τὸν ἰωνικὸν στόλον, κυριεύσαντες δὲ καταστρέφουσι τὴν Μίλητον.
- (492) Ἡ ὑπὸ τὸν Μαρδόνιον κατὰ τῶν Ἀθηναίων ἐκστρατεία μταιοῦται ἕνεκα τρικυμίας.
- (490). Α'. μηδικὸς πόλεμος καὶ μάχη ἐν Μαραθῶνι.
- (485). Θάνατος Δαρείου καὶ διαδοχὴ Ξέρξου.

(483/2). Ὁ Θεμιστοκλῆς πείθει τοὺς Ἀθηναίους νὰ ναυπηγήσωσι στόλον, ὃ δ' Ἀριστείδης ἐξοστρακίζεται.

(481). Ὁ Εὐέρξης συνάγει στρατὸν εἰς Σάρδεες, οἱ δ' Ἕλληνες συνελθόντες ἐν Κορίνθῳ ἀναθέτουσι τὴν στρατηγίαν τοῖς Σπαρτιάταις.

(480) Β'. μηδικὸς πόλεμος. Ὁ Λεωνίδας φονεύεται ἐν Θερμοπύλαις ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τοῦ Εὐέρξου, ὅστις πυρπολεῖ μὲν τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ νικᾶται ἐν Σαλαμῖνι. Γέλων ὁ Συρακόσιος κατανικᾷ τοὺς Καρχηδονίους ἐν Σικελίᾳ.

(479). Ὁ Μαρδόνιος ἡττᾶται ἐν Πλαταιαῖς ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Ὁ περσικὸς στόλος καταναυμαχεῖται ἐν Μυκάλη.

(479/8). Ἀνοικοδόμησις τῶν ἀθηναϊκῶν τειχῶν.

(478/7). Οἱ ἐν Ἀσίᾳ καὶ ταῖς νήσοις τοῦ Αἰγαίου Ἕλληνες συνιστῶσιν ἐν Δήλῳ συμμαχίαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τοῦ Ἀριστείδου.

(475). Ὁ Παυσανίας φωραθεὶς προδότης θανατοῦται. Ὁ Κίμων κυριεύσας τὴν Ἡϊόνα ἐκδιώκει τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Θράκης.

(473). Οἱ Νάξιοι ἀποστάντες τιμωροῦνται καὶ ὑποτάσσονται.

(469). Ὁ Κίμων ὑποτάξας Καρίαν καὶ Λυκίαν νικᾷ τοὺς Πέρσας ἐπὶ τῷ Εὐρυμέδοντι· ἀνακομίζει εἰς Ἀθήνας τὰ ὕστερα τοῦ Θησεύς.

(467-464). Οἱ Θάσιοι ἀποστάντες ὑποτάσσονται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων καὶ τιμωροῦνται.

(466). Θάνατος Ἀριστείδου. Ἡ Σπάρτη κατεδαφίζεται ὑπὸ σεισμοῦ. Γ'. μεσσηνικὸς πόλεμος. Ὁ Κίμων πέμπεται ἐπικούρος τοῖς Σπαρτιάταις.

(462/1). Ὁ Ἐριάλτης περιορίζει τὴν δύναμιν τοῦ Ἀρείου Πάγου· ἡ συμμαχία Ἀθηναίων καὶ Σπάρτης διαλύεται.

(460). Ὁστρακισμὸς Θεμιστοκλέους.

(459). Ὁστρακισμὸς Κίμωνος.

(458). Πόλεμος Ἀθηναίων πρὸς Σπάρτην Κόρινθον καὶ Αἴγιαν.

(457). Οἱ Ἀθηναῖοι ὑποτάσσουν τὴν Αἴγιναν, (Μικρασια 70)

(459-455) πέμπουσιν εἰς Αἴγυπτον στρατόν, ὅστις ὑφίσταται πανωλεθρίαν. 200-50 π.κ.κ.

(451). Πενταετῆς σπονδαί.

(449). Ὁ Κίμων ἀνακληθεὶς ἐκστρατεύει καὶ ἀποθνήσκει ἐν Κύπρῳ. Τέλος τῶν ἐπιθετικῶν πολέμων πρὸς τοὺς Πέρσας. Ὁ Περικλῆς (περὶ τὸ 449), ἡγέτης τῶν δημοκρατικῶν, λαμβάνει τὴν σύμπασαν ἀρχὴν ἐν Ἀθήναις.

(446). Οἱ Ἀθηναῖοι προσβληθέντες ὑπὸ τῶν ἐν Πελοποννήσῳ καὶ τῶν ἄλλων ἐχθρῶν συμμαχούντων νικῶνται ἐν Βουωτίᾳ. Κορινθιοί

(445 ἢ 444) Οἱ Ἀθηναῖοι ἐγκαταλιπόντες τὰς ἡπειρώτιδας συμμάχους συνομολογοῦσι τριακοντούτεις σπονδὰς μετὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

(443). Οἱ Ἀθηναῖοι ἀποικίζουσι τοὺς Θουρίους.

(440-439). Ὁ Περικλῆς πολιορκήσας κυριεύει τὴν Σάμον ἀποστῆσαν.

(443-438). Ἀνοικοδόμησις τοῦ Παρθενῶνος ὑπὸ Περικλέους.

(432). Πόλεμος Κορινθίων πρὸς Κερκυραίους, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων.—Πόλεμος Ἀθηναίων πρὸς Ποτίδαιαν, βοηθουμένην ὑπὸ τῶν Κορινθίων.—Οἱ τῆς Χαλκιδικῆς κάτοικοι συνενοῦνται πρὸς ἴδρυσιν τῆς Ὀλύμπου.—Ἐκρηγίς πελοποννησιακοῦ πολέμου.

(431). Ματαία ἀπόπειρα τῶν Θηβαίων πρὸς κατάληψιν τῶν Πλαταιῶν.—Ὁ Ἀρχίδαμος δηρῶ τὴν Ἀττικὴν.

(430). Ὁ λοιμὸς ἐνσκήπτει ἐν Ἀθήναις.

(429). Οἱ Ἀθηναῖοι κυριεύουσι τὴν Ποτίδαιαν. Ὁ Περικλῆς ἀποθνήσκει ὑπὸ λοιμοῦ.

(427). Οἱ Ἀθηναῖοι τιμωροῦσι τοὺς Μυτιληναίους ἀποστάντας. Πάγων
Ἡ Πλάταια πολιορκηθεῖσα καὶ κυριευθεῖσα κατασκάπτεται.

(425). Οἱ Ἀθηναῖοι ὀχυροῦνται ἐν Πύλῳ καὶ αἰχμαλωτίζουσι Σπαρτιάτας ἐν Σφακτηρίᾳ.

(422). Ὁ Βρασίδας ἀραιρέσας τοὺς Ἀθηναίους τὴν Χαλκιδικὴν φρονεύεται περὶ Ἀμρίπολιν.

(421). Νικίειος εἰρήνῃ μεταξύ Ἀθηναίων καὶ Σπάρτης.

(415/4). Οἱ Ἀθηναῖοι πέμψαντες στρατὸν εἰς Σικελίαν πολιορκῶσι τὰς Συρακούσας. Ὁ Ἀλκιβιάδης κατηγορηθεὶς ἐπ' ἀσεβείᾳ φεύγει εἰς Σπάρτην.

(413). Πικνωλεθρία τῶν Ἀθηναίων ἐν Σικελίᾳ. — Οἱ Σπαρτιῖται καταλαμβάνουσι τὴν Δεκέλειαν.

(412). Ἀποστασία τῶν συμμάχων τῶν Ἀθηναίων.

(411) Μετάστασις τῆς δημοκρατίας ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπανίδρυσις αὐτῆς ὑπὸ τοῦ ἐν Σάμῳ στρατοπέδου, ὅπερ κατὰγει τὸν Ἀλκιβιάδην.

(410) Ψηφίζεται ἡ χάθδος τοῦ Ἀλκιβιάδου ἐν Ἀθήναις.

(407) Ὁ Σπαρτιάτης Λύσανδρος ἐξοπλίσας στόλον βοηθεῖ τῶν Περσῶν νικᾷ τοὺς Ἀθηναίους περὶ Νότιον.

(406) Οἱ Ἀθηναῖοι καταναυμαχεῦσι τοὺς Σπαρτιάτας ἐν Ἀργινούσαις.

(405) Ὁ Λύσανδρος καταναυμαχεῖ τοὺς Ἀθηναίους ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς.

(404) Αἱ Ἀθῆναι πολιορκηθεῖσαι παραδίδονται εἰς τὸν Λύσανδρον, ὅστις ἐγκαθιδρύει τριάκοντα τυράννους.

(403). Ὁ Θρασύβουλος ἀνιδρύει τὴν δημοκρατίαν.

(402—401). Κύρου ἀνέχθαις καὶ θάνατος ἐν Κουνάξοις. Χάθδος τῶν μυρίων.

(399). Θάνατος Σωκράτους. Οἱ Σπαρτιῖται πέμπουσι στρατὸν πρὸς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας κατὰ τῶν σατραπῶν.

(396) Ὁ Ἀγησίλαος πεμφθεὶς εἰς τὴν Ἀσίαν κατὰ τῶν Περσῶν.

(395) νικᾷ αὐτοὺς πρὸς τὸν Πικτυλόν. — Οἱ Πέρσαι διὰ χρημάτων καθιστῶσι συμμάχους Κόρινθον Θήβας καὶ Ἀθήνας κατὰ τῆς Σπάρτης. Ὁ Λύσανδρος φονεύεται περὶ Ἀλίκαρτον. Ὁ Ἀγησίλαος ἀνακαλεῖται.

(394) Οἱ Σπαρτιῖται νικῶσιν ἐν Νεμέᾳ καὶ ὁ Ἀγησίλαος ἐν Κορωνείᾳ, ἀλλ' ὁ Κόνων καταναυμαχεῖ αὐτοὺς ἐν Κνίδῳ.

(393) Ὁ Κόνων ἀνεγείρει τὰ μακρὰ τεῖχη. Ὁ πόλεμος γίνεται περὶ Κόρινθον.

(387 ἢ 386) Ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν μετὰ τῆς Σπάρτης ἐπιβάλλει τὴν ἀνταλκίδειον εἰρήνην.

(286) Οἱ Σπαρτιάται κυριεύσαντες διοικίζουσι τὴν Μαντινείαν.

(384) Ὁ Φυβίδας κατὰ λαμβάνει τὴν Καδυμείν ἐκ προδοσίας.

(379) Ὁ Πελοπίδης ἐλευθεροῖ τὰς Θήβας. — Οἱ Σπαρτιάται ἐκπολιορκοῦσι τὴν Ὀλυθον.

(378) Ἀθῆναι καὶ Θῆβαι συμμαχοῦσι κατὰ τῆς Σπάρτης.

(377) Νέα ναυτική συμμαχία τῶν Ἀθηναίων.

(376) Ὁ Χαβρίας νικᾷ ἐν Νάξῳ.

(371) Οἱ Ἀθηναῖοι εἰρηνεύουσι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας, ὁ δ' Ἐπαμεινώνδας νικᾷ αὐτοὺς ἐν Λεύκτροις.

(371—368) Οἱ Ἀρκάδες ἐγκρίνοντες τοὺς Σπαρτιάτας συν-ενοῦνται πρὸς ἵδρυσιν τῆς Μεγαλοπόλεως.

(370 καὶ 369) Ὁ Ἐπαμεινώνδας δηρὸν δις τὴν Πελοπόννησον, κτίζει τὴν Μεσσήνην καὶ ἐλευθεροῖ τοὺς Μεσσηνίους.

369 καὶ 368) Ὁ Πελοπίδης πέμπεται δις εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδονίαν ὡς διαιτητής,

(368|7) πεμφορθεὶς εἰς Σοῦσα κατακομίζει εἰρήνην παρὰ τοῦ βασιλέως, ἀλλ' οἱ Ἕλληνες ἀπειθοῦσι,

(264) ρονεύεται ἐν Θεσσαλίᾳ.

(262) Ὁ Ἐπαμεινώνδας δηρὸν τὴν Πελοπόννησον, νικᾷ, ἀλλὰ ρονεύεται ἐν Μαντινείᾳ.

(359) Ὁ Φίλιππος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. (357) Οἱ Ἀθηναῖοι κυριεύουσι τὴν Χερρόνησον, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἀρκεῖ τὴν Ἀμφίπολιν καὶ τὴν Πύδναν, διὸ οἱ Ἀθηναῖοι κηρύττουσι κατ' αὐτοῦ τὸν πόλεμον. Οἱ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων ἀρίστανται.

(356) Ὁ Φίλιππος κυριεύσας τὰ μεταλλεῖα τοῦ Παγγαίου ἰδρύει τοὺς Φιλίππους. — Οἱ Ἀμφικτιόνες καταδικάζουσι τοὺς Φωκεῖς.

(355) Οἱ Ἀθηναῖοι εἰρηνεύσαντες πρὸς τοὺς συμμάχους ἀφί-
νουσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους.—Οἱ Φωκεῖς καταλαμβάνουσι τοὺς Δελ-
φούς, διὸ καὶ κηρύττεται κατ' αὐτῶν ἱερὸς πόλεμος.

(354) Φιλόμηλος ὁ τῶν Φωκέων στρατηγὸς νικηθεὶς ὑπὸ
τῶν Θηβαίων κατακρημνίζεται.

(353) Ὁ Φίλιππος πολιορκήσας κυριεύει τὴν Μεθώνην,

(352) κληθεὶς ὑπὸ τῶν Θεσσαλῶν νικᾷ τὸν ρωρικὸν στρατὸν,
ἀλλ' ἐμποδίζεται ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων νὰ διαβῇ τὰ στενά,

(348) κυριεύσας καταστρέφει τὴν Ὀλυνθον.

(346) Οἱ Ἀθηναῖοι πέμπουσι πρέσβεις περὶ εἰρήνης.—Οἱ
Φωκεῖς παραδίδονται εἰς τὸν Φίλιππον, ὅστις περατοῖ τὸν ἱερὸν
πόλεμον,

(342) πορθεῖ τὴν Θράκην,

(341) πολιορκεῖ τὴν Ποτίδαιαν.

(340) Οἱ Ἀθηναῖοι κηρύττουσι τὸν πόλεμον κατὰ τοῦ Φιλίπ-
που.—Ἐκρηξίς τοῦ πρὸς Ἀμφισσεῖς ἱεροῦ πολέμου.

(339) Ὁ Φίλιππος ἀναγκασθεὶς νὰ καταλίπῃ τὴν Θράκην
κυριεύει τὴν Ἑλλάτειαν, ἐν ᾗ ὁ Δημοσθένης πείθει Ἀθηναίους
καὶ Θηβαίους ν' ἀντεπεξέλθωσι κατ' αὐτοῦ,

(338) νικᾷ τοὺς συμμαχήσαντας ἐν Χαίρωνει,

(337) συγκαλεῖ ἐν Κορίνθῳ εἰς συνέδριον τοὺς Ἕλληνας, ὅφ'
ὦν ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ στρατηγός.

(336) Δολοφονία Φιλίππου. Διαδογὴ Ἀλεξάνδρου.

(335) Οὗτος ἐκστρατεύει πρὸς Β. μέχρι Ἰστρου. Κυριεύει
καὶ καταστρέφει τὰς Θήβας. Ἀναγορεύεται ἐν Κορίνθῳ ὑπὸ τῶν
Ἑλλήνων αὐτοκράτωρ στρατηγός.

(334) Ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Ἀσίας νικᾷ τοὺς σατράπας
ἐν Γρανικῷ καὶ ὑποτάσσει τὴν Μ. Ἀσίαν, (333) τρέπει εἰς φυ-
γὴν ἐν Ἰσῳ τὸν στρατὸν τοῦ Δαρείου καὶ ὑποτάσσει τὴν Συ-
ρίαν· (332) πολιορκεῖ καὶ κυριεύει τὴν Τύρον, ὑποτάσσει τὴν
Αἴγυπτον καὶ θεμελιοῖ τὴν Ἀλεξάνδρειαν· (331) νικᾷ τὸν Δα-
ρεῖον παρὰ τὰ Ἀρβηλα· (330) ὑποτάσσει Περσίαν καὶ Μη-

θίαν· θάνατος Δαρείου· (329—328) κυριεύει Βακτριανήν καὶ Σογδιανήν.

(327) ἐκστρατεύσας εἰς Ἰνδικήν προελκύει μέχρι Ἰράσιος,

(326/4) ἐπκνέρεται εἰς Περσίαν αὐτὸς μὲν διὰ τῶν ἐρήμων, ὁ δὲ Νέαρχος ἀποπολεῖ.

(323) θάνατος Ἀλεξάνδρου ἐν Βαβυλῶνι. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρριδαῖος καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἀναγορεύονται βασιλεῖς, ὁ δὲ Περδίκκας ἐπιμελητὴς αὐτοκρατορίας. Οἱ Ἕλληνες πολιορκοῦσι τὸν Ἀντίπατρον ἐν Λαμίᾳ.

(322) Οἱ Ἕλληνες ἡττηθέντες εἰρηνεύουσι. Θάνατος Δημοσθένους.

(321) Ὁ Περδίκκας φονεύεται ἐν Αἰγύπτῳ καὶ διαδέχεται αὐτὸν ὁ Ἀντίπατρος.

(319) Ὁ Ἀντίπατρος ἀποθνήσκει, ὁ δὲ διαδεχθεὶς αὐτὸν Πολυπέρχων κηρύττει τοὺς Ἕλληνας ἐλευθέρους.

(318) Ὁ Φωκίων πίνει τὸ κώνειον.

(316) Ὁ Εὐμένης προδοθεὶς θανατοῦται ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου.

(315) Συμμαχίαι τῶν στρατηγῶν κατ' Ἀντιγόνου.

(311) Ὁ Ἀντίγονος συνομολογεῖ εἰρήνην.

(306) Ὁ Ἀντίγονος καὶ ὁ υἱὸς Δημήτριος λαμβάνουσι τὴν βασιλικὴν προσωνομίαν, μιμούνται δ' αὐτοὺς Πτολεμαῖος Λυσίμαχος Σέλευκος καὶ Κάσσανδρος.

(301) Ὁ Ἀντίγονος νικηθεὶς φονεύεται ἐν Ἰψῳ, τὸ δὲ κράτος του διανέμεται. Ὁ Πόντος καὶ ἡ Καππαδοκία γίνονται ἀνεξάρτητα βασίλεια.

(297) Θάνατος Κάσσανδρου· ὁ Δημήτριος βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

(281) Ὁ Λυσίμαχος νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελεύκου φονεύεται· τὸ βασίλειον τῆς Θάκης ἐκλείπει.

(280) Ἰδρυσις τῆς ἀγαθῆς συμπολιτείας.—Ὁ Ἀντίοχος διαδεχθεὶς τὸν Σέλευκον ἐγκαθιδρύεται ἐν Συρίᾳ.

(279) Ἐπιδρομὴ Γαλατῶν εἰς Μακεδονίαν καὶ Ἑλλάδα.

(277) Ὁ Ἀντίγονος ιδρύει τὴν τελευταίαν μακεδονικὴν δυναστείαν.

(275-272) Ὁ Πύρρος βασιλεύει τῆς Μακεδονίας.

(254) Ὁ Διόδωτος ἰδρύει τὸ βασίλειον τῆς Βακτριανῆς.

(251) Ὁ Ἀρατος ἀπελευθερώσας τὴν Σικυώνα προσθέτει αὐτὴν εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμπολιτείαν.

(250) Ὁ Ἀρσάκης ἰδρύει τὸ βασίλειον τῆς Παρθυαίας.

(243) Ὁ Ἀρατος κυριεύει τὴν Κόρινθον. Ἄγις ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης ἀποκόπτει τὰ χρέη,

(241) ρονεύεται δὲ διαταγῇ τῶν ἐφόρων.

(240) Τὸ Περγαμηνὸν κράτος ἀνεξάρτητον.

(235) Ὁ Κλεομένης βασιλεύει ἐν Σπάρτῃ,

(226) νικήσας τοὺς Ἀχαιοὺς θανατώνει τοὺς ἐφόρους καὶ ἀνιδρύει τοὺς λυκουργεῖους θεσμούς.

(224) Ὁ Ἀρατος ἐπικαλεῖται τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας κατὰ τοῦ Κλεομένου. (221) Ἦττα Κλεομένου ἐν Σελλασίᾳ.

(217) Ὁ Φίλιππος εἰρηνεύει πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ

(215) πολεμεῖ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους.

(211) Ἐκρηξίς ἐμφυλίου πολέμου, (* 205) κατεύνασις αὐτοῦ.

(200) Β' μακεδονικὸς πόλεμος καὶ (197) ἡττα Φιλίππου.

(196) Ὁ Φλαμινίος ἀναγορεύει ἐν Ἰσθμίοις ἐλευθέρους τοὺς Ἕλληνας.

(192) Ὁ Ἀντίοχος πολεμεῖ ἐν Ἑλλάδι πρὸς τοὺς Ῥωμαίους καὶ (190) ἡττᾶται.

(189) Οἱ Ῥωμαῖοι νικῶσι τοὺς Αἰτωλοὺς.

(184) Ὁ Φίλοποίμην περιπεσὼν εἰς τοὺς ἐχθροὺς ρονεύεται.

(167) Ὁ Περσεὺς ἀποστὰς νικᾶται καὶ ζωγραφεῖται.— Οἱ Ἀχαιοὶ παραδίδουσιν 100 ἡμέρους τοῖς Ῥωμαίοις.

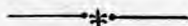
(150) Οἱ Ῥωμαῖοι ἀπολύουσι τοὺς ἡμέρους.

(148) Ἡ ἀχαϊκὴ συμπολιτεία πολεμεῖ πρὸς τὴν Σπάρτην.

(147) Ῥωμαῖοι πρέσβεις ὑβρίζονται ἐν Κορίνθῳ. Ὁ ἐν Μακεδονίᾳ Ῥωμαϊκὸς στρατὸς ἐπέρχεται κατὰ τῶν Ἑλλήνων.

(145) Ὁ Μόμμιος νικήσας τοὺς Ἀχαιοὺς πυρπολεῖ τὴν Κόρινθον.— Ἡ διοίκησις τῆς Ἑλλάδος ἐπιτρέπεται εἰς τὸν Ῥωμαῖον ἀνθύπατον τῆς Μακεδονίας.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Σελ. α'. — δ'.

Πρόλογος.

Εἰσαγωγή.

Ὅρισμός καὶ διαίρεσις τῆς ἱστορίας. — Φυλαὶ καὶ γλῶσσαι.

» 1 — 3

ΜΕΡΟΣ Α'.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΕΘΝΩΝ

Α'. Σύναι καὶ Ἰνδοί.

Σίναι. — Ἰνδοί.

» 5 — 6

Β'. Αἰγύπτιοι.

Αἰγυπτος. — Ἀρχαῖον κράτος τῆς Μέμφιδος. — Κράτος τῶν Θηβῶν καὶ ἐπιδρομὴ τῶν Ὑκσῶς. — Νέον κράτος τῶν Θηβῶν. — Στάσεις καὶ ξένοι δυναστεῖαι. — Οἱ τελευταῖοι Φαραῶνες. — Ἡ Αἰγυπτος ὑπὸ δουλείαν. — Θρησκεία. — Τέχναι. — Ἡθὴ βιομηχανία καὶ γράμματα.

» 7 — 13

Γ'. Βαβυλωνιοὶ καὶ Ἀσσύριοι.

Βαβυλωνία Μεσοποταμία καὶ Ἀσσυρία. — Ἀρχαῖον χαλδαϊκὸν ἢ βαβυλωνιακὸν κράτος. — Ἀρχαῖον ἀσσυριακὸν κράτος. — Ἀρχαῖαι παραδόσεις περὶ Χαλδαίων καὶ Ἀσσυρίων. — Νέον ἀσσυριακὸν κράτος. — Καταστροφὴ τῆς Νινευί. — Νέον βαβυλωνιακὸν κράτος. — Ἡθὴ θρησκεία καὶ ἐπιστήμη Βαβυλωνίων καὶ Ἀσσυρίων. — Μνημεῖα καὶ ἐπιγραφαί.

» 14 — 19

Δ'. Ἰσραηλιῖται.

Πατριάρχαι. — Οἱ Ἰσραηλιῖται ἐν Αἰγύπτῳ. — Παλαιστίνη. — Οἱ Ἰσραηλιῖται ἐν Παλαιστίνῃ. — Οἱ βασιλεῖς τοῦ Ἰσραὴλ. — Βασίλεια Ἰσραὴλ καὶ Ἰούδα. — Πτῶσις τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ. — Πτῶσις τοῦ ἰουδαϊκοῦ βασιλείου. — Φιλολογία Ἑβραίων.

» 20 — 26

Ε'. Φοίνικες.

Φοινίκη καὶ Φοίνικες. — Θρησκεία τέχναι ἐμπορία καὶ ἀποικίαι.

» 26 — 27

ΣΤ'. Μῆδοι καὶ Πέρσαι.

Ἰράν καὶ Ἰράνιοι. — Μηδικὸν κράτος. — Κατακτήσεις Κύρου. — Καμβύσης καὶ Δαρείος. — Ἡθὴ βασιλέων καὶ μνημεῖα Περσῶν.

» 28 — 32

ΜΕΡΟΣ Β'.

Α'. Περιγραφή τῆς Ἑλλάδος.	
Ἡ χώρα.—Βόρειος Ἑλλάς.—Κεντρικὴ Ἑλλάς.—Πελοπόννησος.—Νῆσοι.—Θάλασσα καὶ κλίμα.	Σελ. 33— 38
Β'. Πρῶτοι ἱστορικοὶ χρόνοι τῆς Ἑλλάδος.	
Μυκηναῖος πολιτισμός.—Ἐπιδρομὴ Δωριέων.—Μετοικήσεις εἰς Μ. Ἀσίαν.—Φυλαὶ καὶ κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.—Πολιτισμός τῶν Μυκηναίων χρόνων.—"Ομηρος.—"Ηθὴ τῶν ἐφ' "Ομήρου Ἑλλήνων.—Πάληρικὴ τέχνη.—"Η περὶ θεῶν δόξα.—Κυριώτατοι θεοί.—"Ημίθεοι καὶ ἥρωες.	» 38— 46
Γ'. Σπάρτη καὶ Λυκούργειον πλάτευμα.	
Κατάκτησις τῆς Λακωνικῆς.—Λυκούργος.—Εὐλωτες περίοικοι Σπαρτιάται.—Ἀγωγή.—Πειθαρχία καὶ ἠθὴ.—Συσσιτία ἑορταὶ καὶ γυναικῶν ἀσκήσεις.—Αἱ ἀρχαί.—Πολερικὰ	» 46— 52
Δ'. Κατακτήσεις τῆς Σπάρτης καὶ πολιτειῶν μεταστάσεις.	
Μεσσηνία.—Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι.—Ἡγεμονία Σπάρτης.—Μεταστάσεις πολιτειῶν.—Ὀνομαστοὶ τύραννοι.—Κατάλυσις τῆς τυραννίδος.	» 52— 57
Ε'. Οἱ πρῶτοι χρόνοι τῶν Ἀθηνῶν.	
Ἀττικὴ καὶ Ἀθῆναι.—Ἡ παλαιάτις ἱστορία τῶν Ἀθηνῶν.—Ἐρφύλιοι ἐριδες, κυλάνειον ἄγος.—Νομοθεσία Δράκοντος.—Νομοθεσία Σόλωνος.—Πεισιστρατος.—Πεισιστρατίδαι.—Κλεισθένης, πρόεδρος τῆς δημοκρατίας.—Κραταίωσις τῶν Ἀθηνῶν.	» 57— 65
ΣΤ'. Ἀποικίαι.	
Ἐν Θράκῃ.—Ἐν Ἑλλησπόντῃ Προποντίδι καὶ Εὐζείνῃ.—Ἐν τῇ Ἰονίῃ Ἀδριατικῇ πελάγει καὶ Λιβύῃ.—Ἐν Σκελίῃ.—Ἐν Ἰταλίῃ.—Ἡ μεγάλη Ἑλλάς τὸν σι, αἰῶνα, Πυθαγόρας.—Ἐν Γαλατίῃ καὶ Ἰβηρίῃ.	» 66— 72
Ζ'. Ἐμπορίαι τεχναὶ καὶ γράμματα.	
Ἡ παρ' Ἑλλήσιν ἐμπορία.—Ἀρχαὶ τῶν τεχνῶν.—Πλαστική.—Ἀρχιτεκτονική.—Γραφικὴ καὶ ἀγγειοπλαστική.—Μουσικὴ καὶ ποίησις.—Φιλοσοφία.	» 72— 77
Η'. Ἡ ἔθνικὴ ἐνότης.	
Τεκμήρια ἔθνικῆς συνειδήσεως.—Λατρεία θεῶν καὶ ἡρώων, ναοὶ καὶ μαντεῖα.—Ἀμφικτιονίαι.—Πινηγύρεσις.—Ὀλυμπία καὶ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες.	» 77— 81
Θ'. Μηδικαὶ πόλεμοι.	
Πρώτη ἐπιδρομή.—Κατάκτησις τῶν ἀπρικίων ὑπὸ τῶν Περσῶν.—Ἀποστασία καὶ καθυπόταξις τῶν Ἰώνων.—Α'. Μηδικὸς πόλεμος.—Ἐκστρατεία Δαρείου.—Μιλτιάδης.—Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη.—Θάνατος Μιλτιάδου.—	

Θερμοτοκλῆς καὶ Ἀριστείδης. — Β'. Μηδικὸς πόλεμος. — Παρασκευαὶ καὶ πορεία Ξέρξου. — Ἀρσὺνα Ἑλλήνων. — Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη. — Ἡ ἐν Ἀρτεμισίᾳ ναυμαχία. — Ἐμπρησμός Ἀθηναίων. — Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. — Φυγὴ Ξέρξου, ἀρστεία Ἑλλήνων. — Ὁ Μαρδόνιος ἐν Ἑλλάδι. — Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη. — Ἡ ἐν Μικᾷ μάχη. — Ἡ ἐν Ἱμέρᾳ μάχη.

Σελ. 81 — 98

Γ'. Ήγεμονία Ἀθηνῶν.

Ἀνέγερσις τῆς πόλεως. — Προδοσία καὶ θάνατος Παυσανίου. — Ἡ ἐν Δίῳ συμμαχία τῶν Ἀθηναίων. — Τέλος Θερμοτοκλέους καὶ Ἀριστείδου. — Κίμων καὶ αἱ πρῶται νικαὶ αὐτοῦ. — Ἀποστασία καὶ καθυπόταξις συμμάχων. — Διάλυσις τῆς συμμαχίας Ἀθηνῶν καὶ Σπάρτης. — Πυλῆρος Ἀθηναίων πρὸς Κορινθίους βοιωτοὺς καὶ Σπαρτιάτας. — Τέλος τῶν πρὸς τοὺς Πέρσας πολέμων. — Ἡ ἐν Κορωνεῖᾳ μάχη καὶ αἱ τριακοντούταις σπονδαί.

98 — 107

ΔΑ'. Ἀνάπτυξις τῆς δημοκρατίας τῶν τεχνῶν καὶ τῶν γραμμάτων ἐν Ἀθήναις.

Ἡ δημοκρατία μετὰ τὰ μηδικά. — Ἡ δημοκρατία ἐπὶ Περικλέους. — Δῆμος καὶ βουλὴ. — Ἐκκλησία ἡλιαία ἐπιμεληταί. — Ἀθηναίων κράτος καὶ ἐμπορία. — Καλαὶ τέχναι ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ἑλλάδι. — Εὐρταί. — Δυνατικοὶ ἀγῶνες καὶ ποιηταί. — Ῥήτορες. — Ἱστορικοί.

107 — 115

ΕΒ'. Πελοποννησιακὸς πόλεμος.

Αἷται καὶ ἀπορμαί. — Ἐκρηγίς τοῦ πολέμου. — Α'. Ἀρχιδάμειος πόλεμος. — Κατάληψις Πλαταιῶν. — Δυνάμεις καὶ παρασκευαὶ τῶν συμμάχων. — Αἱ πρῶται ἐχθροπραξίαι. — Λοιμὸς καὶ θάνατος τοῦ Περικλέους. — Ἄλωσις Πλαταιῶν, ἀποστασία καὶ ὑποταγὴ Μετιλήνης. — Στάσεις καὶ διμαρχοί. — Τὰ ἐν Πύλῳ καὶ Σφακτηρίᾳ. — Τὰ ἐν Ἀρφινόλει. — Νικίειος εἰρήνη καὶ τὰ μετ' αὐτήν. — Β'. Σικελικὸς πόλεμος. — Ἀλκιδιάδης. — Ἡ εἰς Σικελίαν ἐκστρατεία. — Πολιορκία Συρακουσῶν. — Πανώλεθρία Ἀθηναίων ἐν Σικελίᾳ. — Γ'. Δεκελεικὸς πόλεμος. — Κατάληψις Δεκελείας, ἀποστασία συμμάχων. — Μετάστασις δημοκρατίας. — Κάθοδος καὶ φυγὴ Ἀλκιβιάδου. — Δόσανδρος Καλλικρατίδης καὶ ἡ ἐν Ἀργινοῖσις ναυμαχία. — Ἡ ἐν Αἰγῷ ποταμοῖς μάχη. — Ἄλωσις Ἀθηνῶν.

115 — 131

ΗΓ'. Ήγεμονία Σπάρτης.

Οἱ τριάκοντα τέραννοι. — Κατάλυσις τῶν τριάκοντα. — Δίδωσι, αἰτία καὶ θάνατος Σωκράτους. — Ἀνάστασις καὶ κάθοδος τῶν μυρίων. — Δόσανδρος καὶ Ἀγισσίλαος ἐν Ἀσίᾳ. — Συμμαχικὸς ἢ βοιωτικὸς καὶ κορινθιακὸς πόλεμος. — Ἀ. ταλκιδεῖος εἰρήνη.

131 — 138

ΙΔ'. Ἀκμὴ Θιβῶν.

Δυναστεία Σπάρτης. — Ἀπελευθέρωσις Θηβῶν. — Ἐπαμεινώνδας καὶ Πελοπίδας. — Δευτέρα ἀθηναϊκὴ συμμαχία. — Ἡ ἐν Λεύκτροις μάχη. — Οἱ Θηβαῖοι ἐν Πελοποννήσῳ. — Ὁ Πελοπίδας ἐν Θεσσαλίᾳ. — Συμμαχία Θηβαίων καὶ Περσῶν. — Ἡ ἐν Μαντινείᾳ μάχη. Σελ. 139—147

ΙΕ'. Ἐπικράτησις Μακεδόνων.

Χώρα καὶ λαός. — Φίλιππος καὶ αἱ ἀναμορφώσεις αὐτοῦ. — Ἀντιζηλία Φιλίππου πρὸς Ἀθηναίους. — Ἀποστασία συμμάχων — Δημοσθένης. — Ἐπὶ πόλεμος. — Τὰ περὶ Θράκην καὶ Ὀλυμπον. — Εἰρήνη καὶ τέλος τοῦ ἱεροῦ πολέμου. — Ἐνέργειαι ἐν Ἑλλάδι, θρακικὸς πόλεμος. — Ἡ ἐν Καιρωνείᾳ μάχη. — Ὁ Φίλιππος ἐν Ἑλλάδι. — Θάνατος Φιλίππου. » 147—156

ΙΣΤ'. Κατάκτησις Ἀσίας ὑπ' Ἀλεξάνδρου.

Ἀλέξανδρος — Πρῶτα κατορθώματα τοῦ Ἀλεξάνδρου. — Διάβασις εἰς Ἀσίαν καὶ μάχη ἐν Γρανικῷ — Κατάκτησις τῆς Μ. Ἀσίας. — Ἡ ἐν Ἰσφῷ μάχη — Ὑποταγὴ Φοινίκης. — Ὑποταγὴ Αἰγύπτου — Ἡ ἐν Ἀρβήλοις μάχη. — Κατάκτησις Περσίας. — Βιαιότης Ἀλεξάνδρου καὶ συνωμοσίαι κατ' αὐτοῦ. — Ἐκστρατεία εἰς Ἰνδικήν. — Ἐπιστροφή Ἀλεξάνδρου — Γάμοι Ἀλεξάνδρου καὶ σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας. — Θάνατος Ἀλεξάνδρου. » 156—167

ΙΖ'. Ἑλληνιστικὴ περίοδος.

Διαμελισμὸς τοῦ κράτους τοῦ Ἀλεξάνδρου — Λαριακὸς πόλεμος καὶ θάνατος τοῦ Δημοσθένους. — Διαμάχαι τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου — Ὅριστικὸς διαμελισμὸς τοῦ κράτους. » 167—173

ΙΗ'. Τὰ βασίλεια τῶν Ἐπιγόνων.

Οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. — Ἀλεξάνδρεια. — Βασίλειον τῶν Σελευκιδῶν — Βασίλεια Βακτριανῆς καὶ Παρθυαίας. — Μικρὰ βασίλεια ἐν Μ. Ἀσίᾳ. — Γαλατικὸν βασίλειον. — Περγαμηνὸν βασίλειον. » 173—179

ΙΘ'. Αἱ τέχναι καὶ ἐπιστήμαι ἀπὸ τοῦ δ'. αἰῶνος.

Φιλοσοφία — Ἐπιστήμαι. — Καλαὶ τέχναι. » 179—181

Κ'. οἱ τελευταῖοι ἀγῶνες.

Γενικὴ κατάστασις τῆς χώρας. — Αἰτωλικὴ συμπολιτεία. — Ἀχαϊκὴ συμπολιτεία. — Ἄρατος — Μεταρρυθμίσεις Ἀγιδος καὶ Κλεομένους. — Ἐπέμβασις τῶν Ῥωμαίων. — Φιλοποιήμην. — Κατάκτησις Ἑλλάδος ὑπὸ Ῥωμαίων. — Δυστορία τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος εἰς τὴν Δύσιν. » 182—189

Χρονολογικὸν πίνακας.

191—203

Πίναξ τῶν περιεχομένων

» 205—208

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

ΕΝ ΣΜΥΡΝΗΙ

παρ' ἅπασι τοῖς βιβλιοπώλαις,

ΕΝ ΜΥΤΙΛΗΝΗΙ

παρὰ τῷ κ. Γ. Χ. Δανιήλ, βιβλιοπώλῃ,

καὶ τιμᾶται γρ. τρ. 12,50.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΠΟΥΛΟΣ ΠΟΛΙΤΗΣ

από το 1950

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

31/10/1966

500

μίσθ

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΗΜΟΣΙΑ